

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 08834

SHRAYBER UN VERK IN LIKHT FUN PSIKHOANALIZ

Gershon Sapozshnikow

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ג. סָאַפְּאוֹרִישְׁנִיקָאָו

*

שְׁרֵיִיבָּעֶר אָוּן וּוּרְקָ אִין לִיכְטָ פֿוּן פְּסִיכָּאָנְגָּלִין

ג. סאפאזשניזקאו

שרייבער אוון וווערך
איין ליבט
פונ פסיבאננאליין

תשכ"ט — 1969

89/1739
S

G. SAPOZNIKOW

SHRAIBER UN WERK IN LICHT FUN PSYCHOANALIZ

I. L. Peretz Publishing House

31, Allenby St., Tel-Aviv

ג. סאפוזניקאו

שרייבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאָנאַליז

פֿאָרְלָאָג י. ל. פרץ, תִּלְ-אָבִיב

©

Copyright by G. Sapoznikow

נדפס בישראל תשכ"ט

Printed in Israel 1969

דפוס רוייאל בע"מ רמת השרון טל' 770831

אַיִן הָאֶלְט :

שלום עליכם

בדיער לשבנס-גורל אוון דאס וווערך פון צוויי הומאריסטן:

שלום עליכם און מארק טווען
די מענטשלעכע טראגייך איזן יידישן הומאָר פֿוֹן שלום עלייכם
אוּן אוּן רוסישן סאָרקייזן פֿוֹן אָונטאנָן טשענְכָאָו
שלום עליכם איזן דער אונז'ווערסאלעэр ליטעראָטור

איציק מאנגער

59 אָנָּא לִישְׁטַעַר אַרְיִינְבָּלִיק אֵין מְאֻגְּנָרֶס לְעַבְן אֹוּן לִיד

ש"י עגבון

יצחק באשעווים

109 דראר קינסטלאער פון א ליאדנדייקער וועעלט

יעקב דינעזאן

¹⁶⁷ יעקב דינזאָן אַיּוֹ שְׁפִיגָּל פּוֹן זַיִן לִיטָּעֲרָאַרִישׁן שַׁפּוֹן

שלום عليكم

דאס לעבנס - גורל און דאס ווועرك פון צווויי הומאריסטן :
שלום עלייכם און מארך טווען

יעדער נײַען דוד אנטדעקט פון דאס נײַ זײַנע קלָאַסִיקָעֶרטָס, זײַנע גָּרוֹיסְעַ
שְׁרֵיְבָּרֶס, אָוּן גָּעֲפִינְגָּט אַיְן זַיְּ אָוִיס נַיְּעַ וּוּעָרְטָן, וּוּלְכָּעַ זַיְּנְגָּעַ פָּאָרְבִּי אָוּמָּן
בָּאַמְּעָרֶקֶט פָּאָר דֵּי פָּאָרְקָעַ דָּוֹרוֹת. וּוּאָס טִיפָּעָר אָוּן אַיְגַּנְגָּרְטִיכָּעֶר עַס אַיְן
דֵּי שְׁעַפְּרִישָׁע פָּעָרְזָעְנְלָעְכְּקִימִיט, אַלְצָן מַעְרָד אַיְן זַיְּ אָוִיסְגַּעַשְׁטָעַלְטָס אוּףּ דָּעַר
גָּעָפָּאָר צַו בְּלִיְּבָּן נִישְׁטָּע דָּעְרָשָׁאָצְט אָוּן נִישְׁטָּע פָּאָרְשָׁטָאָנְגָּעַן פָּוּן אַיְרָעָ מִיטָּ
צִיטְלָעָר. אָוּן פָּאָרְקָעָרֶט, אַיְנְיָקָע שְׁרֵיְבָּרֶס, וּוּאָס האָבָּן פָּאָרְקָעְדְּפָעָרֶט דָּעַם
גִּיסְטָס פָּוּן זַיְּעָר עַפְּאָכָּע אָוּן האָבָּן גַּעַנְגָּסְן בַּיְּמָה לעַבָּן פָּוּן אַנְגָּרְקָעְנוֹגָה, רַיְּכִיבָּ
טוּמָ אָוּן רָוּם, זַיְּנְגָּעַ מִיטָּעַר צִיטָּת גַּעַוָּאָרָן נִישְׁטָּע מַעְרָ וּוּי פָּאָרְבִּיגְגִּינְדִּיקָּעַ
לִיטְעָרָאָרִישָׁע עַפְּיוֹזָאָדָן, וּוּלְכָּעַ וּוּרְעָן וּוּאָס וּוּיטְעָר אַלְצָן מַעְרָ אַפְּגָעָוִוִּישָׁט אַיְן
זִיכְרוֹן פָּוּן דָּוֹרוֹת.

די אַקְּמוּלִירְטָע הִיסְטָאָרִישָׁע דָּעְרָפָאָרוֹנָג אָוּן דֵּי נַיְּעַ דָּעְרָגְרִיבְּגָוְגָעָן
אוּפִין גַּעַבִּיט פָּוּן דֵּי גִּיסְטָזְוִוִּינְשָׁאָפְּטָן — בָּאוֹזְנְדָעָרָס אוּפִין גַּעַבִּיט פָּוּן דָּעַר
פְּסִיכָּלָאָגִיעָ אָוּן פְּסִיכָּאָנָאָלִין — הַעַלְפָן דָּעַם מַאֲדָעָנָעָם מַעֲנַשְׁתָּן צַו בָּאָ
טָרָאָכָּטָן לִיטְעָרָאָרִישָׁע דָּעְרָשִׁינְגָּעָן מִיטָּ אַפִּיל בְּרִיטְעָרָן קְרִיטְעָרָים.
מַעְלָעָד אֹז שְׁפָעַטְעָדְקָע דָּוֹרוֹת וּוּלְזָן אַנְטָדָעָקָן קִינְסְטָלָעָר, וּוּלְכָּעַ מִירָ
הָאָבָּן אַיְן אָונְדָעָר צִיטָּת «פָּאָרְזָעָן», נִישְׁטָּע אַפְּגָעָשָׁאָצָט אַדָּעָר נִישְׁטָּע דְּזִידְשָׁאָגָט.
אָוּן אַזְעָלָכָּע זַיְּנְגָּעַ פָּאָרָאָן אַיְן דָּעַר יִדְיָשָׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר. גַּעַנְגָּס צַו דָּעְרָמָאָ
נוּן דָּעַם לִיטְעָרָאָרִישָׁן פָּעָנָמָעָן יוֹנָה רָאָזְעָנְפָעָלָד : אַ גָּרוֹיסְטָר שְׁרִיבָּרָ
וּוּלְכָּעַ אַיְן פָּאָרְבִּי אָוּמְבָּאָמְעָרֶקֶט אָוּן נִישְׁטָּע פָּאָרְשָׁטָאָנְגָּעַן בַּיְּזָין לעַבָּן.

ג. סָאַפְּרָאוֹשְׁנוֹיִקָּאָו

אויך די אויסטערלישע דערשיינונג פון שלום עליכםס הומאר אייז נאך
ווײַיט נישט אויפגעקלערט. מען האט שוויז אַסְט געזאגט אוּן געשריבן וועגן
זיין ווונדרלעכער אַינְצִיקִיט אַונְ אַיגֶנָּאַרטִיקִיט, אַונְ עַס אַיז נאך געלביבּן
אַסְט ווֹאָס צַו זַאנְגָן. אַונְ דער עַיקָּר אַיז נאך נישט געזאגט געווארן מיט אַ
פּוֹלְ מַוְילְ, אַזְ אַין דער וועלט-לַיטַעַרְאַטְוָר זַיְנְגָן פֿאַרְטָאַטְוָן דֵּי פֿאַרְשִׂידְסְטָעַ
קָאַמְישׁוּ וְשָׂאַנְגָּרָן, וְויַ דַעַר שְׁפָסַם, וְוַיַּן, אַירָאָגַעַ, סָאַרְקָאַזְם אַונְ אַנדְעָרָעַ,
נַאֲרַ קִיְּן הַומָּאָר אַיז דַאֲרָט נישט פֿאַרְאַנְגָן. דַעַר מַיְן אַיז אוּפְּ אַידְ פֿעַלְדַּ
ニישט געווארן. אַונְ בְּכָלְ וּוּעָרֶת דַעַר טַעַרְמִין "הַומָּאָר" בְּאַנוֹצָט אַין דַעַר
אָוְמָגָאנְגָס-שְׁפָרָאָךְ, אַונְ אָפְּלָו אַין דַעַר לִיטְעָרְאַטְוָר, וְויַ אַבָּאָגְרִיףְ ווֹאָס
דְּרִיקְט אָוִיס אַ גַּעַמִּיט-צּוֹשְׁטָאָנדְ, אַ שְׁטִימָוָגַג, ווֹאָס גַּעַמְט אַיז זִיךְ אַרְיִין אַלְעַ
מִינְיִים גַּעַלְעַטְעָר. אַבְּעָר נישט יַעַדְעָר גַּעַלְעַטְעָר אַיז הַומָּאָר. עַס וּוּנְדָט
זִיךְ פּוֹן ווֹאָס מעַן לְאַכְּטָמָן. אַונְ ווֹאָס פְּאַרְ אַגְּפְּלִיל עַס אַיז פֿאַרְבָּאָרְגָן אַין גַּעַ-
לְעַטְעָר. עַס לְאַכְּט אָוְנְטְּרָעְטְּנִיק אַ חְוָנָה, ווֹאָס חְנְפְּעַט דַעַם שְׁטָאָרְקָן,
אַונְ עַס לְאַכְּט אַיְנָעָר ווֹאָס גַּעַמְט זִיךְ יַיְן חְבָר אוּפְּ חְזָוק — דַאָס אַיז גַּעַלְעַטְעָר
פּוֹן אַ נִּידְעָרִיקָעַר בְּחִינָה. אַונְ עַס אַיז פֿאַרְאָן גַּעַלְעַטְעָר, ווֹאָס מַאֲכָט שְׁפָסַם
איַבְּעָר דַי אַיְגָעָנָע לִיְדָה, ווֹאָס קוּקָט מִיט שְׁמִיכְלָעְנְדִיקָע אַוְיָגַן אוּפְּ דַי
אַיְגָעָנָע זָאָרָגָן, אַזְ אַהְלָטְ אַוְיָפְּ אַ פֿרְיִידִיק גַּעַמִּיט בַּיַּיְדִ שְׁוּעָרְסְטָע בְּאַדְיָנִ-
גַּגְעָנָע פּוֹן לְעָבָן. דַאָס אַיז גַּעַלְעַטְעָר פּוֹן אַ חְוָכָעָר מְדָרָגָה, ווֹאָס הַיְבָט
אַרְוִיס דַעַם מְעַנְתְּשָׁן פּוֹן דַעַר דְּרִידְיקְנְדִיקָע אַטְמָאָסְפָּעָר ווֹאָס הַיְלָט אַיז
אַיז טְרוּיָעָר זִיךְ גִּיסְטָה, אַונְ עַר וּוּעָרֶת דַעַר שְׁעַפְעָר פּוֹן זִיךְ שְׁטִימָוָג אַונְ
בְּאַלְעַבָּאָס פּוֹן זִיךְ גּוֹרְלָה, — דַאָס אַיז הַומָּאָר ווֹאָס דַעַר אַיְגְּזִיקָעַר בְּיִשְׁפִּיל
פּוֹן אַים אַין דַעַר וּוּלְטַ-לִּיטְעָרְאַטְוָר אַיז נישט קִיְּן אַנדְעָרָר וְויַ דַעַר יִדְיָ-
שְׁעָר שְׁרִיבְעָר שְׁלָוּם עַלְיכָם.

עַס אַיז צַו טְרָעָפָן אַין פֿאַלְקָלָאָר פּוֹן אַנדְעָרָע פֿעַלְקָעָר אַיז בַּיַּיְ אַיְנִיקָע
שְׁרִיבְעָרָס אַ קָּאָמִיזָם, ווֹאָס האַט אַ הַומָּאָרִיסְטִיכָּן חָן. אַבְּעָר בַּיִם יִדְיָשָׁן
פֿאַלְקָ, אַונְ אַין דַעַר יִדְיָשָׁר לִיטְעָרְאַטְוָר, אַיז הַומָּאָר אַז אַרְגָּאַנִּישָׁר טִיל
אַונְ אַז עִקְּרְדִּיקָעַר טָאָז, ווֹאָס כָּאַרְאַקְטָעְרִיזְרָט דַאָס אַפְּעַקְטִיוּזָע לְעָבָן, דַאָס

שרייבער אוּן ווועַרְק אִין לִיכְט פֿוֹן פְּסִיכָּאָנְגָּלְיוֹן

געפֿיל-לְעָבָן. פֿוֹן פְּאָלָק אוּן דָּעַם אַיְינְגָּרְטִיקָּן נוֹסֶח פֿוֹן זַיִן לִיטְעָרָאָרִישׁן שָׁאָפָּן.

מֵעַן פָּאָרְגְּלִילִיכְט שְׁלוֹם עַלְיכְּמַעַן מִתְּ פִּיל גְּרוּיסְעַ שְׁרִיבְּעָרָס פֿוֹן דָּעַר אָנוֹנוּוּרְסָאָלְעָר לִיטְעָרָאָטוֹר. אֲבָעָר אִין דָּעַר וּוּרְקְלְעְכְּקִיטִּי אִין עָר אִין זַיִן זְשָׁאָנְעָר — אִין זַיִן אָפָּן פֿוֹן אַוְיסְדְּרוֹק — אָוּמְפָאָרְגְּלִילְכְּלָעָךְ; וּוּ אָומָה פָּאָרְגְּלִילְכְּלָעָךְ אוּן אַיְינְצִיךְ עַס אִין דִּי גַּעַשְׂכִּטָּע, דָּעַר בָּאָרְאָקְטָעָר אוּן דָּעַר גּוֹרְלָפֿוֹן יִידְיָשָׁן פְּאָלָק, פֿוֹן וּוּלְכָן עָר הָאָט גַּעַשְׂעַפְט זַיִן קִינְסְטָלְעָרְלִישָׁע אַינְסָה פִּירְאָצְיעַ אִין זַיִן גִּיסְטִיקָּע יִニְקָה.

די אִידְלִיקִיט פֿוֹן גַּעַפְלָל, וּוּאָס אִין פָּאָרְבָּאָרְגָּן אִין זַיִן הוּמָאָר; דָּעַר דִּינְגָּעָר פִּילְאָזְאָפִישָׁעָר טְרוּיָעָר אִון דִּי דֻּרְהָוִיבְּנִיקִיטִּי פֿוֹן גִּיסְטָם, וּוּאָס זַיְגָּעָן אָזְוִי כָּאָרְאָקְטָעְרִיסְטִּישׁ פָּאָר שְׁלוֹם עַלְיכְּמַס פָּעָרְסָאָנָאָזָשָׁן, וּוּלְכָן מִיר אָומָה זִיסְט זַוְּכָּן אִין דִּי קָאָמִישָׁע פָּאָרְשָׁוִינְגָּעָן פֿוֹן אָלָע אָנְדָעָרָע שְׁרִיבְּעָרָס. מִיר וּוּלְכָן נִישְׁתְּ גַּעַפְינְגָּעָן אִין זַיְעָרָע וּוּרְקָאָזָא צּוּבָעָר פֿוֹן הָאָרְצִיקָּעָר לִיבְשָׁאָפָּט, פֿוֹן פָּאָלְקָסְטִּימְלְעָכָר פְּשָׁטוֹת אִין פָּאָעָטִישָׁן חָנוֹ, וּוּאָס שְׁפִּילָן אָוִיס אַוִּיפָּה דִּי סְטוּרָה נִעַס פֿוֹן מְעַנְטָשְׁלָעָבָן הָאָרְצָן דִּי שְׁעַנְטָעָס סִימְפָּאָגְיָעָס.

שְׁלוֹם עַלְיכְּמַס הָאָט מִתְּ אַזְעַטְעַנְעָר לִיבְשָׁאָפָּט גַּעַשְׁטָאָלִיטִיקָּט זַיְגָּעָן הָעָלָדָן. עָר הָאָט אִין זַיִן אַרְיִינְגְּבָעְלָאָזָן אַרְחוֹתָהִיחִים פֿוֹן לִירְיָשָׁן חָנוֹ אַזְעַטְעַנְעָר וּוּאָרְעַמְקִיטִּי אִון זַיִן האָבָּן אִין זַיִן גַּעַפְוִינְגָּעָן דִּי גַּעַטְלָעָכָן קוֹרָאָפָּט זַיִן קָעְגָּנְשָׁטָעָלָן דָּעַם בִּיטָּעָרָן גּוֹרְלָמִיט אַשְׁמִיכָּל אַוִּיפָּה דִּי לִיפָּן. «פְּנִי פָּאָרָה-טִיפָּט דָּעַם גַּעַדְאָנָק», הָאָט גַּעַזְגָּט אָנָאָטָאָל פְּרָאנָס, אֲבָעָר דָּעַר טִיפָּעָר גַּעַדְאָנָק דָּאָנְקָאִיזָבָּן בִּי שְׁלוֹם עַלְיכְּמַעַן נִשְׁתְּ גַּעַוְאָרָן «קָרִיטִישׁ» אִון סָאָרְקָאָסְטִּישׁ, וּוּי בִּי דָעַם בָּאָרִימָטָן פְּרָאנְצִיזָיִישָׁן שְׁרִיבְּעָרָס, — וּוּאָס הָאָט גַּעַנוּמָעָן אַוִּיפָּה חָזָוק זַיְגָּעָן הָעָלָדָן — נָאָר «הָוּמָאָרִיסְטִּישׁ», וּוּאָס הָאָט אַוִּיסְגָּלָאָכָט דִּי לִידָּן, וּוּאָס הָאָט גַּעַשְׁפָּאָסְט אִיבָּעָר דָּעַם אַיְגָּעָנָעָם פִּינָּה, אִון אָפִילָו זַיִן אִירָּאָנִיעָ פָּאָרְמָאָגָּט נִישְׁתְּ קִין פָּאָרְאָכְטָוָנָגָה, נָאָר מִיטְגָּפְלִיל אַזְעַטְעַנְעָר אַזְעַטְעַנְעָר צָוּ מְעַנְטָשָׁן. שְׁלוֹם עַלְיכְּמַס הוּמָאָר הָאָט דָּעַם אַוִּיסְזָעָן פֿוֹן אַיְגָּעָם פֿוֹן זַיְגָּעָן אַוִּיסְטָעָרְלִישָׁעָר גַּעַשְׂכִּטָּע, וּוּאָס טָעָרְלִישָׁע פָּאָרְשָׁוִינְגָּעָן, אִין אַנְיָשְׁטָט-זַוְּיִינְגְּקָעָר אַוִּיסְטָעְרְלִישָׁעָר גַּעַשְׂכִּטָּע, וּוּאָס

ג. סָפָרָאָזְשָׁנוּקָאָו

היסט דער "צענטער צו א מניין": "יונגע אויגן און גרווע האָר, אַ געַז קנייטשטער שטערן און אַ שמיכלענדיק-וּוַיְנַעֲנְדִּיקָּעֶר פְּנִים..." דאס איז אָן אויפֿ-וועָג אֹוֵיגַעַכְּאָפְּטָע גַּעַשְׂתָּאָלָט אַין אַיְינְגָּעֶר פָּוּן דַּי "איַינְבָּאָן גַּעַשְׂכִּיבָּס", וועלכּע בְּלִיצְט פָּאָרְבִּי דַּי אוִיגָּן, אָן לְאָוט דָּאָךְ אַיבָּעֶר אָן אָומְפָּאָרָה גַּעַסְלָעָכּוּן אָן דָּעַרְשִׁיטְעַרְנְּדִיקָּן אַיְינְדָּרוֹק.

ניין יידַן זַיְנָעָן גַּעַפָּאָרָן אַין אַ וּוֹאָגָאָן אָן עַס האָט גַּעַפְּעָלָט אַ צַּעַנְטָעָר צו אַ מַנִּי. עַס אַיְזָאָפְּלָו גַּעַוְוָעָן אַ צַּעַנְטָעָר אַוְיךְ, נַאֲרָעָר האָט זַיְקָ גַּעַהְאָלָט בָּאוֹזְגָּדָעָר, האָט אַרוֹיסְגַּעַקְוָקָט פָּוּן פָּעַנְצָטָעָר אָן גַּעַפְּיִיפְּט, אָן מַעַן האָט נִישְׁתָּגַעַוּסְטָצִי עַד אַיְזָאָיְד צַיְאָגָי. אַיְינְגָּעֶר האָט גַּעַהְאָט יַאֲרַצִּיטָּה נַאֲרָק אַ זָּוּן, וועלכּוּן מַעַן האָט גַּעַהְאָנָגָעָן פָּאָר רַעוֹאַלְזִצְּאָגְנָעָרָעָר טַעַטְיִקְיִיט. דאס זַיְנָעָן גַּעַוְוָעָן דַּי יַאֲרָן 1905—1906, יַאֲרָן פָּוּן קָאָמָף קָעָגָן צַאָרְיִישָׁן רַעֲזִישִׁים, אַיְן וועלכּוּן יַיְדַּן — אָן בָּאוֹזְגָּדָעָר דַּי יַדְיִישָׁע יַוְגָּנָט — האָט גַּעַנוּמָעָן אַ גַּרְיסִין אַנְטִילִיל. דַּי מַוְתָּעָר אַיְזָאָקְוִיזָּנָךְ נַאֲרָק דֻּעָם אַוְמְגָלִיק גַּעַשְׁטָאָרָבָן פָּוּן צַעְרָ... דַּעְרָ עַולְמָ אַיְזָאָגְוָעָן טִיף גַּעַרְירָט, אַבָּעָר וּמַאֲכָטָט מַעַן אַ מַנִּי, אַז עַס פְּעָלָט אַ צַּעַנְטָעָר? פְּרָעָגָן דֻּעָם פַּיְיִפְּעָר צַיְעַד אַיְזָאָיְדָיְה, האָט מַעַן נִשְׁתָּגַעַוּסְטָצִי. אַיְזָאָמָעָם אַיְינְגַּעַפְּאָלָן עַס צַו דָּעַרְגִּין אַוְיךְ אַן אַוְמְדִירְעַקְטָן אַוְפָּן. עַר האָט אַגְּנָהָוִיבָּן צַיְלָן דַּי אַנוֹזְגָּדָיקָע אַוְיךְ אַיְדִיְשָׁן שְׁטִיגְגָּעָר: נִשְׁתָּגַעַוּסְטָצִי צַוְּיִי, נִשְׁתָּגַעַוּסְטָצִי... וּוּעַן עַס אַיְזָאָגְוָעָן צַוְּמָעָן צַוְּפַיְיִפְּעָר, האָט עַד זַיְקָ אַפְּגָעָרוֹפָן דָּוּקָא אַוְיךְ יַדְיִישָׁ: "אָן מַירָּ, אַיְדָלָט נִשְׁתָּגַעַוּסְטָצִי...".

אַלְעָ זַיְנָעָן גַּעַבְּלִיבָּן דָּעַרְשְׁטוֹינָט, אָן אַ לעַנְגָּרָעָע צִיְּטָה גַּעַקְוָקָט אַיְינְגָּעָר אַוְיפָּוּן אַנְדָּעָרָן אָן לְשׁוֹן. נַאֲרָאָין בָּעַלְיַאֲרַצִּיטָּה האָט זַיְקָ אַגְּגָעָרוֹפָן צַוְּמָעָן יַוְגָּנָגָן "מִיט זַיְן פְּרִילְעַפְּרָ-וּוַיְנְעַדְיקָן שְׁמִיכְלָלָה" האָט עַד זַיְקָ אַגְּגָעָרוֹפָן צַוְּמָעָן: "הַוְנְדָעָרָט אָן צַוְּאָנְצִיךְ יַאֲרָזְלָט אַיר לְעָבָן. אַיְדָ קָוָמָט אַ גַּלְדְּעָנָבָר מַעְדָּאָל... זִצְטָ צַוְּיִי אַ וּוַיְלִינְקָעָ, אַיְדָ בָּעַט אַיְיךְ, זִיטָ אַ צַּעַנְטָעָר צַוְּמָעָן אַיְדָ זַאָג אַפְּ קָדְשָׁן נַאֲרָמִין זָוּן, אָן וּוּלָאַיְדָ דָּעַרְצִילָן אַ שִּׁינְעָ גַּעַשְׂכִּיבָּס טָעָ..."

איַצְטָעָר אַיְזָאָפְּרָעָר גַּעַבְּלִיבָּן וּוּי גַּעַפְּלָעָפָט אָן האָט שְׁוִין נִשְׁתָּגַעַוּסְטָצִי...

וואגט אנטזהאָלטן זיין טענה אָז «ער האַלט נישט פון די זאָכָן». די רגע האָט אויסגענטצט דער אָבל אָזן האָט אָנגעהָווּבָן דָאָרוּבָּעָן מנהה, אָזן האָט גַעְזָגָט קדיש... נאָכָן דָאָרוּבָּעָן האָט ער זיך גַעְזָגָט קעָגָן דעם צענָטָן פֿאָרְשָׁוִין אָזן אַים דערצְיַילְט דָרְדִּי קָרְצָעָ גַעְזִיכְטָעָס:

ביַ אָריַיכָן אָרְעַנְדָּאָר אַין אָ דָאָרָה, וּוּ ער אַין גַעְזָוָן דָעָר אַינְגְּזִיכְעָר יַיד צוֹישָׂן גּוּם, אַינוּ גַעְבּוּרָן גַעְוָאָרָן אָ זָוָן אוֹיךְ דָעָר עַלְתָּעָר. דָאָרָף מֵעָן פֿרָאָזָעָן אָ בְּרִית; אַינוּ דָעָר יְשֻׁבָּנִיק אָוּוּקָגָעָפָּאָרָן אַין שְׁתָאמָט אָזָן גַעְבְּרָאָכָט אַכְּטָמָט יַיְדָן, ער אַיזָּאָ נִינְגְּטָעָר אָזָן די אָרְעַנְדָּאָרָעָהָעָה אָט ער אוֹיךְ צוֹעְגְּרָעְכָּנָט צוֹם מְגַנִּין. אָז מֵעָן האָט זיך גַעְכָּאָפָּט אַיזָּאָ גַעְוָאָרָן אָ גַרְוִיס גַעַזְעָטָעָר, קַיְיָן פְּרוּיָה קָעָן מֵעָן נִישְׁטָמָץָרָזָיָן צוֹ קַיְיָן מְגַנִּין, אָז מֵעָן האָט דָעָם בְּרִית נִישְׁטָמָץָגָעָנָט מְאָכָן. דָאָס פֿאָרָל אַינוּ נִעְבָּעָ גַעְזָוָן פֿאָרְשָׁעָמָט אָזָן פֿאָרְצְּוּיְפָּלָט, אָזָן דָעָר טָאגְּ שְׁטִיטָהָט נִישְׁטָמָט... פֿלוֹצָעָם, מֵעָן בִּיטָמָאָ קָוק — עַס פֿאָרָט צוֹ דָעָר קָרְעַטְשָׁמָעָה בְּעַלְעָגָלה מִיטָמָאָ זַיְיָן פֿעָרָד אָזָן וּוּגְגָעָלָע. די שְׁמָחָה אַיזָּאָ גַעְזָוָן נִישְׁטָמָט צוֹ בְּאַשְׁרִיבָן. אָ גַעְנְצָעָר דָאָרָף מִיטָמָאָ גַאֲרָה — נִיטָמָעָט מְאָכָן. קָומָט אַיזָּאָ יַיד אָזָן רָאָטְעָוָעָט די לָאָגָע.

די צוֹוִיטָעָ מַעְשָׂה האָט גַעְטָרָאָפָן אַיזָּאָ אָ יַידִישׁ שְׁטָעָטָל. פֿרִיְּטִיק צוֹ נִאָכָט, בַּיְ דָעָר שְׁבָתְדִּיקָעָר סְעָדָה, האָט בַּיְ אָ יַיְדָן אוּפָּן טִישָׁ אָנְגָעָהוּבָן אָ לִיכְטָזָק צוֹ שְׁמַעְלָצָן. אָט, אָט, אָזָן עַס כָּאָפָט זיך אָן דָעָר טִישְׁטָעָד אָזָן עַס וּוּרְעָתָאָ שְׁרִיפָה, יַיְדָן מְאָכָן אָ גַעְוָאָלָה, אָבָעָר פֿאָרְלָעָשָׁן טָאָר מֵעָן נִישְׁטָמָט סְאיַיְזָה שְׁבָת!.... די מְהֻוָּמָה האָט דָעְרָהָעָרט דָעָר שְׁבָתְגָּוִי, אַיזָּאָ ער גַעְקָומָעָן צוֹלְיִפְּן אָזָן האָט אוּסְגָּעָלָשָׂן דָאָס פֿיְיָעָר. אַזְוִי פֿילְיַיְדָן הָאָבָן גַּאֲרְבִּישָׁט גַעַז קָעָנָט מְאָכָן, קָומָט אַיזָּאָ גַוִּי אָזָן רָאָטְעָוָעָט די שְׁתָאמָט פֿוֹן אָן אַוְמָגְלִיק. אָזָן די דָרְיִטָּעָ מַעְשָׂה האָט גַעְטָרָאָפָן בַּיְ אָ רְבִּין, וּוּאָס האָט גַעְהָאָט אָ זָוָן מִיטָלָעָ מְעָלוֹת. האָט מֵעָן אִים יְוָגָג אָזָן וּוּיְעָר גַוְתָּה גַעְמָאָכָט, אָזָן ער זִיכְטָז אָזָן לְעַרְנָתָן. קָומָט צוֹם «פֿרִיזְיוּזָה» האָט מֵעָן אַיְנְגָעְלִיגָט וּוּלְטָן, גַעְשָׁאָטָן מִיטָגָעלָט. נַאֲרָעָס הָעַלְפָט נִישְׁטָמָט, ער האָט גַעְמוֹזָט זיך צוֹשְׁטָעָלָן צוֹ דָעָר אָונְטָעַרְזָוָכָוָנָג. אָזָן דָאָס אַיזָּאָ גַעְזָוָן זַיְיָן גַלְיק, וּוּאָרָעָם אוּפָּן קָאָפָה האָט

ער געהאט די אמתע «צצקע», וואס עס איז אים פארבליבן פון די קינדער יאנן. געווען א קינד אן עקשן, האט זיך נישט געלאזט צוואגן... האט מען אים געגעבן דעם וועג, מיט איז א פארך געמט מען נישט אין מיליטער-דינסט...

און דער בעל-יארציט פארענדיקט מיט די ווערטער : «הײנט, פרעג איך איך, מײַן ליבער יונגערמאן, וואס זײַט איר ווערט ? איר האט דאך אלע דריי מעלהות : אַ ייך זײַט אֵיר, אַ גוּ ווילט אֵיר זײַג אָון דאס דרייטע זײַט אֵיר בְּמִילָא — נו, קומט איך נישט קײַן גָּלְדְּעָנָעָר מְעָדָל ?

איך האב באיזור דערציילט די גאנצע געשיכטע. ערשותנס, פאָר די וואס האָבן נישט געהאט דעם פֿאָרגענִיגֿן זַי צַו לַיְעַנְעַן ; צוֹויטַנָּס, אויך די וואס האָבן יַא גַּלְעִינְטַן, וועלן בַּיִם דערמאָגעַן זַי ווּידַעַר הנאה האָבן אָון דרייטַנָּס, צוֹלִיבַּן פֿאָרגענִיגֿן גַּופָּא צַו דָּרְצִילַן שְׁלוּם עַלְכְּמַס אַ מעַשָּׂה, וואס אַיְזַן גַּאֲרְנִישֶׁט פָּוּן די לַיְיכְּטַע זַאֲכָן. ביִי זַיְן גַּאנְצָעָר באַרְיַידְעָוִיךְיַיט האָבן שְׁלוּם עַלְכְּמַס גַּעֲשִׁיכְּטַעַס ווּינִיק סִיפּוֹרַה-הַמְּעַשָּׂה, ווּינִיק האַנְדְּלוֹגָה, אַבעָר אַ סְּךָ לְעָבוֹן, קַאנְצָעַנְטַרִירַט אַיְזַן קוּיִם-בָּאָמְעַרְבָּאָרַע אַיְדַּעַלְעַל שְׁטוּרִיכָּן. אַיְזַן שְׁוֹעָר נָאָךְ מַעַר צַו סִינְטַעְטִיוֹרַן אָון גַּעֲכָן דַּעַם תְּמִיצָה, דַּעַם אִינְהָאַלְטַן, ווַיְיל דַּעַר «תְּמִיצָה» אַיְזַן שְׁלוּם עַלְכְּמַס ווּרְקַע אַיְזַן דִּינְאָמִישַׁע סּוּבְּסְטַאָגָן, וואס צִירְקוּלִירַט אַיבָּעָר אַלְעָ אַבָּרִים פָּוּן לִיטְעָרָאַרִישָׂן אַרְגָּאַזִּים, אָון סַאיַּן ווּיכְטַיק יַעֲדַעַר וְשַׁעַטְטַ, אָון עס האָט אַ באַדְּיִיטָוָג יַעֲדַעַס פִּינְטַל...

אונס עס אַיְזַן פָּאָרָאָן נָאָךְ אַ פֻּעָּרָטָנס : איך ווּיל אַנְאָלְיוֹרַן דַּעַם מַאְטָעַ רִיאָל ווּלְכָן עס גִּיט אָונְדוֹ דַּעַר סִיפּוֹרַה-הַמְּעַשָּׂה אָון פָּרוּוֹן אַינְטַעְרְפַּרְעַטְרִירַן אַיְנִיקָע עַלְעַמְעַנְטַן. אַיְזַן פְּרַט — אַיְזַן קַלְיַינְעַר דָּרְצִילְוָג — ווּלְכָן מִיר גַּעֲפִיגָּעַן אַלְעָ אַטְּרִיבָּוָן פָּוּן כָּלֶל, אַלְעָ עַיקְרַדְקָע כָּאַרְאָקְטָעָר-שְׁטִירִיכָּן פָּוּן שְׁלוּם עַלְכְּמַס שָׁאָפָּן, ווי מַעַן גַּעֲפִינְט אַיְזַן אַ טְּרָאָפָּן אַלְעָ אַיְגְּנָשָׁפָטָן. וואס פִּילְן אַיְזַן דַּי טִיפְּעַנְיָשָׂן פָּוּן יַם.

«דַּעַר צָעַנְטָעַר» גִּיט אָונְדוֹ אַ פּוֹלָע עַסְטַעְטִישָׁע אָון פְּסִיבָּאַלְגִּישָׁע פָּאַר נַאֲרָאמָע, וואס כָּאַרְאָקְטָעָרְיוֹרַט שְׁלוּם עַלְכְּמַס לִיטְעָרָאַרִישָׂן סְטִיל, זַיְן הָרָמָא, אָון זַיְן אַירָאָנִיעָ. קָודָם, אַיְזַן כְּדָאי צַו בָּאָמְעַרְקָה, אַיְזַן אוּרִיף אַ קָּוְרְצָן שְׁתָח פָּוּן קוּיִם פִּינְפִּינְג וְיַיְלָעַד, אַיְזַן אַ דָּרְאָמָאָטִישָׁע אַטְּמָאָסְפָּעָר קָאנִי

שריבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאָנגאליז

צענטרירט אַסך עמאָציאָנגעלע שפאנוגג. עס זעט אויס צו זיין אַן אִיזאָלְרְטָעֶר עפייזאַד, אַבער ער שפיגלט אָפּ דעם געמייט צוּשְׁטָאָבָּד פון אַגְּנְצְׁעָד עפָּאָכָּע. די פֿערְטָאָגְאָזָּשָׁן זַיְנְגָּעָן גַּעֲצִיכְּנָת מִיט אַזְּלְטָעְנָעָר מִיסְּטָעְרְשָׁאָפָּט, וֹאָס גַּיט אַן אָוִיסְּעָרְלָעָד פֿלָאָסְּטִישָׁן אוִיסְּטָרוֹק דעם אַינְגְּרָלָעָן קָאנְפְּלִיקָט, אַונְ אַגְּנְצְׁעָט זַיךְ מִיט שָׁאָרְפָּעָד דִּיסְּאָגָּנָּסָן, וֹאָס זַאגְן עֲדוֹת אַוְּפָּ אַפְּרִידְיָקָן גַּיְיסְּט וֹאָס קָעְמָפָּט מִיט דַעַר טְרָאָגִיק פון לְעָבָן: «שְׁמִיכְּבָּלְעָנְדִּיקְּ-זַיְנְגָּעָן דִּיקָּע, אַדְעָר וַיְיַגְּעָנְדִּיקְּ-שְׁמִיכְּבָּלְעָנְדִּיקְּ אָוִיגָּן... אַזְּלְכָּבָּע אָוִיגָּן — זַאגְט דָעָר מַחְבָּר — וּוֹעֵן אִיר זַעַט זַיִן מָאָל, וּוֹעֵט אִיר זַיִן קִינְמָאָל נִישְׁתָּפָּאָרגָעָסָן. וֹאָלָט ער כָּאָטָש בָּאָקָלָגָט זַיךְ, וֹאָלָט ער כָּאָטָש גַּעַלָּאָט אַט טְרָעָר: אַיְן נִין, דּוֹוקָא פְּרִילְיָעַד אַונְ דּוֹזָקָא לְעַבְּדִיקְּ... מִיר זַעַעַן אַט דַעַם טְרָאָגִישָׁן פָּאָרְשָׁוִין אַונְ פִּילְן דַעַם פּוֹלָס פון זַיִן הָאָרָצָן.

אַונְ זַעַעַן דַעַר פְּיִיפָּעָר גַּיט אַזְּג מִיט אַזְּאָ גַּעַפְּלָאָזָעָר חֹזְכָּה: «אַן מִיר, אַיךְ הָאָלָט נִישְׁתָּפָּאָר דַי זַאָכָן» זַיְנְגָּעָן אַלְעָ גַּעַבְּלִיבָּן אַיבְּעָרְדָּאָשָׁט אַונְ פָּאָרָה שְׁטוּמָמָט... אַונְ אַט דָא גִּיט אַרְיִין אַין קָאָן דַי פְּסִיכָּלָאָגָּשָׁע אַינְטוּץִיעַ פון דַעַם גַּעַנְיָאָלָן שְׁרִיבָּעָר. דַעַר פְּאָקָט וֹאָס אַלְעָ זַיְנְגָּעָן גַּעַבְּלִיבָּן צַעְטָוְמָלָט פון דַעַר גַּרְאָבְּיוֹנְגַּעְרִישָׁעָר הָאַנְדָּלוֹנָג פון אַיְזָן, אַיְזָן פְּאָרְשָׁטָעְנְדָלָעָד אַונְ בָּאָ רֻעְכְּטִיקָט. עָס האָט זַיִן בָּאָהָרְשָׁט אַגְּפָּלְעָן צָאָרָן: מִיט גַּעַז וֹאָלָד קָעָן מַעַן דָאָק אַיְינָעָם צוֹ קִיְּין מַנִּין נִישְׁתָּפָּאָרְפָּעָן. נָאָר דַעַר פָּאָטָעָר אַיְזָן נִשְׁתָּפָּאָרְסָעָם פָּוֹן דַיְלִים! פָּאָרְקָעָרט, וֹי אַיְזָן אַמְּעָמָנָט פָּוֹן טְוִיטִי גַּעַפְּאָר אַוְיָפָן שְׁלָאָכְטָפְּעָלָה, הָאָט ער קָאנְצְׁעָנְטְּרִירָט זַיִן גַּאֲבָן זַעַעַן אַוְיָחָד אַהֲלִישָׁע טָאטָט. ער הָאָט נִשְׁתָּפָּאָרְסָעָם אַרְוִיסְּטָלָאָזָן דַי גַּעַלְגָּנְהִיָּט צוֹ זַאגְן קְדִישָׁ נָאָר זַיִן זַוְּן! אַגְּפָּלְעָן טְרָאָגִישָׁעָר פָּאָרְאָנְטוֹוָאָרְטָלְעָקִיָּט הָאָט אִים דּוֹרְכְּגָעְנוּמוּמָעָן, ער הָאָט גַּעַמּוֹת גַּעַוְיָנָעָן דַעַם קָאמָפָ! דַעַר אַנְדָּעָנָק פָּוֹן זַוְּן הָאָט אִים גַּעַצְׁוֹגְעָעָן אַיְנְצְׁוָהָאָלָטָן דַעַם אַוְיסְּבָּרוֹד פָּוֹן צָאָרָן אַונְ נִשְׁתָּפָּאָרְלִירָן דָאָס גַּלְיְיכְּגָעְוִוִּיכְּט... «פִּינְ פָּאָרְטִיפָּט דַעַם גַּעַדְאָנְקָה», אַבעָר אַיְזָן דַעַם פָּאָל הָאָט דַעַר פִּינְ דַעַרְהָוִיבָן דַעַם גַּעַדְאָנָק צוֹ אַ חְוָמָאָרִיסְטִישָׁעָר הוַיְיךְ אַונְ דַעַר בָּעַלְ-יָאָרְצִיָּט וּוֹעַנדָט זַיךְ צָוָם פְּיִיפָּעָר: «אַיְיךְ קָומָט אַ גַּלְדָּעָנָעָר מְעַדָּאָלִי, יְוָגְעָרָמָאָן, זִיכְטָ אָזָוִי אַ וַיְיִלְינָקָע, אַיךְ בָּעַט אַיךְ, זַיִט אַ

ג. סאפאושנקיאו

צענטער צום מביןן, איך זאג אָפַּ קדיש און וועל איך דערציילן אָ שיינע געשיכטע"...

דאַס איזה הומאָר! הומאָר וואָס קומט ווי אָ רעלעקס — ווי אָ רעהָק ציע — אויף אָ פֿײַנְּלָעֶכְּר אַיבְּעָרֶלְּעָבְּוָג, וואָס קוּקָט מִיט אָ שְׁמִיכָל אַוְּפָן דְּרָאַעַנְּדִיקָן פְּנִים פָּוֹן אָוְמְגָלִיק, וואָס האָט כּוֹחַ צוֹ בָּאַהֲעָרָשָׂו דיַ טְּרָאָגִיק מִיט אָ שְׁפָאָס!

הומאָר איזה אָן אַוְּיסְדָּרוֹק פָּוֹן גִּיסְטִיקָעֶר גְּבוֹרָה אָן פָּאַרְוָאַנְדָּלָט אָ נְאַמְּנָלָאָעַ פִּיגּוֹר פָּוֹן אָ "בָּעֵל-יָאָרְצִיִּיט" — שְׁלוּם עַלְיכֶם האָט אַיִם אַפְּילָו קִיְּן נְאַמְּנָעַ נִישְׁתַּגְּעַבָּן — אַיִן אָ טְּרָאָגִיקָעֶר גַּעַשְׁתָּאָלָט פָּוֹן אָ גִּיסְטִיקָן הָעָלָד, אַיִן אָ סִימְבָּאָל פָּוֹן פָּאַטְּעָרֶלְּעָכְּר לִיבְּעָ, אַיִן אָ טְּרָעָנָעֶר פָּוֹן אָ נְאַבָּעַ לְעָרִיךְ יִדְּשָׁעֶר טְּרָאָדִיצִי.

שְׁלוּם עַלְיכֶם פְּרָאָזָע וַיְבָרֵירְתָּ מִיט עַמְּאַצְּיָאנְגָּלְעָד עַנְּעָרְגִּיעַ אָן אַיִזְ אָזְוִי שְׁמִיכְלָעָנְדִּיקְדוּיְנְעָנְדִּיק וּוּי דִּי אַוְּיָגָן פָּוֹן זִינְגַּע הָעָלָדָן. מַעַן פִּילְטָן דִּי אַיְנָעָרֶלְּעָכְּר שְׁפָאָנוֹג אַיִן יַעֲדָעַ שָׂוָרָה. סְ'אַיִן אָ פְּרָאָזָע אוּפִיךְ וַיְעַלְכָּר עַס לִיגְט אַוְּיסְגַּעְגָּסָן דָּעַר פּוֹלָעָר חָן פָּוֹן יִדְּשָׁעֶר סְטִיל אָן אָ פְּשָׁטוֹת, וְואָס אַיִזְ אָוְמָפָאָרְגָּלִיכְלָעַד. אָן רַעַטָּרִישָׁע פְּלִיטָעָרְלָעַד, אָן קוֹנְצִיקָעֶר פִּיגּוֹרָן אָן אָזְ צְוָגְעָטָרָאָכָּטָע אִמְּאָזָשָׁן. אָזָא פְּרָאָזָע גַּעַפִּינְט אִיר נָאָר אַיִן חָוָשָׁן, אָן גִּיטְזִי נְאַכְּמָאָכָּן! זִי אַיִזְ אָזְוִי נְאַטְּרָלָעַד וּוּי דִּי נְאַטְּרָאָלְיָין, אָן גִּיסְט צְוָזָאָמָעָן אַיִן אַרְמָאָנִישָׁן נְשָׁמָהִידְרִיטָעָם סְבִּיבָה, מַעַנְטָשָׁ אָן שְׁפָרָאָר, וְואָס פְּלִיסְטָרִיסָוּס וּוּי אָ שְׁטָרָאָם פָּוֹן דָּעַר טִיפְּגָנִישָׁ אָן הָאָרְצָן.

אָזְוִי זָאָגַט דָּעַר דָּעַרְצִיְּלָעֶר פָּוֹן דָּעַר "אַיְזָעַבָּאָזְ-גַּעַשְׁיכְּטָעַ": "מִיר הָאָבָּן אָ יָאָרְצִיִּיט אָן וּוּאָגָּאָן. אִיר מִינְיָט עַפְּעָס גָּלָאָט אָ יָאָרְצִיִּיט? אָ יָאָרְצִיִּיט נָאָד אָ טָאָטָן? נָאָד אָ מְאַמְּעָן? נְיִין! דָּאָס אַיִזְ גַּעַוּעַן אָ יָאָרְצִיִּיט נָאָד אָ קִינְדָּן. נָאָד אָ זָוָן. אָן אַיִּינְ-אַזְּ-אַיְגְּצִיךְן זָוָן האָט אָ יִדְּ בָּאָגְרָאָבָּן, קוּוִם אַוְּיסְגָּעַד בעטָן מַעַן זָאָל אִים אַרְוִיסְגָּעַבָּן פָּוֹן טְּרָמָעָ, שְׁוִין לְאַחֲרַ הַמְּעַשָּׂה, מַעַן זָאָל אִים בְּרֻעְנָגָעָן צָוּ קְבָּר יִשְׂרָאֵל... צָוּ גִּיךְ, זָאָגַט עָרָה, האָט מַעַן אִים אַפְּגָעָמָשָׁפָט. דָּאָס הַיִּסְטָה, אָ חַבְּרָה-הַמְּאָן צְוִישָׁן חַבְּרָה אַיִזְ עָרָגְעָוָן: נָאָר הַעֲנָגָעָן אִים, זָאָגַט עָרָה, אַיִזְ נִישְׁתַּגְּעַבָּן גַּעַקְמָעָן. מַעַן האָט אִים אַבְּעָר גַּעַהָאָגָעָן — פָּאַרְפָּאָלָן!

שריבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאָנְגָלִין

אין די מוטער נאך אים באָלד אַוועקעגעאנְגָען... דאס הייסט, נישט אַזּוֹי גֵּיךְ,
אהָ! זיך פריער גוט אַנגָעָמֶוטשָׁעט. אלַיְין גַּעֲמוֹתשָׁעט זיך, אָוֹן אוֹיךְ אִם
גרוי אָוֹן אַלְטַ גַּעֲמָכְטַ..."

די טראָגִיךְ ווערט דָא אַרוֹסְגָּעָברָאָכְטַ דָוָרָךְ פֿאָרְגְּלִיכְן אִין אַ בְּהָדְרָגָהְדִּיקְ—
שְׂטִיגְנְדִּיקְעַדְ לְיִנְיָעַ, וְאָס פֿרִיט צָוֵם שְׂוִידְעָרְ-קְלִימָאָקְסַ : אַ יָּאָרְצִיכְיט... נִישְׁט
סְתִּים אַ יָּאָרְצִיכְיט... נָאָרַ נָאָךְ אַ זּוֹן... נָאָרַ אָזְן-אָוֹן-אַיְינְצִיךְן זּוֹן... וּוּעָלְכָן מְעוֹן
הָאָטַ אַרוֹסְגָּעָבָנוּ פֿוֹן טְרָומָעַ לְאַחֲרַ הַמְּעָשָׁה... אָוֹן דָעַר "נִישְׁט אַזּוֹי גֵּיךְ,
אַהָאָ!"... גִּיט עַס נִישְׁט אַ צָּוֵף בְּיַם הָאָרָצָן אָוֹן מַעַן דָעַרְפִּילְטַ טְרָעָרָן אִין דַי
אוֹיגָן? רְעַדְתָ עַס נִישְׁט מַעַר וּוּי צְעַדְלִיקָעַ זִיטְלָעַךְ פֿאָרְשְׁרִיבָעָנַע מִיטַּ
סְטִילְזְוִירְטָעַ רְיִיד אָוֹן מִיטַּ דִי פֿינְסְטָעַ לִיטְעָרְאִישָׁעַ אַרְנוֹאָמְעָנְטָן?
וּוּעָרַ הָאָטַ עַס גַּעְזָאָגְט אַזְוֹלָם עַלְיכָם אַיזְ פֿילְ-בָּאָרִידְעָוָדְיקְ? זִין יַעַן
דָעַס וּוּארָטַ, יַעַדְעַר וּלְבָן אֲפִילָה, דְרִיקְטַ אָוַיסְ עַפְעָס אַ טָּאָן, אַ שְׁטִימָוָגָן,
אַ כָּאָרָקְטָעָרְ-שְׁטְרִיךְ; סְאיַן אַ סִּימְפָאָגְיָעַ פֿוֹן מַעַנְטְּשָׁלְעָכָן גַּעֲפִילָן פֿוֹן
וּוּלְכָעַר מַעַן קְיֻן קְלָאנְגַּ נִישְׁט אַרְיוֹסְוּוֹאָרְפָּן.

שְׁלָוִם עַלְיכָם דָעַרְקָלָעַרְטַ עַס טָאָקָע אַוְיף זִין שְׂטִיגְגָּרַ : "אַיךְ הָאָבָּ לִיבַּ
אַ וּאָכְעָדִיקָעַ מְנָחָה — לְאֹוֹט עַר וְאָגָן דָעַם דָעַרְצְיָילָעַר פֿוֹן "דָעַרְ צְעַנְטָעַר" —
אַיְין וּאָכְעָדִיקָעַ שְׁמוֹנָה-עָשָׂרָה אַיזְ בַּיְ מִיר זִיסְעָר וּוּי צָעַן חֹזְבִּישׁ קְוֹנְץַ
שְׁטִיקַ, שְׁבָתְדִּיקַעַ דְרִידְלָעַר, מַעַט יּוּמְטוּבְּדִיקַן נָסָתַ, דִי שְׁמוֹנָה-עָשָׂרָה פֿוֹן
דָעַם בְּעַלְיָאָרְצִיכְיט אַיְן וּוּאָגָן אַיזְ גַּעֲוֹעַן מִיטַּ אַזּוֹי פֿילְ הָאָרָצָן, מַעַט אַזּוֹי
פֿילְ נְשָׁמָה, אַזְוֹעַס הָאָט אַונְדוֹ אַלְעָמָעַן צְעַבְמָעַן..."

אַ וּאָכְעָדִיקָעַ שְׁמוֹנָה-עָשָׂרָה זָאגְט יַעַדְעַר אַיְינְעַר פֿאָר זִיךְ, בְּלָחֵשַׁ, אַיְן
דָעַרְ שְׁטִילַ, זִינְגְּטַ אַרוֹיסְ פֿוֹן אִיר דָעַר נִיגְוָן פֿוֹן הָאָרָצָן! אַ נִיגְוָן פֿוֹן מַעַן
טְשָׁלְעָכָן גּוֹרָלַ, וּוּעָלְכָן יַעַדְעַר אַיְינְגָעַר זִינְגְּטַ אַוְיף זִין שְׂטִיגְגָּרַ. אַ נִיגְוָן
פֿאָר זִיךְ אָוֹן פֿאָרָן פֿאָטְעַר אַיְן הַיְמָלַ, אַיזְ דָעַר נִיגְוָן אַוְיפֿרִיכְטִיךְ אַוְן הָאָרְצִיךְ.
דָקְעָגָן חֹזְבִּישׁ קְוֹנְצְשִׁטִּיךְ זִינְגְּעַן קְדוּמַן כָּל פֿאָר יְעַנְנָמַן. יּוֹם טְוּבְדִּיקַן נָסָתַ
קְאָנוּ מַעַן אַוְיסְלָעְרָנָנוּ, עַס קְאָנוּ אַפְּילָו זִין קְוֹנְסָטַ פֿוֹן אַ הָוִיכָעַר מְדָרְגָהַ, אַבָּעַר
שְׁלָוִם עַלְיכָםְסַ קְוֹנְסָט אַיזְ "אָוִיבַּ נִישְׁט נָאָךְ הַעֲכָרַ". זִיךְ פֿאָסְטַ זִיךְ נִישְׁט אַרְיִין
אַיְן דַי אַנְגָּנוּמָעָנַע קִינְסְטָלָעְרִישָׁעַ נַאֲרָמָעַס אָוֹן הָאָט אִיר אַיְיגָעַנַּע אַיְינְעַרְ
לְעַכְעַ דִּינְאָמִיקְ. אַיְן שְׁלָוִם עַלְיכָםְסַ פֿרָאָזָעַ פֿוֹלְסִירָט דָאָס הָאָרָץ פֿוֹן אַ וּאָכְעַ-

ג. סָפָאֶזְוַשְׁנִיקָאָו

דיינער מנהה: דעריבער אין זי איזוי עצט, ריין אינדיווידועל, אומפֿאָרגלייכּ-לעך, און טיף אַלמענטשלעך.

קונסט איז טאלאנט פֿלוֹס וויסנשאָפְּטַלְעַכּוֹ דִּיסְצְּפְּלִין, און האט מען נאָר אַ נִּיצְׁוֹץ פֿוֹן רוח הקודש — אַ פֿוֹנְקָ פֿוֹן טַלְאָנְט — קָעָן מען קָונְסְטָשָׁאָפּן. אָן עַס זַיְנָעָן פֿאָרָאָן אָוִי פֿילְ קִינְסְטְּלָעְרִישָׁעְ מְדֻרְגוֹת וּוּפּֿפְּלִ קִינְסְטְּלָעְרַ. טִילְ זַיְנָעָן אָרִין אֵין דַעַר «אַרְבִּיטְעַ» פֿוֹן אַנְדָרָעַ, טִילְ האָבָן אַלְיָין לִיטְעַ רְאַרְיִישָׁעְ סְטִילְן אָן שְׁוֹלֵן גַּעַשְׁאָפּן. נאָר אֵין דַעַר סְפַּעַרְעַ פֿוֹן «אוּבָּבָ נִישְׁטָן נאָר הַעֲכָרָה» אֵין דַעַר שְׁעַפְּרַעְרַ פֿאָרְמְשָׁפְּט אוּפּֿיךְ קִינְסְטְּלָעְרִישָׁעְ אַיְנוֹזָאָמְקִיטַ. וּועָר קָעָן נַאֲכָמָאָכָן אַ בְּלָעְטָל שִׁירְ השִׁירִים, אַ קָּאָפִיטְלִ יְשָׁעָה, אַ בִּילְדִ פֿוֹן לְעַנְאָרָדָא דָא וּוּינְטָשִׁי, אַ מַּאֲנָאָלָגְ פֿוֹן שְׁעַקְסְּפִּירְ, אַ מַּעֲשָׂהְ פֿוֹן שְׁלָוָם עַלְיכָם? ...

אוּיךְ אֵין דַעַר סְפַּעַרְעַ פֿוֹן «אוּבָּבָ נִישְׁטָן נאָר הַעֲכָרָה» זַיְנָעָן פֿאָרָאָן גַּרְעַ-סְעַרְעַ אָן קְלָעְנְגָעְדָּעְ שְׁטָעָרָה, אַבָּעָר יְעַדְעַר אַיְינְגָעָר אָיְן אַ וּוּלְטַ פֿאָר וּיְהָ, וּוּאָסָ האָט אִיר אַיְיָגָעָן אָן אַיְגָגָרְטִיקָעְ קָאָמְפּאָזִיצִיעַ, וּוּאָסָ קָעָן נִישְׁטָן זַיְן עַנְלָעָךְ צָו אַנְדָרָעַ, אָן וּוּאָסָ דָעָרְלָאָטְ נִישְׁטָן קִין אַיְמְתָאָצִיעַ...
עַנְלָעָךְ צָו אַנְדָרָעַ, אָן וּוּאָסָ דָעָרְלָאָטְ נִישְׁטָן קִין אַיְמְתָאָצִיעַ...

דאָס בִּילְדִ פֿוֹן בְּעַלְ-אָרְצִיְּטַ אֵין כָּאָרָאָקְטְּעַרְיסְּטִישַׁ פֿאָרָן מַחְבָּר אָן פֿאָרָן גָּאנְצָן קָאָמְפְּלָעָקָסְ פֿוֹן שְׁלָוָם עַלְיכָם שְׁרִיבְעָרִישָׁן גָּוָסָה. שְׁלָוָם עַלְיכָם אֵין אַיְגָדְעָנְטִיפִּיצְּרָטְ מִיט זַיְנָעָן הַעֲלָדָן, אֵין דַעַר שְׁילְדָעְרוֹנָגְ פֿוֹן דִּי פֿעָרְסָאָ-נָאָזָשָׁן פֿאָרְקָעְרָפְּרָעָטְ עַר זַיְן אַיְגָגָן וּוּזָעָן, זַיְן סְטָאַיְשָׁ-הַוּמָאָרִיסְטִישָׁעַ בְּאַצְּיִ-אוּנָגָגָ צָו דַעַר טְרָאָגָיךְ פֿוֹן מַעְנְטָשְׁלָעְכָּרְ עַקְוּיסְטָעָנָץְ. דַעַר «דוֹוקָאָ פֿרְילְעָדָ», דוֹוקָאָ לְעַבְּדִיקָ! אֵין אַ קָּאָטְעָנָאָרִישָׁעְ אַיְמְפּעָרְאָטִיוֹ — אַ מוֹ — פֿוֹן זַיְן אַפְּטִימִיסְטִישָׁעְ נָאָטוֹרָ, פֿוֹן זַיְן אָוּמְבָאָגְרָעְנְעָנְטָעָרְ לִיבְשָׁאָפְּטָ צָו מַעְנְטָשָׁן, פֿוֹן זַיְן אָוּרְאָלָטְ יְדִישָׁעָרְ, קְלִינְשְׁטָעְטָלְדִיקְ-תְּמִימְוָתְדִיקָעָרְ קוּלְטוֹרָ, וּוּאָסָ

שְׁטְרָאָמָטְ אָרוֹיסְ אַיְמְפּוֹלְסִיוֹן פֿוֹן זַיְן גָּאנְךְ וּוּזָעָן.

וּוּעָן שְׁלָוָם עַלְיכָם וּוּאָלָט גַּעַלְאָזָטְ זַיְנָעָן אָוּמְגָלִיקְלָעְכָּעְ פֿאָרְשָׁוִינָעָן זַיְדְ בְּיִגְנָן אָוּנְטָעָרְ דִּי קְלָעָפְּ פֿוֹן לְעָבָןְ, וּוּיְיָנָעָן אָן זַיְדְ בְּאָקְלָאָגָןְ, וּוּאָלָטְן עַס גַּעַוּעַן זַיְעַר פֿיְיָנָעָן «רְעַאַלִיסְטִישָׁעְ» שְׁילְדָעְרוֹנָגָעָן — טִילְ אֵין מַעְלָאָדָרָאָמָטִישָׁן טָאָן אָן טִילְ אֵין דַעַר בְּחִינָה פֿוֹן קִינְסְטְּלָעְרִישָׁן שְׁטִיגְגָעָרְ — וּוּאָסָ וּוּאָלָטְן גַּעַהְאָלָטָן דָעַם מַחְבָּרָ, צְוּזָמָעָן מִיט זַיְנָעָן הַעֲלָדָןְ, «מִיט בִּידְעַ פִּיסְ» אַיְףְ דַעַר עַרְדָ, אֵין

דער לאקאלער אטמאספערע פון אמאליקן יידישן קלינשטייטל.
אייז אבער נייז! ער אייז געגאנגען קעגן אלע געזען פון דער גאטור
און קעגן אלע גארמעס פון סאציאלן לעבן, אוון האט געשאפען טיטאנען, דיבּ
טערישע NAMES, וואס לעבן מיט טרוים, וועלכע דער פאטום — דער גורל
האט טאקע פריציטיק די האר געמאכט גורי, אבער זיי קוקן אויף אם
מיט לאכנדיקע אויגן, אוון מיט דער ואראעמיטט איגענען געמייט האבן
זיי דורךעריסן די גראזיאטיציע — די צוציניג-קריאפט — פון דער ערְ
דיישער אטמאספערע, אוון צוזאמען מיט זיי האט אויך דער מהבר א羅יפֿ-
געשאנסן צו די העכسطע קינסטלאערישע ספערן.

און פון יונער קאסמיישער הויך האט דער בעל-יארציטיק נישט קיין
לאקאלן קאלאריט, ער אייז מעיר נישט פאראונדן מיט צייט אוון מיט ארט, אוון
שיינט אראפ ווי א גואַ-צדק, ווי א פראמעטטעאָס, וואס ברעננט אַ בשורה
פון טרייסט פאָר דעם ליידניךן מענטשן פון אלע פעלקער אוון פון אלע
צייטן: לאכט, לאכטן אייז געונט, דאקטוירים הייסן לאכטן... אוון אַזָּא אייז
טביה דער מלכיקער, אוון מاطל פִּיסִי דעם חזנס, אוון מנחם מענדל, אוון
אלע אנדרער שлом עלייכמס העלדּן, וואס האבן אַרוויסגעחויבּן דעם גיסט
פון דער מענטשַׁלעכּנָר פערזענעלעכּקיט איבער די אלע אַבְּיקְטְּיוֹ-מַעְטָן
רישעלן פָּקְטָאָרָג, וואס מאכּן אָפְּט אָזֶוּ שׂוּעָר אוון פִּינְלָעָד דאס לעבן. אוון
אין דעם אייז דער גרויסער אונייעווערטאָלער באַטִּיט אוון דער הוּמָאנִיטָאָרָעָר
ווערט פון שлом עלייכמס קינסטלאערישע געשטאָלטן.

פון אלע קאמישע זשאנערן, אוון הומאָר שлом עלייכמס גאטירלעכּע
סְטִיבִּיכּ, די לוּפְּט מיט וועלכּער ער אַטְעָמָט, אוון דער רוח החיים פון זיינע
לייטעראָרִישׁע העלדּן. סָאָרָקָאָס, דאס געמען יונגעם אויף חוּזָק, אוון דער
וַיֵּדְעַר זִין אַיְדָעַלָּע גַּאֲטָרָה; דָּקָעַנָּן די אַרְאָנָעָא בְּאַנוֹצָטָעָר אָפְּט ווי אַ
גּוֹטָעָר פָּאַטָּעָר, וואס מָוָסְטָר אָוִיס מִיט אַ שְׁמִיכְלָדָה שְׁלַעַכְתָּעָ דְּרָכִים פון
זִינְעַר קִינְדָּעָר. ער לאכט ניט אויף אויסצּוֹלָאָכּוֹן, נאָר אויף מתקָן צו זִין,
אויף אויסצּוּבּעָסְטָרָן. די דְּרִיִּי מַעַשְׁהַלְעָדָה פון בעל-יארציטיק זיינען אַ פָּרָעָכּ
תקָעָר מָוָסְטָעָר פון שлом עלייכמס מַילְדָעָר אַרְאָנָעָא, וואס קוּוּלָט אַרוֹסִיס ווי

ג. סָאַפְּאֹוּשְׁנִיקָאָו

א שטיפערישער שטראם פון א הויך-דערפינגעראישן גיסט און פון א גוט מענטשלעך הארץ. ס'אייז און איראניע וואס ווארטלט אין דער טראדייציע פון דער אלטער יידישער קולטור, וואס האט איזוי ברית איסגענוצט דעם משל און דעם נמשל, דעם ביישפיל און דעם אויספир. דאס זיין דריי קאמֶרְ פְּלִיצְיְרְטְּעַ מְעַשְׂתְּהַלְּעַךְ, וואס זיינער שכל איז פְּאַרְבָּאָרגָן אֵין דעם פרײַעַן אָזְן טִיפְּזִינְגִּיקָן שְׁמִיכָל. אָזְן אַירְאָנִיעַ וואס שְׁטְרָאַלְטַ אֲרוֹויָסְ פָּוּן גּוֹטָע טְרוֹיְיעַ רִיקְ-שְׁמִיכְלְעַנְדִּיקָע אַוְיגָן, וְזַיְ וְאַלְטָן זָאָגָן: אַ שְׁפָאָס מַעַג מַעַן מַאָכָן: אַבָּעָר, חָלִילָה, נִשְׁתְּ יְעַנְעָם וְזַיְ צַוְּתָן אָזְן נִשְׁתְּ אַוְיסְלָאָקָן. אָזְן אַירְאָנִיעַ וואס אַיז פְּרִיְ פָּוּן יְעַדְן צּוּמִישָׁ פָּוּן אַגְּרָעָסְיוֹן גַּעֲפִילָ, אָזְן פְּאַרְאָכְטוֹנָג אָזְן פְּאַרְבִּיטְעָרוֹנָג, אָזְן קְנָהָה אָזְן שְׁנָהָה.

יעדעס מענטשלע האט אַיר אַיְגְּעָנָע «מַאְרָאָלְ». די ערשות לאות אונדוֹן העָרָן, אָזְ אַפְּיָלוּ דער פְּשָׁוְטְסְטָעָר יִיד, מַעַג זַיְן אַפְּיָלוּ אַ בְּעַלְ-עָגָלה, קָעוּ דָעָרָה פְּלִין אַ וְוִיכְטִיקָע מִיסְיָע אָזְן צְוֹאָמָעָנְלָעָבָן פָּוּן מַעַנְטָשָׁן. אָזְן אַזְוִי גּוֹט אַ יִיד וְזַי אַ גּוֹי — דָאס אַיז דער נְמַשְׁלָפָן צְוֹוִיטָן. דָאס מַעַנְטָשְׁלָעָכָעָלָעָבָן, הַיִּסְטָע עָסָ, אַיז גְּעַבְוִוִּיט אַוְיף סָאַלְדָּאָרִישָׁר מִיטְאָרְבָּעָט: הַיִּנְטְּ הַעַלְפָר אַיךְ דִּירָ, מַאָרָגָן — דָו מִיר. אָזְן אַפְּיָלוּ אַזְאָ אַוְמְגָלִיךְ וְזַי אַ פָּאָרָךְ, קָעוּ אַוְיךְ אַ מַאָל זַיְן צּוּמָגָטָן. דָאס אַלְצָ אַיז אַין הַסְּכָם מִיט דָעָר אַפְּטִימִיסְטִישָׁר אָזְן מַעַנְטָשְׁנִילְ-בְּנְדִיקָעָר פְּילְאוֹאָפְּיָעָ פָּוּן אַן עַכְתָּן הַוּמָרִיסָטָן, וואס סִינְטְּעָטִיָּה זִירָט צּוּמָסָוּף אַלְעָ דָעָרָ מִשְׁלִים אָזְן מַאָכָט אַיז אַוְיסְפִּיר: «אַ יִיד זִיתָ אַיר, אַ גּוֹי וְוִילָט אַיר זַיְן, אָזְן דָאס דָרְיָעָ זִיתָ אַיר בְּמִילָאָ!... אָזְן דָאָךְ! תָּאָר מַעַן אַפְּיָלוּ אַזְאָ מִן יִידָן נִשְׁתְּ אַוְיסְלִיסָן פָּוּן כָּלָל, אָזְן מַעַן מַעַג אִים מַצְרָף זַיְן צּוּמָן...»

די דערצְיָילָוָג וּוּרְטָ פְּאַרְעָנְדִיקָט מִיט דָעָר בָּאַמְּרָקָוָנָג, אָזְ בַּיְ דָעָר עַרְשָׁטָעָר סְטָאָנִיצְיָע אַיז דָעָר פְּיִיפְּרָעָר פְּאַרְשָׁוּוֹנָדָן. עָרָ אַיז זִיכְעָר אַוּזָעָ נִשְׁתְּ מִיט קִין פְּאַרְבִּיטְעָרוֹנָג אַוְיפָן בְּעַלְ-אָרְצִיָּה, וואס האט אַים אַזְוִי בָּאַלְעָ בָּאָטִישָׁ-אִידָל גַּעֲגָבָן אַנְצָהָעָרָן אַזְ «דָאס דָרְיָעָ אַיז עָרָ בְּמִילָאָ», נָאָר מִיט פָּאַרְדָּרָס אַוְיךְ זַיְקָ גּוֹפָא, — אַוְיךְ זַיְן גַּעֲפִילְאַזְוִיקִיטָץָ צּוּפְרָעָמְדָע לִיְדָן. ס'אייז אַיז אַירְאָנִיעַ וואס פְּאַרְטְּרִיבָט נִשְׁתְּ, נָאָר אַיז מַקְרָבָ, וואס פְּאָרָ-

ווענדעת נישט, — נאר הילט. פארשידן איז דער מענטשלעכער געלעכטער ווי פארשידן עס איז דער בָּאַרְאַקְטָעֶר פון מענטשן. מען קען מיט א שמייכל דערלאנגען ווי מיט א מעסער אין הארצן, און מיט א שמייכל דערוועקן ליבשאפט און צוטורי פון מענטשן...

מער ווי מיט פיל אנדערע, ווערט שולם עליים פאַרגלייכן מיטן גרויסן נאַרד-אַמְּעִירִיקָאנֶער שְׁרֵיְבָּעֶר, מאַרְק טווען. זיכער איז מאַרְק טווען אַ קוֹוָאַל פון דיבאמישן טעמאָפֿערַאמְּעַנטָּן, און פון אַ גַּזְוָונָטָן און פרַיְדִּיקָן געלעכטער. זינע העלדן זינען אַיבָּרְגָּעָלָדָן מיט אִימְפָּעַט, זויי ברזין מיט קראָאָפָּט, בליצן מיט שאָרְפָּן שְׁכָל אַבָּן הַנָּהָה פון שְׁפָאָס. מאָן זויי אַנדערע צומ נאר. אַמתה, נישט צוֹלִיב שלעכטס, נאר צוֹלִיב שְׁטִיפָּרִישָׁן גַּמְּיט, צוֹלִיב אַן אַיבָּרְפָּלוֹס פון עַנְּדָרְגִּיעַ אַון אָוְנְטָעְרָנְבָּעְמָרְדִּישָׁן גַּיִיסְט. ווען מאַרְק טווען אַיז גַּעֲוָעָן אַין אַירָאָפָּעַ זינען אַין אַ פָּאָר אַמְּעִירִיקָאנֶער צִיְּטָוָנָגָן דָּעָרְשִׁינָגָן יְדִיעָות אַז עַר אַיז גַּעַשְׁטָאָרָן. האָט עַר צו אַין צִיְּטָוָג טַעַלְגָּרָאָפְּרִיט: "אַ דָּאנְק, אַיך ווַיְנַטְשׁ זִיך, צוּ קַעַנְעַן לְיַיְנָעַן אַזָּא יְדִיעָה אַין אַ פָּופְּצִיק יָאָר אַרְוָם" אַון צוּ דַעַר צְוִוִּיטָעָר: "די יְדִיעָה פָּן מִין טַוִּית זַעַט מִיר אַוְיסָ צַוְּיַין אַ בִּיטָּלָע אַיבָּרְגָּעָטְרִיבָּן" ... עַר אַין גַּעֲוָעָן אַ ווְונְדָעְבָּאָרָעָר ווִיצְלָעָר אַון קָאָטָאָוָעָס-דְּטְרִיבָּעָר, אַון אַזְוִי זינען אַיך זינע לְיַטְעָרָאָרִישָׁע העלדן. מאַרְק טווען האָט אַיך גַּעַשְׁרִיבָּן פָּאָר קִינְדָּעָר אַון אַ זָּאָרְגָּלוֹעָע קִינְדִּישָׁע טְרוּמָעָרִישָׁקִיט אַיז כָּאַרְאַקְטָעָרִיסְטִישׁ פָּאָר אַלְעָ זַיְנָע פָּאָרְשִׁוָּגָן. טָאָם סּוּיְעָר, אַיְנָעָרָר פָּן זַיְנָע קִינְדָּעָרְהַעַלְדָּן, אַיז אַתְּהָם, אַין דַעַם זַעַלְבָּן עַלְטָעָר ווי שְׁלָוָם עַלְיכָם מַאְטָל, אַבָּעָר מיט גָּאָר אַן אַנדָעָר מַעֲרָכָה אַין לְעָבָר, אַון מיט אַן אַנדָעָר געלעכטער. טָאָם אַיז אַ יְנָגָל אַ שְׁטִיפָּעָר, אַ בָּאָנְדִּיט, וָאָס טוּט אַפְּ די ווַיְלִידְסְּטָעָ שְׁמַדְ-שְׁטִיקָה כְּדֵי נִשְׁתָּ צַוְּיַין אַין שְׁוֹל לְעַרְגָּעָן. באַשְׁטָרָאָפָּט אִים די מְמוּעָ פָּאָר זַיְנָע שְׁפִיצְלָעָךְ אַון הַיִּסְטָ אִים אוַיסְפָּאָרָבָן די ווַעַנְטָ פָּן גָּאָרטָן. זינען אִים די יְנָגָלְעָךְ פָּן גָּאָסָ מקנָא אַון בעטָן זִיך עַר זָאָל זַיְיַ צְוָלוֹן צָוָם פְּסוֹק אַון דָּעְרְלִיבָּן צַו "גַּעַבָּן אַ שְׁמִירָ". פָּאָלָט אַיז טָאָמָעָן אַ גַּעַדְאָנָק צַו מַאָן "בִּזְוּנָעָס", אַז עַר פָּאָרָ- קוֹיפָּט "אַ שְׁמִירָ" פָּאָר אַ סְעָנָט. האָבָן אִים די חֲבָרִים אוַיסְגָּעָפָּאָרְבָּט די ווַעַנְטָ אַון עַר אַיז נָאָך גַּעַבְּלִיבָּן מִט סְעָנָט... דָּאָס אַיז כָּאַרְאַקְטָעָרִיסְטִישָׁעָר

מוסטער פון מארך טווענס קאַמיישן שאָנער, וועלכער אין טאָקע דערפֿינֶז
דעריש, און זיכער אויך קאַמייש, אַבעָר גאנץ פֿלאָך אין פֿאָרגֿלַיַּיך מיט שלום
עליכם געלעכטער, וועלכער אין גאָר פון אָן אַנדער טִיגַּ גַּעֲנָאָטוֹן.

אויך מاطל באָמְעָדְקָט אָן ווֹעֵן ער זאגט קְדִישַׁ נָאָכוֹן טָאָטוֹן אָין שָׁוֹלֵן,
אָנוֹ אַלְּעַ קְוֹןָן אוַיְךְ אִים מִתְּגַעֲפֵילַ, זִינְגַּעַן דִּי יִנְגַּלְעַד אִים «מַקְנָאָ» אָנוֹ
ער מַאֲכַט דֻּעַם הַוּמָאָרִיסְטִישָׂן אָוִיסְפִּיר : «מִיר אָינוֹ גּוֹטַ, אַךְ בֵּין אַ תְּהֻמָּ...»
מִתְּזִין אָפְטִימִיסְטִישַׁ-קִינְדִּישְׁעַר תְּמִימֹות הַאָטַם מַاطל אִינְסְטִינְקְטִיוֹ גַּעַד
שְׁטוּרָבֶט זִיךְ צַו רַאֲטָעוֹעַן פון אַנְגָּסְט אָנוֹ טְרוֹיִיעַר, אָנוֹ אָין זִין יְתוּמָשָׁאָפְט
הַאָטַם ער גַּעֲפָנוֹעַן אַסְּקָר לִיכְתִּיקָע פּוֹנְקָטָן : אַין חָדָר גִּיטַּ ער נִישְׁטָן, דָּעַר
ברְׁזָודָעָר שְׁלָאָט אִים שְׁוִין נִישְׁטָן, דִּי שְׁכְּנִים הַאָבוֹן אוַיְךְ אִים רְחָמָנוֹת אָנוֹ
גִּיבַּן אִים מְתָנוֹת ; דִּי יִנְגַּלְעַד, וּוּ אִים הַאָטַם זִיךְ גַּעֲדָאָכְט, קְוֹןָן אוַיְךְ אִים
מִתְּקָנָה אָין שָׁוֹלֵן, אָנוֹ בָּאָזְעָלָט מִתְּדָעַר פְּרִידָיַד פָּוֹן דָּעַר נִיעַר אַנְטְּדָעָקָנוֹגָ
איּוֹ ער אַגְּטָלָאָפָוּן פָּוֹן דָּעַר פִּינְגָּלְעָכָרַ רְעַלְיָיטָעַט אָנוֹ זִיךְ גַּעֲלָאָזֶט שְׁוּעָבָן
אוַיְךְ דִּי פְּלִיגְלָ פָּוֹן זִין אוַיסְגַּעַטְרוּמִיטַשְׁיָגָעַר וּוּלְטָ... דָּאָס אָין קָאָמִים
פָּוֹן גַּאֲרָ אָן אַנדָּעָר מְדָרָגָה, סְאַיְןָ נִישְׁטָן קִיּוֹן כִּיטְרָעָר שְׁפִיצְלָ וּוּאָס רְופָט
אָרוֹיסָ גַּעֲלָכְטָעָר, נָאָר סְאַיְןָ הַוּמָאָר, דָּעַר פִּיאָזָאָפִישָׁעַר שְׁטִיחָן וּוּאָס פָּאָרִיָּ
וְאַנְדָּלָט אִיּוֹן אַיְן גָּאָלֶד ; דָּעַר כּוֹן פָּוֹן גִּיסְטָן, וּוּאָס פָּאַרְוֹאַנְדָּלָט טְרָאָגִיק
איּוֹ אַ קְוֹאָלָ פָּוֹן טְרִיסְטָ אָנוֹ פָּאַרְגָּנוֹנִינְגָּן...

מאָרָק טוֹעַן הַאָט אָין זִין יְוָגָנֶט אוַיסְגַּעַפְרוֹוֹט צָעַנְדְּלִיקָעָר פְּרָאָפָעִיסִיעָס
אָנוֹ הַאָט דָּוְרְכְּגַעַמְאָכְט אָוְמְצָאַלְיַיקָע אָוּזָאנְטוּרָעָס, וּוּלְכָעַ זִינְגַּעַן אַזְוִי כָּאָרָאָקָה
טְעִירִיסְטִישָׁ גַּעֲוֹעַן פָּאָרָן פִּיאָנְגָּרְזְפְּרָעָרִיאָד פָּוֹן צָפָן אַמְּעָרִיקָע. אַין זִיְנַעַן
וּוּרָקָ קְוָמָט צָוָם אוַיסְדָּרוֹק דָּעַר בְּרוּיְזְנִיקָעָר דִּינְגָּאָמִים אָנוֹ דָּעַר אָוּמְרוֹ
פָּוֹן אַט דָּעַר קָאָלִירְפּוֹלָעָר עֲפָאָכָע, אַין וּוּלְכָעַ עַס הַאָט דָּאָמְינִירָט דָּעַר אִימְמִ
פָּעַט פָּוֹן נָאָפְטִיגְרָעָבָעָר אָנוֹ גָּאָלְדִיזְוָכָעָר, וּוּלְכָעַ הַאָבוֹן גַּעַשְׁטָרָבָעָט צָוָם
«מָאָכוֹן אַמְּעָרִיקָע».

אָנוֹ דִּי גָּאָטַגְעַבְעַנְטַשְׁטָע שְׁפָעָ פָּוֹן דָּעַר נִיְּיַ-אַנְטְּדָעַקְטָעָר אַמְּעָרִיקָאָנְעָר
עֲרָד, דִּי רִיכְכָע נָאָטוֹר אָנוֹ אוַיְךְ דָּעַר מְעַנְטָשָׁ, הַאָבוֹן בְּרִיטְהָאָרְצִיק בָּאַלוֹינֶט
דִּי אַומְדָעָרְמִידְלָעָכָע עֲנַעַרְגָּיָע פָּוֹן אַסְּקָר לִיכְתִּיקָע אַמְּעָרִיקָע. אוַיְךְ

שריביבער און וועرك אין ליכט פון פסילאָגנאלוי

מארק טווען איז באלוינט געווארן. א מיטציטלער פון שלום עליכם און און אויטאָדידאָקט, זיינען זיינען וועرك פֿאַרְשְׁפְּרִיט געווארן אין מליאָגעַן עקוּםַ פֿלאָרַן בַּיִ זַיִן לַעֲבֹן, ער איז אויפֿגעַנוּמָעַן געווארן אין קענִיגְלַעַכְעַ הַוֵּיפְּן, און האָט באָקּוּמָעַן עַרְזְּדָקְטָּאָרְאָטָן, ווי אָן אויסדרוק פון אַנְעַרְקָעַנוּגָג פֿאָר זַיִן בִּיטְרָאָג צַו דַעַר אַנְטוּקְיָולָוּגָג פון דַעַר עַנְגְּלִישָׂעָר שְׁפָרָאָק אָן לִיטְעַ רְאַטְוָר.

אַבְּעָר זַיִן רֻם וּוּרְטַ שְׁוֹאָכָּעָר פון דַעַר צַו דַעַר, זַיִן נָאָמָעַן אַיְזָן אַרְיִין אַיְזָן דַעַר לִיטְעָאָטָר פֿאָר קִינְדָּעָר, אָן אַיְזָן גַּעֲבַּלְבִּין ווי אַכְּרָאָקְטָּעָרִיסִי טִישְׁעָר עֲפִיזָאָד, ווֹאָס אַיְזָן עַנְגָּ פֿאָרְבָּונְדָּן מִיט דַעַר קוּלְטוּרְ-גַּעֲשִׁיכְטָעָ פון אַבְּשָׁטִימְטָעָר סְבִּיבָה אָן שְׂוִין פֿאָרְגָּאָגְעַנְגָּעָר עַפְּאָכָּעָ.

שְׁלָוָם עַלְיכֶם האָט בַּיִם לַעֲבָן בְּלוּוּן גַּעַלְוָמָט וּוּגָן אַמְּלִיאָנִיקָעָר אוּסִי גַּאֲבָעָ פון זַיִינָעָן וּוּרְקָעָ, אָן אַיְזָן גַּעֲבַּלְבִּין בַּיִם חָלוּם. עַל פִּי נָסָחָ מַעֲנָדָל האָט ער גַּעַמְאָכָט אַגְּנוּיִים חַשְׁבָּוּן וּוּפְלִילִ יִדְעָן עַס זַיִינָעָן פֿאָרְצָאָן אוּסִי דַעַר וּוּלְעָטָה, האָט אוּסְגָּעָרְעָכָנְטָ דַעַם פֿרְאָצְעָנְטָ יִדְעָן ווֹאָס וּוּלְעָן «אוֹדוֹדָאָיִ» קוּפְּנָן זַיִינָעָן בִּיכְעָר, אָן האָט באָקּוּמָעַן אַזְכָּעָרָן סְדִ-הַכְּלָ פון — מַילְיאָנָעָן. אוּסִי גַּעַלְאָוָת האָט זַיִךְ ווי אַיְזָן שְׁלָוָם עַלְיכֶם אַמְּעָשָׂה: — אַבְּוִידְעָם...

אָן דַעַר טְרוּמָעָר אַיְזָן אַזְוּקָעָ אַיְזָן דַעַר אַיְבִּיקִיטִי, אַבְּעָר זַיִינָעָ טְרוּמָעָן וּוּלְעָן אַיְבִּיקָעָ לַעֲבָן. יִדְעָן זַיִינָעָן אַפְּאָלָקָ פון בְּלִילְ-חָלוּמוֹת. דַעַר יִדְישָׁעָר פֿאָקְלָאָר, דַעַר תְּבָ"ד, אַיְזָן אַגְּמִישָׁ פון חָלוּם אָן ווֹאָר. קִיְּזָן שְׁוּם פֿאָלָק אוּסִי גַּאֲטָסָ גַּרְוִיסָעָר וּוּלְעָטָה האָט אַזְוִי פִילִ נִישְׁתָּ גַּעַלְוָמָט ווי אַחֲינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יִדְעָן האָבָן אוּסְגָּעָלְוָמָט דַי וּוּזִיעָן פון אַחֲרִית הַיָּמִים, פון אַמְּלָכוֹת שְׁמִים, פון אַמְּשִׁיחָ ווֹאָס וּוּטָ אַוְיסְלִיְּזָן דַי וּוּלְעָטָה... אַנְדָּעָרָעָ פֿעַלָּה קָעָר האָבָן גַּעַנוּמָעָן אָן זַיִךְ גַּעַמְאָכָט אַמְּשִׁיחָ, האָבָן אַיִם אַרְיִינְגַּעְפָּאָקָט אַיְזָן אַמְּאָטְעָרְיָעָלָר גַּעַשְׁטָאָלָט, באַהֲנָגָעָן מִיט גָּאָלָד, אַרְוִיְּפָגָעָלָאָפָט אוּסִי אַקְרִיְּזָן — אָן אוּסִטְרָוִים! — זַיִ האָבָן דַי גַּאֲוָלה-אִידְעָעָ — דַי אִידְעָעָ פון אַנוּיוּעָרְטָאָלָעָר פֿרִיְּד אָן פֿרִיְּד — אַיבְּרָגְּנָאָלָאָזָט פֿאָר יִדְעָן, פֿאָר דִּיכְתָּעָר, פֿאָר הַומְאָרִיסְטָן...

שְׁלָוָם עַלְיכֶם האָט פֿאָרְוּאָנְדָלָט דַעַם טְרוּמָים אַיְזָן אַפְּסִיכְיָשָׁעָר רַעֲלִיטָעָט. הַוּמָאָר אַיְזָן אַקְינְדָ פון טְרוּמָם. דַעַר הַומְאָרִיסְט אָן דַאָס קִינְד האָבָן אַיְזָן

ג. סאפאזוניקאטו

געמיינזאמע איגונשאפט : זי אנטוליווּפֿן פֿון דער גְּרוּיעֶר ווּרְקָלְעַכְּקִיט אַין דער שיינער ווּלְטַ פֿון טְרוּוִים. דאס קִינְד אִיגְּנָאַרְטַּ דִּי זָאָרְגַּן פֿון לעַבְּן, דער הוּמָאַרִיסְטַּ מִידְטַּ זַי אֹוִים. דערפֿאָר פְּאַרְשְׁטִיעָן זַי זַי אָזְוִי גּוּט, אָזְן

דערפֿאָר זַיְנְעָן עַכְתָּעַ הוּמָאַרִיסְטַּ אַוְיךְ שְׂרֵיְבָּעָר פְּאָר קִינְדָּעָר.

אַין אַיְנְעָרְ פֿון זַיְנְעָ מעַשְׁהַס דָּעַרְצִילְטַּ שְׁלוּם עַלְיכָם ווּעַגְּן אַ טּוֹיטַ קְרָאנְקָן יִדְן, ווּאָס הָאָט גַּעֲמוֹזְטַּ פְּאָרָן אַין דער גְּרוּיסְעָר שְׁטָאָט זַיְדַּהְיָהָן. הָאָט דָּעַר נִישְׁטַ גַּעֲהָאָט קִין ווּזְיַנְּרָעָט אַין דָּעַר שְׁטָאָט אָזְן אַוְמְלָעְגָּאָל אִיגְּגַעְשְׁטָאָגָעָן בַּיִּ זַיְנְעָם אַ קְרָובַּ, אַ שְׁמָשַׁ אַין בְּרָאַדְסְּקִיסְּ שְׁוֹלַּ, ווּלְכָעָר אִיגְּגַעְשְׁטָאָגָעָן בַּיִּ זַיְנְעָם אַ קְרָובַּ, אַ שְׁמָשַׁ אַין בְּרָאַדְסְּקִיסְּ שְׁוֹלַּ, ווּלְכָעָר הָאָט דָּעַרְבָּעָר גַּעֲהָאָט «פְּרָאוֹזְשִׁיטְעַלְסְּטוֹוָא». בַּיִּנְאָכְטַּ אַיְזַּן גַּעַוּעַן אַן אַבְּרָאָזְנָהָן אָזְן ווּעַן דִּי פְּאַלְיְצִי הָאָט גַּעֲקָלָאָפְּט אָזְן טִירַ, הָאָבָּן בַּיִּדְעָ יִדְעָ זַיְדַּהְיָהָן גַּעַבְּיָתְן מִיטַּ זַיְעַרְעָ פְּאַסְפָּאַרְטַּן, ווּלְכָעָר הָאָבָּן אַין יַעַנְעָר צִיְּתַּ נַאֲרַ נִישְׁטַ גַּעֲהָאָט קִין פְּאַטְגְּרָאַפְּיָעָס. עַס הִיסְטַּ, דָּעַר קְרָאנְקָעָר אַיְזַּן גַּעַבְּלִיבָּן מִיטַּן פָּאָס ווּאָס גִּיטַּ ווּזְיַנְּרָעָט אָזְן דָּעַם גַּעַוּוֹנְטַּן הָאָט מַעַן אַרְעָסְטְּרָט, מַאֲגָּאָטָן לָאָגָּג גַּעַפְּרִירָט «פָּאַעְטָאָפְּוָ» צְוָרִיק אַין זַיְן גַּעַבְּרָטְסְּ-שְׁטָעַטְלָ, אָזְן צָוָם טּוֹךְ-בַּיִּ אַיְם אַוְיךְ צְוּגָּעָנוּמָעַן דָּאָס ווּוִינְרָעָטָן.

אַבְּעָר דָּעַר קְרָאנְקָעָר הָאָט זַיְדַּהְיָהָן דָּעַרְוּיְילַּ גַּעַלְאָוַת ווּוִילְגִּיְין. מִיטַּן «גַּעַעַן זַוְּנָטָן» פְּאַסְפָּאַרְטַּ אַיְזַּן דָּעַר גַּעַפְּאָרְן קִין יַעַהְפָּעַז ווּעַן דָּעַר הָאָט נַאֲרָגְעָוָלָט,

אַיְזַּן גַּעַוּעַן גְּלִיקָלָעַד ווּאָס דָּעַר הָאָט אַפְּגָעָטָאָ דָּעַר פְּאַלְיְצִי אַ שְׁפִּיצָלָ.

«דָּעַר עִיְּקָרָ, זַאְגָּט עַרְ, אַיְזַּן דָּעַר אַיְנְפָּאָלָ, דִּי קְאַמְּבִינְאַצְּיָעַן, אַיְרַ פְּאָרָדָ, שְׁטִיטִיט ? דָּאָכְטַּ זַיְדַּהְיָהָן, ווּאָס ? אַיְדַּ פֿון אַ קְלִין שְׁטָעַטְלָ, קְעַנְבָּלָעַ, מִיטַּ אַ הוּסְטָ, מִיטַּ אַ זְּדִישָׁקָעַ אָזְן מִיטַּ טְבוּעָרְקָוְלָאָן אַוְיךְ. אַוְיךְ פְּוּרִישְׁקָעְוּוִיטְשָׁן גַּעַזְאָגָט גַּעַוּוֹאָרָן ! אָזְן אָזְן שְׁוֹם פְּרָאוֹזְשִׁיטְעַלְסְּטוֹוָא — פֿון דָעַסְטוֹוָעָגָן, קְוָמָט עַר זַיְדַּהְיָהָן יַעַהְפָּעַז ווּעַן דָּעַר ווּלְ, שְׁטָעַלְטַּ זַיְדַּ אַפְּ אַיְדַּ דָּעַר מַאְלָאָזְלָעְוָסְקָאָיָאָ, נִשְׁטַּ ווּיְטַ פֿון דָעַם פְּאַלְיְצְמִיסְטָעָר, אָזְן רֹפֵ אַיְם קְנָאָגְנִיסְלָ ?»

וּאָס הָאָט פְּאַסְיָרָט מִיטַּ דָעַם דָאָזְיָקָן גְּלִיקָלָעַן מַעֲנְטָשָׁן, ווּאָס הָאָט אַסְטָמָעָ, זְאַדְישָׁקָעַ אָזְן טְבוּעָרְקָוְלָאָן אַוְיךְ ? דָאָכְטַּ זַיְדַּהְיָהָן גַּרְנוּשָׁתָ... עַר אַיְזַּן אוּפְּנָן דָאָגְנָדָ פֿון אַפְּגָרְוָוָטָ, אַ טְרִיטַ פֿון טּוֹיטַ, אָזְן צָוָם דָעַם נַאֲרָגְעָוָלָטָ, אַזְן צְוָעָקָוָה מַעַן דָעַר אַוְמָגָלִיק מִיטַּן קְרָובַּ, ווּלְכָעָר הָאָט פְּאַרְלָאָרָן דִּי שְׁטָעַלְעָ, אָזְן עַר דָאָרָף אַוְיְסָהָאָלָטָן נַאֲרָגְעָוָלָטָ, עַר ווּיְטַ זַיְן פְּאַרְאָגְנָטוּוֹאַרְטָלְעַכְקִיט אָזְן

גורל, האט ערד נחת און קוועטלט און פון פרגענינגן.
דאנקען גאט, פעלט מיר נישט"... און אונשטאט צו ווינגען אויפן ביטערן
וואו ער זאל זאגן: קיין מול האב איך טאקע נישט; אבער שכל, א, שכל,
קייט און דורךפאל אויפן "איינפאל", אויף דער "קאמביבנאציע". עס הייסט,
שוערפונקט — זיין געפיל — פון טראגישן אויפן קאמישן: פון דער קראנז

וועאס האט געתשארקט זיין גיסט אונז אים פאָרלעגענְגרט די יאָרֶן.
געוווען די בעטטע רפואה — און מעגלעד אויך די איינציגקע רפואה —
זונט. דאַקטוירים הייסן לאָכְן" און פאָר משה נחמנען פון קענעלאָ איז עס
דאַס זעם אויס אָפְשֵׁר קינדייש, עלעמענטאר, אָבער ס'אייז פֿרִילעָד אָונָ גַּעַ-
פּון לעבען אַמֵּן שטיכפּונקט, אָן אויסְרִיךְ, ווֹאָס פֿאָרוֹזִיסְן די שטימונגָג.

פאקטיש האט ער נישט געהאט קיין אנדער אויסוועג. אדרער ער האט געזאלט צוּזָמָעַנְבָּרְכָּעַן אונטער דער לאָסֶט פון דער פִּינְגְּלָעֵכָּר רְעַאֲלִיטָט; אַדְרָעָר, דָּקָעָגָן, שְׁטָעָלָן אַהֲרָנָעָקִיקָּו וּוֹידָעָרְשָׁתָאָנָּד דַּעַם בִּיטְעָרָן גּוֹרָל. אָוֹן ער האט אויסגעקלְּבָּן דָּאָס לְעַצְמָעָ. ער האט אַרְוִיסְגַּעַשְׁטָעָלָט די קְרָאָפְּט פּוֹן גִּיטִּיט וּוֹי אַדְמָבָּעָ קָעָגָן שְׁטָרָאָם פּוֹן נּוֹרִיט, ער האט נִישְׁט דַּעְרָלָאָן אוֹן שְׁרָעָק אָוֹן פָּאָרְצְׁוּיְּפָלָגָן זָאָלָן אוֹיסְטָלְעָשָׂן דָּאָס גַּעֲפִיל פּוֹן בְּתָחוֹן, אָוֹן הָאָט פָּאָרְטְּרִיבָּן די מְרָה שְׁחוֹרָה — אָט די פִּינְגְּצָטְעָרָע בְּשָׂוְרָה פּוֹן טּוֹרִיט — הָאָט ער האָרְמָרִיבוֹן — מִיְּמַט אַוְרָתָמָשָׂן אַנוֹשָׂה פּוֹן שְׁמַיְירָל.

העדר העלדר פון קענעלאָגיט זיך איזוי לייכט נישט אונטער, און מיט ייגנטעלעכּן ברען — און אפשר אויך מיט אַמִין קינדיעשר עקשנוֹת — ווועט ער נאָך לאָנג האַלטן דערווויטערט ויינע צאלרייכּע שונאיָם. דאס אַי אָן אויסוּוואָל ווֹאָס דרייקט אויס אַנטשלאָנסקייט, גלויבּן אָן מוֹת. משה נחמן פֿאלט נישט אַראָפּ בֵּי זיך, זיין רעהָלָע פְּאוֹצִיצּע אַיז טאָקָע אַ קלאנְדִּיקָע,

ג. סָפָאָזְוַנִּיקָאָו

טַאֲקָע אַילּוֹזָאַרִישׁע, אֶבְּעָר דָּאָס אֵינוֹ אַילּוֹזַע וְאָס גִּיט לְעַבְנָס־קְרָאָפְטָן,
וְאָס פָּאָרוֹאָנְדָלְטָן דִּי פִּינְגְּמַעְכָּן גְּרִימָסְעָן פָּוּן דּוֹרְכְּפָאָל אֵין אַ לִיכְתִּיקְנוּ שְׁמִינִי
כָּל פָּוּן נְצָחָנוּ.

וּוֹעֵן מִיר הַעֲרָן אָוִיס דָּעַם מַעֲנָה־לְשׁוֹן פָּוּן אַט דָּעַם פְּרִילְעַפְנָן קָאָסְרִילִיקָן,
פָּאָרְגָּעָטָן מִיר גָּאָר אָזָן עָר אֵינוֹ אַונְזִי אָוְגְּמִילְקָעָן, מִיר בָּאָדוּעָרָן אִים נִשְׁטָן,
עָר וְעַט אָונְדוֹ אָפִילּוֹ נִשְׁטָן אָוִיס קָאָמִישׁ. אָזָן עָר אֵינוֹ דָּאָךְ הַומָּאָרִיסְטִישׁ! עָר
לְאַכְּטָן דָּאָךְ פָּוּן אָנְדָעָרָע, אָזָן דָּעָר, וְאָס לְאַבְּטָן פָּוּן אָנְדָעָרָע אָזָן פָּוּן זִיךְ גּוֹפָאָ
אֵיזָן נִשְׁטָן לְעַכְּבָרְלָעָן.

הַומָּאָר מִיְּנַטְּנָה נִשְׁטָן זִיךְ אָוִיסְצְׂדִירִיעָן מִיט דָּעַר פְּלִיאַצְעָן צָו דָּעַר רְעָאָן
לִיטְעָטָן, אִינְגְּנָאָרִירָן דִּי וּוּרְקָלְעַכְּקִיטָן אָזָן לְעַבְנָן אַזָּן וּוּלְטָן פָּוּן אַילּוֹזְיָעָס —
דָּאָס וְוָאָלְטָן גַּעוֹעָן אַ פָּאָטָאָלָגִישׁ עַדְרְשִׁיבְּוָגָן. אָדְרָבָא, הַומָּאָר אֵיזָן אַ מְאַנְיָן
פָּעַסְטָאָצְיָעָן פָּוּן פְּסִיכְיָשָׁר גְּבוֹרָה, וְאָס קָוָמָט וְוִי אַ רְעֻזְוָלְטָאָטָן פָּוּן אַנְגָּרָדָן
לְעַכְּן קָאָמָף, אֵין וּוּלְכָן דָּעַר שְׁוֹנָא וּוּרְטָה נִשְׁטָן אִינְגְּנָאָרִירָט, עָר וּוּרְטָה אֶבְּעָר
אַנְטוֹזָאָפָנָט. מָאָטָל וּוּיִיס, אָזָן עָר אֵיזָן אַ יְתָוָם. אָבָּעָי "מִיר אֵיזָן גּוֹט", זָגָט עָר,
וּוַיְיַל זִין סְוּפָּרָ-אִיךְ — זִין אָפְטִימִיסְטִישָׁר אִינְסְטִינְקָט — הַעַלְפָט אִים צָו
גַּעֲפִינְגָּן אֵין דָּעַר יְתּוֹמָשָׁפֶט זִיְגָן סְפָּעַצְיִיפִישׁ "מְעֻלָּות". מָשָׁה נְחָמָן וּוּיִס
אוֹ עָר אֵיזָן אַ מְעַנְטָשׁ "מִיט אַ הַוּסָט, מִיט אַ זָּדִישָׁקָע אָזָן מִיט טּוּבְעַרְקָלוֹאָז
אוֹיְדָן"; אֶבְּעָר אִינְסְפִּירִירָט אֵין דָּעַר אָטָאָוִיסְטִישָׁר קְרָאָפְט, וְאָס הָאָט אִים
גַּעֲגַבָּן דָּעַם טָאָלָאנְטָן צָו טְרוּמָעָן אָזָן דָּעַם גַּעַפְלָן פָּוּן מְעַנְטָשְׁלָעְכָּר וּוּעְדָּע,
וּוּלְכָבָע שְׁטָאָמָעָן גָּאָר פָּוּן יְעָנָע צִיְּתָן, וּוֹעֵן יַעֲקָבָה הָאָט מִיטָּן מְלָאָךְ גַּעֲקָעָמָפָט
אוֹן וּוֹעֵן יוֹסָף הָאָט פּוֹתֵר חָלוֹם גַּעוֹועָן, הָאָט דָּעַר הָעָלָד פָּוּן קַעְגַּלְעָל זִיךְ גַּעַד
פְּרִיטָן אוֹ עָר אֵיזָן אַ בָּעֵל־שְׁכָלָן, אוֹ עָר הָאָט אָפְגָעָטָאָן דָּעַר פָּאָלִיצִיָּן אוֹיְפָט טָעָר
קִישׁ — אָזָן הָאָט פָּוּן זִיךְ הַנְּהָאָה.

עַס וּוַיְגַעַן פָּאָרָאָן אַ סְּכָן שְׁרִיְבָּעָרטָס אֵינוֹ דָּעַר וּוּלְטָ-לִיטְעַרְאָטוֹה, וְאָס
קַעְגַּעַן דָּעַרְצִיְּלָן אַ פְּרִילְעַכְּעָן גַּעַשְׁיִכְּטָע. אֶבְּעָר נָאָר שְׁלָוָם עַלְיכָם קָעָן דָּעַרְ
צִיְּלָן אַ טְרוּיְעִירִיקָן גַּעַשְׁכִּטָּע אַוְיָף אַזָּא אָפָּן, אָזָן עַס זָאָל אַרְוִיסְרָוָן אַ שְׁמִינִי
כָּל אַוְיָף דִּי לִיפָּן, אָזָן אָפְטָמָאָל אַוְיָף אַ הָאָרְצִיק גַּעַלְעַבְטָעָר. נָאָר עָר קָעָן

שריבער אוו ווועך איז ליכט פון פסיבאנגליין

אַריינפֿירן אֵין דער דערצְיַילָונג עַפְעַס אֶזְוִינְסַ, וּאֲסַ פָּאַרְשְׁלָעַפְעַרט דֻּעַם וּוַיִּ-
טִיק אֵון שְׁטַעַלְט אִים אַרְוִיס אֹוֵף יַעֲנֵדְר זִית טִיר פָּוּן בָּאוּסְטוּזִין.
אַיזְהָו גְּבוּר ? הַכּוֹבֵש את יִצְחָרוֹ. דַּעַר וּאֲסַ האַט כּוֹחַ גּוֹבֵר צַו זִין דַי
שְׁוֹאַכְּקִיטִין פָּוּן קַעַרְפָּעַר, דַי מַוְרָא פָּאָרָן טַוִּיט, אֵון דַי לַיְידַן פָּוּן גִּיסְטַ, דַעַר
שְׁטַעַלְט זִיךְ הַעֲכָר פָּוּן זִיךְ גּוֹפָא, אֵון וּוּעַרְט דַעַר בָּאַלְעַבָּס אַיְבָּעַר זִיךְ אַיִ-
גּוֹנָעָם גּוֹרָל. דַעַר באַפְּרִיטַז זִיךְ פָּוּן זִינְגַּעַ בִּיאַלְאָגִישַׁ אֵון סָאַצְיַאלָעַ פָּעַנְטָעַס,
אֵון באַטְרָאַכְט זִיךְ גּוֹפָא מִיט אֵן אַבְּיַעַטְיוֹן רַוִּיקְן גִּיסְטַ, מִיט אֵן אַפְּטִימִיס-
טִישַׁן אֵון פְּרִידִיקְן גַּעֲמִיט.

בֵּי דַעַר אַלְוּעַלְטַלְעַכְעַר פִּיעַרְנוּגַ פָּוּן יַאֲרַהְנוּדְעַרטַ פָּוּן שְׁלוּם עַלְיכָם
גַּעֲבִירְנַטָּאָגַ, אֵין יַאֲרַ 1959, האַט דַעַר דִּירְעַקְטָאָרַ פָּוּן דַעַר "אָונְגְּעַסְקָאַ", רַעַנְעַ
מַעַהָא גַּעַזְאַגְטַ : "שְׁלוּם עַלְיכָם הַוּמָאָר אֵין אַקְינְסְטַלְעַרְישָׁעַ נַסַּ, וּאֲסַ באַ-
שִׁינְטַ דַי וּוּרְקַלְעַקְיִיטַ מִיט אֵן אַרְעַאָלַ פָּוּן טְרוּוּם, וּאֲסַ שִׁילְדְעַרטַ דַי גִּיטַ-
טִיקְעַ רִיְכְּקִיטַ פָּוּן דַעַר מַעַנְטַשְׁלַעַכְעַר נַשְּׁמָהַ, אֵון טַראָגַט אַבְשָׂוְרַהַ פָּוּן פְּרִידְזַ
אֵון לִיבְשָׁאָפְטַ צַו מַעַנְטָשָׁןַ..."

אֵין דַעַר הַוּמָאָרִיסַט אַוּוֹקַ אֵין דַעַר אַיְבִּיקִיטַ, אַבְעָר זִיךְ הַוּמָאָר וּוּטַ
אַיְבָּילַ לְעָבָן, אֵין מִילְיאָנָעַן עַקְזְעַמְפָלָאָרַן זִינְגַּעַן שְׁוִין דְּעַרְשִׁינְגַּעַן, אֵון וּוּעַלְ
נַאַר דְּעַרְשִׁיְנַעַן, זִינְגַּעַן וּוּרְקַ, אֵין אַלְעַ מַעַנְטַשְׁלַעַכְעַר שְׁפָרָאָכַן. מַאְרָק מַוְעַנְסַ
טָאַמַּ אַהֲטַ דַי חַכְמָה אֹוִיסְצְוָנָצַן דַי עַלְמַעַנְטַןַ פָּוּן דַעַר אֹוִיסְעַרְלַעַכְעַר וּוּלְעַטַּ
פָּאָר זִינְגַּעַן אַיְגְּעַנְעַן נַוְּצָה, אֵון עַר "מַאְכַּט אַמְּעִירִקְעַ". שְׁלוּם עַלְיכָם מַאְטָלַ
הַאֲטַ דַי חַכְמָה צַו דַּאמְינְיַרְןַ דַי סְטִיכְיַשְׁעַ קַרְעַפְטַןַ פָּוּן זִין אַיְנְעַרְלַעַכְעַר וּוּלְעַטַּ
אֵון זִין גַּלְיְקַלְעַךְ אַוְנְטַעְרַ אַלְעַ מַוְמְשַׁטְעַנְדָןַ..."

הַוּמָאָר באַפְּרִיטַ פָּוּן דַעַר פִּיגְלַעַכְעַר רַעַלְיטַעַט אֵון לַעֲרַנְטַ צַו דַעַרַ-
גַּרְיִיכְן גְּלִיךְ אַוְיפְּן לְעַבְנָס-וּוֹעָגַ פָּוּן לַיְידַן. עַר גִּיט צְוַרְיקַ דֻּעַם לַיְעַנְדַרְ דַי
פְּרִידְיקַעַ תְּמִימָותַ פָּוּן אַקְינְדַר אַנְפְּרָאַזְגְּדָלַט אַוְיךְ דַּאסַ קַינְדַר אֵין אַ לִיְעַ-
גַּעַר. דַעַרְפָּאָר דַי גַּרְוִיסַע אָוְנוּוּעַרְסָאָלַע בַּאַדְיִיטְוָנָגַ פָּוּן שְׁלוּם עַלְיכָם קוֹנְסַטַּ
שְׁטַעַנְדִּיקַ וּוּטַ דַעַר לַיְידְנִיקְעַר מַעַנְטָשָׁן זַוְּכַן אַ טְרִיסְטַ אֵין זִיךְ הַוּמָאָר, וּאֲסַ
שְׁטַעַלְטַ מִיט זִיךְ פָּאָר דַי אַמְּמָעַרְסְּטַן קַאַמְּפְּלִיצְרְטַע אֵון דַעַרְהַוִּיבְעַנְעַ פָּאַרְעַם

ג. סעיפים ניקאוי

פונַ קאמיזם, וועלכע איז דורךגעדרונגען מיט אַ העכערער חכמה פון ליטבן,
מיט אַ געפיל פון סופעריאָרattività, מיט גרויסקייט פון נשמה, וואס טראגט
זיך פֿאָטטעטיש אויף די פֿליגל פון גלויבן און טרוים און הייבט אויף דעם
מענטשלען גייסט נעענטער צו גאט.

די מענטשל'עכע טראגיק אין יידישן הומאָר פון שלום עלייכם און אין רוסישן סאַרקייזם פון אַנטאָן תשעכָאוּ

די אַרכיטקטאנישע קאנסטראָקציָע פון שלום עלייכם אַ דערצ'ילונג האָט אין מינימום שטח אַ מאקסימום לֻעְבָּן. די סִיפּוֹרְהַמעשָׁה אַין אַנגָעָע לאָדָן מיט דֶּרֶאמָטִישָׁן שְׂטָאָה, מיט אַינְגָּרְלָעְכָּר שְׁפָאָנוֹגָה מיט טַעַטְרָאָלָעָר דִּינָאָמִיק — אֲפִילּוּ אַין דֵּי מְאַנְגָּלָאגָן. דער זְשָׁעָנִי פון דער רָוִישָׁעָר לִיטָּעָר רָאָטוֹר — אַנטָּאָן תשעכָאוּ — האָט זִיךְ גַּהְהַאלְטָן בַּיּוֹם כָּלָל, וּויְ ער האָט גַּזָּאָגָט, פון «אוַיסְלָאָן דָּעַם אַרְיָנְפִּיר אַון גְּלִיךְ אַנְהָוִיבָן די האַנדְלָונָג; פָּאָרְבִּיגָן דָּעַם פִּיאָוּשׁ אַון גְּלִיךְ צַיְּכָעָנָעַן די כָּרָאָקְטָעָרָן».

די סְכָעָמָע אַין אוִיךְ כָּרָאָקְטָעָרִיטִישָׁ פָּאָר שלום עלייכם לְטַעְרָאִירִישָׁן סְטִיל, צּוּ וּוּלְכָן מַעַן קָעָן גַּעֲפִינָּעַן נָאָר פָּאָרְגְּלִיכִין אַין דָּעַר וּוּלְטָלִיטָעָרָאָטָר. עַס אַיְוֹ אַבָּעָד נִישְׁתַּחַט פָּאָרָאָן קִיּוֹן פָּאָרְגְּלִיךְ צּוּ דָּעַר אַפְּעָקְטִיוּוּעָר אַטָּהָטָר. וְאַסְפָּעָר וְוָאָס הָעֲרֵשָׁת אַין זִינְגָּר אַ גַּעֲשִׁיכְטָע אַון נִישְׁתַּחַט צּוּ דָּעַר עַמְּאַצְּיָאָה גַּעֲלָעָר וּוּלְטָפָּ�ן זִינְגָּעָפָּעָרְסָאָנוֹשָׁן. דָוָקָא די אַנְגָּלָאגָע אַין אַיְנִיקָע קִינְסְטָלְעִירִישָׁ אַסְפָּעָקָטָן שְׁטָעָלָט אַרוֹוִיס בּוֹלָט אַון קָלָאָר יָעָנָע פָּאָרְבָּאָרְגָּעָנָע עַלְעַמְּטוֹן אַון דִּינָעַ נְשָׁמָה-דְּנוֹאָנָסָה, וּוּלְכָעָ זִינְגָּעָנָע בַּיּוֹם יִדְישָׁן הוּוּמָאִירִיסְטָט אַומְפָאָרְגְּלִיכְלָעָר, דָוָרְכוֹיס אַנְדָעָרְשָׁ אַון אַיְגְּנָאָרָטִיק.

און ווּילְ שלום עלייכם הוּוּמָאָר אַין אַומְפָאָרְגְּלִיכְלָעָר, אַיְגְּנָצִיק אַין זִיִּין זְשָׁאָגָעָר, וּוּלְכָן מִיר אַין דָּעַר אַנְגָּלָאגָע מִט אַנְדָעָרָע שְׁרִיְבָּעָרָס זָוָן אוִיךְ די אַונְטָעָרְשִׁידָן, וְאַס כָּרָאָקְטָעָרְזִיְּרָן זִין עַסְטָעִישָׁן גָּוָסָה אַון פָּרוֹוֹן אַנְ-צַיְּכָעָנָעַן די קָאָנְטוֹרָן פָּוּן זִיִּין קִינְסְטָלְעִירִישָׁר גַּעַשְׁטָאָלָט מִט די שְׁטָרִיכָן, וְאַס ווּיְיַיְן אִים «אַנְדָעָרָשָׁן» פָּוּן פִּיל אַנְדָעָרָע מִיסְטָעָר פָּוּן גַּעַלְעַכְטָעָר. מִיד

ג. סָפָאָזְנִיקָאָו

וועלן זען וואס ער איןז "בישט", כדי ליעיכטע צו באגעמען וואס ער איןז "יא"; און אין וואס עס באשטייען זייןע ספֿעצעיפֿישׂ-יידישע און הומאריסטיטישע עלע-מענטן.

אין דער פאָפּוֹלַעַר דער צִילְוָנָג "דער כאָמָעַלְעָן" דער צִילְוָנָט דער גַּרוּז
סַעַר רַוְשִׁישָׁר מִיסְטָעָר, אֶזְאֶן הַוְּנֵט הַאֲטָם צַעֲבִיסָן עֲפָעָס אֲשַׁלְעָפָר אַיִן גַּאֲסָם.
דער פָּאָלִיצִיִּי-בָּאָמְטָעָר וּזְאָס מַאֲכָט אֲבָזְוָר אוּפָּן מַאֲרָקָךְ. וּזְאָרְפָּט אַוְיףָּ אַיִם
אֲמִיטִיפְּלַנְדִּיקָן בְּלִיק אָזְן שְׂרִירִיט אָזִים: "דָּאָס וּזְעָל אַיךְ נִישְׁתַּחֲווּיְגָן!
אֲנְגָלְדָּגָן דָּאָרְפָּ מַעַן אֶזְעָלְכָעַ אַוְיסְוּזָרְפָּן, וּזְאָס לָאָזְן אַרְומְשָׁלְעָפָן זַיְעָרָע
הַיְנָט אַיְבָּעָר דִּי גַּאֲסָן..." אָזְן עַר גִּיט אֲפָאָרָאָרְדָּגָנוֹגָן צַו דַּעֲרָגִין וּוּעֲמָנָס
הַוְּנֵט דָּאָס אֵיהֶן צַוְּזָאָמָעָנְשָׁטָעָלָן אֲפָרָאָטָאָקָאָל, אָזְן דַּעַם הַוְּנֵט צַעֲסִיסָן, —
עַר אֵינוֹ זַיְכָּר מַשְׁׁוֹגָעָן...

עמעץ פון עולם באמערכט, אז דער הונט איז, דוכט זיך, דעם גענצע רדאלאם, וועלכעד ווינט אין דער גענטט. דער פאליצייד-מאן ענדערט גלייך דעם טאַי, מיטן גענעראל האט ער מורה זיך אַנטזוייבן. קוקט ער שוין צערט לעך אויפֿן הונט אונז זאגט צום שיכור: "וואָי קעןעס זיין, אז אַזאָ קליעין היבּ טעלע זאל דיך צעביסין, אַזאָ גרויסן? האסט זיך אַודאי אַלײַן דעם פִינגעֶר צעקראנצט אונז ווילסט מען זאל דיך דערפֿאָר באַגְזָלָן. אַיך קען אייך, די לִיטִית..."

אין דעם גייט פארבי דעם געגעראָלַס דינער, באָטראָכט דעם הונט און זאגט מיט ביטול: «אועלכע שליך זייןען ביי אונדו קיין מאָל נישט געווען...» — זיכער, רײַסְט אִים אַיבָּעֶר דער פֿאַלִּיצְיַּה-בָּאָמְטָעָר, סְאיַז אַפָּרְדָּוֹן לְאַוְתָּעָה חיה, אָזָא אַנְשִׁיקְעָנֵש! נִישְׁטָא וּזְאָס צוּ רַיְּזָן, אָזָא אַיךְ האָב גַּעַזְזָגְטָה פָּרְגִּיבְּטָן, אָזָא אַרְגִּיבְּטָן!

— ס'אייז נישט אונדזער הונט, האט פארגעוזעט מיט שטאלץ דער די
געער; דאס האט דעם גענעראלס ברודער אים פון דארף מיטגעבראכט....
דער פאלאיציימאן ענדערט ווידער דעם טאן: אוזי גאָר — זאגט ער —
ס'אייז זיעער הינטעלעך, דעם ברודער ? זע נאָר, אוזא צוּצִיקֶל, אַ פֿײַן הינטעלעץ;

שריבער אוון וווערך אין ליכט פון פסיקאנגלין

נו פיר אים אהיהם?" אוון דעם שלעפער האט ער דראענדייך געווארנט מיטן פינגער: "געדענק, איך וועל זיך נאך צו דיר געמען?"... אַכְּמַעֲלָעָן אִיז אַקְּלִין חִילָּע, וֹאָס נָעֵמֶת אָן דָּעַם קָאָלִיר פֿוֹן דָּעַם בָּאָדָּן אוּף וּוּלְכָן עַס זִיכְּתָּה. אוּפְּנָן גְּרִינְגָּס גְּרָאָן אִיז עַס גְּרִין, אוּפְּנָן שְׁטָאמָן פֿוֹן אַבְּוּם — גְּרִוי. צְוִישָׁן גָּלְעָל בְּלַעַטְעָר — גָּעָל. עַס גִּיסְטָן זִיךְּ צְוֹזָאמָעָן מִיטָּדָעָר הַעֲרְשָׂנְדִיקָּעָר סְבִּיבָה, אָן הִתְּהִיט זִיךְּ אָוִיס, אוּףְּ אָזָא מִין אָוָפָן, פֿוֹן זִינְעָן צָאָלְדִּיְיכָע שְׁוֹגָאַיִם. טְשַׁעַפְאָוָס כְּמַעֲלָעָן האָט די זַעַלְבָּע אַיְגְּנְשָׁאָפָט: ער עַנְדָעָרט דָּעַם קָאָלִיר לוֹיטָן די אָוּמְשָׁעָנְדָן, אָן די באּוּגְּ-קָרָאָפָט פֿוֹן אָט דָעָר מְעַטְּאָמָּרְפָּאָז אִיז די קָאָלְטָע אַוְיסְרָעְכָּעָנוֹג — דָעָר גְּרָאָדָעָר שְׁכָל.

פֿוֹן אַנְהִיב דָעְרוּוּקָט זִיךְּ בֵּי אִים יָא אַשְׁוֹאָכָע שִׁין פֿוֹן מִיטְגָּעָפָל: אָן אַרְעָמָעָר מְעַנְטָש, נְעַבְעָד, אִיז גְּעַבְּסָן גְּעוּוֹרָן — אָן ער פָּאָרָאָדָנָט אַגְּעָ- רָעָכָטָן מְשָׁפָט: באַשְׁטָרָאָפָן דָּעַם שְׁוּלְדִּיקָן אָן שִׁין דָעַם הַוּנָט.

אַבְּעָר וּוּ נְאָר עַס קוּמָט אוּפְּנָן גַּעַדָּאָנָק, אָז דָעָר הַוְּגָעָן זִין דָעַם נְעַרְאָלָס, עַס מַעַג זִין דָעַם גַּעַנְעָרְאָלָס בְּרוּדָעָר, אָז דָעָר פָּאָלִיצְּיִמְאָן גַּידְעָגָעָן. דָעָר כְּלָב וּוּרְטָר שִׁין אַ "קְלִין הַינְטָעָלָע" אָן אוּפְּנָן שלעַפְרָעָר קוּמָט ער מִיט הָאָס אָן פָּאָרְבִּיטָעָרָגָה. ער רִיסְטָן נְאָכְלָעָט דָעַם דִּינְגָעָר מִיט דָעָר כּוֹנָה צַוְּרָאָטוּן זִין פָּאָלִיצְּיִיְשָׁן פְּרָעָסְטִיוּשׁ. זִין אַיְגְּנְלִיבָּע, אָן מְעַלְלָעָד אוּיךְ אַז זִין גְּעוּוֹסִין, פָּאָדָרָן אַ בָּאָרָעְטִיכְוָונָג פָּאָר דָעָר רְעַשְׁטָעָר פָּאָרָאָדָעָנוֹג: "זַיְכָעָר אַ פָּאָרְוּאָרְלָאָטוּחָהָה, אָז אוּיךְ הַאָב גְּזָאָגָט פָּאָרְנִיכְטָן, אַז פָּאָרְנִיכְטָן!"...

נְאָר אָז סְיָאִין שְׁוִין מַעַר קִיּוֹן צְוַיְּפָל נִשְׁתָּה, אָז דָעָר כְּלָב אִיז דָעַם גַּעַדְעָלָס, עַס מַעַג זִין דָעַם גַּעַנְעָרְאָלָס בְּרוּדָעָר, אָז דָעָר פָּאָלִיצְּיִמְאָן גַּידְעָגָעָן אַיְגְּנְלִיבָּע, צְוֹזָאמָעָן מִיטָּן לְעַצְטָן טְרָאָפָן גְּעוּוֹיְטָן... אוּסָס מְוֹרָא פָּאָרְמָאָגָט דָעָר "כְּמַעֲלָעָן" אַ שְׁאָרָפָן אַיְנְסְטִינְגָּקָט פָּאָר דָעָר רְעַאלִיטָעָט אָז אַ בְּלִיעַ-שְׁנָעָלָעָר אַיְעַנְטָאָצִיעָה, ער בֵּית גְּלִיךְ דָעַם קָאָלִיר, גִּיט אוּף דָעְפִּינִי טִיוֹו דָעַם קָאָמָת, הִיסְטָן דָעַם "צּוֹצִיקָל" אַוּוּקְפִּירָן אַהֲיָם, אָן דָעַם שלעַפְרָעָר

ג. סאפאושוניקאָוו

וואָרגנט ער גאנץ שטראָנג אָוּן אָפָּן, ער זָאֵל זִיךְ אַים מַעַר אוּף דִּי אוִיגֶן נִישְׁתַּוְוִין....

קיינער האָט מִיט אָזָעלְכָּע קְנָאָפָּע מִיטְלָעָן אָוּן שָׁאָרְפָּן אִירָאָנִישָׁן לִיכְטָנִישְׁתַּבְּאָוֹיִין צָו אַנְטָפְּלָעָקָן דָּעַם כַּאֲמָעָלָעָנִים אַיִן דָּעַר מַעַנְטָשְׁלָעָכָעָר נָאָסָה, דָּעַם עָגָאַיזָּם, דִּי גַּעֲוִיסְּנָלָאָזִיקִיט, דָּעַם אַפְּאָרְטוֹנוֹגִים, וּוי דָאָס האָט גַּעַטָּאָן דָּעַר גַּרְוִיסְּעָר מִיסְּטָעָר פָּוּן דָּעַר רָוּשִׁישָׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר.

אוּיךְ שְׁלָוָם עַלְכָּם האָט אַיִן אָ קָאנְצָעָנְטָרִיטָעָר אָוּן גַּעַפְּעָסְטָעָר פָּאָרָעָם גַּעַצְּיִיכְנָט אַכְּרָאָקְטָעָרָן, אָוּן האָט זִיךְ נִישְׁתַּאְרִינְגְּנָעָלָאָזָן אַיִן קִיְּינִקְיָסְטָלָעָה רִישְׁעָ אָוּמוּעָגָן אַיִן דָּעַר שְׁילְדָעָרָוָגָן פָּוּן דְּרָאָמָאַטְּשָׁע סִיטְּוֹאַצְּיָעָס אָוּן פְּסִיְּרָה כִּישְׁעָ קָאנְפְּלָעָקָסָן. אוּיךְ ער האָט גַּעַשְׁלָדָעָרָט דָּעַם מַעַנְטָשָׁן אַיִן זִיְּן פָּאָרָה צְוַיְּיפְּלָטָן קָאמָפָּה פָּאָר דָּעַר עַקְוִיסְּטָעָנָץ, אָוּן קִיְּינְגָּר האָט נִשְׁתַּבְּאָוֹיִין צָו אַנְטָפְּלָעָקָן אָזָי פִּילְגִּיסְטְּקָעְגְּבוֹרָה אַיִן אַיְּדָלְקִילִיטָה פָּוּן גַּעַפְּלָל, וּוָאָס הַעֲלָפָן צָו בָּאַחֲרָשָׁן דִּי מָוָרָא פָּאָרָן לְעַבְּנָן אָוּן רָוּפָן אַרְוִוָּס אָ בָּאַרְמָהָאָרְצִיקָן שְׁמִיכָל אָוּף דִּי שְׁוָאָכְקִיְּטָן פָּוּן מַעַנְטָשָׁן, וּוי דָאָס האָט גַּעַטָּאָן דָּעַר גָּאוּן פָּוּן יִדְיִישָׁן הַוּמָאָר, שְׁלָוָם עַלְכָּם.

אַיִן אַיְּנָעָר פָּוּן זִיְּגָעָ דְּעַרְצִילְוָגָעָן שְׁילְדָעָרָט טְשֻׁעָכָאָוּ אָ פָּאָטָעָר אָוּן אָזָן, וּוָאָס קְרִיְּעָן וּוי הַעֲנָעָר, כְּדִי צָו גַּעַפְּעָלָן אָ טְשִׁינְאָנוֹニָקָ פָּוּן וּוּלְכָן זִיְּ דְּעַרְוָאָרָטָן עַפְּעָס אָטוֹבָה. אַיִן אָ צְוַיְּיטָעָר, זָאגְטָ ער : «דָּעַר גַּמְינְגָּסְטָאָרָאָסָה טָע אָוּן גַּמְינְגָּשְׁרִיבָּעָר זִיְּגָעָן גַּעַוּוֹן אָזָי דְּרוֹכְגָּבְפָּוָלָטָ פָּוּן שְׁוּוִינְדָל, אָזָ אָפְּילָו דִּי הוּאָט אָוּף זִיְּעָרָעָ פְּנִימָעָר אִיּוֹ גַּעַוּוֹאָרָן אָ שְׁוּוִינְדָלְעָרִישְׁ-דָּרוֹכִי גַּעַפְּוִילְטָעָ». «אִירָךְ לְעָבָן אַיִן שְׁקָר, זָאגְטָ אַיְּנָעָר פָּוּן זִיְּגָעָ הַעֲלָזָן, אָוּן קָעָן פָּוּן אָ בְּלָאָטָעָ נִשְׁתַּטְּ אַרְוִיסְּקָרִיכָן...»

טְשֻׁעָכָאָוּס מַעַנְטָשָׁן זִיְּגָעָן שְׁקָלָפָן פָּוּן דִּי אַרְוִמִּיקָע בָּאַדְיְגָוָגָעָן, אָוּן וּוּרָן פָּאָרְקִרְיָפָלָט אָוּן פָּאָרוֹוָגְדָלָט אַיִן שְׁטוּבָב צְוִוִּישָׁן דִּי מִילְשִׁטְּיִינְגָּר פָּוּן לְעָבָן, מַאֲרִיאָגָעָטָן-קְרָעָאַצְּיָעָס פָּוּן דָּעַר גָּאָטוֹר אָוּן פָּוּן דָּעַר גַּעַזְעָלְשָׁאָפְּטָלָעָה כָּעָר אַרְדָעָנוֹגָגָה וּוּלְכָעָ וּוּרָן בָּאוּוּגָט דָוָרָק אָמוֹזָעָבָאָרָעָ פָּעָדִים פָּוּן אוּיבָן אָוּן מִיטָּן כָּוחָ פָּוּן זִיְּעָרָעָ אַפְּעָטִיטָן פָּוּן אָוּנָטָן.

שריבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאָנגאליז

דעַר מענטשלעכער באָראָקטער ווערט שטרענְג דעטערמִינְדֶּרט דורך דעם
דיַאלְעַקְטִישָׁן שְׂפִילְ פָּוֹן אָמְצָאַלִיקָע אוּסְעַרְלְעַכְע פָּאָקְטָאָרָן. דָּאָס אָז גְּעוּזָן
דיַ מַאֲטָעָרִיאַלִיסְטִישָׁ-פָּאָזִיטִיוֹסְטִישָׁ פִּילְאָזְאָפְיעַ פָּוֹן פָּאָרְגָּאָנְגָּעָנָעָם יָאָרָה
הָנוּנְדָּרְטָה, אָזָן אָפְּלָו אָזָא לִיְתְּרָאָרְשִׁיעָר גָּאוּן, וְויִ טְשֻׁבָּאָו, הָאָט זִיךְ נִישְׁטָ
גַּעֲקָעָנְטָ בָּאָפְּרִיעָן פָּוֹן אֵיר דָּאָמִינְרְנְדִּיקָן אַיְינְפְּלוּן.

שְׁלָוָם עַלְיכֶם הָעָלְדָן זַיְגָּעָן הָאָרָן! הָאָרָן וְאָס וְאָרְפָּן זִיךְ נִישְׁטָ אָוָנְטָעָר
קִיְּזָן שָׁוָם גְּעוּזָעָן פָּוֹן דַּעַר נָאָטוֹר אָזָן אָוֹדָאָי נִישְׁטָ דִּי אָמְגָעָרְעַכְטָע דִּיקְטָאָטָן
פָּוֹן דַּעַר גְּעוּזְלְשָׁאָפְּטְלְעַכְעָר אָרְדָּעָנוּגָן. זַיְיָ הָאָבָן זִיךְ עַמְאָנְצִיפְּרָעַטָּ פָּוֹן אַלְעָ
צְוִימָעָן, נָאָךְ אִידְעָר מַעַן הָאָט זַיְיָ גְּעַגְּבָן דִּי פָּאָלִיטִישָׁ עַמְאָנְצִיפְּאָצִיעַ, אָזָן
פְּלִיעָן אִין דַּעַר לַוְּפָטָן אָוּרָף דִּי פְּלִיגְלָ פָּוֹן זַיְעָר גְּלוּבוֹן, פָּוֹן זַיְעָר לִיבְשָׁאָפְּטָ
אָזָן פָּוֹן זַיְעָר בְּתְחָנוֹן. אָזָן סְאִינוֹ נִישְׁטָ קִיְּזָן קִינְסְטְלְעַכְעָר פָּאָנְטָאָסְטִיקָן, נָאָר אָ
רְעָאָל בְּיַלְדָן פָּוֹן יִדְיָשָׁן לְעָבָן, וְאָס שְׁלִידְעָרְטָ דַּעַם מַעֲנְטָשָׁן אִין זַיְן רְעָאָלָעָר
אָמְגָעְבָּוָגָן אָזָן אִין זַיְן רְעָאָלָן פְּסִיכִישָׁן וְעוֹזָן. עַס אִיז קוּדָם כָּל פְּסִיכִישָׁן
רְעָאָלִיטָעָט, וְאָס דָּעָרוֹאָרְעָמָט אָזָן בָּאָלְעָבָט, וְויִ מִיט זַוְּנְ-שְׁטָרָאָלָן, דִּי וּוּלָט
פָּוֹן לִיְדָנְדִּיקָן מַעֲנְטָשָׁן.

טְשֻׁבָּאָו הָאָט מִיט אָ פְּסִיכִישָׁר אַיְנוֹצִיעַ, וְאָס הָאָט צַו זִיךְ וּוּיְנִיקָן
גְּלִיכְּן אִין דַּעַר וּוּלְטְ-לִיטְעָרְאָטוֹר, גְּעוּזָן וְויִ דִּי אָרוּמִיקָע לְעַבְנָס-פָּאָקְטָאָרָן
פּוּרְעָמָעָן דַּעַם כָּאָרְקָטָעָר אָזָן דַּעַם גִּיסְטִיקָן וְעוֹזָן פָּוֹן מַעֲנְטָשָׁן. בִּי אִים אִיז
דַּעַר מַעֲנְטָשָׁ אָ שְׁאָפָוָגָן פָּוֹן דַּעַר סָאָצִיאָלָעָר סְבִּיבָה אָזָן פָּוֹן דַּעַם הַיְמִישָׁן
בָּאָדוֹן; אָ קִינְדָן פָּוֹן דַּעַר עַרְד — אָ שְׁטִיקָן נָאָטוֹר. שְׁלָוָם עַלְיכֶם הָאָט גַּעַצְיִיכְנָטָן
דַּעַם זְעָלָבָן פְּרָאָצָעָס נָאָר אִין אָ פָּאָרְקָעְרָטָעָר רִיכְטָוָגָן. עַד הָאָט אָנְגָּעָהוּבָן
פָּוֹן אַיְבָּן, אָזָן גְּעוּזָן וְויִ אָזְוִי דַּעַר גִּיסְטָ בָּאוּוּרְקָט דָּאָס לְעָבָן אָזָן בָּאָשְׁטִימָט
דַּעַם גּוּרְלָ פָּוֹן מַעֲנְטָשָׁן. דַּעַר מַעֲנְטָשָׁ אִיז נִישְׁטָ נָאָר אָ שְׁאָפָוָגָן נָאָר דַּעַר
מַעֲנְטָשָׁ אִיז אָוִיךְ אָ שְׁאָפָ� ; אָ שְׁטִיקָן נָאָטוֹר — אָבָעָר בְּצָלָמוֹ, אִין דַּעַר גְּעָ-
שְׁטָאָלָט פָּוֹן גָּאָט, וְאָס טְרָאָגָט אִין זִיךְ דַּעַם גִּיסְטָ פָּוֹן אָ העָכָרָן אַיְבִּיךְ
לְעַבְעָדִיקָן אָזָן אַיְבִּיךְ-שְׁעַפְעָרִישָׁן וְעוֹזָן.

שְׁלָוָם עַלְיכֶם אִיז אָוִיךְ גְּעוּזָן אָ זַוְּן פָּוֹן נִינְגְּזָנָטָן יָאָרְהָוְגְּדָעָרָט, אָבָעָר
אָוִיךְ אָ יּוֹרֶשֶׁ פָּוֹן אָזָן אָלְטָעָר קּוּלְטוֹר, אִין וּוּלְכָעָר דַּעַר פְּרִינְצִיפָּ פָּוֹן בְּחִיִּ-

ג. סאפאושוניקאָו

רֵה חַפְשִׁית, פֹּון פֶּרְיִיעַן אֲוִיסְוָאַל, הָאַט טִיפְעַ וּוְאַצְלָעַן גַּעַשְׁלָאָן.
דָּעַר דֻּעַטְעַרְמִינִיזָם אֵין דָעַר פִּיזְעַדְרָוּ וּוְעַלְט וּוְעַרְט שְׂוִין הַיִנְטָ נִישְׁתָ
אַפְּגַעַפְּרַעַגְט, דָּאָס אִיז אַ פָּוְנְדָאַמְעַנְטָאַלְעָר פְּרִינְצִיף אֵין דָעַר מָאַדְעַרְגָּר וּוְיִסְנָּר
שָׁאָפְט. אֵין דָעַר הַנְּחָה, אָז אַלְעַ דָּעַרְשִׁינְגְּגָעַן וַיְיַעַן שְׁטַרְעַנְגַּ דֻּעַטְעַרְמִינִירְט,
אָז דִּי אַדְעַר יַעַנְעַ סִיבָה פָּאַרְאַוְרָאַצְטָמָט נַאֲר אַזְעַלְכָעַ אָז נִישְׁתָ קִין אַגְּדַעְרָע
רְעַזְוַלְטָאָטָן, וּוְאַלְט גַּעַוְעַן אַ כָּאָס, אַ פָּאַרְבָּרָאַשְׁיַׁתְדִּיקָעַ תָּהָוּ וּבָהוּ. אָזָן
אֵין אָזָא כָּאָס וּוְאַלְט אָוְמְגַלְעַד גַּעַוְעַן צָו שִׁיקָן דַּוְשְׁעַמְעָנִיס אֵין לְוִיְּקָעַס אֵין
רוּם, וּוְיִילְעַס וּוְאַלְט זַיְיָעַ גַּוט גַּעַקְעַנְטָ פָּאַסְיָרָן, אָז דִּי לְבָנָה זָאַל זִיךְ פָּאַרְ
קוּן אָוִיר אַ שְׁטַעַרְן אָזָן פָּאַרְבָּלָאַגְּדוּשָׁעַן אֵין הִימָּל, אַדְעַר זָאַל גָּאַר פְּלוֹצָעַם
עַנְדָּעָרָן אִיד שְׁטַעַנְדִּיקָן וּוְעַג אָזָן עַרְגָּעַ וּוְפָאַרְשְׁוִידָן.

אוֹיךְ דָעַר מַעֲנְטָשָׁ הָאַט דֻּעַטְעַרְמִינִירְט זִין וּוְעַג אֵין אָוְנוּיְוָעָרָס אָזָן דִּי דִּי
בָּאַמְּשִׁיעַ פְּסִיכָּאַלְגִּיעַ, וּוְאַס שְׁטוּדִירְט אַט דָעַם גָּאנְצָן קָאַמְפְּלָעָקָס פֹּון מַעֲנְטָשָׁ
לְעַכּוּ דַעַקְעַנְעַ אָזָן פִּילְן, קְוָמָט צּוֹם אָוְיִסְפִּיר אָז אָוְמְצָאַלְקָעַ פָּאַקְטָאָרָן, וּוְיִ
ירוּשָׁה, דָעַרְצִיּוֹגָג, סִבְּבָה אָזָן דִּי שְׁפַעְטָרְדִּיקָעַ לְעַבְּגָסְ-דָעַרְפָּאַרְוָנָג, אֵין אַ
קָאַמְבִּינְגִּיצְיָעַ מִיטָּ פָּאַרְשִׁידְעַנְעַ אַגְּנָעַרְלָעַכְעַ אָזָן אָוְיִסְעַרְלָעַכְעַ קְרוּעָפְטָן, בָּאַ
וּוְיִרְקָן דָעַם כָּאַרְאַקְטָעָר פֹּון מַעֲנְטָשָׁן אָזָן בָּאַשְׁטִימָעַן זִין גּוֹרָל אֵין לְעַבָּן. בִּיְ
אָזָא אַיְנְשְׁטָעַלְוָג אִיז נִישְׁתָ פָּאַרְאָן קִין פְּלָאָז פָּאַר צּוֹפָאָלָן, צּוֹפָעְלִיקִיטָן, אָזָן
אַפְּיָלוּ נִישְׁתָ פָּאַר "מוֹזָלָה". יְנַדְעַן הָאַנְדְּלוֹנָג אֵיז בָּאוּוּסְטִיזְיָנִיק אַדְעַר אָוְמְבָאָוּסְטָ
דִּינִיק דֻּעַטְעַרְמִינִירְט.

אָזָן דָאָך אִיז יָאַ פָּאַרְאָן אֵין דָעַם דֻּעַטְעַרְמִינִיזָם פֹּון מִיקְרָאַקָּסְמָאַס —
פֹּון מַעֲנְטָשָׁ — אָז אַרְטָ פָּאַרְן סּוּבְּיַעַקְטִיוֹן גַּעֲפִיל פֹּון פֶּרְיִיהִיט, וּוְעַן דָעַר
מַעֲנְטָשָׁ לְאַזְוֹת זִיךְ אַנְטְּשָׁלָאָסָן קַעְגָּנוּ שְׁטָרָאָם פֹּון אַלְעַ דֻּעַטְעַרְמִינִירְגְּדִיקָעַ פָּאַקְיָ
טָאָרָן אָזָן וּוְיִילְט אָוִיס דָעַם וּוְעַג, וּוְאַס וּוְעַרְט אִים אִינְסְפִּירִירְט פֹּון הָאָרֶצְן —
דִּי אִינְסְטָאָנִץ, וּוְעַלְכָעַ וּוְאַרְפָּט זִיךְ אַמְוּיְינִיקְסָטָן אַוְנְטָמָעָר דָעַר שְׁלִיטָה פֹּון דִּי
בִּיאָלָאָגִישָׁע אָזָן מַאְטָעַרְיַעַל גַּעַזְעַן, זִיגְמוֹנָד פָּרְוִיד זָאָגָט : "וּוְעַן מַעְן שְׁטָרָקְט
דָעַם "אִיךְ", וּוְיִילְט עַר אָוִיס פָּאַר זִיךְ אַ בָּעַסְעָרָן וּוְעַג אֵין לְעַבָּן."

מִיר וּוְעַלְן אַיְלָוְסְטְּרִירְן דִּי טָעוֹעַ מִיטָּ אַ בִּישְׁפִּיל פֹּון דָעַר טָאַגְ-טָעַגְ
לְעַכּוּ דָעַרְפָּאַרְוָנָג : אַ מאָן גִּיט אַפְּ זִין זִיכְפָּלָאָז אַ פָּרָוי, וּוְעַלְכָעַ שְׁטִיטָת

שריבער און וועرك אין ליכט פון פסילאָגאלַי

דערגעבען. ער טוט עס פון פריען ווילן, אין דעם איז נישט פֿאָרֶן דער מינדי-טער צויפל. און דאָר, איז אַט דער «פריער ווילן» און און פֿאָר זיך דעטער-מײַנְדַּט דורך דער קולטור און דערציינָג פון מענטשָׁן. ווען ער זאל על אַט נישט טאן, וואָלט אַים נישט אַיגעגענָגָען דאס זיצָן. ער האַט עס יַא געטאָן, און ער האַט דאס אַנגענעמע געפִּיל אֹז ער האַט געהאנְדַּט פֿרַי, לויט זיין ווילן און לֵיט זיין אַיבְּערְצִיְּגָגָג. דאס אַיז אַ סובְּיעַקְּטִיוֹן גַּעֲפִּיל, וואָס ווערט נישט אַימְפָּאָנִירַט פון דְּרוּיסָן, נֵאָר ווֹאָס שְׂמָרָאָמָט אַרְוִוִּים פון אַינְעַזְּ ווַיְנִיק, ווֹאָס אַיז גּוֹט פֿאָר זיך אָונְ גּוֹט פֿאָר יַעֲנָעָם, אָונְ ווֹאָס אַיז אַין הסכָּם מיט דער גָּאָטוֹר אָונְ מִיטָּן דעם אַיגענעָם גַּעוֹווָיסָן. דאס אַיז אַת האַרְמָאנִישָׁע אַינְטְּנְגָּרְצִיָּע מִיט זיך אָונְ מיט דער ווּעלְט. דאס אַיז דער זִין פון דער יִידְּ שער בְּחִירָה חַפְשִׁית — פון אַוְיסְוַיְלַן דעם ווּעָגָ פון גּוֹטָס — ווֹאָס גִּיט דעם סובְּיעַקְּטִיוֹן גַּעֲפִּיל פון לִיטְּזְעַלְּקִיטִּיט, דערהיַבְּנִיקִיט אָונְ פֿרַיְהִיט.

שְׁפִּינְגָּזָא זָאגָט דעריבער אָין זִין «עַטִּיקָה», אַז : «דער צְדִיק לְעַבְתָּ אַלְעַבְנָ פון פֿרַיְהִיט, אַונְטְּעַרְנָ דִּיקְטָאָט פון שְׁכָלָן ; דֻּעָר רְשָׁעָ, דְּאַקְעָגָן, לְעַבְתָּ אַירְאָצִיאָנָעָלָא, אָין שְׁקָלָאָפְּעַרְיִיִּי». די יִדְּיִשְׁעָ בְּחִירָה חַפְשִׁית, דער פֿרַיְעָר אַוְיסְוָאָל פון אַ בעַסְעָרָן ווּעָגָ אָין לְעַבְנָ, אַיז דער יִסּוּד אוֹיף ווּלְבָנָן עַס שְׁטִיצִיט זיך דער הוּמָאָרִים, אָונְ אַיז דער עַיְרְדִּיקָעָר קַעַנְצִיכִין, ווֹאָס אָונְ טַעַרְשִׁידָט דעם מענטשָׁן פון חַיה.

טְשַׁעְכָּאָוָס הַעַלְד אָינוּ אוּטְּמָאָטִישׁ אַ פֿרַאָדוֹקָט פון אַינְסְטִינְקְטִיוֹן צָוָה פְּאָסָן זיך צו דער אַרְוָמִיקָעָר סְבִּיבָה, אָונְ ער ווערט אַן אַרְגָּאַנִּישָׁעָר טִיְּלָ פון דער סָאָצִיאָלָעָר אַומְגַעְבָּוגָן. די אַרְוָמִיקָע בְּאַדְיְגָוָנָגָעָן הַאָבָן דַּעַטְעַרְמִיִּיִּנְרָת זִין גּוֹרֵל אָונְ ער אַיִּוָּאַיִּוָּ בְּבוּיָּם אַרְיְגָעָוָוָאָקָסָן אַין סָאָצִיאָלָן בְּאָדָן, ער וועגעטִירָת אָין שְׁקָלָאָפְּעַרְיִי.

ווען ער דערפְּלִיט דעם שְׁקָר אָונְ לִידְטָ פון דעם, אַיז אַ סִּימָן, אָונְ אַיז אַים האַט זיך אַנגָּעָצָנוֹדָן אַ מענטשָׁלְעַכְּעָר פֿוֹנָקָ פון פֿרַיְעָן ווַיְלָן, אַ ווַיְלָן צו גִּין קַעַנְ אַוְיטְּמָאָטִים, — באַהֲרָעָשָׁן דַּי גָּאָטוֹר אָונְ פֿאָרוּירְקָלְעָכָן דַּי בְּעַסְטָע ווּוֹנְטָשָׁן פון האַרְצָן.

ג. סָפָאַזְוַשְׁנִיקָאוּ

טשעכאות העלדן פארואנדלאען אבער נישט זיינער ווילען אין מעשים. אין זיינע דערציילונגגען און דראמען, און באזונדערס אין זיין באריםטער דראמע «קארשן-סאָד» האלטן זיינע העלדן שאָרְפִּיןְקָעַ רעדעם, און בליבין ביים ריידן. מיט אָן אַיבָּרְצִיגְּנְדִּיקָּעַ קִינְסְּטָלְעֶרְשָׁעַרְ קְרִיאָפְּטָה האט ער געוועין די מאָרָאַלִּישָׁע דַּעֲקָדָעָנָּץ פֿוֹן דַּי הַעֲרָשְׂנִידָּקָּעַ קְלָאָסָּן פֿוֹן זִין צִיְּתָן אָן האט נְבִיאָיָשְׁ פָּאָרָאַוִּיסְגְּזָאָגָט דַּעַם צְוֹזָאָמְעָנְבָּרוֹךְ פֿוֹן דַּעַר צָאָרִישָׁעַר אַרְדָּעָנוֹגָן.

שלום עלייכם המאר הייבט זיך אָן דָּאָרֶט ווּ טשעכאות האט געענדיקט. אויך ער וויאויט די אַרְוָמִיקָע סְבִּיבָה, די אלע אַיבָּלָען פֿוֹן דַּעַר גַּעֲזָלְשָׁאָפְּטָה לעבער אַרְדָּעָנוֹגָן, אָן די אלע דַּעֲטָעָרְמִינְרְנִידְקָּעַ פָּאָקְטָאָרָן, ווָאָס האָבָּן באָן ווִירְקָט דָּאָס יִדְיָישָׁע לְעֵבָן אָן גַּעֲלִינִיגְט זִיְּנָר חַוְתָּם אַוְיָפָּן פֿוֹן יִדְיָישָׁן מַעֲנְטָשָׁן. עד כָּאן אִיז שְׁלָוּם עלייכם אַרְעָלִיסְטָה, ווָאָס באָגָנָצָט זיך מִיט אלע חַגָּעָן פֿוֹן דַּעַר אִירָאָנִיעָ, אָן מִיט אַלְעָגָנְסָן פֿוֹן קָאָמִיזָם, ווִי דָּאָס האָבָּן אויך גַּעַטָּאָן אלע אַנְדָּעָר גַּרְוִיסְטָה ווּאַרְטָ-קִינְסְּטָלְעֶרְשָׁאָלָעָר לִיטְעָרָאָטוֹר.

אַבער דָּאָרֶט ווּ שְׁלָוּם עלייכם לְאֹוֹט זיינע העלדן האַנְדָּלָעָן קָעָגָן דַּעַר רְעָאַלִּיטָּעָט, דָּאָרֶט ווּ ער לְאֹוֹט אַין גָּאנְגָּה די בחירה חַפְשִׁית קָעָגָן דַּעְטָעָרְמִיָּה נִיזָּם, דָּאָרֶט הַוִּיבָּט זיך אָן אַ נִּיעָוָדְמָעָסִיעָן אָן דַּעַר קִינְסְּטָלְעֶרְשָׁאָר פָּוָגָג. דָּאָרֶט הַוִּיבָּט זיך אָן דַּעַר הַוּמָאָר, ווָאָס הַוִּיבָּט אַרְוִיס צַו אַ נִּיעָרְהָוִיךְ די יִדְיָישָׁע פָּעָזְעָנְלָעְכָּקִים אָן האט צַו זיך נִישְׁתְּ קְיִינְן אַין דַּעַר ווּעָלָט לִיטְעָרָאָטוֹר.

שלום עלייכם «דַּעַר גַּלְיקְלָעְסְּטָעָר מַעֲנְטָשָׁן פֿוֹן קָאָדָנִי», אָן אַ סְפָּאָן טָאָן בַּיְלָד אַוִּיגְעָכָאָפְּט אַין אָן באָזְוָאַגָּאָן. אַ יִדְהָאָט «אוֹיסְגָּעָלְעָן» בַּיּוֹם נְגִיד פֿוֹן שְׁכְנִישָׁן שְׁטָעָטָל אַ פְּרָאָפְּעָסָאָר, ער זָאָל אַוְנְטָעָרְזָוָן זִין קְרָאָנָקָן זָוָן. פָּאָרֶט ער מִיטָּן פְּרָאָפְּעָסָאָר אַין דַּעַר בָּאָן אַין גַּלְיקְלָעָד, ער אִיז פּוֹל מִיטָּהָאָפְּעָנוֹגָה, ער שִׁינְטָן פֿוֹן פְּרִידִי, ווִי אַ קִּינְד ווָאָס האט באָקוּמָעָן אַ שְׁפִּילְעָכָל. על פִּי לְאָגִיק אָן שְׁכָל אִיז נִשְׁתְּ צַו פָּאָרְשָׁטִיךְ, ווָאָס אִיז מִיט אַים די שְׁמָחָה ער אִיז, נְעָבָעָר, אַ קְבָּצָן אַין זִיבָן פָּאָלָעָס ; קִינְדָּעָר האַלְטָן זיך נִשְׁתְּ בַּיְ אִים,

קיים אינער פון זעקס געלביבן, און דער אינער שפיט שוויז אויך מיט בלוט.

נאָר וואָס דעַן ? דער העלד פון קאָדני גיט קענו דער נאָטור, קעגן אלע וויסנשאָפְּטָלָעֶכָּע נארמעס און דעטערמִינְרְנְדִיקָּע געוזען. ער האָט ווי מאָטָל פִּיסִי דעם חונס, ווי טביה דער מילכִיקָּר, און ווי אלע אַנדְרָעָה שלום עלייכְּסָס הָלְדָן, זיךְ קענְגָּעָשְׁטָלָעָט דער טָרָאָגִיקָּ מִיטָּן אַטָּאָוִיסְטִישָׂן כֹּה פון זיַּן יִדְּשִׁיעָרְ רָאָסָע. ער האָט דָּאָרט עֲרֵגָעָן אוּפִּינְן דָּעַק פון זיַּן נְשָׁמָה אָוִיסְׂדָּ גַּעֲפָנוֹן אַ פָּאָרְבָּאָרְגָּעָן קְרָאָפְּטָא, אַ פָּוְנָק פון יִדְּיִשְׁן בְּתָחָן, וואָס טְלִיעָטָא דָּעַן דִּי אָוָרָאָלָטָע צִיטָן, און ווּלְכָבָע ער האָט צְוֹזָאָמָעָן מִיט דער אָרְעָמָדָקִיט גַּעֲרִישָׁנָט פון זיַּן עַלְתָּעָרָן. אַיְזָה דָּעַק פָּוְנָק גַּעֲוָאָרָן אַ פָּאָס אַיְזָה דָּעַק אַיְזָה גַּעֲפָנוֹן עַמְפָּעָרָאָטָר פון זיַּן הָאָרָצָן, דָּאָס הִיסְטָמָה, דִּי עַלְתָּעָרָן-לִיבָּעָה האָט אַפְּעָקְטִיוּעָר טְעַמְפָּעָרָאָטָר פון זיַּן הָאָרָצָן — אַיְזָה דָּעַק גַּעֲוָאָרָן דִּי אַיְזָקִיקָּעָ שְׁטוֹסָדָקִיט, וואָס טְרִיבִּיט דִּי גַּאנְצָעָה האָנְדָלָגָן. דָּאָס אַיְזָה דִּי גַּאנְגִּיקָּעָ פָּוְנָה הָאָרָצָן — חַכְמָת הַלְּבָב — וואָס האָט גַּעֲוָאָרָפָן דָּעַם אָוּמְגִילְקָלָעָן פָּאָטָעָר אָוּנְטָעָר דִּי רָעָדָעָר פון דָּעַק קָאָרָעָטָע, אַיְזָה ווּלְכָבָע דָּעַק פָּרָאָפָעָסָאָר אַיְזָה גַּעֲוָסָן. אַיְזָה דָּעַק דָּעַק שְׁעָרָנְדִיקָּעָר אַקְטָפָן מִסְּרִתְּ-נְפָשָׁה האָט גַּעֲוָירָקָט, אַיְזָה בָּאָטָש דָּעַק גַּבִּיר האָט נִשְׁתָּחָט גַּעֲוָאָלָט, אַיְזָה דָּעַק פָּרָאָפָעָסָאָר גַּעֲפָאָרָן אָוּנְטָעָזָוָן דָּעַם קְרָאָנְקָן.

אט ווי שלום עלייכְּם שילְדָעָרט דִּי דְּרָאָמָטִישָׁע סְצֻעוּ מִיט דָעַר האָפְּעָרְדִּיקָּעָר תְּמִימָות פון זיַּן טָרָאָגִישָׁע פָּעָרְסָאָנְגָּזָן, ווּלְכָבָע רִידְן מִיט אָהָרָן וואָס פְּלָאָטָעָרט מִיט גָּלוּבָן, אַיְזָה טְרִינְקָט דִּי טְרָעָרָן זַיְזַיְזָן נִשְׁתָּחָט פָּאָרְטְּוָנְגָּלָעָן דָעַם טְרוּיְעִירִיקָן שְׁמִיכִילָן דִּי אַוְיִגְעָן: ... «מיַין פָּרָאָפָעָסָאָר אַיְזָה אַרְיִין מִיט זַיְזַיְזָן טְשָׁעָמָדָאָנְטָשִׁיקָל אַיְזָה קָאָרָעָטָע אַיְזָה נָאָך אַיְזָה מִינּוֹת — אַיְזָה אָוִיסְׂטִישָׁאָר ! וואָס טוֹט מַעַן דַּעֲמָלָט ? דָעַרְצָעָן, אַיְזָה שְׁפִּיל אַיְזָה פָּאָרָן טִיוֹול, האָב אַיְזָה מִיד מִישְׁבָּגָעָוָן: יַעֲבֹר עַלְיָה, וואָס סְיוּעָט זַיְזַיְזָן זַיְזַיְזָן, מַעַן דָאָרָף רָאָטָעוֹעָן אַיְינְד ! אַיְזָה נַעַם מִיד אַיְזָה מִיט האָרָץ אַיְזָה — פּוֹזִין, גַּלְיִיךְ אָוּנְטָעָר דִּי פָּעָרָד ! מִילָא, וואָס זַאַל אַיְזָה זַאַגְן ? ... אַיְזָה

ג. סָפָאֶזְוַשְׁנִיקָאָו

געדענק גארניישט וויפיל צייט איך בין געלעגן... איך געדענק נאָר אָז דער אלטיטשעכער, דער פראָפֿעַסָּאָר הייסט עָם, אָז געשטאנגען לעבען מיר: «טשטע טאָקָאַיעַ? אָזָן «מִילִינְקִי» אָזָן «גָּאַלְבְּטַשִּׁיקִי» — אַיך זָאָל אִים אוַיסְדָּעַרְ? צִיְּלֵן אלצְדִּינְגָּה, אַיך זָאָל קִין מֹרָא נִשְׁתְּ הַאֲבָנָן... אַיך דָּאָרְפְּט וּוַיסְן, אָז קִין גְּרוֹיסְעַר בְּעַלְּדִיבְּרָן אַוְיףַּ רֹוְסִישַׁ בֵּין אַיך נִשְׁתְּ, נָאָר דָּאָס מָאָל הַאָט מִיר גָּאָט עַפְעָם אַרְיִינְגְּעַגְּעַבְּן אָזָא כּוֹחַ, אָז עַס הַאָט וִיך גַּעַרְעַדְטַ!...»

ביי שלום עליכם פערסאנאָזָן «רְעַדְט זָרְךָ», וויל דָּאָס זִינְעָן רַיְיךָ ווָאָס פְּלִיסְן אַרוֹיסְ אִימְפּוֹלְסִיוֹ, ווי אַ שְׁטָרָאָם, פָּוּן דִּי פָּאָרְבָּאָרְגְּנוֹסְטָעָ קְוָאָלָן אִין האָצְזָן, אָזָן מִיט אָזָן עַמְּאַצְיָאנְגָּעָלָן אִמְפּעַט באַשְׁטִימָעָן זַיִדְיַה מְעַשְׂים פָּוּן מעַנְטָשָׁן. דער הַעַלְּדָ פָּוּן קָאָדְנִי הַאָט גְּאוֹרְגִּינְסְטָעָן גַּעַטְרָאָכָט אָזָן גַּעַשְׁבּוֹנָט, עַר הַאָט נָאָר גַּעַפְּרִילְט אָזָן דָּאָרְךָ רָאַטְעוֹעַן אַ קִינְדַּ», אָזָן מִיטָּן כּוֹחַ פָּוּן אָט דָּעַם גְּרוֹיסְן מְעַנְטָשְׁלָמָנָכָן גַּעַפְּלִיל הַאָט עַר אַרְיִינְגְּעַשְׁטָעַלְט דָּאָס לעַבְּן, מִיטָּן זַעֲלָבָן כּוֹחַ אִיז אַוְיךָ שלום עליכם גַּעַוְאָרָן אַ הַמְּאָרִיסְטַ בֵּי יַיְדָן!...

דָּאָס אִיז דער כּוֹחַ פָּוּן חַכְמַת הַלְּבָב, ווָאָס אִיז גַּעַוְוָעַן דער רוח הַחַיִּים פָּוּן דער יִדְיָשְׁעָר יִצְּרָה אַוְיףַּ אַלְעָ אִירְעָ שְׁפָרָאָכָן אָזָן דָּוָרָךְ אַלְעָ צִיְּטָן. דָּאָס אִיז דָּאָס גְּרוֹיסְעַ הָאָרֶץ פָּוּן פָּאָלָקָ, ווָאָס פּוֹלְסִירְטַ מִיט עַטְיִישָׁן פָּאָטָאָס אִין דִּי בִּיבְּלִישָׁע שְׁרִיפָּתָן, אָזָן דָּאָס אִיז דער טִיף מְעַנְטָשְׁלָעַכְּעָר גַּעַפְּלִיל ווָאָס אִיז פָּאָרְבָּאָרְגָּן אִין דִּי אַגְּדוֹת פָּוּן תְּלִמוֹד, אָזָן אֲפִילוּ אִין דִּי מּוֹסְרָ-סְפִּירְטַ פָּוּן דִּי מִיטְלָאַלְטָעַרְלָעַכְּעָ צִיְּטָן. דִּי זַעֲלָבָן חַכְמַה אִין הָאָרֶץ שִׁינְעַט אַוְיךָ אַרוֹיסְ מִיט אַ לִיְרִישָׁן חֹן אָזָן גַּיט אָזָא אַיְבָּרְנָאָטִירְלָעַכְּעָ קְרָאָפְּט דָּעַם הוֹמָאָרָ פָּוּן שלום עליכם העַלְדָן.

חַכְמַת הַלְּבָב אִיז אָן אַטְרִיבּוֹת נִשְׁתְּ נָאָר פָּוּן דער שְׁפָרָאָךְ-לְעַקְסִיקָ, נָאָר פָּוּן דער יִדְיָשְׁעָר פְּסִיכִיקָ, ווָאָס הַאָט אִין אַ גְּלִיקְלָעַכְּעָר קָאַמְּבִינְגְּצִיעַ צְוּנוֹיְפַּי גַּעַפְּאָרָט צְוּיִי וּוּרְטָעָר: אַינְטָעַלְעַקְט אָזָן גַּעַפְּלִיל — קָאָפְּ אָזָן הָאָרֶץ — אָזָן גַּעַגְּעַבְּן דִּי שְׁלִיטָה דָּעַם צְוּוֹיְטָן, אָזָן בִּידְעָ דְּרִיקָן אֹוִס אָן אִידְעָ, ווָאָס

האט אַטיפֿע שייכות צו אונדזער יידישן נאציאָנָאלַז מהות און איז אַ המשך
פון אונדזער רעליגיען געמייט אין משך פון טוויזנטער יארן.
און אידיעו וואָס באָקומות אַ קינסטלערישן לבוש, אַדרער ווערט פֿאָרוֹאַנדְלַט
און אַ רעדטֿרִישׂער פֿיגּוֹר — אַין אַ פֿינְגּוּם שְפֿראָכְלַעַכְן אוַיסְדְּרוֹק — אַון
גייט אַריין אַין דער שְפֿראָךְ פון פֿאָלְקַ, זָאגְטַ עֲדוֹת, אַזְיַ וּוֹאַרְצְלַט אַין עֲמָאַ
צִיאָנָאלַז באָדָן אַון דֶּרֶיקְט אַוְיסַ אַ גְּרוֹנוֹשְׁטֶרְיךְ אַין כָּאָרָקְטֶּרְפַּרְ פון יִדְיִישַן
מענטשָׁן. חַבְמַת הַלְּבָן קָעֵן אַיבְּרָגְעֻזְעַצְט וּוּרְזַן אַין אַנְדְּרַעַ שְפֿראָךְ, אַבעָר
האט אַין זַי נִישְׁטְ קִין זַי. סָאיַן אַ רִין יִדְיִישַׁ פְּרוֹכְט וּוָסַ קָעֵן נִישְׁטַ
געְדִּיעַן אַין דער שְפֿראָכְן-אַטְמָאַסְפְּעַרְ פון אַנְדְּרַעַ פֿעַלְקָעַר : אַדרְרַעַ וּוּלְבָן
אַנְדְּרַעַ פֿעַלְקָעַר דָּאָרְפַּן עַס וּוּי אַידְיִישַׁ טְלִיתְ-קְטָן...

די פֿרָאנְצְיוֹן זָאגְן «שְׁעַרְשַׁע לא פָּאמַס» — זָוק אַין אַלְץַ די פֿרְרוֹי — זַיִי
זָאגְן עַס מִיטְן גָּאנְצַן עַרְנְסַט. אַון מעַן דָּאָרְפַּט זַי גְּלוּבִּן. אַין דער פֿרָאנְצְיוֹן
זִישְׁעַר שְפֿראָךְ אַין דער באָגְרִיף נָאָטְרִילְעַךְ. שִׁיר נִשְׁטַת תְּמִימּוֹתְדִּיק אַון
בָּאַשְׁיַׁידַן. זָאגְטַ עַס וּוּגְן יִדְיַן, וּוּטַ מעַן פָּון אַיְיךְ לְאַכְּנָן, אַיְיךְ וּוּטַ פֿאָרְדַּ
שְׁעַמְטַ אַרְאָפְלָאָזַן די אוּגַן.

אַין הוּמָאָר אַנְטְּפָלַעַט זַיִד, אַין דער פֿוֹלְעַר מָאַס, אַ נִיעַ דִּימְעָנְסִיעַ אַין
דער קִינְסְטְּלָעְיִישְׁעַר שְׁאָפְוָגָן : די חַכְמַה פָּון הַאָרְצָן, דָּאָס אוּפְּנַעַמְעַן די
וּוּלְטַ, אַון דָעַם מעַנְטָשַׁן אַין אַיִּיר, נִשְׁטַת מִיטְן כָּוה פָּון אַינְטְּפָלַעַט, נָאָר
קוֹדָם בְּלִ מִיטַּ די גַּעֲפִילָן, וּוָסַ שְׁלָאָגַן אַרְוִוִּסְ פָּון טִיעַפְּרַעַ קְוֹאָלָן. אַין אַ
קִינְסְטְּלָעְיִישְׁעַר שְׁילְדָעָרְגָּגָן קוֹמֶט אַין דער חַאָרִיזְאָנְטְּפָלַעַט דִּימְעָנְסִיעַ די
אוּסְעַרְלְעַכְעַ פָּאָנָאָרָאַמָּעַ, אַין דער וּוּרְטִיקְאַלְעַד — דָּאָס פֿסְכִּישַׁעַ לְעַבְּנָן,
וּוָסַ קוֹמֶט צָוָם אוַיסְדְּרוֹק דָוְרַק די חַוְשִׁים אַון אַינְטִינְקָטָן. חַכְמַת הַלְּבָן
שְׁטָרָאָמַט אַרְוִוִּסְ פָּון אַלְטַן גַּעֲנַעַטְשַׁן קְוֹאָלָן, וּוָסַ הַאט גַּעֲבַעַנְטָשַׁט — אַדרְרַעַ
גַּעַשְׁטָרָאָפְּט — דָּאָס יִדְיִישַׁ הָאָרְצַן מִיטַּ לִבְשָׁאָפְּט צַוְּ מַעְנְטָשַׁן, מִיטַּ אַחֲרִוָּת
פָּאָרְן מַעְנְטָשְׁלַעַכְן מִין אַון מִיטַּ הַיְלִיקָן צִיטַעַר פָּאָרְן מַעְנְטָשְׁלַעַכְן לְעַבְּנָן.
עַס אַין אַ וּוּלְטַ-גַּעַפְּילַ, וּוָסַ וּוֹאַרְצְלַט אַין די אַרְאָלַט-גַּעַלְאָגִינְשַׁע
שִׁיכָּטָן, וּוּ אַבְרָהָם אַבְינוֹ, דָעַר אַרְפָּאָטְעַר פָּון דָעַר אָוֹמָה, הַאט אַומְדָעַר-

ג. ספאונשניךאו

שראָקן זיך געָדָונְגָעַן מיט גאט פֿאָרָן לעָבָן פּוֹן די סְדוּסִים-מענְטָשָׁן. אָנוֹ אָפָּשָׁר
זַיְגָעַן דָּא פֿוֹפְצִיק אָמוּשָׁלְדִּיק אַיְן דָּעַר שְׂטָاطָם, הָאָט עַד גַּעֲמָאנְטָן, טָא לָאוֹ
לְעָבָן דִּי שְׂטָاطָן אַיְן זְכוֹת פּוֹן די פֿמְצִיק. אָנוֹ אָז עַס אַיְזָ נִישְׁתָּגַעַן קִין
פֿוֹפְצִיק, הָאָט עַד גַּעֲמָאנְטָן אַיְן זְכוֹת פּוֹן פִּינְפִּינְגָּן פֿעַרְצִיק, פּוֹן פֿעַרְצִיק,
פּוֹן צְוֹוָאנְצִיק, פּוֹן צָעַן... מַעַר הָאָט עַד נִישְׁתָּגַעַן דְּרִיסִיךְ...

אין חכמת הלב אנטפלעקט זיך דער זיין פון אייביכון יידישן זיין, די הומאניסטייש אינספיראציע, וואס האט געליגנט איר חותם אויף דער יידי שער גייסטיקער יצירה אונז דעתם עטישן געפיל פון יידישן פאלק פארווענדלט אין א יסוד פון אל-מענטשלעבן לעבען.

אוֹ חִכָּת הַלְּבָב, אֵן לִיבְשָׁאָפֶט אֵין הַאֲרַצָּן, אֵן דִּינְעָן דָּעַם קוֹלָט פָּז
מַעֲנְטָשָׂן מִתוֹךְ שְׁמָחוֹה, אֵין אָזָא אַיִדְעָלָעָר ווּלְעַלְתְּ-גַעֲפִיל אֵין אָזָא הַוּמָאָר
נִשְׁתַּחַת מַעֲלָלָעָד. אָזָא הַוּמָאָר דַעֲרָהוִיבֶט צָו אַחֲרֵיכֶם מַעֲנְטָשָׂלְעָכֶר מַדְרָגָה
אוֹן הַעַלְפָט צָו בָּאַטְרָאָכְטָן דִי אַיְגָעָנָע טַרְאָגָעָדִיע פָז אַמַּעַסְטָעַמִּישָׁ-גִּיסִּישָׁ
טִיקָּעָר הַוִּיקָּר אָזָן בָּאַהֲרָשָׂן דִי אַגְּסָטְ-שְׁטִימָנוֹג, דִי מַוְרָא פָּאָרָן טְוִיטָן אָזָן פָּאָר
דִי שְׁוּעָרִיקִיטָן פָז לְעַבָּן.

פָּנוֹן אֶלְעָם קָאַמִּישׁוּן זְשָׁנָעָרְזָן אֵינוֹ הַוָּמָר דַּעַר אַיִינְצִיקָּעָר, וּוָאָסְ קָוָמָט וּוָיָּאָסְ פָּוּעָל-יְזָוָּצָא פָּנוֹן פְּסִיכִישָׂן דִּינָאָמִיזָם, פָּנוֹן קָאַמְּרָט וִיךְ אַלְיָהָן, מִיטְ דִּי אַיִיגָּעָנָע שְׂוָאַכְּקִילִיתָה, מִיטְ דִּי בִּיאַלְאָגִישׁוּן קְרֻעָפְטָן פְּוּגָנָעָם אֵיךְ, וּוּלְכָעַ קָוָמָעָן אַיִינָא אַנְזָמָעָנְשָׁטוּסָמִיטָדִי הַעֲכָרָעָטָר קְרֻעָפְטָן פָּנוֹן גִּיסְטָה, פָּנוֹן סְוּפָּרָאַיְן, אַנְזָמָעָנְשָׁטוּסָמִיטָדִי הַעֲכָרָעָטָר קְרֻעָפְטָן פָּנוֹן גִּיסְטָה, פָּנוֹן עַס זִיגָן דִּי לְעַצְתָּעָ, וּוָאָס טְרָאָגָן אָוָונְטָעָר דַּעַר פָּאַרְוּוֹגְנְדָעָטָעָר נְשָׁמָה אֲמְרִיפִיטָה, אֲנוֹ אַוִּיסְטוּגָן, אֲנָאָפְעָנוּגָן.

פריעת זיך מאטאל וויאס מען האט ענדלאעד פארקייפט אויף צו ראטעוווען דעם קראאנקן טאטען דאס לעצטער שטיך מעבל פון שטוב — זיין בעט. — וואס איז ? ער ווועט שלאפען אויף דער ערדי — א מהיה ! ... אין יען איינעם פון שלום עליכם העלדן איין פארבאָרגן אַ שטיך מאטאל. און מאטאל איין אַ סימבָּאַל פון אַ ליכטיקן שמייכל, פון לייבשאָפט און בטחונ, פון תמיימוטדיין אַ צוֹּרְבוֹי און פרידליךער לעבענ-אוועזונגאָג, ואנט אַיצִיך מאָגעֶר : «גָּאנַט אַיִן

פריד און איינטערפֿרִיד, גאנט איז אַיְבִּיקִינִיט" אונ דאס איז דער אַמְתָּעֵד זין פון בִּיבְּלִישָׁן ("בלמוו"), או דער מענטש איז באַשְׁאָפָּן אַין דער געשטָאָלֶט פון גאנט: נישט איז דער פִּיוֹשְׁעָר געשטָאָלֶט, נאָר איז זיין גִּיסְטִיקָן ווועגן, ווועס איז פָּאָרְקָעָרְפָּעָרט אַין דעם אַיְבִּיקָן אַיְמָפוֹלָס פון שאָפָּן אַין דער אַיְבִּיקָעָר פריד פון לעבען.

אין די אלע אנדערע קאמעיש ושאנערן איין געלעכטער אן אויסערלעכּ דערערשנינונג, וואס קומט פון איבערפלוס איין פסיכישע אונ פיזישע קראפֿטען, אנדער איין זעלכּע דער אינטעללקט אפעערירט מיט קאנטראסטן און חסרנות, וועלכּע ער געפינט איין דער אָרוּמִיקָעַר סביבה אונ נוצט זי אומס ווי פילון פון גיסטיקער אָגְרָעָסִיעַן, ווי איין סאָרָקָאָסֶם, אנדער מיט דער כוונה אויס- צומוסרן און אינסטּוּרְוִיזָן, ווי איין דער אַירָאנְגָּעַ.

איך האב פריער דערמאנט דעם דינאמישן אימפעט און דראמאטישע
אנגליאדונג וואס כאראקטעריזירן דעם דערצ'ילערים נסוח פון ביידן. די
וזולטנע פיעקיטט צו שילדערן מיט אן אימפאנידנדיקער סוגעסטיע טיפן און
שטייגער, צו שאפן אן אטמאספערע מיט געציילטע שטריכן, און באזונַ
דערטס — דער באזעסגער געפיל פון אנגסט ווואס שוועבעט אין דער לופטן
און פילט אן דעם געטיט פון זיינער פאָרשיינען מיט אַ פֿינְלַעֲכָר שפֿאנְגָּגָג.

ג. סאפאוושניקהו

דאס קומט צום אויסדרוק אפילו אין זיערע קינדער-דערצ'ילונגגען. גענוג צו דערמאגען די טרויעריך מעשה מיט דער «פאן», וואס ווערט ערצ'ילט אויף איז אמאשן אפֿן, או עס לאכַן די גרויסע, און נאך מעד לאכַן די קליניע פון קאפעלאָקוקו, וואס קען נישט אַרויסריידן קיין קוּר און קיין גימל. דאס אַרְעָמָע קיבַּד, נבעדע, האט אַגָּאנַץ יאָר געהלומט וועגן אַ פָּאן אויף שמחת תורה און ווען עס האט ענדלאָע מיט גרויס מסירת נפש דערגרייכט זיין ציל, האט יואַליק, דעם נגידס יונגל, אַים נישט פֿאָרְדִּי גונען דעם פֿאָרגענִיגַּן — אַיז קְבָּצָנִיק זָאָל האָבָּן אַ שענערע פָּאן פָּאן אַים — און ער האט אַים די פָּאן פֿאָרבְּרָעַנט. קאפעלאָע אַיז גַּעֲלִיבַּן נָאָר בְּיִם שְׂטָעֵן... און ער הייבט אויף זיין שטימ אַין אַ בִּיטְעָרֶן גַּעֲוֹוִין, און האט אַ טְעָנָה צו גַּאט אַון וועטלט : «געוואָלַד, רְבּוֹנוֹ שְׁלַׂעוֹלָם! פֿאָרוֹואָס קומט דאס מִיר, פֿאָר וואָס אַון פֿאָר ווען? ...

עס אַיז פֿאָרָאָן אַיז פִּיל פֿאָרכְּזּוּוּפְּלָטְּעָר פִּין אַין דעם הילפסלאָזְן קִינְזַּי דישן פראָטָעַסְט קָעָגַן דער הימַל-שְׂרִיעַנְדִּיקָעֶר אָומְגָעַרְעַכְּטִיקִיט, אַז שְׁלָוָם עלייכְּם אַלְיִין גַּעֲפִינְט נִישְׁט פִּאָר דער טְרָאָגִיק קִינְזַּי הַמְּאָרִיסְטִישְׁע לִיזְוָנָגָה. דאס אַיז די אַיְנְצִיקָע דערצ'ילונג זִיְנָע, ווֹ דער העַלְד גַּעֲפִינְט נִישְׁט קִינְזַּי רְעַטְוָג אַין זִיְנָע אַפְּטִימִיסְטִישְׁעָר שְׁטִימָנוֹג, אַון דער מהְבָּר טְשֻׁעְפָּעַט צו אַ פֿרְיְּלָעָכָן סּוֹף צו דער טְרוּעִירְקָעֶר מַעַשָּׁה, אַז אַוְיִפְּן צְוִוִּיתָן יאָר האט שְׁוִין קאפעלאָע גַּעהָאָט אַ פָּאן אַזְוָנָס ווי אַזְוָלְכָעַס ...

די גרויסע אַון אַומְפָּאָרְגְּלִילְכְּלָעַכְּעָ קְוָנָסְטָ פָּון שְׁלָוָם עַלְיכְּמָס הַמְּאָר באָ שְׁטִיטַת דּוֹקָא אַין דָּעַם, וואָס זִיְנָע טְרָאָגִישׁ הַעַלְדָּן פֿאָרְמָאָגָן די זְעַלְטָעַנְעַ פְּעַקְיִיט צו גַּעֲפִינְגַּן אַ טְרִיסְט — אַין שְׁטָעַקְלָ... זַיְיָ פֿאָרְלִירָן אַלְיִץ אַון האָבָּן גַּאֲרֻנוּשָׁט, אַבָּר עַס בְּלִיְבָּט אַומְדָעַשְׁטָעַרְט זַיְיָר בְּתָחוֹן, זַיְיָר גַּלְיוּבָּן אַין זִיךְר, זַיְיָר צּוֹטְרָוִי צו וועטלט אַון צו מַעַנְטָשָׁן! אַון אַט מִיט דָעַם כָּוח קענָעַן זַיְיָ זַיְיָ אַנְכָּאָפָּן אַיז אַ «שְׁטָעַקְלָ» מִיט אַיז אַיז שְׁפָעַרְזִישָׁן אַיְמָפָעַט, אַז עַס הַיְּיָבָּן אַז אויף אַים ווֹאָקָסְן פָּאנָעָן, אַוְיָב נִישְׁט אַין דער רְעַאלִיטָעַט אַיז אַין דער פָּאנְטָאָוִיעַ אַיז אַין גַּעֲמִיט, וואָס גִּיט אַיז אַילְזְוִיעַ פָּון פֿרִיד אַיז אַ טְעָם אַין לְעָבָן.

אין טשעכאוס אָ דערצ'ילונג שריבט אָ קלין לערנינגל אָ בריוו צו זיין זידן אין דארף, און בעט ער זאל אים רקטעווען פון שלעכטע מענטשן. מען שלאגט אים, מען גיט אים נישט קיין עסן און מען צויניגט אים צו טאן כל עבודות פרך. „זידענוו, שריבט ער, איך האָב נישט קיין טאטן און נישט קיין מאמיינקע, נאָר דו אַיינער ביסט מיר געליבּן... נעם מיך צורייך אין דארף אַריין, טיעדרער... לאָנג שריבט ער דעם בריוו און וויקט אים אויס אין טרען. ליגט אים נאָכדעם אַריין אַן קאנווערט און שריבט אַן דעם אַדרעס: «זום זידן אין דארף», ער טראכט אָ ווילע און גיט צו: «זו קאנטאָנטין מאָקָרִיטְשָׁן», און וואָרְפְּט אַריין דעם בריוו אַן בריווֹאָסְטָן... און עס בליבט אַן אָן ענטפער נישט נאָר דאס קינד, נאָר עס בליבט דערשיטערט אויך דער ליינער. עס קלינגט ווי אָ גִּיפְּטִיקָר חוֹזֶק פון גוֹרְלִין ווי אָ ביֹזָע אַנְצּוּהָעָרָעָנִישׁ, אָז סְיָאוּ נישט פֿאָרָאָזְן קײַן ענטפער אַן קײַן לִיזְוָנִיג פֿאָר דער פִּין אַן דער רְשֻׁוֹת ווֹאָס מְאַטְּעָרָן דעם מענטשן, טשעכאָו איַז גְּעוּוֹן אָ מְעַדְּקָעָר, האָט ער גַּעֲמָאָכְט אָ קְלִינִישָׁן אַנְגָּלִיָּן פון דער מענטשלעכער פֿערזָעָנְלָעָכְיִיט אַן פָּון דער גַּעֲזָלָשָׁפְּטָלָעָכְעָר אַרְדָּעָנוּנָג. ווי מיט אָ בִּיסְטוּרִי האָט ער אוּפְּגָעָשָׁנִיטְן דֵּי ווֹונְדָן אַן זַי גַּעַלָּוֹת אָפָּן. ער האָט גַּעֲמָאָכְט אָ גַּעַנְיָאָלְן דִּיאָגָנָאָז — אַבעָר האָט נישט צוֹגְעָשָׁרְבִּין קײַן הַיִּיְלָהָן...

שלומ עלייכם אַיְזָה נישט גְּעוּוֹן קײַן מְעַדְּקָעָר אַן האָט אָונְטָעָרְגָּעָטְרָאָגָן דעם דִּיאָגָנָאָז צוֹאָמָעָן מיט דער רְפָואָה: «לאָכְטָה, לאָכְן אַיְזָה גְּעוּוֹנָת! דָּקָרְטָוִירִים הַיִּסְתְּרִין לְאָכְן!». ער האָט דעם פָּסָוק פָּון מְשָׁלִי «לְבָ שְׁמָה יִתְּبִּיבָּגְּוָהָה», אָ פְּרִילְעָד הָאָרֶץ אַיְזָה גְּטוּעָרָה, פָּאָרוֹאָנְדָלָט אַן אָ רִיכְטָלִינְגָע אָנוֹ באָוּעָגְ-קָרָאָפָט פָּון זַיְן קִינְסְטָלָעָרְדִּישָׁעָר שָׁאָפָּוָנָג.

הומאָר אַיְזָה נישט בלויַן אָ גַּעַמִּיטְ-צּוֹשְׁטָאָנד, נאָר אויך אָ ווּלְטָ-אַנְשָׁוִידָאָן, ווֹאָס הַיִּבְטָ אַרוֹיִס דִּי גִּיסְטִיקָע אַן מְאָרָאָלִישָׁע ווּעָרְטָן פָּון דער פָּעָרְדָּזָעָלְקִיָּיט, אַן גִּיט דעם מענטshan אַן אַנְפִּירְנְדִּיקָע רָאָלָע אַן דער פָּאָנָאָר דָּאָמָע פָּון ווּלְטָ-סָדָר. עס הַיִּסְתְּמָךְ, ווי ער זַאל זָאגָן: דער מענטש דָּאָרָף מיט אָ מְוַנְטָעָר גַּעַמִּיט זַיְךְ קַעְגַּנְשְׁטָעָלְן דער טְרָאָגִיךְ פָּון גּוֹרְלִין, מיט דֵּי אַיְינְגָּנָע

מעשים זיך אַרְוִיסְהַוִּיבֵן אוֹיֶף אַהֲכְעָרָעַ מְדֻרְגָּה, נִישְׁתַּפְּטַ פָּאַרְלִירַן דָּעַם וּוְילַן אָזְן דַּיְ פְּרִידְ פָּוּן לְעַבְנָן — דָּאָס אַיְזְן דַּיְ פִּרְנְדִּיקָעַ אַיְדָעָע, וּוְלְכָעַ קְוּעָלַט אַרְוִיסְ פָּוּן שְׁלוֹם עַלְכָּמָס הַוָּמָאָר.

אוֹיֶךְ טְשָׁעָכָאָסְ קִינְסְטָלְעָרִישָׁ שַׁאַפְּוָנָג אַיְזְן דַּוְרְכְּגַעַדְרוֹנְגַעַן מִיטַּ אַטְיפָּן הַוָּמָאַנִּיסְטִישָׁן גַּעֲפִיל אָזְן שַׁאַרְפָּן סָאַצְיָאלָן חֹוֵשְׁ פָּאַר גַּעַרְעַטְיכִּיִּיט. אַלְיַין אַקְינְדְ פָּוּן דַּיְ אַרְעָמְסְטָעַ פָּאַלְקָסְ-שִׁיכְבָּטָן אַיְזְן זַיְן פָּעַרְזָעַנְלָעַכְעַ בִּיאָגְרָאָפִיעַ שְׁטָאָרָק עַנְלָעַד צָוֵם לְעַבְנָן-„אַרְיִיךְ“ פָּוּן שְׁלוֹם עַלְכָּמָעָן. מִיטַּ שְׁוּעָרִיקִיִּיט הַאֲטַעַר זַיְךְ גַּעַמְאָכָט אַ וּוְעָג אַיְזְן לְעַבְנָן, אָזְן הַאֲטַעַר נַאֲכָרָעַם לְאַנְגְּ גַּעַקְעַמְפָט מִיטַּ דַעַר אַרְעָמְקִיִּיט אָזְן פָּאַר אַגְּרָעַקְעָנוֹגָג. מִיטַּ גַּרְוִיסְעָרַ לְבִשְׁאָפְטַה הַאֲטַעַר עַג-„עַג- דִּינְטַ דָעַם פָּאַלְקָן“. אָזְן הַאֲטַעַר זַיְךְ אַגְּנָעַשְׁתָעַקְט מִיטַּ טְוּבְעַרְקוֹלָאָזְן בָּאַהֲנָדְלָעָנִי דִּיק זַיְנָעַ אַרְעָמָעַ אָזְן אַוְזִיסְטִיקָעַ פָּאַצְיָעָנָטָן. זַיְן אַרְוִיסְטְּרִיט בָּעַת דַעַר דְּרִיְפוֹס-אַפְּעָרָעַ אַיְזְן גַּעַוּוֹן דַעַר מְוּטִיקְסְטָעַר בָּאַשְׁוּלְדִּיקְוָנָג-אָקְטַה קָעָגָן דָעַם פָּאַרְבָּרָעָן, אָזְן אַיְזְן דַיְ וּלְבָעַ פְּרִינְגְּצִיפָּן אַיְזְן אוֹיֶךְ אַיְנְסְפִּירְרִיט זַיְן קִינְסְטִיְּ לְעַרְשִׁישָׁ שַׁאַפְּוָנָג. מִיטַּ אַ זְלָטְעָנָעָם מִוטַּ הַאֲטַעַר עַר אַוְיְגְּעַדְקָט דַיְ אַלְעַ אַיְבָּלָעַן, וּוְאָסְ צְוִימָעַן דַיְ פְּרִיעַ אַנְטוֹוַיְקָלוֹנָגְ פָּוּן מְעַנְטָשָׁן ...

דַעַר צִילְ פָּוּן עַסְטָעַטִּיק — פָּוּן דַעַר קוֹנְסְטַ — אַיְזְן דַעַר אַמְתַה, עַר מַעַג זַיְן וּוְיַיְ נַאֲקָעַט אָזְן אַפְּשְׁטוֹיסְגְּדִיקְ ; הַאֲטַעַר דַעַר רְוִסְיְשָׁעַר שְׁרִיְבָּעַר גַּעַגְעָבָן אַ נַּאֲטְוָרָאַלִּיסְטִישְׁ טְרִי אָזְן אַמְתָדִיק בִּילְדְ פָּוּן דַעַר רְעַזְלִיטָטַ, אָזְן אַיְזְן זַיְן שַׁאַרְפָּן עַסְטָעַטִּישָׁן גַּעַמְנָל אַיְזְן בָּאַהֲלָלָן אַ טְיִפְעַ עַטְישָׁע כּוֹנָה. בַּיָּם יִדְיְשָׁן שְׁרִיְבָּעַר, דַאֲקָעָנָ, אַיְזְן דַיְ עַסְטָעַטִּיק גַּעַשְׁטָעַלְטַ גַּעַוּוֹאָרָן צָו דִּינְסְטַ דַעַר עַטְישָׁעַר אַיְדָעָן אָזְן דַיְ סָאַצְיָאלָעַ אַוְמְגָעַבָּוָנָג אַיְזְן פָּאַרְוָאַנְדָלַט אַיְזְן אַמְחַצְיָאַנְגָלָן אָזְן גִּיסְטִיקָן לְעַבְנָן. רַיְיכָן עַמְחַצְיָאַנְגָלָן אָזְן גִּיסְטִיקָן לְעַבְנָן.

הַאֲטַעַר אַיְנְגָעַר גַּעַוְיַיְזָן דַיְ קְרָאָנָקָעַ נַשְּׁמָה פָּוּן זַיְן פָּאַלְקָן אָזְן דַעַר צְוִיְיְטָעַר — דַיְ גַּעַוְנָטָעַ ; דַיְ וּוְאָסְ הַאֲטַעַר אַיְם גַּעַהְאָלָפָן צָו דַעַרְהָאָלָטָן זַיְן פְּסִיכִישָׁן גַּעַוְונָטָן, זַיְן גִּיסְטִיקָן גַּלְיִיכְגַּעַוְוִיכָט, זַיְן נַאֲצִיאָנָאָלָעַ פָּעַרְזָעַנְלָעַכְקִיִּיט אָזְן קוֹן מִיטַּ אַ שְׁמִיכְלַ אַיְזְן פְּנִים פָּוּן דַעַר גַּלוֹת-חוּרְקָלוּכְקִיִּיט.

שרייבער און ווועرك אין ליכט פון פסיכאנאלוי

דער ערשותער, האט געגען דעם אויטענטישן פרצוף פון דער טראגיק,
וואס האלט אין פערמאנגענטן פחד דעם הילפסלאזן מענטשן; דער צוויתער
האט געשילדערט די גיטטיקע גבורה פון זייןעה העלדן, וואס דאמינירט די
טראגיק פון לעבן און איז גובר די פײַנעלעכע שטימונג.

האָבן מיר פון איין זיט, דערציילונגגען דערשיטערנדיעק, דערפֿרִימִרְבּ-
דיַקָּע, וואס רופּן אַרוֹיס אַ טִיפְּן זִיפְּץ אַדְעָר אַ "לְאָכֵן מִיט יַאֲשֶׁתְּשֻׁרְקָעֵס" אָן
פון דער אַנדְעָרָעָר — וּוֹעֶרט די דערשיטערונגען סּוּבְּלִימִירָט אָן עַס בָּאַהֲעִיטָש
אוֹנוֹן אַ גַּעֲפִיל פון דער הוֹיְבוֹגָה, אָן מִיט אַ שְׂטִילָן שְׁמִיכָּל פון סִימְפָּאַטִּיעָ
אָן מִיטְגַּעַפְּל בָּאַגְּלִיטִין מִיר שְׁלוֹם עַלְיכָם טְרוּוּרִיךְ-פְּרִילְעָכָעַ העלְדָּן.
דאָמִינִירָט אָן אַיִּנָּעָם אַ שְׁאַרְפָּעָר אַיְנָטְעָלָעָט, אָן אַיְזָעָרָעָן לְאָגִיק, אַ
קָּאנְסְּקָעָוּעָנָטָה האַנְדָּלָגָה, אָן בִּים צְוִיָּוִיטָן האָט די שְׁלִיטה דָּס גְּנָפְּלִיָּה, וואָס
שְׁאָפְּט אָן אַפְּעַקְטִּיוּע אַטְמָאָסְפָּעָרָע, אָן פָּאָרְכִּישָׁוּפְּט מִיט דָּעַר צָאָרָטָעָר וּאָן
רַעֲמָקִיט פון האָרֶצָן, וואָס זָוְכָה האַרְמָאָנִישׁ זִיךְ צַו אַיְנָטְעָגְרִידָן אָן אַרוֹ-
מִיקָּן לעַבָּן אָן זִיךְ פָּאָרְבִּינְדָן אָן פָּרִינְדְּשָׁאָפְּט מִיט מעַנטָּשָׁן.

ביידע האָבן באָנוֹצָט דעם זְשָׁאנָעָר פון דער דערציילונג אָן דְּרָאָמָע,
און יַעֲדָע דערציילונג זַיְעָרָע לְאָזָט זִיךְ טְעַטְּרָאַלְיְזִירָן. אַבעָר נָאָר שְׁלוֹם
עלְיכָם האָט דער גְּרִיכָּת אַוְיךְ אַ גְּרוּיסָע מִיסְטָעָרְשָׁאָפְּט אָן זַיְנָע מַעַשְׁהַלְעָךְ —
פָּאָר קִינְדָּעָר; וואָס פָּאָר קִינְדָּעָר זַיְנָע עַס מַעַשְׁהַלְעָךְ אָן פָּאָר גְּרוּיסָע —
קִינְסְּטָלְעָרִישׁ סִימְבָּאָלִיק, דָּעַר זְשָׁעָנִי פון דָעַר רְוִיסְיָהָר לִיטְעָרָאָטוֹר האָט
גַּעֲשָׁרִיבָן וּוְעָגָן קִינְדָּעָר, עַר האָט אַבעָר נִישְׁתָּגְעָנָט שְׁרִיבָן פָּאָר קִינְדָּעָר...
עַס האָט אִים גַּעַשְׁטָעָרְט זִיךְ שְׁאַרְפָּעָר רַאֲצִיאָנָאָלִיסְטִישָׁעָר שְׁכָל, וואָס האָט
אַפְּעָרִירָט מִיט לעַבְּדִיקָע פָּאָקָטָן, נִישְׁתָּמַט מִיט קִיְּן אַילְוָאָרִישׁ עַלְעַמְעַטָּן.

שְׁלוֹם עַלְיכָם תְּמִימָות פון האָרֶצָן האָט אִים גַּעַפְּרִיט זַו דָעַר לוֹיטָעָ-
רָעָר נְשָׁמָה פון קִינְדָּעָר. הִינְגָּדְעָר זַיְנָע לִיטְעָרָאָרִישׁ אַיְמָאָוָשָׁן פּוֹלִיסִירָט אַ
פָּאָטְעָרְלָעָכָר אַיְנָטְיִינְקָט, אַ טִּיף לִיבְנָדִיק האָרֶצָן אָן אַ בְּרוּדְעָרְלָעָךְ גַּעַפְּל
זוֹ אַלְעָזָרְעָנָט אַיְנָעָרָעָר פון זַיְנָעָה העלְדָּן וּוְעָגָן דָעַם נְחָת וּוְאָס עַר

ג. סאגוזשניקהו

האט פון קינדער. קיין גאניד איז ער נישט, דער ייד, נאר בחת פון קינדער האט ער מעיר פון גראטען גבר אין שטעהל. מיט זיין פיר זין און פיר טעכּ טער האט ער געתאָן פֿינְיַע שידוכים. האט מען דעם עטלערן זון, לוייט דעם ניעם אוקאו, אַרוֹיסְגַּעֲשִׁיקְט פון דאָרֶף, זיצט ער בי אים מיט וויב און קינְדַּעַר. דעם אַנדְרָעָן זון גִּיטַּע גַּבְּעָךְ סְתֵּם נִישְׁט גּוֹט; אַ שְׁלִימְזָל, צו ווֹאָס דער גַּעַמְט זִיךְ, «גִּיטַּע אִים מִיטַּע דָּעַר פּוֹטָעָר אַרְאָפְּ». האט ער זיך אַוִיכְ אַיבָּעָרְגַּעַלְט מיט וויב און קינדערלעָך צומ טאָטָן. דער דְּרִיטָעָר אִיז יַא אַגְּאָנְצָר מִאָכָּעָר, האט ער אַפְּגָּעָרָעָנְט, אוֹן דעם פָּעָרָטָן האט דער שׂוּעָר דַּי עַטְלָעָכְעָךְ רָוְבָּל גַּעֲפְּטָרָט. נו, ווּעַט ער זִיךְ דָּאָךְ נִישְׁט לְאָזְן לִיגְנָן מִיטַּע דַּי בְּעָבָּעָן. כעס אוּיפְּ דָּעַר גָּאָס.

זעט אַיר, מיט דַּי אַיְדָעָמָס האט ער יַא גַּעַטְרָאָפְּן: גַּרוֹיסַע מִיחָסִים, פָּאָרְשָׁוִינְגָּן, קִיְּינָן עַיְן הָרָע נִישְׁט, קָאָפְּמָעָנְשָׁן. נָאָר ווֹאָס דָּעָן? צו פְּרָנְסָה האט עַס נִיט. זִיכְּן זִיךְ אַוִיכְ בַּיִם שׂוּעָר מִיט וויב און קינדערלעָך, זָאָלָן גַּעַז זָוָונָט זִיךְ... .

«אַבָּעָר, אוֹעַס קּוּמָט אַ יּוֹם טּוֹב, זָאָגַט דָּעַר יִד מִיט הַתְּלָהּוֹת, אוֹן עַס קּוּמָעָן זִיךְ צוֹנוֹיךְ אַלְעָ קִינְדָּעָר, זִיךְ אָונָן טְעַכְּטָעָר, שְׁנִיר אָונָן אַיְדָעָמָס, מִיט אַלְעָ אַיְנִיקְלָעָךְ, זָאָלָן גְּזוֹוָנְט זִיךְ, אָונָן מַעַן טּוֹט אַ זִּינְגָּ דֻּעָם שׂוּשָׂנָת יַעֲקָב אָונָן גִּיטַּע דָּאָךְ אַ טְעַנְצָל אַוִיכְ... אִיז ווּעָר צו מִיר גַּלְיִיךְ ווֹאָס מִיר בְּרָאָדָסִי קִי, ווּעָר מִיר רַאֲטְשִׁילְד? אַ קְעָנִיגָּה ווּי אַיר זָעַט מִיךְ אַ יִידְן, אַ מְלָךְ... קִיְּין הערט אַיר, בֵּין אַיךְ נִישְׁט, נָאָר בַּחַת פון קינדער האָב אַיךְ, בְּרוּךְ השם, מַעַר פון דֻעָם גַּרְעָסְטָן גַּבְּרָיָן קָאָסְרִילְעָוָקָע?»

דאָס אִיז אַ צוֹּשְׁטָאנְד פון לִיטְעוּלִיקִיט, ווֹאָס עַפְנָט אַ העַכְּרָעָ פְּרָסִי פְּעַקְטִיוֹ אַיְן פְּסִיכִישָׁן רְוִים, אַ העַכְּרָעָ דִּימְעָנִסִּיעָ אַיְן דֻעָם אַוְמָעְנְדָלְעָכְן שְׁתָחָ פון מַעַנְטָשְׁלָעָכְן גִּיסְט אָונָן אַיְן דָעַר קִינְסְטָלְעָרִישָׁעָר שָׁאָפָוָנָג. עַס אִיז נִשְׁמָה יְתִירָה, אַ קָּאנְצָעָפְּט ווֹאָס אִיז גַּעֲבוֹרִין גַּעֲוֹאָרִין אַיְן דִּי אַינְגָּעוּוִידִין פון יְדִיְשָׁן פָּאָלָק אָונָן ווֹאָס האָט טִיפְּעָ ווֹאָרְצְלָעָן אִין זִיךְ גַּעַשְׁיכְטָעָ. דָעַר בָּאָגְרִיף האָט שְׁוֹין אַיְן גָּאנְצָן נִישְׁט קִיְּין אַיבָּעָרָעָצָזָנוּג אַיְן אַנְדָּעָרָעָ שְׁפָרָאָכְן אָונָן מִינְינָט

שריבער אוון וווערך אין ליכט פון פסיכאָנגלאַיֿן

ווערטלעך «נֵאָד אַ נְשָׁמָה». די פִּיזְיאָלָגְיַע ווַיִּיסְפֹּן צְוַיִּי מַאֲגָנָס, אֶבְעָר די פְּסִיכָּאָגְיַע האַט אָונְדוֹ נֵאָד נִישְׁתַּחַת אַנְטְּדָעַט קִיִּין צְרוּרִי נְשָׁמוֹת. אָיז דַּי קָוָגָנָסְטַּ מַקְדִּים די ווַיְסְנַשְּׁאָפַט — צְוַגְּלִיךְ מִיט דַּעַר פְּסִיכְיִשְׁעָר אַינְטוּצְיעַ פָּוֹן פָּאַלְקַ — אָזָן שְׁלוֹם עַלְיכֶם לְאַזְּט אָונְדוֹ דַּעַרְפִּילְן דַּעַם גִּיסְטַּ פָּוֹן נְשָׁמָה יִתְּרָה. דַּעַר גְּלִיקְלָעַכְעָר קָאַסְרִילִיךְ אַלְיַין פְּרוֹוֹתַּעַס אָונְדוֹ דַּעַרְקָלְעָרָן אוּרְפַּיְיךְ זַיִן שְׂטִיגְגַּעַר : «וּוֹאָס פָּאָר אַ טַּעַם, פְּרַעַגְטַּ עַר, האַט אַ פּוֹרִים-סֻעָּוָה, אָזָן מַעַן עַצְצָת זַיִן בַּיָּם טִיש אַיְנָגָעַר אַלְיַין מִיטַּן ווַיִּבְאָזָן מַעַן עַסְטַּ ? ... אַ פְּעַרְדַּ, להבדיל, עַסְטַּ דַּאָר אוּרְפַּיְיךְ, אַ מעַנְטַּש אָזָן דַּאָר אֶבְעָר נִישְׁתַּ קִיִּין פְּעַרְדַּ, אָזָן בְּפַרְטַּ אַיד. אָזָן בְּפַרְטַּ יוֹם-טּוֹב. אָזָן בְּפַרְטַּ אַזְּאָזְאָ יָמַן טּוֹב ווַיִּפְרַרְמַן צַו דַּעַר סֻעָּוָה ? ...»

עַס הִיסְטַּ, דַּאָס עַסְן «איַנְגָּעַר אַלְיַין» קָעַן אוּרְפַּיְיךְ פָּאַרְהִיטַּן דַּעַם גַּופַּ אָזָן די נְשָׁמָה פָּוֹן הַוְּנָגָעָר-לִילְיָדַן, הַאָבָן אַ טַּעַם אָזָן פָּאַרְשָׁאָפַן פָּאַרְגָּעָנִיגָּן. אֶבְעָר נִישְׁתַּ דַּעַם «טַעַם» מִינְטַּמְדַּע דַּעַר קָאַסְרִילִיךְ, עַר מִינְטַּמְדַּע אַ העֲבָרַן גִּיסְטִיקַן טַעַם, אַ יִדְיָישַׁן טַעַם, אַ יוֹם-טּוֹבְדִּיקַן, פָּוֹן ווּעַלְכָן עַס קָעַן גַּאֲרְנִישַׁטְּ גַּעֲנִיסְטַּן די נַשְׁמָה, ווּעַלְכָעַ ווּאַרְצָלַט, ווַיִּפְרַץ זָגָט «אַיְן בְּשְׁרוּדְמִיקָּן בָּאָדוֹן» — אַיְן בָּאָדוֹן פָּוֹן פְּלִישַׁ אָזָן בְּלוֹט — אַזְּאָזְאָ טַעַם קָעַן דַּעַרְפִּילְן אָזָן גַּעֲנִיסְטַּן נָאָר די הַעֲכָרָעַ נְשָׁמָה — די נְשָׁמָה יִתְּרָה.

עַס אָזָן אַ «טַעַם» ווּוֹאָס אָזָן פָּאַרְבּוֹנְדוֹן מִיט דַּעַר פְּרִידַּ פָּוֹן יוֹם-טּוֹבְדִּיקַע זְמִירָות אָזָן מִיט דַּעַר לִיבְשָׁאָפַט, ווּעַלְכָעַ שְׁטְרָאָמַט אַרְוִוִּיסְטַּ פָּוֹן אַ פָּאַטְעַרְלָעַכְּן הַאָרְצָן אָזָן דַּעַרְהִיבְטַּ דַּעַם מַעַנְטַּשְׁן צָוָם עַקְסְטָאָזְן פָּוֹן גַּלְיִיק, צָוָם רַיְינָעָם גִּיסְטִיקַן פָּאַרְגָּעָנִיגָּן אָזָן צַו אַזְּאָזְאָ מַאֲרָאַלְשִׁיעָרַ הַוִּיךְ, פָּוֹן ווּעַלְכָעַר עַס זְעַעַן אַוִּיסְטִיקַן אָזָן נִישְׁטִיקַדְּ די זָאָרגַן פָּוֹן מַאֲטָעָרִיעַלְעַן לְעַבְנָן.

זָגָט עַס טָאָקָעַ דַּעַר קָאַסְרִילִיךְ : «אַיְיַ ווּוֹאָס ? אַיְרַ ווּעַט פְּרַעַגְן «פְּרַנְסָה» ? ווּעַל אַיְיךְ אַיְיךְ עַנְטְּפָעָרָן — פָּאָרָאָן אַ גְּרוֹיסְעָר גַּאֲטַּ אַיְנָה ! עַר פִּירְטַּ, אַ מַּאְלַ אַזְּוִי, אַ מַּאְלַ אַזְּוִי. אַ מַּאְלַ בְּעַסְעַר, אַ מַּאְלַ עַרְגָּעָר. מַאְלַ אַיְיךְ, מַעַר עַרְגָּעָר, ווַיִּבְעַסְעַר — מַעַן מוֹטְשָׁעַט זַיִן אָזָן מַעַן קוּמָט דַּוְרַךְ מִיטַּן יָאָר. אַבְּיַ גַּעַזְוָנָט, ווַיִּזְאָגָט אַיְרַ ? ...»

נשמה יתירה ווי חכמת הלב, זינען אינטערגראלע טילין פון יידישן הומאָר.

או ליבשאָפט אין האָרצֶן באָקְומַט דאס געלענטער אַ בִּיזְסָאָרָקָאָסְטִישָׁן אֲדָעָר באָגְעָרְנְדִּיךְ אַירָאָנִישָׁע אַנְגָּלָאָדוֹנָג אָן אָן קָוָלֶט פָּאָר הַמְּכָרָע גִּיסְטִיקָע ווּנְרָטָן — אָן נְשָׁמָה יתירה — אַיז נִישְׁטָ מְנֻגְלָעֶץ זִיךְ אָוִיסְצָוָתָן פָּוּן דָּעָר ערדיישער הויט אָנוּ זִיךְ אָוִיפְּהָוִיבָן אַיבָּעָרָן אַיְגָעָנָם טְרָאָגִישָׁן גָּוָרָל.

שלום עליכם — דער גְּרוֹיסְעָר דִּיכְתָּעָר פָּוּן הוֹמָאָר — וּוּאֲרַצְלָט אֵין דער הִסְטָאָרִישָׁע טְרָאָדִיצְיָע פָּוּן פָּאָלָק אָן אָנוּ אָן אָוִיסְדָּרוֹק פָּוּן יִדִּישָׁן פְּסִיכִישָׁן אָנוּ גִּיסְטִיקָן וּוּזָן. דערפָּאָר האָט טְשָׁעָבָאָוּ, וּוּי אַנְדָּרָע בָּאַטִּינְטָן דִּיקָע שְׁרַיְבָּעָרָס, פִּילָּ נְאַכְפָּאַלְגָּעָר, נְאַכְמָאָכָעָר אָן תְּלִמִּידִים, וּוּאָס אַיְニְקָע פָּוּן זִיךְ, וּוּי קָעְטָרָן מְאַנְסְּפִיעָלָד, צָוָם בִּיְשָׁפִילָּ, פָּאַרְנוּמָעָן אַנְגָּזְעָעָנָע פָּאַזִּיצָא יְעָס אֵין דָעָר וּוּעָלָט-לִיטָּעָטָרָטָר. אַבעָר שלום עליכם קָוָנסָט קָעָן מַעַן נִשְׁטָן נְאַמְּאָאָן ; וַיְיָזַר אַוִּיסְפְּלִיסְן פָּוּן אַגְּרִיסְן יִדִּישָׁן הָאָרְצָן...

שלום עליכם האָט אַנְטָדָעָט אֵין דָעָר נְשָׁמָה פָּוּן פָּאָלָק דָעַם גַּעַטְלָעָן פָּאַטְעַנְצִיאָלָה, וּוּאָס האָט אִים גַּעַהְאָלָפָן בַּיִּ דִ טְרוֹיְעִירִיקְסְּטָע בָּאַדְיְגָנוֹגָנוֹגָן פָּוּן לְעָבָן אַוִּיפְּצָהָאָלָטָן זִיךְ אַפְּטִימִיסְטִישָׁן גַּעַמִּיט אָנוּ זִיךְ שְׁעַפְּרִישָׁן אִימְפָּעָט. פָּוּן דָעַם קוֹוָאָל האָט אוִיךְ גַּעַשְׁעָפָט דָעָר חַסִּידִים, וּוּאָס האָט גַּעַלְעָרָנָט צָו דִּינְעָן גַּאֲטָט מַתְּרוֹךְ שְׁמָה. אַט דִּי הַעֲכָרָעָר קָרָאָפָט פָּוּן טְרוּוּם, פְּרִידָאָן אָן בְּתָחָן האָט גַּעַשְׁפִּיוֹזָט דָעַם גּוֹלִיבָן פָּוּן פָּאָלָק, האָט בָּאַפְּרוֹכְטִיקָט דָעַם פָּאָלְקָלָאָר, האָט אַנְסְּפִּירִיטָט דִּי נְאַצְּיָאָנָאָלָע בָּאַעוֹגָנוֹג אָנוּ אוִיךְ דִּי קִינְסְטָלָעָרִישָׁן שָׁאָפָּנוֹג. מִיר האָבָן אַסְּד וּוּאָס אַפְּצָוֹלָעָרָנָעָן פָּוּן דִּי פְּרִילְעָכָע קָאָסְרִילִיקָס — אַרְעָמָע אַבעָר מַונְטָעָרָע — וּוּאָס האָבָן מִיט זִיעָר פְּרִידִיקָן גַּעַמִּיט אָנוּ שְׁעַפְּרִישָׁן גִּיסְט בָּאַשְׁיָּינְט דָעַם טְרוֹיְעִירִיקָן גָּלוֹת-פִּיזְיָאָזָשׁ פָּוּן דָעַר יִדִּישָׁעָר גַּעַשְׁכְּבָטָע. הוֹמָאָר אָנוּ דָעָר נִיגּוֹן פָּוּן דָעַר יִדִּישָׁעָר נְשָׁמָה, אַ נִיגּוֹן, וּוּאָס זִינְגָּט הַיִּינְט אָרוֹוִיס אָינוּ שְׁלָוָם עַלְיכָם וּוּעָרָק אוּרָאָלָע מַעַנְטָשְׁלָעָכָע שְׁפָרָאָכָן. דָעַר נָאָמָעָן שְׁלָוָם עַלְיכָם האָט אַרְיְבָעָרְגָּשְׁפָּאָנָט אלָע גַּרְעָנְבָּצָן פָּוּן אָרט אָנוּ פָּוּן צִיִּיט, אָנוּ פָּאַרְגָּרָעָסְעָרָט דָעַם קָוְלְטוּרִיְּחוֹס פָּוּן יִדִּישָׁן פָּאָלָק, וּוּאָס צִיִּיט

שרייבער און ווערkJ איז ליכט פון פסיכאנגלייז

זיך פון תג"ך דורך אלע דורות, בייז פרץ, שלום אש, ביאליק, עגנון און אנדרען,
צו די העכטעה שפיצין פון דער אוניווערטאלער ליטעראטור ווי און אויסדרוק
פון נצחון אייבער דעם פחד און טרייער, וואס באהערשט די וועלט, און
וואי א ביבליישער אונזאג פון פארברידערונג און לייבשאפט צוישן מענטשן.

שלום עליכם אין דער אוניווערטסאלעэр ליטעראטור

שלום עליכם אוּזֶן דער צוֹיִיטָעֵר יַדְישָׁעֵר שְׂרִיבָּעֵר נָאָךְ שְׁלָום אַשְׁן,
וְאָסְ זַיִן נָאָמָעֵן גַּיִיט אַרְבָּעֵר דִּי גַּרְעַנְצָעֵן פָּוּן זַיִן שְׁפָאָךְ אָוּן פָּוּן זַיִן
פָּאָלָךְ, אָוּן וּוּרְט אַינְטָעָגְרִירְט אַין דָּעֵר אַונְיוּועָרְטָסָאַלָּעֵר לִיטָּעָרָטוֹר וְוי אָ
שְׁעַפְּעָרָר פָּוּן גַּרוּיסָעָ קִינְסְטָלְעָרִישָׁע וּוּרְטָן. אַבָּעָר שְׁלָום אַשְׁן אַוְיְפָגְעָן
נוּמָעֵן גַּעוּוֹאָרָן אַין דָּעֵר בְּרִיטָעָר וּוּלְטָ נִישְׁתָּ נָאָר וְוי אָ גַּרוּיסָעָר שְׂרִיבָּעֵר,
נָאָר אַוְיךְ וְוי אָ פְּרִיאַדְיקָעָר פָּוּן רַעֲלִיגְיַעַזָּעָר טַאָלָעָרָאנָץ, וְאָסְ אַין גַּעוּוֹעָן
צָוָם הָאָרֶצָן אַיְנִיקָעָ לִיבְּרָאָלָעָ קְרִיּוֹן, אַזְוִי צְוִישָׁן קְרִיסְטָן וְוי צְוִישָׁן יִדְןָן,
וּוּלְכָעָה הָאָבָן גַּעֲזָכָט אַפְּצָוְשָׁאָפָן דִּי מַחְצָה וְאָסְ צְעַשְׁדִּיט דִּי צְוּוִי וּוּלְטָן.
הָאָט שְׁלָום אַשְׁן גַּעֲפָנוּן אָסְ בְּאַגְּיִיסְטָעָרָטָע אַגְּהָעָגָעָר, פּוֹנְקָט וְוי נִישְׁתָּ
וּוּיְנִיקָעָגָעָר, אָוּן בְּאַזְנְדָעָרָסְטָצְוִישָׁן יִדְןָן.

דָּאָקָעָגָן הָאָט שְׁלָום עַלְיכֶם זַיִן אַיְמָפָאָנְרִירְט אַין דָּעֵר גַּאָרָעָר וּוּלְטָ מִיטָּן
צִיְּבָעָרָר פָּוּן זַיִן קוֹנְסָטָט, וְאָסְ גַּעֲפִינְט אָוּן אַפְּקָלָאָנָגָן אָיִן יַעֲדָן מַעֲנְטָשְׁלָעָבָן
הָאָרֶצָן, אָוּן אַוְנְטָעָרְשִׁידָרָ פָּוּן רַעֲלִיגְיַעַן גַּלוּבָן, פָּוּן לְשׁוֹן אָוּן פָּוּן רָאָסָן. עָרָ
הָאָט בְּיָם לְעָבָן וְיָדָ גַּאֲרִינִישָׁטָ פָּאַרְגָּעָשְׁטָעָלָט — אָוּן אַוְיךְ נִישְׁתָּ צְיִינָעָ גַּעַד
טְרִיאִיסְטָעָ חֲסִידִים — אַזְוִי זַיִן נָאָמָעֵן וּוּטָ אַרְיךָ אַין פָּאַנְטָעָאָן פָּוּן דִּי אָוּמָה
שְׁטָעָרְבָּלְעָבָעָ אָוּן זַיִנָּעָ וּוּרְקָ וּוּלְעָן דָּעָרְגִּירִיכָן אָוּן וּוּלְטָרִוָּםָן.

אַין «שלום עַלְיכֶם בָּרוּךְ» דָּעָרְצִילִיט יְהִי דָּבָרְקָאוּוֹיטָה, אַזְוִי זַיִן וּאָרְשָׁעָ
אַיְזָן אַמְּאָל צְוָגָעָלָאָפָן צָוּ שְׁלָום עַלְיכָמָעָן אַיְגָעָרְמָאָן, הָאָט אַיִם אָ קָשָׁ גַּעַד
טָאָן אַיְזָן דָּעֵר הָאָנְטָן אָוּן גַּעֲזָגָט : — «אִיר הָאָט אַרְיִינְגָּעָרְבָּאָכָט אָסְ פְּרִיאַדְ
אַיְזָן אַזְנְדוֹזָר טְרוּיְעִירִיקָן גָּלוּתְּלָעָבָן». וְוי עַס שִׁינְגָּט, דָּעָרְפִּילִין אָט דִּי «פְּרִיאַדְ
אַוְיךְ דִּי אַלְעָ אַנְדָעָרָעָ פְּעַלְקָעָר, וּוּלְכָעָה הָאָבָן קִיְיָמָאָל דָעַם טָעַם פָּוּן יִדְיִשָּׁן
גָּלוּתְּ נִשְׁתָּ פָּאַרְזָוָכָט, אַבָּעָר וְאָסְ הָאָבָן אַוְיךְ זַיִעְרָעָ לִיְדָן אָוּן זַיִעְרָעָ טְרוּיְעָר
אַיְזָן לְעָבָן.

אַין פָּאַלְקָלָאָר פָּוּן קִיְיָן שָׁוָם אָוִיפָּ דָעֵר וּוּלְטָ אַיְזָן נִשְׁתָּ פָּאַרְאָן

שריבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאנאלאין

אָזָא מַיְן לְעִגּוּנְדָּאָרָע פִּיגּוֹר וּוֵי דָּעַר יִיד, וְאָז הָאָט אָוִיפֶּן יַעֲדָן אָוְמָגְלִיק גַּעַד זָאָגָט "גָּם זָה לְטוּבָה" — אָוִיךְ דָּאָס אִיז צָוָם גּוֹטָן — וּוְילְיָס הָאָט גַּעֲקָעָנְטָט זִיְּן נָאָךְ עַרְגָּעָר! שְׁלוֹם עַלְיכֶם הָאָט זִיְּן הַוּמָאָר גַּעֲשָׂעָפֶט אִין יִדְישָׁן חָאָרֶצָן, דָּאָס הָאָט דָּעַר יִיד זִיךְ פָּאָרְפָּאָנְצָעָרט מִתְּ הַוּמָאָר אָזָן זִיךְ אוַיסְגָּעָלָאָכֶט פָּוּן אַלְעָלָע לְעַבְנָס-לִידָּן.

די יִדְישָׁע לִיטְעָרָאָטוֹר-קָרִיטִיק הָאָט קָאנְצָעָנְטָרִירֶט אִיר אוּפְּמָעָרֶק, זָאָמְקִיטָט אָוִיפֶּן דִּי עַיקְּרָדִיקָע גַּעֲשָׂטָאָלָטָן פָּוּן דָּעַם שְׁלוֹם עַלְיכֶם פָּעָרְסָאָנוֹשׁ, אָוִיפֶּן דִּי פָּרָאָטָאָטָפָן, וּוֵי טְבִיה, מְנֻחָמָן מַעֲדָלָן אָזָן אָוִיךְ מַאְטָל, אָזָן מִיר פָּאָרֶד מַאְגָן וּוּעָרְטָפָולָע אֲפָשָׂצָוֹנָגָעָן פָּוּן אַט דִּי צָעָנְטָרָאָלָע פִּיגּוֹרָן. אַבְּעָרָ שְׁלוֹם עַלְיכֶם אִיז אָוִיךְ גְּרוֹיִיס אִין זִיְּגָע לִיטְעָרָאָרִישָׁע מִינְיאָטוֹרָן. אַגְּרוֹיסָטֶר טִילָּע פָּוּן זִיְּגָע מַאְנָאָלָאָגָן, רַיְזָע-גַּעֲשִׁיכְטָעָס, בַּיְלְדָלָעָן אָזָן סְקִיצָן, זִיְּגָעָן אַמְּתָעָ פָּעָרָל, וְאָס וּוּלְעָן אַרְיִין אִין דָּעַר קְרוֹיִין פָּוּן דָּעַר וּוּעָלָט-לִיטְעָרָאָטוֹר. יַעֲדָר מַאְגָּאָלָג זִיְּגָעָר, וְאָס הָאָט דָּאָס רּוּבָּ נִישְׁתָּמָעָר וּוֵי קָרְצָע עַטְלָעָכָע בְּלָעָטָע-לְעָר, אִיז אַגְּרוֹיסָטֶר דְּרָאָמָעָ פָּוּן לְעָבָן.

שְׁלוֹם עַלְיכֶם הַוּמָאָר, וּוֵי אָוִיךְ זִיְּן אִירָאָנִיעָ, זִיְּגָעָן דּוּרְכְּגָעְדְּרוֹנָגָעָן מִתְּ אַקְּאָנְטָרוֹקְטִיוֹן גִּיסְטָט אָזָן טִיף עַטְיִשְׁעָר כּוֹנוֹנָה. דָּעַר מַחְבָּר אִין אַוְיָסָן עַפְּעָס מַתְּהָקָן צַו זִיְּן אִין לְעָבָן אָזָן אַוְיִסְבְּעָטָעָר דָּעַם מַעֲנְטָשָׁן. עַר לְאַאֲכָט אָוִיסָן דִּי מַעֲנְטָשְׁלָעָכָע שְׂוֹאָכְקִיְּטָן: דִּי קָאָרְגְּשָׁאָפָט, דִּי עַגְגָה אַרְצִיקִיט, דָּעַם עַגְגִּים, דִּי גַּעֲפְּלָלָאַיְקִיט אָזָן וּוֵי דָעַר בָּאַרְיִמְטָעָר פָּרָאָנְצָוֹזִיְּשָׁעָר שְׁרִיבָּעָר מַאְלִיעָר הָאָט אָוִיךְ שְׁלוֹם עַלְיכֶם זִיְּן קָאָרְגָּן, וְאָס הָאָט נִישְׁתָּמָעָר קִין שְׁלִיטה אַיבָּעָר זִיְּן פָּאָרְמָעָגָן.

רַיְכִּיקִיט גִּיט מִיטְלָעָן אָוִיפֶּן צַו פָּאָרְוָאָנְדָלָעָן אִין מַעְשִׁים דִּי גּוֹטָעָ וּוּוּנְטָשָׁן פָּוּן הָאָרֶצָן אָזָן פָּאָרְבִּינְדָן אִין פָּרִינְדָשָׁאָפָט מִתְּ מַעֲנְטָשָׁן. מִיטָּנוֹן קִמְצָן פָּאָרֶט אַפְּאָרְקָעָרְטָע דָּעָרְשִׁיְּנוֹגָג. וְאָס רַיְכָּבָּעָר עַר וּוּוּרָט, אַלְעָז גַּרְעָסָעָר וּוּרָט זִיְּן מָוָאָ פָּאָרָן גַּעַלְתָּ אָזָן בָּרִיטָעָר דִּי מַחְיָצָה, וְאָס דָּעָרְוִיְּתָעָרְט אִים פָּוּן מַעֲנְטָשָׁן.

אִין זִין עַיקְּרָדִיק וּוּעָן אִין אַקְּמָצָן אַמְּיָאנְטָרָאָפֶּן. וְאָס הָאָט אִין גְּרוֹנָט פִּינְטָט מַעֲנְטָשָׁן אָזָן מַעֲנְטָשָׁן הָאָבָּן אִם נִשְׁתָּמָעָ לְיִבְּ. עַר הָאָט אָוִיךְ נִשְׁתָּמָעָ חֹן אִין דִּי אָוְיָגָן פָּוּן מַחְבָּר אָזָן דָּעָרְבָּעָר אִין דִּי דָּעָרְצִילְוָג אַיְגָעָ פָּוּן דִּי וּוּיְנִיקָּעָ, אִין וּוּלְעָכָע שְׁלוֹם עַלְיכֶם גּוֹתְּהָאָרְצִיקִעָר הַוּמָאָר הָאָט זִיךְ פָּאָרֶ-

ג. סאפֿאָזְשַׁנִּיקָאָו

וואָאנְדֶלֶט אֵין אֲ בִּיסִקְעָר אִירָאָנִיעַ. אַט וּי דַי גַּעֲנִיאַלָּעַ פַּעֲדָעַר פֹּוֹן שְׁלוֹם
עַלְיכְּמָעַן שְׁטוּלָט אָונְדוֹ פָּאָר אָזָא קָאָרְגָּן :

“אַ קְלִיְינָס, אַ דָּארָס, אַ טְרוֹקְנָס, אַ בְּעַרְדָּל אַ שִׁיטְעָרָס, אָזָן אָזָן
סְגִיַּיט — לְוִיפְטָעַס, אָזָן אַ הִילּוֹךְ — וּוּ עַרְהַטְעַט עַרְגְּנַץ אַ שְׁוֹנוֹאָ!
כָּאַטְשָׁ אָפְּלָו אַ גְּנִיד. וּזְאָס זָאָג אַ גְּנִיד ? אַ גְּבִיר, אָזָן אַדְיָר — אַ
מִּילְיאָנָעָר ! דָּאס הִיסְט, כִּיהָבָז זִינְעָר מִילְיאָגְנָעַן נִישְׁתְּ גַּעַצְיָילָט. מַעַגְנָעַן
לְעַד, אָזָעַר פָּאָרָמָאָגָט טָאָקָע אַ מִּילְיאָן אָזָן מַעְגָּלָעַד, אָזָעַר פַּעַלְתָּ
אִים אַ סְּךְ צָו אַ הַאלְבָן מִילְיאָן. נָאָר וּוִיפְלָעַר הַטָּט אָזָן עַרְהַט דָּאס,
גּוֹלִיבָט מִיר, נִישְׁתְּ וּוּוּרָט. וּוּאָרוּם דָּעַר מַעֲנְטָש אָזָן אַ חְזִיר. בִּיְיָ אִים
אַרְוִיסְטְּרִיסְטָן אַ נְּדָבָה — אָזָן קְרִיעַת יִם סּוֹפְּ...”

אָזָן אַין זַעֲלָבָן אִירָאָנִישָׁן טָאָן דָּעַרְצִיְּלָט אָונְדוֹ שְׁלוֹם עַלְיכְּם וּיְיָ טָאָשָׁ
קָעָר — אָזָוִי הִיסְט דָּעַר טַשְׁיקָאוּזָעַר הַעַלְדָּ, וּוּלְעָלְכָן מִיר גַּעַפְּנִינָעַן אָזָן אַלְעָ
צִיְּטָן אָזָן צְוִישָׁן אַלְעָ פְּעַלְקָעָר — אָזָן “מָאָג וּיְיָ נְאָכָט פָּאָרְטָאָרָאָמָעוּעָט...”
פָּאָרָט אָרוּם, לְוִיפְטָעַס אָרוּם, עַסְטָנִישָׁת, שְׁלָאָפְטָנִישָׁת, פָּאָרְגִּינְזָט זִיךְןִישְׁתָן צָו
הַאלְטָן קִין מַעֲנְטָשָׁן. אָוּמָעָטוּמָן אַלְיָין, נִישְׁתְּ קִין קִינְד, נִישְׁתְּ קִין רִינְד. דָּאס
הִיסְט עַרְהַט גַּעַהְאָט קִינְדָעָר אַוִּיד, נָאָר דָּעַר רֹוח וּוּוִיסְט וּוּאָס, עַרְהַט
זַיְיָ צַעְטָרִיבָן. זַיְיָ זִינְעָנָעַן אָזָן אַמְּעָרִיקָעַ, זָאָגָט מַעַן. דָּאס וּוִיבָּאָזָן אָזָן גַּעַשְׁטָאָרָ-
בָּן. אָזָן גַּעַשְׁטָאָרָבָן אָזָן זַיְיָ בִּיְיָ אִים, זָאָגָט מַעַן, פֹּוֹן הַוּנְגָעָר... נָאָר מַסְתָּמָא
אָזָן דָּאס אַ לִיגָּן. אָזָן אָפְּשָׁר אָזָן דָּאס אָזָן אָמָתָן. אַ סִּימָן — עַרְהַט זִיךְן
אַנְדָעָרָן וּוִיבָּאָזָף דָּעַר צַוְּיִיטָעָר וּזְאָךְ גַּעַטָּן. טַרְעָפָט אַיְבָעָר וּוּאָס ? אַיְבָעָר
אַ גָּלָאָזָן מִילְדָּ. כָּאַ-כָּאָ, וּיְיָ אַרְזָעַט מִיד אַ יִיד ! עַרְהַט זִיךְן
מַאְלָמָת אַ קְרִיגָל מִילְדָּ, מַאְכָט עַרְהַט זִיךְן אַיְיד : — מַמָּה נְפָשָׁת, טְרִינְקָסְטָוּ מִילְדָּ
וּוִילָּדוּ הַאָטָט דִּי טְשֻׁבָּאָטָעָן, וּוּאָזְוָשָׁעָ דָאָרָף אַיְיךְ הַאָבָן ? אַלְאָ וּוּאָס ?
דוּ טְרִינְקָסְטָוּ גַּלְאָט אָזָוִי מִילְדָּ, הַפְּקָר צִיבָעָלָעָס, בִּיסְטָוּ דָאָזָן אָוּיְסְבָּרָעָנָגָעָ-
רִין...”

מַאְכָט זִיךְן, אָזָעַר בְּרָעַנְטָט אַפְּ אַ שְׁכַנִּישָׁ שְׁטוּלָט אָזָעַנְטָעָר-
גַּעַנוּמָעָן אַ זָּאָמְלָוָג פָּאָר דִּי נְשָׁרָפִים. דָּעַר הוּיְפָטְטָוָעָר אָזָעַר זָאָמְלָ-אַקְצִיעָ
אָזָן פְּרוֹיְקָעָ דָּרִיְקָאָפָּ, אָזָן מִיט זִין כָּאָרָקְטָעָרִיסְטִישָׁעָר אִירָאָנִיעַ שְׁטוּלָט
אָונְדוֹ פָּאָר שְׁלוֹם עַלְיכְּם אַ קָּאָלִירָפָוָן טִיפָּ, וּזְאָס אָזָן אוּיךְ פּוֹל צְוּוּשָׁן אַלְעָ
פְּעַלְקָעָר אָזָן רָאָסָן :

“פְּרוֹיְקָעָ אָזָן אַ גּוֹטָעָר בְּרוֹדָעָר מִיט דָּעַר גַּאנְצָעָר וּוּלָט, אַיְבָעָר

שורייבער און ווועرك אין ליכט פון פסיכאָגנאליז

מען דארף זיך מיט אים היטן ווי מיט פיעיר ; אַריינפֿאָלֶן אַין זיין מוויל
אייז ווי אַין אַ גיהנום. ער האט ליב צו טאן אַ טובה, אַבער רירט
מען אים אַן, אַיז מען מיטן לעבן נישט זיכער. ער גיטט דזוקא אַין שול
דאָונגען אַן פירט, נאָגט מען, עפֿעס אַ ליבע מיט אַן אַשת אִישׁ..."
טאַשׁקער האט, פֿאָרְשְׁטִיטִיט זיך, נישט געוואָלֶט געבען קיינ் סענט,
פרויַקָּע האט מיט אַ שְׂפִיצֵל בְּיִ אַים אַרוֹסְגָּעָנוּמָעָן אַ גְּרוֹיסָע סָומָע. אַן דער
מחבר פֿאָרְעָנְדִּיקְט די מעשה מיט די ווערטער :

„נאָר אַזָּא מִין דְּרִיקָאָפּ ווי פרויַקָּע האט געקענט אַיְינְפֿאָלֶן אַזָּא
שפֿיצֵל. עס אַיז אַמת, ער האט פֿאָרְלָאָרֶן אַ גוֹטָן קְלִיעָנְט, טְאַשׁקָּעֶר
האַט אַים מַעַר נִישְׁט גְּעוּוָאָלֶט אַנְקוּקָה, אַבער הוֹנְדָעָרֶת רָוְבָּל פֿאָרְ דִּי
נְשָׁרְפִּים פָּן דְּרָאַשְׁנָעָה האַט מען בְּיִ אַים אַרוֹסְגָּעָנוּמָעָן. אַן אַרוֹסְגָּעָן
נוּמָעָן בְּיִ אַ רִיכָּן קְמָצָן, ווֹאָס האַט קִיְּינְמָאָל קִיְּן אַרְעָמָאָן קִיְּן שְׁטִיקָל
ברְּרוּיט נִישְׁט גַּעֲגָבָן".

מיט שאָרְפָּע שְׁטְרִיכָן האַט שלום עליכם אוֹוי אַנגָּעָצִיכְנָט די פֿיוֹזָאנְאָמִיעָ
פָּן צְוּוִיָּיָה קְעָגָנוּצְלָעָכָע טִיפָּן. אַין רְעָאָלֶן לעַבָּן זִינְיָעָן די פֿאָרְמָעָן אוֹיסְגָּעָן
מִישְׁט, די כָּאָרָקְטָעָרְ-שְׁטְרִיכָן פֿאָרְפָּלָאָנְטָרָט, אַן דער מענטשָׁב באַהָאָלָט
אָפְּט הִינְטָעָר אַ שְׁלִיעָר זִינְיָע אַמְּתָע כּוֹנוֹתָה, פָּן ווּעַלְכָע ער אלִין האַט אָפְּשָׁר
נִישְׁט קִיְּן אַנוֹגָה. די קוֹנְסָטָטָמָאָכָט אַ סִינְטָעָז, אַן גַּעֲפִינְט די עִקְּרִידִיקָעָן רִיכְטָ
לִינְגָעָס אַין קָאָכְעָדִיקָן קָעָסָל פָּן לעַבָּן אַין דער נשְׁמָה פָּן מַעְנָטָשָׁן. גַּאטָּ
הַאַט באַשָּׁאָפָּן די ווּלְטָ פָּן אַ תּוֹהוּ וּבּוֹהוּ, פָּן אַ כָּאָסָן, אַן די קוֹנְסָטָט ווּיְזָוָּת
אוֹנדָז אַין כָּאָסָן פָּן לעַבָּן דָּעַם אַמְּתָן פְּנִים פָּן מַעְנָטָשָׁן.

שלום עליכם ווּיְזָוָּת אוֹנדָז דָּעַם מַעְנָטָשָׁן אַין וויי פֿילְפָּאָרְמִיקָן אַסְפָּעָקָט,
אַין ווּעַלְכָע עס זִינְיָען אוֹיסְגָּעָנוּמִישְׁט מַעְלוֹת אַן חְסֻרָוָנָה, לִיכְט אַן שָׁאָטָן, אַ
פּוּלָע גָּאמָע פָּן מַעְנָטָשָׁלָעָכָע כָּאָרָקְטָעָרְ-שְׁטְרִיכָן : פֿרוּקָע אַיז אַ דְּרִיקָאָפּ,
אַבער קְלוֹג, גִּיט אַין שְׁוֹל אַין פֿירְט לְנִיקָע לְבָעָס : מעַן קָעָן אַים נִישְׁט גַּעַ-
טְּרוּעָן, אַבער ער האַט לִיב צו טָאן אַ טובָה אַ מַעְנָטָשָׁן... ער אַיז זִינְדִּיקָע,
אַבער — מַעְנָטָשָׁלָעָך. ער האַלְטָ נִישְׁט אַוְיסָט די שְׁטָעַטְלָשָׁע מַאְרָאָל, אַן אַיז
דָּאָך דָּעַר עַרְשְׁטָאָט אַין דָּעַר זְאַמְּלָאָקְצָיאָע פֿאָרְ דִּי נְשָׁרְפִּים. פֿרוּקָע פֿאָרְ-
מָאָגָט גַּעֲפִילָן, אַ היִסְבָּלוּטִיק האָרְץ, ווֹאָס פֿילְטָ פֿרְעַמְדָע לִיְדָן, אַן ווֹאָס
וּוְעָרָט אוֹיפֿגְּעָקָאָכָט קָעָגָן דָּעַר קָאָלָטְ-הָאָרְצִיקִיָּט פָּן קְמָצָן.
דָּעַר מַחְבָּר ווּיְזָוָּת אוֹנדָז אַ מַזְאָזִיק פָּן פֿאָרְשִׁידָעָנָע קָאָלִירָן אַן אַיְגָן-

ג. סאָפָאָזְשַׁנִּיקָאָו

שאָפָטָן, אַין וועלכָע עס דערשיינט ווי קְרִיסְטָאַלְיוֹזִירֶט דאס בילד פון אַטִּיפַ, וואָס האָט אַסְטַד חַסְרוֹנוֹתָה, אַבעָר אַז וואָרָעָם מענטשָׁלָעָן האָרָץ. פֿוֹנְקָט ווי דער מְחַבֵּר זָאַל אָונְדוֹ וועַלְן זָאנְגָן: דאס אַיְזָן דאס ווַיכְטִיקְסְּטוּ אַין כְּאַרְאָקְטָעָר אַון אַיְזָן גּוֹרֵל פון מענטשָׁן.

טאָשְׁקָעָר אַיְזָן אַנדְעָרְשָׁן. אוּיךְ דָאַ האָבָן מִיר אַ בְּיַלְד גַּעֲצִיכְנָט מִיט אַ דִּיבְּכָעָר גַּאֲמָע פָּאוּרְבָּן אָוֹן קְעַגְּנוֹעַצְלָעַכָּע כְּאַרְאָקְטָעָר שְׁטוּרְיכָן. ער אַיְזָן רַיִּיךְ, אַבעָר האָט נִישְׁתְּ קִיְּין שְׁלִיטה אַיבְּכָעָר זִיְּן פָּאַרְמָעָגָן: ער קָעָן אַקְמוּלִירָן, אַבעָר ער קָעָן נִישְׁתְּ גַּעַנְגָּסִין דִּי גְּרוּסָעָפָּעָטָקָט בַּיִּי מענטשָׁן. ער אַיְזָן אַזְעַלְעָד, זָאגָט דער מְחַבָּר, ווּעַט נִישְׁתְּ אַנְרִירָן קִיְּין פְּרָעָמָדָס, נָאָר מַעַן זָאַל זִיְּגָס נִישְׁתְּ גַּעַמְעָן". דער תְּלִמְדָׂזָן זָאגָט עַרְגָּעָץ, אָז "שְׁלִי" — שְׁלִי וְשְׁלִיךְ — שְׁלִיךְ, אַיְזָן מִידָּת סְדוּרָמָן" סְהִיְיסָט, עס אַיְזָן גַּלְיִיךְ צוֹ דַעֲגַעֲנַרְאַצְיָע אָוֹן פָּאַרְבָּעָן, ווּילְיָה דאס טַעַנְהָת אָזָא אַיְינָעָרָן נִישְׁתְּ צְוָלִיב גּוֹטְסָקִיטָן, נָאָר צְוָלִיב דער מָרוֹאָ, מַעַן זָאַל נִישְׁתְּ אַנְרִירָן זִיְּן פָּאַרְמָעָגָן, וואָס ווּיזָט דִּי אַוְמְפָעִיקִיטָן צוֹ טִילְעָן עַפְעָס מִיט מַעַן טַשָּׁן.

אוּלְכָעָר לִיְתְּ קָעַנְגָּן גַּאֲרָנִישָׁת גַּעַבָּן, ווּילְיָה זִיְּ האָבָן נִישְׁתְּ קִיְּין גַּעַפְּילָן: זִיְּ פָּאַרְמָאָגָן נִישְׁתְּ קִיְּין אַפְּעָקְטִיוֹ לַעַבָּן, קִיְּין הַאָרְץ, קִיְּין נְשָׁמָה, וואָס זָאַל זִיְּ פָּאַרְבִּינְדָן מִיט ווּעַלְט אָוֹן מִיט מענטשָׁן. אַין דער פָּאַלְקְסְּפָּרָאָד אַיְזָן פָּאָרָן פָּאָר דָעַם אַ בִּילְדְּעִישָׁר אַוִּיסְדָּרוֹק: אַ הָרָץ פָּוֹן שְׁטִיעָן, עס הַיִּיסְטָן, אַ הָרָץ, וואָס אַיְזָן אַוְמְפָעִיקָּה לִיבָּן צוֹ האָבָן אָוֹן פְּילְן פְּרָעָמָדָע לִיְדָן. אָוֹן ווּילְיָה אַ קְמַצְןָ פָּאַרְמָאָגָט נִישְׁתְּ קִיְּין גַּעַפְּילָן וואָס זָאַל אַיְם פָּאַרְבּוֹנְדָן מִיט מענטשָׁן, דַעֲרָפָאָר אַיְזָן ער אָזָוִי אַוְמְיַכְּעָר אַיְזָן לַעַבָּן, דַעֲרָפָאָר האָט ער אָזָוִי מָוֹרָא פָּאָרָן מָאָרגָן. אַפְּגָעָרִיסָן פָּוֹן מענטשָׁן, זָוְכָט ער פָּאַרְצְוּוֹיְפָּלָט אַ שְׁטִיצָן. פֿוֹנְקָט אַיְזָן זָאַכְן, אַיְזָן פָּאַרְמָעָגָן ...

טאָשְׁקָעָרָס טַעַנְהָה צוֹ דער צְוִוְיִיטָעָר פְּרוֹי אַיְזָן אַיְזָן דָעַם פָּאָל כְּאַרְאָקְטָעָר רִיסְטִישָׁ: — טְרִינְקְסְּטוֹ מִילְּךָן, ווּילְיָה דָוָהָסָט דִּי טְשָׁעַכְּאַטְּקָעָ, וואָס-זְוַעַעַד דָאָרָף אַיְדָן דִּיךְ האָבָן? אַלְאַזְאָס, דָו טְרִינְקְסְּטוֹ זִיךְ סְתָמָ אָזָוִי, הַפְּקָרְ-צִיבָּעָד... לְעֵם, בִּיסְטוֹ דָאָרָן אָוִיסְבְּרָעַנְגָּרִין, דָאָרָף אַיְדָן אַוְדָאי נִשְׁתְּ האָבָן... אַ קְמַצְןָ אַיְזָן אוּיךְ אַיְזָן לִיבָּעָ אַזְעַמְעָר — אַבעָר נִשְׁתְּ קִיְּין גַּעַבָּר. בַּיִּי אַיְם פָּאַרְוּאַנְדָּלָט זִיךְ נִשְׁתְּ דער אַיְנְסְטִינְקָט אַיְזָן קִיְּין הַעֲכָרָן מענטשָׁלָעָן גַּעַפְּילָן, וואָס זָאַל דַעְרוּוּקָן טִיפְּעָרָעָ סְעַנְטִימְעַנְטָן פָּוֹן פְּרִינְדְּשָׁאָפָּט, פָּוֹן מִיטָּ...

געפיל, פון מסירת נפש פֿאָרֶן געליבטן וועזען. ס'אייז ווי אָן אָומְרִיְפָּעָר באָן געד פון אָ קלַיְינַן קִינְד, וואָס זוכט נָאָר צו געמען פון דער וועלט — ווי פון אָ מאָמען — אָבעָר וואָס קָעָן נָאָך גַּאֲרַנִּישַׁט גַּעַבָּן. מִיט «אָהָרֶץ פון שְׂטִיךְן» אָין ער טַרְוקָן אָון אַוְיסְגָּעַרְעַכְּנָט מִיט מענטשָׁן. נָאָר מִיט דַּעַר הַילְּפָן הָאָרֶץ פְּאָרְבִּינְדָּט זִיךְ דַּעַר מענטשָׁ מִיט דַּעַר וועלט, אָון בְּיַם קָאָרְגָּן אָין פְּאָרְגְּלִיְּדָן ווערט דַּעַר דָּאַוְיקָעָר אַיְדִּיעָלָעָר מַעַנְטַשְּׁלָעָכָר אַינְסְטְּרוּמָעָנָט. אָון דַּעַר וואָס פְּאָרְמָאָגָט נִישְׁט קִינְן גַּעַפְּל אִיז דַּעְזְׁהָמָאַגְּיוּרָט, אַנְטְּמַעְנְטַשְּׁלָעָכָט, אָן פְּנַיְקִיט לְבָעָן צו גַּעַנְיסָן.

די פְּסִיכָּאָלָגִישׁ אַינְטוֹצְיעַ האָט דַּעְרִיבָּעָר אַונְטְּעַרְגָּעָזָגָט דֻּעַם מַחְבָּר צו באָהָאנְדָּלָעָן זֵין הַעַלְּד ווי אַוְיסְגָּעַטָּאָן פון יַעַדְן אַטְּרִיבָּוֹת פון מענטשָׁן לְעַקְיִיט אָון שְׁלוֹם עַלְּיכָם שְׁטַעַלְט אִים פָּאָר פָּאָר אָונְדוֹן אַין נִיטְרָאָלְן מִן: — «אָ קלַיְינַן, אָ דָאָרָס, אָ טַרְוקָנס... אָז סְגִינִּיט — לְוַיפְּט עַסְסָן». ס'אייז אָ קלַיְינַן וואָס אִיז נָאָך קִינְן מָאָן נִישְׁט גַּעַוָּאָרָן: אָ טְוָמְטוֹם, וואָס האָט נִישְׁט קִינְן באַשְׁטִימָט גַּעַשְׁלָעָכָט...

שְׁלוֹם עַלְּיכָם ווַיְוִית אָונְדוֹן ווי אִין אָ שְׁפִיגָּל — אָון אָפְטָמָאָל ווי אִין אָ קְרוּמוּמָן שְׁפִיגָּל — די נְשָׁמָה פון מענטשָׁן. זַיְנָע הַעַלְּדָן — אַזְעַלְכָּע אָוּמְרוּקָע, דִּינְאָמִישׁ, בָּאַרְיִידָּעוֹדִיקָּע, אַונְטְּעַרְגָּעָזָגָט — בַּילְדָּן אָן אַומְעַנְדָּלָעָכָע גָּאַלְעָרָע פון די פָּאָרְשִׁידְּנוֹסְטָע טִיפְּן, וועַלְכָּע הַאָבָּן אִין אָונְדוֹזָעָר צִיְּט גַּעַבְּיטָן בְּלוֹיזָן די אַוְיסְעַרְלָעָכָע פָּאָרָעָם פון לעַבָּן, דֻּעַם הַיְּלָוָן, די שְׁפָרָאָך, די מָאָן נִיעָרָן: אָבעָר אִין גַּרְוָונְט גַּעַנוּמָעָן זַיְנָעָן זַיְיָ גַּעַבְּלִיבָּן ווי די פָּאָרְשִׁיְּנָעָן פון אַמְּאָלְקִין יִדְיָישָׁן קְלִיְּנִשְׁטָעָטָל, מִיט זַיְעָרָע חַסְרוֹנוֹת, וועַלְכָּע שְׁלוֹם עַלְּיכָם האָט אַרְאָנְזָוָרט אָון מִיט זַיְעָרָע מַעַלוֹת, וועַלְכָּע עַר האָט דּוֹךְ זַיְן הוֹמָאָר דָּעוֹרוֹבָּן.

שְׁלוֹם עַלְּיכָם קָאָמִיז לְעַרְנָט אָונְדוֹן די פְּרִידָן גַּעַלְעַטָּעָר אָון די שְׁיַינְקִיטָן פון לעַבָּן. עַר לְעַרְנָט צו האָנְדָּלָעָן אָזָי, אוֹ דַּעַר מענטשָׁן זָאָל זִיךְ פַּילְן שְׁטָאַלְץ מִיט זַיְנָעָן מַעַשִּׁים. עַר אִיז נִישְׁט קִינְן מַאְרָאַלִּיסְטָן. נִין! עַר אִיז אָ קִינְסְטָלָעָר, אָון זַיְן קוֹנָסָט לְעַרְנָט מַעַשִּׁים טּוֹבִים, שְׁיַינְקִיטָן פון גִּיסְט אָון גּוֹטְסִיקִיטָן פון אָהָרֶץ, וואָס אִיז פְּעַיְקָלִיבָּן צו הַאָבָּן אָון גַּעַלְיִיבָּט צו וועָרָן. דַּעְרְפָּאָר אִיז דַּעַר נָאָמָעָן שְׁלוֹם עַלְּיכָם, דַּעַר הַעַכְסָטָעָר אַוְיסְדָּרָקָן יִדְיָיָה שַׁעַר פָּאָלְקָסְטִימַלְעַכְּקִיָּט אָון עַכְטָמָן יִדְיָישָׁן גִּיסְטָן, אַרְיָין אִיז דַּעַר אַוְנוּוּרְסָאָדָן לעַר לִיטְעָרָאָטָור ווי אָ שְׁעַפְּפָעָר פון אַיְבָּקָע מַאְרָאַלִּישָׁע אָון עַסְטָעַטִּישָׁע וועָרָטָן.

איציק מאנגער

אנאֲלִיטִישׁעַ אַרְיִנְבָּלִיק אֵין מַאֲנְגָּרֶס לְעַבָּן אָוֹן לִידָּה

די יידישע ליטעראָטור האָט געהאט גליק צו אַרְעַ קִינְסְטָלְעִירִישׁע שׁוע פער. אֵין אַ קּוֹרְצָן פֿערְיאָד פֿון אֵין יַאֲרֻהְנוּדָרֶט האָט דָעַר קְרֻעָאָטְיוּוּעַ גִּיסְטַּסְטַּפְּן יַדְישָׁן פָּאָלָק אַוְיְגָעַלְעַבְטַּמְּטַּ אַזָּא קְרָאָפְּטַּ, וְזָאַס האָט הָעַל בָּאָזְלָוִיכְטָן דַי לְעַצְטָע טְוִיזָּונְטַּ יַאֲרַ יַדְישָׁע גַּעַשְׁכְּטָע אָוֹן גַּעַוְאָרְפָּן אַ שְ׀יַין אַוְיךְ וּוְיַיְתָּ אֵין דַי קְוָמָעַנְדִּיקָע דָרוֹתָה. עַס אֵין גַּעַוְעַן אַ יַּאֲרֻהְנוּדָרֶט פֿון גִּיסְטַּפְּטַּקְּן רְעַנְעָסָאנְס, וְזָאַס האָט זִיד אַרְאָפְּגָעַלְאָזְן וּוְיַי אַ פְּרִילְגְּנְדְּרָעָגְן אוּפְּ אַ פְּאַרְחָלְשִׁזְטָן בָּאָדָן אָוֹן דָעַרְוָעָקָט דַי שְׁעַפְּרִישָׁע כּוֹחוֹת נִישָׁת נָאָר פֿון יַדְישָׁן פָּאָלָק, נָאָר אוּרָה פֿון אַנְדָעָרָע פֿעַלְקָעָר, וּוּלְכָעַ האָבָן נָאָר פִּילְ פְּרִיעָר אַוְיְגָעַוְאָכָט צַו אַ נִי לְעַבָּן, נָאָר דָעַר פְּעַדְאָלָעָר הַעֲרָשָׁאָפָט פֿון דַי רִיטְעָרְלָעְכָע שְׁלָעָה סְעָר אָוֹן הַיְלִיקָע מַאֲנָאָסְטִירָן.

יַיְדָן האָבָן זִיד אַוְיסְגָּעַטָּאָזְן פֿון מִיטְלָאָלְטָעָר פִּילְ שְׁפָעַטָּע, אָוֹן דָאָךְ האָבָן זַיְבָּאוּיְזָן אֵין אַ פְּאַרְהָעַלְטָנִישָׁמָעִסְקָקְקָרְצָעָר צִיִּיטָ, אָוֹן בַּיְיַי דַי שְׁוּעוּרְסָטָע באַדְיְנְגְּנוּגְּגָעָן פֿון לְעַבָּן, צַו שָׁאָפָן אַ פְּילְ-פְּאַרְצְזְוִיְיְגָעָע וּוּלְטָלְעָכָע קָוְלְטוֹר אָוֹן צַו דָעְגְּרִיְיכָן דַי הַעֲכָסָטָע שְׁפִיצָן אַוְיפָּן פְּאַרְגָּנָאָס פֿון קִינְסְטָלְעִירִישָׁן שָׁאָפָן. אַזָּא קִינְסְטָלְעִירִישָׁעַ פְּעַנְאָמָעָן וּוְיַי אַוְנְדוּזָעָר קְלָאָסִישָׁעַ דְּרִילְיִינְגָ: מַעַנְדָעַלְעָ, שְׁלוּם עַלְיכָם אָוֹן פְּרִיאָ, קְומָט אוּרָה אֵין מָאָל אֵין יַאֲרֻהְנוּדָרֶטָעָר, אָוֹן וּוּיַדְעָר גָּאוֹנִישָׁעַ אַוְיְפְּבָילִץ וּוּעַט זַיְן שִׁין בָּאָגְלִיטִין פִּילְ דָרוֹתָה נָאָר אִים. וּוּעַן עַס זָאָל זַיְן אַנְדָעָרָשָׁ, וּוּעַן גָּאוֹנִים זָאָלָן וּוּיַן אַ טָּאָגְטָעַלְעָכָע דָעְרָשִׁיָּה-נוֹנָגָה וּוּאָלָט דָעַר מַעֲנְטָשָׁ פָּאָרְבָּלְעַנְדָט גַּעַוְאָרָן פֿון צַו פִּילְ לִיכְטָ. דָאָס וּוּלְבָעָ קָעָן מַעַן זָאָגָן וּוּגָן אַ שְׁלוּם אַשָּׁ, בָּעָרְגָּעָלְסָאָן, אַפְּאָטָאָשָׁו אָוֹן פִּילְ אַנְדָעָרָע צָעַנְדְּלִיקָעַר פְּרָאָזְאִיקָעָר, וּוּלְכָעַ זַיְנָעָן גַּעַקְוָמָעָן נָאָר דַי קְלָאָסִיקָעָר.

אויך אין די הימלען פון דער יידישער פֿאָזִיעַ, האבן מיר שטערן פון ערשותראנגיקער גרייס. אָ פֿאָלק ווֹאסַ האָט גענעבן דער וועלט אָ שֵׁיר השיררים אָונַ אַ ווֹיזַיעַ פון אַחרַת הַיָּמִים, האָט נִישְׁתָ אַוְיפְּגַעַהָעֶרט צו זִינְגַעַן אָונַ צוֹ חַלְמָעַן. אָונַ חַלּוֹם אַוְיףַ דָּעַר וּאָרַ אָינַ אַהֲרֹן ווֹאסַ זִינְגַט, — ווערט אָ לִיד.

אָבעָר ווֹאָרטַ-קִינְסְטַלְעָרָם, ווֹאסַ שָׁאָפַן אַוְיףַ אָ שְׁפְּרָאָךְ פון אָ קְלִיןַ פֿאָלק, מַעֲגַן זַיְאָפְּילַוּ פֿאָרְקָעְרְפָּעָרָן אָינַ זַיְעָרָעַ וּוּעָרַק גְּרוֹיסַעַ קִינְסְטַלְעָרִישַׁע אָונַ הַוּמָאנִיתָאָרָעַ וּוּעָרָטָן, זִינְגַעַן אַוְיסְגַעַשְׁטַעַלְטַ אַוְיףַ דָּעַר גַּעַפְּאָר צוֹ בְּלִיבַּןַ נִשְׁתָ דַעַרְהָעֶרט אָונַ נִשְׁתָ פֿאָרְשָׁתָאָנְגַעַן אָינַ דָּעַר בְּרִיטַעַר וּוּעָלַט. אָונַ נָאָד מַעַר דִּיכְטָעָר ! דִּי אַיְבָּרוּצָוּנָגַ בְּאַשְׁוּוּרָטַ דָּעַם וּוֹגַ צָוַם פֿאָנְטָעָאָן פון דָעַר אָנוֹיְזָעְרְסָאָלָעַר לִיטְעָרָצָטָר. מַשָּׁה נָאָדִירַ האָט גַּעַזְאָגָט, אָזַ צוֹ זַיְאָן אַ שְׁרִיְּדַיְּ בָּעָר אָינַ אַ קְנָאָפְּעָר גַּלְיקַ ; אָבעָר זַיְאָן אַ יִדְיָשָׁעַ שְׁרִיְּבָעַר אָיזַ סְתָמַ אָן אָומְגָלִיק ...

דָּאָס גִּיסְטִיקַעַ פֿאָרְמָעָןַ פון יִדְיָשַׁןַ פֿאָלקַ אָיזַ דַעְרִיבָעַרַ פִּילַ גְּרָעָסָעַר וּזַיְאָן אִיגְּנְטְּלְעָכָעַרַ אָנוֹעָןַ אָונַ וּוּעָרַטַ אַוְיפְּןַ אִינְטְּעָרְנָאָצִיאָנָאָלָןַ פֿאָרָוָםַ פון קִינְסְטַלְעָרִישַׁןַ שָׁאָפַןַ, נִשְׁתָמַיטַ דִּי אַיְגָןַ פון דָעַר אָנוֹיְזָעְרְסָאָלָעַר לִיטְעָרָאַ טָוַר דָאָרַףַ מַעַןַ בָּאָטְרָאָכָטָןַ אָנוֹדְזָוָעַרַ מַאְדָעָרָנַעַ יִדְיָשַׁעַ וּוֹאָרטַ-קִונְסַטַּ אָיזַ בְּיִדְעַ שְׁפְּרָאָכַןַ — כָּאַטְשַׁ מִירַ האָבָןַ שְׂוִיןַ דָּאָסַ גַּלְיקַ צוֹ האָבָןַ אַ נָּאָבָעַלַ פרִיְּזְ-טְרָעָגָעַר — נָאָרַ מַעַןַ דָאָרַףַ זַיְ מַעַסְטַןַ מִיטַ אָזַ אִיגְּגָעָנָעַרַ מַאַסַּ, כְּדִי צוֹ גַּפְּגִינְגַעַןַ אַ שְׁלִיסַלַ צוֹ דִי גְּרוֹיסַעַ אַכְזָוָתָהַ, וּוּלְכָעַ זִינְגַעַןַ אָיזַ פֿאָרְבָּאָרָגָןַ. דָעַר תְּנַךְַ אָיזַ אַ שְׁאָפְּוָנָגַעַןַ פון יִדְיָשַׁןַ גִּיסְטַ, וּוּלְכָעַ דָּאָסַ פֿאָלקַ האָט פֿאָרְהִילִיקַטַ, אַוְיסְגַעַוּוֹאָרָעַמַטַ אָיזַ אִיגְּגָעָנָעַםַ הָאָרָצָןַ, אַוְיסְגַעַטְרָאָגַןַ דָוָרָךְ לְאַגְּגָעַ דָוָרוֹתַ אָונַ שְׁוּוּרָעַ נִסְיוֹנוֹתַ, אָונַ עֲרַשְׁתַ נַאֲכָדָעַמַ אָיזַ עַרְ גַּעַוּוֹאָרַןַ דָעַר סְפַרְ הַסְּפָרִיםַ פון אַנְדָעָרַעַ פֿעַלְקָעַרַ, וּוּלְכָעַ האָבָןַ זַיְ אַזְוִיַ אַיְבָעָגָעָנוֹמָעַןַ מִיטַ דָעַםַ קְנִיןַ, אַזַ זַיְיַ האָבָןַ גַעַוּוֹאָלַטַ אַפְּמָעָקַןַ פון פְנִיםַ פון דָעַר עַרְדַ יְעַדְןַ לְעַבְּדִיקָןַ זָכָרַ פון יִדְיָשַׁןַ פֿאָלקַ, כְּדִי זַיְיַ זָאָלַןַ בְּלִיבַּןַ זִינְגַעַןַ אִינְגְּצִיקַעַןַ פֿוֹלְבָאָרְעַכְטִיקַטַעַ יְוּרְשִׁיםַ... גְּרוֹיסַעַ קִינְסְטַלְעָרִישַׁעַ אָונַ מַאְרָאְלִישַׁעַ וּוּעָרָטָןַ האָבָןַ מִירַ נָאָרַ צוֹ אָונְטַ

שריבער אוו וועرك אין ליכט פון פסילאאנגליין

דעון און פאראייגעגען אין אונדזער גיסטייקער שאפונג, און זי' פארהיליקון — ווי היליקע ספרים — מיט דער חכמה און ליבשאפט פון און «עם הספר». מיר האבן צעהטן א סד אידלשטיינער אויפן וועג פון אונדזער לאנגער וואנדערונג צווישן פעלקער. איציך מאנגער איז אינער פון זי. דארף מען די אוצרות אינזאמלען אין די הערצער פון די יונגע דורות, און מיט היליקון ציטער זי אינפאסן אין דער קרוין פון דער נאציאנאלער קולטור. נאר א גלויבן אין די אינגענע יידיש׷ ווערטן וועט דערוועקן א שטאלץ אויפן אפשטאם, סטימולירן די קראאטיווע פאטענץ, און שטארקן דעם ווילן צו קיום און המשך.

איציך מאנגער האט דעם דורותדיין ניגון פון פאלק, דעם פאלקסטימי- לעcn מאטיוו, פאראואנדلت אין א פאטעןישער סימפאניע, וואס זינגט-אריבער אלע נאציאנאלע גרעגען, און האט אונדזער גיסטייקער אינגארט געגען א זוייע, וואס ווארטט א שיין אין דער אייביקיט. אין דעם זין איז ער א גראיסער נאציאנאלער דיכטער, אבער נישט אין דעם אונגנוןומענעם באגריך פון פארביבינדונג מיט א באשטימטער אידעאלאגניע, נאר און א פיל ברייטערן טראנסצענדנטאָלן זין, וואס דערהייבט די נאציאנאלע יידיש׷ עילעמענטן צו אבסאלוטע אוניווערסאלע ווערטן.

«קיין שום פאלק אויף דער וועלט, זאגט איציך מאנגער, לייגט נישט איזו פיל דעם טראפ אויפן פינטעלע «מענטש», ווי דאס יידייע פאלק», און ער האט דעם דזאַיקן יידיישן «קאמפלעקס» פון מענטשלעבקיט אויפגע- שטעלט א דיכטערישן מאנווענטן, וועלכער איז אויפגעבות מיט געניאלער אינטוציאיע, מיט גיסטייקער גבורה און מיט א מענטאלער פערעספעקטיוו פון א ווירדיין אורהיניקל פון די נבייאים, און געטריעין יורש פון די אלע גראיסע דיכטער פון יידיישן פאלק און אלע צייטן.

אין א לד זינס, פון דער טרייע חסדיישע מאטיוו, הערט דער בעל שם טוב א שטיל געווין אין דער נאכט און ער פרעגט דערציטערט : «ווער זינגט ביינאכט, ווער זינגט אצינד ? / ווען עס שלאָפֶט דער פוגיל און עס שלאָפֶט דער זינגט ... / ווער טרייבט פון דעם חלום אוועק דאס גאלד ? /

ג. סְפָאָזְשַׁנִּיקָאָו

העיר — זאגט ער — צום פרעומדן געווין געווענדט : / קומ, און ווער
אנטשלאפן אויף מיינע הענט" ...
און ער פֿאַדענְדִּיקט דאס ליד מיט אָ געבעט : "דאָס געווין פֿון אָ
ווערערעלן און פֿון אָ גראָן / דאס געווין פֿון שטערנדל און פֿון אָ האָן, /
קען טרייסלען און צעטראַיסלען אָ וועלט פֿון רֹו, / באָהית און באַשְׁיז זַי,

א פשוטע שפראָך, וואס אַטּוּמֶט מיט חדד און רחמים, וואס מאנט פריד און رو פֿאָר דער וועלט. אַ פֿשְׁטוֹת, וואס דרייקט אויס אַ הוּבָּעַ קִינְׁזַּיְּטַּהְׁן דער גִּירְּבִּינְׁגַּן, אַ טִּיף פֿאָעָטִישָׂן גַּעֲפִיל אָונָ אָונָ עַטְּשֵׁעַ שִׁינְׁזַּיְּטַּהְׁן, אַינְגְּסִיפְּרִירְט אַין דעם מענטשְׁנַּיְּגִינְׁדִּיקְּן גִּיסְטְּפָּן תּוֹנְׁצַּד אָונָ אָונָ דער הוּתְּלָהְבוֹת פָּן אָן עַכְּטָעַר חַסְּדִיְּשָׁנָר שְׁטִימְוֹנָג. סְּאיִינְׁזַּאְׁ יִדְּיִשְׁעַ עַסְּטָעַטִּיךְ פָּפָּן וּוּלְּכָעָר מְאַגְּנָעָר הַאֲטָּה גַּעֲגָבָן דעם שעַגְּסָטָן בִּישְׁפִּיל. «סְּאַגְּקָט בָּעֵל שְׁמָם טּוֹב» הִיסְטָט דָּאָס לִיד — דער הַיְּלִיקָעָר בעַשְׁת — וּוֹי אָן אַירָאָנִיעַ אוֹיף דעם אַיְּבִּיקָן וִיתְּרוֹצָצָי, וואס שְׁטָאָמֶט נָאָך דעם בִּיבְּלִישָׂן צְוּוִילְּגָג: יעַקְּבָּאָונָ עַשְׂוָה, וּוּלְּכָעָר שְׁטָעָלָן מִיט זִיךְּ פֿאָר צְוֹוִי וּוּלְּטָן. דער קְרִיסְטָלְכָעָר הַיְּלִיקָעָר קֻעְמָפְטָ מִיט זִיךְּ: מִיט דֵי תָּאוֹת אָינָ זִיךְּ, אָונָ פֿאָר זִיךְּ: צָו דְּאַטְּעוֹזְעַן דֵיְן נְשָׂמָה: עַר שְׁטָרָעָבָט צָו אָן אַסְּקָעָטִישָׁר הַוִּיר, אַוְּסָגָטָאָן פָּן אַלְּעַ עַרְדִּישָׁע גַּעֲפִילָן, וואס פֿרִיט אִים אַזְוָעָק פָּן וּוּלְּטָן אָונָ פָּן מעַנְטָשָׂן. דער יִדְּשָׁעָר צְדִיק קֻעְמָפְטָ פֿאָר אַ תְּכִלָּת פָּן דער וּוּלְּטָן, עַר טָוֹת מְעַשִּׁים טּוֹבִים, עַר אַינְטָעָגְרִירְט זִיךְּ מִיט רַחֲמִים אָינָ לְעָבָן, אָונָ שְׁטָרָעָקָט אַוִּיסְטָרָאָן פְּאַטְּעָרְלָעָר דֵי אַרְעָםָס צָו אַ פֿרְעָמָדָן אָונָ וּוּיְטָן גַּעְוָוִין: «קָוָם, אָונָ וּוּעָר אַנְטְּשָׁלָאָפָּן אוֹיף מִינְיָעַ העַנְטָמָן...»

שרייבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאָנגאליז

שלאָגָקע הירשן אויף פֿאָרְשַׁנִּיטָּע בערג,
די זילבערנע הערנער פֿאָרטְשֻׁעָפָּען די לבנה,
און די לבנה איז גוט צו זיי.

מיין מאָמע היט זיי, גײַט זיי נאָך פֿוּס-טְרִיטָּט.
די וועלף איז וואָלד זאלֶן נישט דערנוֹכָעָן,
פֿאָרְלָעָשָׂט זי די שְׁפָרוֹן אוּפְּן שְׁנִי.

מיין מאָמע איז שוֹן זינְגַּט יַאֲרֵן טוֹיט,
נאָר אַיר לִיְבְּשָׁאָפָּט גַּיְתָּ אַרְוֹם אַין דּוֹיִם
מייט אָפָּעָגָע אָרְעָמָס פֿאָרָן ווַיְנָט.

זַי שְׁלַעְפָּעָרֶט אִין דַּעַם אָמְרוֹן פֿוֹן די גְּרָאָזָן,
די לִיְבְּשָׁאָפָּט לְאֹוֹט זַי נִשְׁתָּאָט אַין קְּבָר רְעוֹן...
שְׁפָרְעָכָט אָפָּ אַ «גּוֹט אָוִיגָּ» די קְּלִיְינָע האָזָן
און דָּאָס מִינְדְּסָטָע ווּעְרָעָמָל רְוֹפָט זַי «קִינְדָּ».
אט עַפְּעָנֶט זַי די תְּחִינָה פֿאָר די שְׁטָעָרֶן
און זָאָגָט, אָוֹן זָאָגָט, אָוֹן גָּאָט זָאָל זַי דּוּרְהָעָרֶן ...
אין מיין חְלוֹם לִיְכַּטְנָ אִירָעָ טְרָעָרֶן ...

די אוּיסְטָעָרְלִישָׁע בִּילְדָעֶר אָוֹן גַּעַשְׁטָאָלָטָן ווַיְיָעָן אָוֹן אָוְמָהִימְלַעְכָּן
און זִיסְן צִיטָעָר, אָוֹן פֿאָרכְּבִּישָׁוֹן ווַיְיָמִיט אַ נִשְׁתָּאָט-עַדְשָׁעָר מְוַיָּקָ. אַ פֿאָרָאָ
כְּתִיקָע שְׁטִימָנוֹג בָּאַהֲרָשָׁט דַּעַם גַּעַמִּיט ווּעַן מַעַן לִיְגַּט צַו דָּאָס הָאָרֶץ
צָוּם טִיפָּן זַיְן אָוֹן רִיטָעָם פֿוֹן די זִינְגָעְנְדִּיקָע שְׁוֹרוֹתָה, ווֹאָס קְוָמָעָן ווַיְיָפָן די
פֿאָרְבָּאָרְגָּנְסָטָע טִיפָּן אָוֹן פֿוֹן די אָוְמָנְדָלְעָכָע ווַיְיָטָן ...
איַן די זַעַכְּצָן גַּעַצְיָילְטָע שְׁוֹרוֹתָה, איַן יַעֲדָע שְׁוֹרָה אַ דִּיכְטָרְרִישָׁע ווַיְזִיעָ,
אַ קִינְסְטָלְעָרְיָישָׁע סִימְבָּאָל, ווֹאָס אַיְזָנְגָעַלְאָדָן מַיְט עַמְאַצְיאָנְגָעַלְעָר קְרָאָפָט
און ווַיְבִּירָט מַיְט אָוֹן אִינְגָרְלָעָכָן מוֹיְקָאַלִּישָׁן רִיטָעָם, ווֹאָס ווּוְרָט אַוִּיסְגָּעָ
שְׁפִילָט פֿוֹן דָּעַר מַאְמָעָס טְרָעָן, ווּוְלְכָע פָּאֶלֶן אוּפְּן די סְטוֹרָנוּס פֿוֹן אַ
צָאָרְט-פֿילְגְּדִּיקָן הָאָרֶצָן. אַ הָאָרֶץ, ווּלְכָן די לִיְבְּשָׁאָפָּט לְאֹוֹט נִשְׁתָּאָרְבָּן;

ג. סאָפַאּזְשְׁנוּקָאוּ

וואָס נעטַט, אונטער די פֿלִיגֶל פֿון אַיר מַוְתַּעַרְלַעֲכָעַר שֹׂוֵץ, אלע באַשְׁעַפְעַנִּישָׁן
פֿון דער וועלט, און רופֶט דאס מִינְדְּסְטוּ וּוּרְעָמְלָל „קיינְד“.

אין דער יִדְיִשְׁעָר עַסְטַעְטִיק אַיז דער לִרְיִשְׁעָר סֻעַנְטִימְעַנְטַ, דער פֿערְדַּ
זַעַנְלַעֲכָעַר גַּעֲפִיל, נִישְׁטַ מַעַר וּוּי אַ פֿוֹנְקַ, וּוָס צִינְדַּט אַן אַ פֿלָאַם פֿון אַלְגָּעַ
מִינְ-עַטְיִשְׁעָ עַמְּאַצְיִיעָס; אַן אַזְוִי וּוּרְטַ דִּי לִיבָּעַ צּוֹם אַיְגְעַנְעַם קִינְד אַ
ליַבְשָׁאַפְט צֹו אַלְעַ קִינְדְּעַר פֿון דער וועלט, וּוּי אַ טְרִיעָר אַוִּיסְדְּרוֹק פֿון
דָעַם פִּוְּנְטוּלָעַ „מַעַנְטָשָׁה“, וּוּלְכָן מִיר האַבָּן גַּעֲרִישְׁנַט פֿון דָעַם אַבְּיָהָוָה,
פֿון אַבְּרָהָם אַבְּינוּ, וּוּלְכָעַר האַט אַזְוִי אַוְדָעַרְשָׁאָקוּן זִיךְ גַּעַדְגַּעַן מִיט גַּאַט
פֿאָרָן לְעַבְנַן פֿון דִּי סְדוּמַ-מְעַנְשָׁן.

אין דִּי לִידְעַר פֿון זַיְן זַוֵּן, יְצָחָק — אַיצְיָק מַאֲגָנְגָעַר, צַאָפְלַטְ דָאַס אָוְמַ
שְׁטַעַרְבַּלְעַכְעַ הָאָרֶץ פֿון זַיְן אַוְרְ-פְּאַטְעָר, וּוָס הָאַט דָוְרַךְ אַלְעַ דָוְרוֹת — דָוְרַ
אַלְעַ שַׁאֲפַנְגַּעַן פֿון יִדְיִשְׁן גִּיסְט — גַּעֲפִיבְעָרַט מִיט לִיבְשָׁאַפְט צֹו זַיְן פֿאָלָק
אוֹן מִיט זָאָרג פֿאָרָן גּוֹרְלַ פֿון דִּרְגַּן גַּעַנְצָעַר מְעַנְשָׁהָיִיט.
די יִדְיִשְׁעָ אַטְמָאָסְפַּעַרְעַ פֿון מַאֲגָנְגָעַר לִיד אַיז אַגְּנַעַלְאַדְן מִיט טִיף עַטְיִשְׁן
גַּעֲפִיל, מִיט נָאַצְיָאנָאַלְן בְּאוֹוֹסְטִיזִין אַן אַוְנוּוּרְסָאַלְעַר אַחֲרִוָּת, וּוָס קוּמַט
צּוֹם אַוִּיסְדְּרוֹק אָפִילְוַ אַן זִינְעַלְיִירְשָׁעַ מַאֲטִיזִין פֿון דִּיְן סּוּבְּיעַקְטִיזִין כָּאַ
דָּקְטָעַר. אַין אַן אַיְנָטִים הָאַרְצִיק לִיד אַזָּא שְׁטַעַלְטַ עַר זִיךְ דִּי אַלְטְּ-יִדְיִשְׁעָ
פְּרָאָגָעַ פֿון אַ תְּכִלְתַּ פְּאָר זִיךְ, פֿון אַ הִיִּים, פֿון אַ פְּאַמְּלִיעַ-לְעַבְנַן. אַן עַר
עַנְטְּפָעַרְטַ זִיךְ אַלְיִין: — וּוּ קְעַן אַיךְ אַ וּוּלְטַ פֿון בְּלוֹט אַן מָאַיד, אוּפְּ
אַ פְּרָעַמְדָעַר עַרְד, אוּפְּשָׁטְעַלְן אַ הִיִּים, זִיךְ פְּאַרְשְׁלִיזִין אַיז דִּי אַיְגְעַנְעַדְן
אַמוֹתַ, אַן זָאָגַן, אַז דָאַס הַיְמִישָׁע טְרָאָפְעַלְעַ לִיכְטַ אַיז דִּי גַּעַנְצָעַ וּוּלְטַ?...

אַ טְוָנְקָעַלְעַ הָאַנְטַ הָאַט אַיְנְגָעַקְרִיצַ

אַ פְּרָעַגְצִיְיכַן אַיְבָעַר מִין נָאָכַט:

בֵּין אַיצְטַ אַזְוִי — אַן וּוָס וּוּיְטָעַר אַיצְט?

דוּרְכַן לְעַבְנַן גִּיטַט מַעַן נִישְׁטַ סְתָמַ אַזְוִי,

נִישְׁטַ אַיְבָיקַ קְעַן מַעַן זִיךְ חַבְרַן מִיטַן וּוּינְט! — —

סְבָעַנְקַט נַאֲךְ דִּיר אַ וּוּגַ,

שְׁרִיבָעֶר אָוֹן וּוּרְק אַין לִיכְט פֿוֹן פְּסִיכָּאָגָּאַלְוָן

ס' בְּעַנְקָט נָאָד דִּיר אֲ קִיבֵּד,

ס' בְּעַנְקָט נָאָד דִּיר אֲ פְּרוּ ...

גָּאָט, מִין גָּאָט, מִינְגָּע בְּלִיכְכָּע הַעֲבָט

פִּיבָּעָרָן גַּעֲרוּעָן אוּרִיף מָאָרָד אָוֹן רָוִיב ;

כָּאָטָש מִין נְשָׁמָה אִיזוֹ בְּלוּוִי וּדְעָר אָפְּרִילָן,

אָוֹן וּוּאָרְקָעָט אַין גַּעַסְטָן וּוִי אֲ טָוִיב.

מִינְגָּע אָרִיגָּן זִינְגָּע בְּלִינְדָּפָּן צָו פִּילָּעָן,

כְּלִיפָּעָן וִי : — יִינְגָּל — זָקָן ; גָּלוּבָן !

נָאָר מִינְגָּע פִּינְגָּעָר צִיטָעָן אָזְוִי

אוּרִיף בְּלוּט אָוֹן מָאָרָד אָוֹן רָוִיב.

וּוִי אָזְוִידְשָׁע קָעָן אִיךְ קָוְעָמָע אָוֹן זָגָן : דָּא !

אוּרִיף אַט דָּעַם אָרִיט שְׁטָעָל אִיךְ אוּרִיף מִין גַּעַצְעָלָט ?

וּוִי אָזְוִי קָעָן אִיךְ זִיךְ שְׁפִילָן מִיט אֲ טְרָאָפָן לִיכְט

אָוֹן זָגָן, אָזְזָאָס אִיזְזָאָס אִיזְזָאָס וּוּלָט ?

וּוִי אָזְוִי קָאָן רָוִיק אוּרִיף מִין בְּרוּסָט

שְׁלָאָפָן דָּעָר קָאָפָן פֿוֹן אֲ יְוָגָעָר פְּרוּי ...

אוּ מִינְגָּע פִּינְגָּעָר צִיטָעָן גַּעֲרוּעָן

אָזְוִי... אָזְוִי... אִיךְ וּוּיסָס אַלְיָין בְּנִישָׁת וּוִי אָזְוִי ...

גָּאָט וּוּאָס דִּין אַיְינְצִיקָּע גְּרוּסִיקָּיָט אִיזְזָאָס

וּוּאָס דָּו בִּיסְטָפָן פֿוֹן בְּרָאָשִׁית אָן אַלְיָין,

זָע ! אִין דִּי פָּאָלְדָּן פֿוֹן דִּין קְלִיְּד

וּוּאָרָף אִיךְ וּוִי אֲ מַמְזָר מִין גַּעֲוָוִיָּן, —

טוּלְיָע עַס, וּוּאָרָג עַס, וּוּגָע עַס, וּוּגָע עַס אִין —

וּוִי אָזְוִי דָּו פְּאָרְשְׁטִיִּסְט אָזְוִי אִיזְזָאָס גּוּט.

אִיךְ וּוּיסָס, אָזְזָאָס אִיךְ וּוּלָט אַיְינְגִיכָּן פְּאָר דִּיר שְׁטִין

אָוֹן שְׁפִיעָן דִּיר אַין פְּנִים מִיט מִין בְּלוּט.

עם הענgett איבער דער וועלט אָ דראָענדייקער שָׂאַטן פֿוֹן אָומְרוּ, פֿוֹן
אָ נִיעַם קָאַטָּקְלִיּוּם, — פֿוֹן אָ גָּלְעָד גַּעֲפָרָה, פֿוֹן אָ רְוִיטָעָר גַּעֲפָרָה ...
מַעֲנְטְשָׁן לְעַבְנָן מֵיט דָּעַר חַיִּישָׁעָה, נָאָר דָּעַר נְבִיא רֹוט נִישְׁטָן, נָאָר בִּים
דִּיכְטָעָר צִיטָעָרֶת דָּאָס הָאָרֶץ אָוִיפָּה «רֹובִיב אָוָן מָאָרְדָּה». דָּאָס אָזָן אָהָוִיךְ-
פָּאָעָטִישָׁעָר אָוִיסְטְּרוּקָה פֿוֹן יִדְיָשָׁן וּוּעַלְתְּ-גַעֲפִילָה, פֿוֹן יִדְיָשָׁעָר לִירִיךְ, אִין
וּוּלְכָבָר גַּעֲפִילָה וּוּרְטָר אִינְסְפְּרִירָט אִין דָּעַר הַמוֹמָנִינְטָאָרָעָר אִידְעָעָה, וּוּסְמָךְ
הָאָט גַּעֲבָעָן דָּעַר נִיסְטִיקָעָר שָׁאַפְוָגָה פֿוֹן יִדְיָשָׁן פָּאָלָק — פֿוֹן תְּנָךְ בֵּין
דָּעַר מָאָדָעָנוּר לִטְעָרָטוֹר — דָּעַם אָרְעָאָל פֿוֹן קָאָסְמִישָׁעָר וּוּזְיָעָ אָוָן אוֹרְ
נוּיוּרָסְאָלָעָר אַחֲרִיוֹת. דָּאָס יִדְיָשָׁעָה הָאָט שְׁטָעַנְדִּיקָה גַּעֲפִירָט דָּעַם
גַּעֲדָאנְקָה פֿוֹן «אַיךְ» צֻוּ «דוֹ» — וְאַהֲבָתָה לְרָעָע כְּמוֹךְ — פֿוֹן יְחִידָה צָום כָּלָל, פֿוֹן
מַעֲנוֹתָשָׁן אָוּ גַּנְגָּשָׁן.

בii א דיכטער מיט איז אטען אונלאונגע, מיט אויגן, וועלכע "זינגען
בלינד פון צו פיל זען" און מיט א הארץ, וואס איז קראנק פון צו פיל ליבן,
אייז זיין הומאניזם נישט קיין אבסטראקטע פילאוזאפע, ווי ביי אייניקע
גינט-ידישע קינסטלער, נאר א טיפע איבערלעבעונג, אן אינטימע שפירונג,
אן ארגאנישער טיל פון זיין גאנצן יידישן ווען.

עס איז פאראן אן ענגע פֿאָרְבִּינְדוֹגֶג צוישן דעם שעפער אוֹן זַיִן שאָפּונְגֶג. די דערצְיַוְגֶג אוֹן דערפֿאָרְגֶג פֿון מַחְבָּר, זַיְנָעַ פֿרְידִין אוֹן לִיְדָן, יְרוּשָׁה אוֹן סְבִּיבָה, קּוּמְעָן אוֹיף אַזָּא אֲדָעָר אַנְדָּעָר אָפּוֹן צָוָם אַוְיסְדָּרוֹק אַין זַיִן קִינְסְטְּלָעֵרִישׁ וּוּרְקֶק. אַיךְ וּוּלְ דַרְמָמָגָעָן נָאָר אַיְנִיקָעַ גַּעַצְיַילְטָעַ בִּיאָר גְּרָאָפִישׁ שְׁטָרִיכָן, וּוּלְכָעַ וּוּיְינָן וּדי בִּיאָגָרָאָפִיעַ פֿון מַחְבָּר, אוֹן דָּוָרָךְ אַימְּ דִי בִּיאָגָרָאָפִיעַ פֿון זַיִן פֿאָלָק אוֹן פֿון זַיִן דָּוָר, פֿאָרוֹאָנְדָלָעַן זַיִךְ אַין קִיבְּנָסְטְּלָעֵרִישׁ אַיְמָזָשָׁן. אַיצִּיךְ מַאֲגָגָעָר הָאָט גַּעַהָאָט זְכוֹת אַבָּות אוֹן נָאָךְ מַעַר זְכוֹת עַצְמוֹ. דָּעַר טָאָטָע — זַיִן עַלְסְטְּלָעָנֵץ דָּעַר שְׁנִידָעַר — וּדי דָּעַר זַיִן פְּלָעַגְטָ אַוְיף זַיִן אִירָאָנִישׁ-פְּאָטְעַטְישׁ אָפּוֹן אַים רּוֹפָן, אַיז גַּעַוּוֹן אַגְּיַעַי כְּפִימָנִיק, אוֹן אַרְבָּעַטָּעַר בֵּי יְעָנָם, אוֹן עַמְּדָבֵן עַמְּךָ, וּוֹאָס הָאָט שְׁוֹעָר גַּעַד הַאָרְעוּוֹט אַוְיף פְּרָנָסָה אוֹן פְּלָעַגְטָ יְעָדָן יְוָם כִּיפּוֹר, וּעַר הָאָט גַּזְוָאָגָט, זַיִךְ

שריבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאָנגלוין

דאַרפֿן אויסבעטן אַ פֿאָר שִׁיךְ בֵּי גַּאטַ. גַּעווּעַ אַן אַיידעלָע אַן דִּיכְטָעָרִישׁ
נַשְׁמָה וּזְאָס פְּלָעָגֶט אוֹיסְלָאָדָן זַיִן שַׁאֲפָרִישׁן אַיְמָפָעַט אַין וּוּנוּדָרְבָּאָרָע
גְּרָאָמָעַן אַן שְׁטִילַן זַיִן פִּינַּן בֵּי אַ גְּלָעוֹלֶל מַשְׁקָה אַין דַּי וּוּינְּקָעָלָעָרטָס
טוּשְׁעָרְבָּאוּיזַּן, וּוּ עַר הַאטַ גְּעוּווִינְטַמִּיט דָּעָרַ מַשְׁפָּחָה.

דיַ מאָמעַ האַטַּ נִישְׁטַ גַּעֲקָעָנְטַ שְׁרִיבִּין אַן נִישְׁטַ לִיעְנְעָן. דַּעֲרָפָאָרַ האַטַּ
וּי אַבְּעָרַ גַּעֲקָעָנְטַ שִׁין זַיְגָעָן. גַּעֲוּעַ אַ קְוֹאָלַ פָּוּן פָּאַלְקָסְ-לִידָעָר, וּזְאָס
הַאטַ מִיטַּ אַיר גַּעַזְאָגַגְ פָּאָרְטִּיבִּן דִּי שְׁאָטָנָסַ פָּוּן טְרוּיְעָר אַן פָּוּן הוּנוּגָעָר אַין
שְׁטוּבַּ, אַ לִידַ אִירְסַ וּוּעָגַן שְׁטָעָרַן הַאטַ אַיצִּיךְ פָּאָרְגָּעְדָּעָנְקָט, אַן אַזְּוִי הַיִּיסְטַּ
אַ זְּאָמְלוֹגַגְ זַיְגָעָן לִידָעָר: «שְׁטָעָרַן אַוְיְפַּן דָּאָךְ». עַר פְּלָעָגֶט זָגָן: «קִין דָאָךְ
הַאָבַּ אַיךְ נִישְׁטַ גַּעֲרִישְׁנְטַ אַבְּעָרַ שְׁטָעָרַן — אַסְךְ». סְאיִיזְ גַּעֲוּעַ אַיְנָעַ פָּוּן
דיַ יִדְיָשַׁ מַאָמעַס, וּוּלְכָעָרַ אַמְּלָאָקַ פָּוּן גַּאטַ הַאטַ אַנְגָּעָזָגָט: — דָו וּוּסְטַ
גַּעַבְּוִירַן אַ דִּיכְטָעָר... זַיִן הַאטַ גַּעַשְׁאָפַןְ אַ הַיְם אַוְיףְ וּוּלְכָעָרַ עַסְטַ
דִּי שְׁכִינָהַ פָּוּן שְׁלָוָם בֵּיתַ, אַין אַ לִידַ גַּעַהְיִילִיקַט דָעַם אַנְדָעָנָקַ פָּוּן דָעַר
מוֹטָעָרַ, זָגָטַ דָעַרַ דִּיכְטָעָרַ, אַן אַין אַירְתַּ פְּתִילָהַ הַאטַ זַיִן שְׁטִילַ גְּעוּווִינְטַ אַן
אַירְ גְּעוּווִיןְ הַאטַ גַּעַזְאָגָטַ אַזְוִי: «נִישְׁטַ דָאָסַ, מִין גַּאטַ, הַאָבַּ אַיךְ גַּעַמִּינְטַ;
נַאֲרַ מַסְתָּמָאַ דָאָרַף זַיִן אַזְוִי... זַיִן הַאטַ מִיטַּ לִיבָּעַ אַוְיְפָגְנוּמוּןַ אַירְ גּוּרָלַ
אַן דַּיְ לִיבָּשָׂאָפַטְ אַיְבָּרְגָּעָגָעָבַןְ בִּירְשָׁהְ אַיְרָעַ קִינְדָעַרַ.

דָעַרְ בְּרוּדָעָרַ, נַאֲטָעַ, הַאטַ גַּאֲרַ יְוָגַן אַנְגָּעָהוִירַן אַרְבָּעָטַן אַן אַין דָאָסַ
גַּאנְצָעַ לְעָבָן גַּעֲוּעַן אַ שְׁנִיְדָעַרַ. אַין דַּיְ פְּרִיעַ שְׁעהַן הַאטַ עַר גַּעֲלָעָרָנְטַ פֿאָרַ
זַיִן. עַר הַאטַ גַּעַלְיִינְטַ שְׁעַקְסְפִּירַן אַין אַרְיִיגְנָאָלַ אַן דָעַרְ פְּרָאַנְצְּוּזִישָׁרַ
שְׁרִיבָּרַ, אַנְדָרָעַ זְשִׁידַ, הַאטַ אַוְיףְ אַים גַּעַזְאָגָטַ: «צָעַן אַזְעָלָבַעַ לִיעְנָעָרַ
אַן אַיךְ דָאָרַף נִשְׁטַ מַעַרַ... פָּוּן זַיְגָעַ אַרְעָמָעַ אַפְּשָׁפָאָרְגָּגָעַן הַאטַ עַר אַרְוִיסַ
גַּעַהְאָלָפַןְ דָעַם בְּרוּדָעַרְ אַן אַים אַרְוִיסְגָּעָגָעַן זַיִן עַרְשָׁתְ בִּיכְלַ לִידָעַרַ.

דיַ שְׁוּעָסְטָעַרְ הַאטַ גַּעֲרִישְׁנְטַ אַסְךְ מַעְלוֹתְ פָּוּן אַירְ גּוּטָרַ מַאָמעַןְ.

אַיצִּיךְ הַאטַ גַּעֲלָעָרָנְטַ בְּלוּיַּוְאַין חַדְרַ, צַוְּ צַוְּעָלָפְ יְאָרַ הַאטַ עַר שְׁוֹיַן
גַּעַאָרָבָעַטַ, אַבְּעָרַ סְאיִיזְ שְׁוֹוָעַרְ צַוְּ גַּעַפְיְנָעַן בַּאֲרַ אַיְנָעָםַ, וּוּלְכָעָרַ זָלַ אַזְוִי
גְּרִינְטָלָעַדְ קַעְבָּעַןְ דַּיְ וּוּלְטַ-לִּיטְעָרָאָטַרְ וּיְ אַיצִּיךְ מַאָנְגָּעָרַ, אַן עַסְטַ הַאטַ

זין מוצע נישט אינספֿרִירֶיט די גְּרִיכִישׁע קְלָאַסִּיק, — וּוו אֵין דָעַר אֵי לִיאָדָע — «אֵין הָעָלָד לוֹיְפַט וּוּדָעַר וּוּינְט אָזְן דָעַר צְוִיְיטָעָר יָאָגָט אִימָן, מִיט אֲשֻׁוּעַרְד אֵין הָאָגָט, וּוּאַ שְׁטוּרָעָם» אָזְן נִישְׁטָט די מַעֲטָאַפִּיזְיָישׁ פְּרָאָבָּה לְעַמְּאַטְּיק פָּוּן שְׁעַקְסְּפִירֶס «זַיְן אַדְעַר נִישְׁט זַיְן», אָזְן אָוֹדָאִי נִישְׁטָט פָּוּן די דָעַר קָאָדְעַנְטִישׁע פְּאָעָזְיעַ פָּוּן פְּרָאָגְנְקִירִיך, וּוּאָס הָאָט גַּעֲלִיגְנֶט אִיר חָותָם אַוִיךְ דָעַר מַעֲרָבִ-קּוֹלָטוֹר, אָזְן אַוִיךְ נִישְׁטָט די מִיסְטִיק פָּוּן די סְלָאוֹן. «אַיד קָעַן נִישְׁט פְּאָרְטְּרָאָגָן דָּאָסְטָאַיְיעָסְקִין, הָאָט גַּעֲזָגָט מַאְנְגָעָר, פָּאָרָן מַאְטָעָרָן דָעַם מַעֲנָטָן־שָׁן...» דָּאָסְטָאַיְיעָסְקִיס הָעַלְדָּן פְּרִירָן אַן אַיְיבִּיקָן קָאָמָף מִיטָּן טִיוּוֹל, אָזְן קָעַן נִישְׁט אִים נִישְׁט בִּיְקּוּמָעָן. זַיְן מַאְטָעָרָט דָאָס גַּעֲוִוִּיסָן, אָזְן זַיְן הָעָרָן נִישְׁט אַוִיךְ צַו זִינְדִּיקָן. פִּינְיקָן זַיְן אַונְ פִּינְיקָן אַנְדְּרָעַ.

אוֹרִיךְ מַאְנְגָעָרָן קָעַן מַעַן יָאַזְגָּן, אָזְעַר אַיְינָן אַיְינָן פְּרָדָס פָּוּן דָעַר אָנוֹיְוָעָרְסָאלָעָר לִיטְעָרָאָטוֹר, אָזְן אַיְינָן אַרוֹסִים פָּוּן דָאָרָט אָוְמָבָאַשְׁעָדִיקָט. זַיְן מַוּעַ אַיְזָן אַוְפְּגָעָה אַדְעָוּוּת גַּעֲוָאָרָן אַיְזָן אַוְרָעָמָעָר אֶבְעָר לִיבָּעָר יִידְיָשָׁעָר הַיִּם, אַוְנָטָעָר די פְּלִיגָּל פָּוּן דָעַר גַּילְדָּעָנָעָר פְּאָוּעָ, אַיְזָן גַּיְיסָט פָּוּן חָוָשָׁ אַיְזָן חָנָנָךְ, אַוְגָטָעָרָן הָאָרְצִיקָן נִיגָּוֹן פָּוּן דָעַר מַאְמָעָס לִידְעָר, אַיְזָן דָעַר דִּיבְּרָה טַעַרְישָׁע אַטְמָאָסְפָּעָרָע פָּוּן דָעַר טָאמָבָן גְּרָאָמָעָן, אַיְזָן אַסְבִּיבָה פָּוּן עַמְּךָ אַיְזָן בָּאוֹנְדָעָסָ פָּוּן יָעָנָעָם פָּאַלְקָסְטִיםְלָעָכָן שִׁיכְטָמָ, וּוּאָס אַיְזָן גַּעֲוּעָן אַפְּרָאָרָן דִּי אַיְנְפָלוֹסָן פָּוּן דָעַר רַעֲנָסָאנָס-עַפְּאָכָעָ, פָּוּן די נִיעָרָ פָּאַלְטִישָׁע אַוְן קוֹלָ-טוֹרָ-אַיְדָעָעָן, וּוּאָס הָאָבָן כָּאָרָקְטָעָרִיזְרֶט די עַרְשָׁטָע צָעַנְדְּלִיקָעָר פָּוּן אַונְדָּי צַוְּרָרָי אַרְהָוָנְדָעָרט.

זַיְגָע עַרְשָׁטָע פְּאָעָטִישׁע פְּרָוּוֹן צִיְּכָעָנָעָן זַיְדָשׁוֹן אַוִיסָמִיט אֲגָאנָץ נִיעָם קִינְסְטָלְעָרִישָׁן שָׁוּוֹגָג אָזְן רַעֲבָלְשָׁן גִּיסְטָ, וּוּאָס אַיְזָן אַזְוִי כָּאָרָקְטָעָ רִיסְטִישָׁ פָּאָר דָעַר יוֹגָנָט, אָזְן בָּאוֹנְדָעָרָס פָּאָר דָעַר אַרְבָּעָטָעָר-יוֹגָנָט, אָזְן עַר הָאָט זַיְדָשׁוֹן אַפְּרָנוּמָעָן צַו דָאָוָעָנָעָן «פָּוּן אַן אַיְגָעָנָעָם סִידְוָרָלָ», אָזְן נִישְׁט לְוִית די אַגְּגָנוּמָעָן קָאָנוּעָנְצִיאָגָעָלָע אָזְן פָּאַרְהִילִיקְטָעָ מוֹסְטָעָרָן. עַר הָאָט זַיְדָשׁוֹן פָּאַרְמָאָסָטָן צַו שָׁאָפָן אַן אַיְגָעָנָעָם קִינְסְטָלְעָרִישָׁן דָרָךְ, «אַחֲוָשָׁלָ פָּאָר זַיְדָשׁוֹן וּיְעָנָעָר יִדְיָשָׁעָר זַעֲלָנָעָר, וּוּאָס הָאָט נַאֲךָ אֲשֻׁוּעָרָן טָאגְ אַרְבָּעָט בַּיִּ

אַהֲרָמָאָט גּוֹזָגָט : — ווי נאָר אַיךְ קּוֹם אַהֲרָיִם, קוֹף אַיךְ מֵיר אַהֲרָמָאָט,
אוּן היְבָאָן אַרְבָּעָהָן פְּאָר זֶיךְ ...

דָּעָר ווֹיזְ אַיזְ בָּאַרְאַקְטָעָרִיסְטִישְ פָּאָר דָּעָר אַומְאָפְּהָעָנְגִּיקִיטְ פֿוֹן יִדְישְׁן
גִּיסְטְּן, פָּאָר דָּעָר נְתִיהְ צָו דָּעָקָעָן מִיטָּן אַיְגָעָנָעָם שְׁכָל, פָּאָר דָּעָר אַינְגָּרָעָ
לְעַלְכָּר פְּרִיְהִיטְ פֿוֹן דָּעָר יִדְישְׁעָר פְּעַדְזָעָנְלְעָכְקִיטְ, וּוּלְכָּר סְאַיזְ פְּרָעָמְדָ
יעַדְעָר אַוִּיסְדָּרוֹק פֿוֹן סְטָאַדְעָ-פְּסִיכָּאַלְאָגָעָ. סְאַיזְ אָפְּשָׁר דָּעָרְפָּאָר, וּוּילְ יִדְזְ
זִינְעָן גּוֹזָעָן שְׁקָלָאָפָּן נָאָר אַיזְ דָּעָר הָגָדָה שְׁלַ פָּסָחָ. אַ פָּאָלְקָ וּוּאָסְ הָאָט אַיזְ
זִין בָּאוֹוְסְטוֹזְיִינְיקְן הִיסְטָאָרִישְׁן לְעַבְּן נִישְׁתְּ גּוֹזָוָסְטְּ פֿוֹן קִין לִיְּבָאִינְגְּנוֹתָם
אוּן פֿוֹן קִין שְׁקָלָאָפָּרְעִירִי, ווי אַסְרָ אַנְדָּרָעָר פְּעַלְקָרָ. אוּן וּוּאָסְ הָאָט אַפְּלָיְ
בֵּי דִי עַרְגָּסְטָעָ בָּאַדְיְנְגָוָנְגָעָן פֿוֹן גַּעַטְאַ-לְעַבְּן אַוִּיפְּגָעָה-אַלְטָן אַמִּין גִּיסְטִיקָעָ
אוּיטָאַנְגָּמִיעָ, וּוּאָסְ הָאָט בָּאַרְאַקְטָעָרִירִירְטְּ נִישְׁתְּ נָאָר דָּעָם יִדְישְׁן כָּלָל, נָאָר
אוּידְ גּוֹזָאָרְן דָּעָר פְּסִיכָּיְשָׁרְ קָעְנְצִיכְן פֿוֹן יִדְישְׁן יְחִידָ.

מְאַנְגָּעָר הָאָט אַיזְ סְפָר הַסְּפָרִים גּוֹזָוָסְטָ דָּעָם אַינְטִימָעָן דְּרָאַמְּאָטִישְׁ
קָאַנְפָּלִיקָטְ. עָרְ הָאָט אַיזְ דָּעָם אַיְבִּיקָן בּוֹדְ גַּעַפְּגָעָן דִּי אַיְבִּיקָעְ בְּעַנְקָשָׁאָפָט
אוּן דָּעָם קָאָמָפְּ פֿוֹן דָּעָם לִיְּדָנִיקָן מְעַנְטָשָׁן פָּאָר אַ שְׁטָרָאָלְ פְּרִיְיד אַוְן לִיבְ
שָׁאָפָט אַיזְ לְעַבְּן. פֿוֹן דִּי שְׁוֹרוֹת אַיזְ תְּבָ"ד הָאָט עָרְ אַרְוִיסְגָּעְלִיעָנָט גָּאנָץ
נִיעָזָן נִשְׁתְּ וּוּיְנִיקָעָר וּוּיְכָטִיקָעְ גַּעַשְׁכִּיטָעָ, וּוּאָסְ הָאָבָן נִשְׁתְּ דָּעָם אַוִּיטָאָ-
רִיטָּעָט פֿוֹן פָּאַרְהִילִיקָטָן אָמָתְ : אַבָּעָר אַוִּיפְּ וּוּלְכָעָ ערְ — מְאַנְגָּעָר — הָאָט
גַּעַלְגִּיטְ דָּעָם שְׁטָעַמְפָלְ פֿוֹן קִינְסְטְּלָעְרִירִישְׁן אָמָתְ וּוּאָסְ גִּיטְ זַיְ דָּעָם אַרְעָאָלְ פֿוֹן
טִיפְּעָר מְעַנְטָשְׁלְעָכְקִיטְ אַיזְ פֿוֹן אַיְבִּיקִיטְ.

מְאַנְגָּעָר הָאָט נִשְׁתְּ גּוֹמָאָט קִין פִּירוֹשְׁ אַוִּיפְּן הַיְּלִיקָן סְפָר, נָאָר הָאָט
צּוֹגָעָרְבִּין זִין אַיְגָעָנָעָם «מְדֻרְשָׁ אַיצְיקְ», אַוִּיפְּ וּוּלְכָן עַס רֹות אַוִּיקְ דָּעָר
גִּיסְטְּ פֿוֹן קְדוֹשָׁה. אַבָּעָר נִשְׁתְּ שְׁטָעַנְדִּיקְ אַיזְ דָּעָר וּוּיְלוֹנְגָעְרִישְׁעָר שְׁפָרָאָךְ.
נָאָר אַיזְ דָּעָר גּוֹטָעָר בּוֹנָה ; נִשְׁתְּ אַיזְ דָּעָם סְטִילְ, אַוִּיפְּ וּוּלְכָן אַיצְיקְ הָאָט
אַוִּיסְגָּעָגָאָסְ דָּעָם גָּאנָצְן שְׁטִיפְּעָרִירִישְׁן בְּרָעָן זִין פְּאַלְקָסְטִימְלָעָכְן טַעַמְפָעָ
רָאָמָעָנָט, — נָאָר אַיזְ דָּעָם אַיְדָעָלְן גַּעַפְּילְ פָּאָר מְעַנְטָשְׁלָעָכְן עַלְגָט אַיזְ צָעָר,
אוּן אַיזְ דָּעָם «רַעַלְיִיגְיָעָן צִיטָעָרְ» אַיזְ מִיטָּגָעָפְּילְ פָּאָר דִּי אַלְעָ וּוּאָסְ בְּעַנְקָעָן אַיזְ

ג. שאפֿטּוֹשְׁנִיקָאָו

ליידן. אפטמאל איז איזן זיין ליד גובר דער שטיפעריש-עמכדייקער נסח, אונז ער כאפט ויך ארייס מיט א זוארט אודער מיט א בילד, זואס איז אונדו זוייט נישט צום הארכן.

דערצילט דער תנ"ך איז ווען דוד המלך איז געווארן אלט, האט די קעלט באהערשט זיינע אברים און אים שווער געמאטערט. האבן זיינע קנעכט צו אים געוזאנט: "מיר וועלן זוכן פאר אונדווער האר א מיידל א יונגפרוי", און זי וועט באדינגען דעם קעניג און עס וועט זיין זוארט אונדווער האר דעם מלך". און זי האבן גענומען אבישג פון דארף שונט איז זי געבראכט צום קעניג, און זי איז געווען שיין בי גאר: אבער "דער קעניג האט זי נישט דערקענט", זאגט צניינוטדיק דער היילקער ספר.

אייציך מאנגער האט פארגעזעצעט די געשיכטע. אין זיין דיבטערישער פאנטאזייע און יידישן הארכן האט געפונגען אן אפללאנג די טראגעדייע פון דעם דארפישן מיידל, און זי שרייבט א בריוו אהיים, אין וועלן זי גריסט די אולטן מאמעשי און דעם אולטן ליפעבויים, דעם מילגערדיגונג און דעם שיינעם פאסטעך. דער מלך דוד, זאגט זי, איז אולט און פרום

— און זי אליאן איז «עט» —
זי איז דעם מלכט זוארטס-פלאש,
זואס זוארטט אים דאס בעט.

זי האט געמיינט... נאר מאלע זואס
א דארפיש מיידל מיינט...
זי האט נישט איזן מאל איז די נעכט
אייר גורל שטיל באוינט.

אמת, עס זאגן אפֿילוּ קלוגע לייט,
או זי טוט א ווילע זאָר.

שרייבער און ווערך איז ליכט פון פסיכאָנגלאַז

ווײַ זאגן אִיר אָפִילוּ צוֹ

אַ שׂוֹרֶה אֵין תְּבַדֵּל.

אַ שׂוֹרֶה — פֿאַר אִיר יוֹנְגָן לִיבָּ

אָוָן פֿאַר אִירָעּ יוֹנְגָן יָאָר,

אַ שׂוֹרֶה טִינְט אָוִיף פֿערְגָּאָמָעָנֶט

פֿאַר אַ גָּאנְצָעָר וּוֹאָר.

אַבְּיִשְׁגּ לִיְגַּט אָוּעָק דֵּי פָעָן,

אִיר הָאָרֶץ אֵין מָאָדְבָּע שָׁוֹעָר,

פָּוּן אִירָעּ אַוְיגָן קָאָפָעָט, פֿאַלְטָ

אוּפְּן בְּרוּיוֹ אַ טְּרָעָר.

די טְּרָעָר פֿאָרְמָעָקְט דֵּי "מַאְמָעָשִׁי"

אָוָן פֿאָרְמָעָקְט דֻּעַם "לִיפְעָבוּיִם,"

אָוָן אֵין טָוָנְקָל כְּלִיפְעָט שְׁטִיל

אַ צָּאָרְטָעָר מִידְּלָ-טְּרוּוּיִם...

דָּעַר דִּיכְטָעָר הָאָט אָן אַוְיג אָוָן אַ גַּהְעָרָר פֿאַר דֻּעַם שְׁטִילְן כְּלִיפְעָן פָּוּן
אַ צָּאָרְטָעָן "מִידְּלָ-טְּרוּוּיִם". סְ'אַיְן דֵּי אָוּמְגּוּזְעָנֶעָר טְּרָעָר פָּוּן דֻּעַם הַבְּדָרְתָּט
מְלִיאָנִיקָן אָנָגָנִים, וּוּלְכָעָ אֵין נִישְׁטָפְּרָשָׁבָן אֵין דֵי הַיְלִיקָעָ סְפָרִים,
אָבָעָר וּוּלְכָעָ דָּעַר דִּיכְטָעָר הָאָט דְּעַרְפִּילָט אָוָן זַי פֿאָרְקָעְרָפָעָרָט וּוֹי אַ סִימָּ-
בָּאָל פָּוּן מְעַנְטְּשָׁלְעָכָן גּוֹרְלָה. דֵי אָנוֹנוּעָרְסָאָלָעָ פָּאָנָאָרָאָמָעָ פָּוּן דָּעַר בִּיבְּלִי-
שְׁעָרָ כְּרָאָנִיק וּוּלְכָעָ אָזְוִי אָרוּם פֿאָרְבָּרִיטָעָרט : דָּעַר תְּבַדֵּל דְּעַרְצִילָט וּוּגָן
דָּעַר טְּرָאָנִיק פָּוּן דָּעַר זְקוֹנָה אָוָן מְאָנוּגָּרָס לִיד פֿאָרְגִּיסָּט אַ שְׁמִיְיכְּלָעְנְדִיקָע
טְּרָעָר אָוִיף דָּעַר טְּרָאָנִיק פָּוּן אַ יְוָנָגָן לְעָבָן. אַ מְעַנְטְּשָׁלָעָר וּוּגָן לְעַכְצָט נָאָךְ
אַ טְּרָאָפָן גְּלִיק אָוָן קָעָן נִישְׁטָפְּרָשָׁבָן זַיְן דְּוֹרְשָׁת מִיט אַ שׂוֹרֶה טִינְט אָוִיף
פֿערְגָּאָמָעָנֶט" ... מְאָנְגָּעָר דָּעָקְט דֵי טְּרָאָנִיק מִיט אִיצְּקָס וּוּגִיקָן שְׁמִיכָל, אָבָעָר

ג. סאפאזושניקאָוו

הינטער דעם שמייכל איז באחאלטן אַ נאָגנדייקע בענקשאָפֿט אַין האָרֶצְן, אָוּן אַ שטוּרמיישער באָגֶעֶר צו געוניסן אַ פֿול מענשלאָעד לעבען.

אוֹ אַ נבִיא האָט געמעטֿ קומען צום קעניג אָוּן אָומְדערשְׁראָקָן אִים ווֹאָרֶפְּן אַין פְנִים "הָרְצָה וְגַם יְרַשָּׁתְּ", האָט געהערגעט אָוּן ווֹילְסְטַ אַוְיךְ יְרַשְׁעַנְעַן? אַ זָּאָךְ ווֹאָס אַין נִשְׁתַּת געהערט געוֹאוֹרָן אַין דָעַר גַּעֲשִׁיכְטַע פֿון קִין שָׁוֵם פָּאָלָק, ווֹ דָעַר קעניג אַין געוען דָעַר אַבְּסָאַלְוָטָעָר הערשער אַיִּי בערָן לעבען אָוּן פָּאָרְמָעָגָן פֿון זִיְינָע אָונְטָעַטָּאנְעָר, האָט אַ יִדְישָׁעָר דִּיבְּרָה טָעַר זִיךְ גַּעֲמַעַטְ אַנְגַּעַמְעַן דִּי קְרִיוּדָעָ פֿון זִיְינָע אַיְינָד אָוּן פֿון דִּי בָּאָעוּלָטָע אַין לעבען, ווי אַ סִימְבָּאָל פֿון הָעַכְּסָטָן בִּיבְּלִישָׁן יוֹשָׁר אָוּן ווי אַ רָעָוָאָלָט קענָג יְעָדָן מִין אָוִיטָאָרִיטָעָט; עַס מַעַג אָפִילְזָו זִיְינָן אַן אָוִיטָאָרִידָע טָעַט ווֹאָס טְרָאָגָט אַוְיךְ זִיךְ דָעַר אַרְעָאָל פֿון קְדוּשָׁה. עַס אַין אָן אָוִיסְדָּרוֹק פֿון דָעַם נִיעָם דָרָךְ, ווֹעַלְכָן דָעַר ווֹעַלְלָעַכְּבָר יִדְרָעָט זִיךְ אָוּסָאָן אַין יִדְיָהָן השׂן לעבען, ווֹעַלְכָן עַר שְׁטָרַעַבָּט צוֹ בָּאָפְּרִיעָן פֿון אַלְעָדָאַנְמָאַטְישָׁע צוִימָעָן, אָוּן גַּעֲפִינְגָּן נִיעָט פָּאָרְמָעָן פָּאָר דִּי אִיְבְּקָעָ יִדְיָשָׁעָ ווֹעַרְטָן.

איִצְיק מאָנְגָּעָרָס לִיד אַיִּז ווי זִיְינָן נָאָמָעָן: שְׁטִיפְּרִישָׁ-פָּאָלְקָסְטִימְלָעָד אָוּן גְּלִיְיכְּצִיטִיק טִיף חַכְמָהָדִיק. פָּאָרְשִׁיטִיט יְוֹגָנְטָלָעָד אָוּן אַין דָעַר זְעַלְבָּרָר צִיטִיט רָאָפִינְרָאָט אִינְטָעַלְקָטָוָאַלִּיסְטִישׁ. עַס בְּרוּזָז אַיִּם אַן בּוֹנְטָאָרִישָׁ יְוֹגָנְטָן לְעַכְּבָר טֻעַמְעַפְּרָאַמְעָנָט, ווֹאָס ווֹעַרְטָן קָאַנְטָרָאַלִּירָט דָרְכָן נִכְטָעָרָן שְׁכָלָ פֿון אַ דָּעַרְפָּאַרְעָנָט זָקָן.

איִצְיק אַיִּז פָּאָרְלִיבָט אַין יִדְיָשָׁן פָּאָלְקָסְטִימְלָעָן שָׁאָפָן, עַר אַיִּז פָּאָרְ- ווֹאָרֶצְלָט אַין פָּאָלְקָלָאָר, ווֹאָס פָּאָרְקָעְרָפָעָרָט דָעַם רָעַבְּלִישָׁן גִּיסְט אָוּן דָעַם שְׁכָלְ-הִישְׁרָ פֿון יִדְיָשָׁן פָּאָלְקָסְטִימְלָעָן, ווֹעַלְכָרָה האָט מִיט אַן אָפְּטִימִיסְטִישָׁן גַּעֲמִיט גַּעֲמָאָכָט חֹזֶק פֿון אַלְעָ, ווֹאָס אַיִּז אִים גַּעֲוָעָן נִשְׁתַּת צּוֹם האָרֶצְן. הָעָרָ- שְׁעַלְעָ אָסְטְּרָאַפְּאַלִּיעָר, גָּאַלְפָאַדָּעָן, ווֹעַלְוָולָ זְבָּאַרְשָׁעָר, דִּי גָּאַלְדָּעָנָעָ פָּאוּוּ, דִּי בְּעַלְעָמָעָר ווִיצְזָן, דָאָס ווִיסְעָ צִיגְעָלָעָ אָוּן עַנְלָעָכָעָ שָׁאַפְּוָנָגָעָן פֿון יִדְיָשָׁן גִּיסְטָן, זִיְינָן דִּי פְּרָעָה-הִיסְטָאָרִיעָ פֿון איִצְיק דָעַם שְׁנִידָעָרָס שְׁטִיפְּרִישָׁ- לְצִנְיָשָׁן طָאָן אַין דָעַר יִדְיָשָׁר דִּיכְתּוֹנָגָן.

שריבער אוּן ווועך אַין ליכט פֿון פְּסִיכָּאנְגָּלִין

מאנגער שלאגט אַרוייס פֿון פֵּיל טִיפְּפָרֶע גַּענְעַטִּישׁ יְרוֹשָׁה-שִׁיכְּטָן. עס קְוֹעַלְט אַרוייס פֿון זִין לִיד דָעַר גּוֹלְפֿאַלְק אַוְן דַּי רִיכְּבָּע טְוִיזְּנְטִיאָדָה רִיכְּבָּע דַּעֲרָפְּאָרוֹנוֹגָה, ווֹאָס האַט אַיְינְגְּעָקְרִיכְּצָט אַיְן זִין גַּעֲבִין דָעַם לאָגָן לעַבְּנָסָה ווֹועָג, ווֹאָס צִיט זִיךְ פֿון בָּאָרגְּסִיבְּנָה אַלְעָ פְּעַלְקָעָר, לעַנְדָעַר אַוְן קָאנְגָּה טִיבְּעַנְטָן.

אוֹן אָזְוֵי אַיְן אוֹיךְ דָאָס גַּעֲמִיט פֿון זִין לִיד, אַ ווֹנדְעַרְלַעְכָּעָר צְוֹאַמְעָנָה שְׁפִילְ פֿון דַי צְוֵוֵי עַלְמָעַנְטוֹן: דָעַם פְּאַלְקְסְטִימְלָעְדָּ-לִירִישָׁן אַוְן דָעַם הִיסְטָאָרִישָׁ-טְרָאָדִיצְיָאנְגָּלָן, ווֹאָס גִּיבְּנָה אַיְן סִינְטָעָז אַטְרָאָגִיךְ אָוִיךְ ווּעַלְכָעָר עס אַיְן אוֹיסְגָּעָגָסָן אַן אַירָאָנִישָׁעָר שְׁמִיכָּל, אַ פְּיִינְלַעְכָּעָר ווּרְקְלַעְכִּיקִיט פְּאָרָגָעָה שְׁטָעַלְט אַיְן גְּרָאָטְעָסָקָע גְּרִימָאָסָן: «בְּהָאָבָּי אַרְאָן זִיךְ גַּעַוְאָלְגָּעָרָת אַיְן דָעַר פְּרָעָמָה, אַיְצָט פָּאָר אַיךְ זִיךְ ווּאַלְגָּעָרָן אַיְן דָעַר הַיִּים», זִינְגָּט עַר אַיְן אַ לִיד צּוּ מִדְּנִית יִשְׂרָאֵל.

דָעַר קוֹנְדָס האַט אָוִיךְ דָעַר טְרָאָגִיךְ אַנְגָּעַשְׁטָעַלְט אַ פָּאָר לְאַכְּנָדִיקָע אָוִיךְ גַּן אַוְן עַס אַיְן פֿון אַיְרָ דָעַר פְּחַד פְּאָרְשָׁוּזְגָּדָן, זִיךְ ווּאַרְפָּט מַעַר נִישְׁתָּאָן קִיְּן טְרוּוּיָה, נָאָר רַוְּפָט אַרְויִיס אַ שְׁמִיכָּל.

אַיְן דָעַר שְׁפִילְעוֹדוֹיְקָעָר אַירָאָנִיעָ אַיְן נִישְׁתָּאָ פְּאַרְקָעְרָפָעָרָט מַעַר קִיְּין מַוְּרָא אַרְאָן «וּאַלְגָּעָרָן» זִיךְ, נָאָר אַ גְּלִיקְלַעְכָּעָר צִיטָעָר פֿון אַ פְּאַרְלָאָרָן קִינְדָן, פֿון אַ «פְּאָרוֹוָאָגָלְטָן פְּרִינְגָה, ווֹאָס האַט גַּעֲפָנוֹעָן זִין הַיִּים, זִין טְרוּיָם — זִין בְּלוּיָה».

«כְּיוֹעַלְ שְׁטִיְּין פָּאָר דָעַם כְּנֶרְתָּ-בְּלוּיָה אַיְן מִינְעָ בְּגַדִּידָלוֹת אַנְגָּעַטָּאָן...» מִיטָן כּוֹחַ פֿון אַ באַהֲלָלְטָעַנְעָר אַסְצִיאָצִיעָ, אָוִיךְ ווּעַלְכָעָר מַאְנָגָעָר אַיְן אַ גְּרוּיסָעָר מִיסְטָעָר, האַט עַר דַי בְּגַדִּידָלוֹת ווּיוֹזָעָלְ פְּלָאָסְטִישָׁ פְּאַרְגָּעַשְׁטָעַלְט אַיְן אַ הַעֲלָעָר שִׁיןְ פֿון בְּגַדִּימְלָכָות. עַר לָאָוטָ פְּאָלָן אָוִיךְ דַי בְּגַדִּידָלוֹת דָעַם חֻןְ פֿון בְּגַדִּימְלָכָות אַוְן אַונְטָעָר דָעַר זִיסְעָר ווּאַרְעָמְקִיטָה פֿון דָעַר אַיְן דָאָגְנִיעָ צָעִיגִיט זִיךְ דָעַר קָאַלְטָעָר גְּלִיוּעָר פֿון דָלוֹת, ווִי שְׁנִי אַונְטָעָר דַי ווּאַרְעָמְעָ שְׁטָרָאָלָן פֿון דָעַר זָוָן.

מַאְנָגָעָר קְלִיְּדָט אַיְן דַי טְרָאָגִיךְ אַיְן אַ פְּאַיְצִיעָן קְלִיְּדָל אַיְן זִיךְ יַאֲגָט

ג. סאָפָאַזְיַנִּיקָאָו

מער נישט און קיין שרעק אויף מענטשן. ער פאָרדעקט זי מיט אָ גראָטעס-
קער מסקסע און זי רופט אָרוֹיס אַ שמייכָל, און אָפט אויך אַ האָרְצִיקָן גַּע-
לעכטער. אין מאָנגערן פֿרְעַדָּמִינִירֶט דער ווייזעל-פֿלאָסְטִישֶׁר עַלְעַמְעַנְט
אונ ער פֿירֶט פֿוֹן שְׁלוֹם עַלְכְּמַעַן צוֹ שָׁאנְגָּאלָן, אַדְעֵר פֿאָרְאַיְנִיקָּט זי בִּידָן.
דאָס אַיְזָאָן אַ נִּיעָר וּאוֹרְיאָאנְטָפָן עַכְּטָן יִדְיָיְשָׂן הַומָּאָר, וּוָסָּס בָּאַשְׁטָעַטְיקָט,
אוֹ דער קָאָמִישֶׁר וּשְׁאָנְעָר אַיְזָאָן אַוְישָׁלִישְׁלָעָךְ יִדְיָיְשָׂע דָּעַרְשִׁינְגָּן. שְׁלוֹם
עלְכָם הַאט דַּי טְרָאָגִיק פֿאָרְקוֹקָט, זַי אַוְיסְגָּעָמִיטָן. ער הַאט אַיְזָאָן דַּעְרָ טְרָאָ-
גַּיק אַוְיסְגָּעָפָוּנוֹן לִיכְטִיקָע פֿוֹנְקָטָן אַונְ אַטְדָּה דַּי אָפְעַטְיוּוּ אַוְיפְּמָעָרָקָ-
זָאָמְקִיָּת אַיְבָּעַרְגָּעַטְרָאָגָן פֿוֹן טְרָאָגִיק אַוְיפָּנְ פֿרְיִידִיקָן. מאָנגער שְׁטָעַטְפָּר
די טְרָאָגִיק אַיְזָאָן אַ קָּאָמִישֶׁר שִׁין, ער טָוָט אַיְזָאָן אַוְיפָּנְ «פֿאָרוֹאָגְלָטָן» יִדְזָאָן
קרְוִין פֿוֹן אַ «פֿרְינְץָן» אַונְ עַס וּוּוָרטָפְּרִילְעָךְ אַוְיפָּנְ הַארְצָן.

די טְעַנדְעָנָץ צוֹ פֿאָרְמִינְעָרָן דַּי טְרָאָגִיק בֵּין אַ דָּעַרְטָרָעַגְלָעַכְרָ גְּרִיסָ-
אַרְאָפְצִיעָן פֿוֹן אִיר דָעַם מִיסְטוּרִיעָן שְׁלִיעָר, הַאט אִים אוֹיךְ גַּעֲפִירֶט צוֹ
די חֻוְמָשְׁ-לִידָעָר אַונְ צוֹ דַי בִּיבְּלִישָׁע מַאְטִיּוֹן. ער הַאט דָעַם מִיטָּאָס אַרְאָפָּ-
גַּעֲנִידָעָרָט אוֹיף דַעְרָ ערְדָה, הַאט אִים אַנְגָּעָטָאָן אַיְזָאָן מַאְדָעָרָנָע קְלִיְדָעָר אַונְ
מִיר הַאָכָּן אַיְזָאָן אִים דָעַרְזָעָן דָעַם הַיְינְטִיקָן מַעְנְשָׁן, אַונְ אַיְזָאָן אִים דָעַרְשָׁפְרֶט
דָעַם דָופָק פֿוֹן אָונְדוֹעָרָאָיִגְעָנָעָם גּוֹלִיל. ער הַאט דָעַם הַיסְטָאָרִישָׁן עַפָּאָס
אַוְיסְגָּעָשִׁילָט פֿוֹן זִין לְעַגְנְדָאָרִישָׁן לְבּוֹשָׁ, אַונְ סְאיִיזָאָן גּוֹוָאָרָן אַ דָּרָאָמָעָ פֿוֹן
טְאָגִ-טְעַגְלָעָכָן לְעַבָּן.

איַצִּיךְ הַאט מִיטָּן כּוֹחַ זִין פֿאָלְקָסְטִימְלָעַכְרָ וּוּוּלְיָוְנְגָעָרִישָׁקִיט
אוֹיסְגָּעָטָאָן דַי אָבוֹתָ פֿוֹן דַעְרָ הַיְמָלִישָׁרָ מִיסְטוּרִיעָ, אַבְעָרָ הַאט זִיְעָרָ חַשִּׁיָּ-
בּוֹת נִשְׁטָאָ פֿאָרְמִינְעָרָט. ער הַאט זַיְיָ נָאָר בָּאָפְרִיטָ פֿוֹן דַעְרָ דָאָגְמָעָ אַונְ פֿאָרָ-
גְּלִוְוָעַרְטָעָר פֿאָרְמָעָ, אַונְ הַאט אַיְזָאָן דַי בִּיבְּלִישָׁע גַּעַשְׁטָאָלָטָן, אוֹיף זִין אַוְיפָּ-
אַנְטָפְלָעָקט דַי אִיבְּיִיקָע לְעַבְנָס-אִימְפּוֹלָסָן אַונְ דַי גְּרוֹוִיסָע מַעְנְשָׁלָעָכָע וּוּרְטָן.
עַס אַיְזָאָן אָונְדוֹ אָפְטָמָאָל נִשְׁטָט צָוָם הַאָרְצָן וּוּי איַצִּיךְ מַאָנְגָּעָר שְׁפִילָט זִיךְ
אוֹויָ שְׁקָאָצִישָׁ-פֿאָרָשִׁיָּת מִיטָּ פֿאָרָהִילִילִיקָטָעָ נַעַמְעָן. אָונְדוֹעָר אַיְנְגָעְבּוּרְעָנָע
יִדְיָיָשָׁ צְנִיעָות קָעָן עַס נִשְׁטָאָ פֿאָרְטָרָאָגָן, אַבְעָרָ דַי דָבְרִיחָולָ לְאַונְ זַיְיָ נִשְׁטָאָ

שריבער און ווירק אין ליכט פון פֿסְכָּאָגָנָאַלִי

אויס מיט קיין חילול הקודש, דער געזאג פאלט נישט אריין אין הפקות,
נאָר פֿאָרָעָנְדִּיקְט זיך מיט אָ טִיפְפֶּרֶר מְעַנְּטָשְׁלָעָכָן חִילָה.
דער חומש האָט אונדוֹ געגעבען אָ פֿרָאָטָאַטִּיף פֿוֹן מְעַנְּטָשְׁלָעָכָן מֵין : אָן
אָדָם סְחָמָן, אָן קִיְּצָן שָׁוָם אַנְגָּעָה עֲרִיקִית צָו וּוְעַלְכָן נִישְׁתָּאַיְזָק אָן דָּאַטָּע.
איּוֹ גַּעֲקוּמָעָן מְאַנְגָּעָר אָן האָט אִים גַּעֲיִדִּישֶׁט, עֲרַה האָט אָין אִים אַנְגָּעָצָונְדָן אָ
פֿוֹנָק פֿוֹן מְאָרָאַלִּישָׁן גַּעֲוִיסָּהן, וּוְאָס אָין גּוּבָּר דִּי אַגְּרָעָסִיוּעָ אִמְפּוֹלָסָן אָן
דער אָדָם האָט באַקְּסָוּמָעָן אָ מְעַנְּטָשְׁלָעָכָן פֿרְצָוֹף :

טְרִילְעָרֶט אָ גַּעַל קָאנָאַרִיקְל

אוֹיף אָ גַּנְּדָעָן בּוּיָם —

עֲפַנְתָּ אָדָם דִּי אוִינְגָן אוֹיף

צְוִוִּישָׁן לִיד אָן טְרוּיָם ...

אָדָם שְׁמִיכְלָט. נַעֲבָן אִים

לִיגְט חֻוְהָלָע, זִין וּוַיְיב.

מִיט גְּרָאָו אָן בְּלָעַטָּעָר צּוּגְעַדְלָעָט

דָּאָס יְוָנָגָע שִׁינְעָן לִיב.

עֲרַ קְוַקְט אוֹיף אִיר אָן קוּוּעָלֶט,

עֲרַ קְוַקְט אוֹיף אִיר אָן טְרָאָכֶט ;

סְאַיְן גּוֹט וּוְאָס לִיכְטִיק אִיז בִּיטָּאָג

אָן פֿינְגְּטוּעָר אִיז בִּינְגָאָכֶט ...

אָן אָדָם שְׁפָאַצְּרִיט זיך אָזְוִי אָרוּם אַיְבָּעָרָן גַּנְּדָעָן, וּוּ אָין טְאָטָנוּס
וּוַיְינְגָּאָרטָן, אָן דְּעַרְזָוּעָט פְּלוֹצִים אִין וּוְאַסְעָרָ-שְׁפִּיגָּל פֿוֹן טִיךְ זִין אַיְגָּעָנָעָם
פְּנִים. אָזְוִינָס האָט עֲרַ נָאָר קִיְּנָמָאָל נִישְׁתָּגָעָן, אָן עַס בָּאַפְּאָלָט אִים אָ פְּחָד
וּוְאָס וּוְיל עֲרַ דְּעָרָ וּוְאַסְעָרָ-אָדָם, אָן וּוְעָרָ אִיז עֲרַ, וּוְעָרָ?”, פֿרְעָגָט עֲרַ זִיךְ.

אָן צָוָם עֲרִישָׁתָן מָאֵל צִינְדָּט זיך אָן אָין אָ מְעַנְּטָשְׁלָעָכָן הָאָרָצָן אָ פֿיְיעָר פֿוֹן

ג. סָפָאַוְשָׁנִיקָאָו

אייפערזוכט און פון חדש, או אט דער וואסער-מענטש וויל בי אים צונגעמען זיין חוהלען. לוייפט ער צוריק און טראכט, או ער וועט זיין שוין אודאי טרעפען צוזאגמען. אבער, ווען ער קומט אין זיין געצעלט געפנט ער חוהלען אליאן, זי האלט אַ קּוֹקָאוּקָע אֵין דער האנט.

זי פרעגט : קּוֹקָאוּקָע, זָאָג,

צי בין איך באמת שיין —

צי האב איך געפונען בי מײַן מאָן,

טאָקָע באמת חַן ?

און אָדָם שְׂטִיטִיט אָוָן הָעֶרֶט,

און ווֹיסָס אַלְיַין נִיט פָּאָרוֹאָס

סְּגָלוֹסֶט זִיךְ אִים אַ פָּאָל טָאָן צַו דָּעַר עֶרֶד

און כליפען אין טִיפָּן גְּרָאָן...

מעשה בראשית. דער חומש דערציזלט אונדו די קאָסְמָאָגָאנִיעַ, די אָנָטַּה שטיינונג פון אָנוֹנוּעָרטס. מאָנגָעָר גִּיט אָונְדוּ די קאָסְמָאָגָאנִיעַ פון דער עַמָּאַ צִיאָגָעָלָעָר ווּעָלָט אֵין דָעַם מענטשָׁן. ער ווֹיזִיט דָעַם "אָדָם" פון אִינְגָעוּנִיבִּיךְ, ווי עס האָבָן זִיךְ פָּאָרְמִירָט אֵין אִים די אִינְגָסְטִינְקְטִיוּוֹ אִימְפּוֹלָסָן אָוָן ווי עס האָט אַוְיפְּגָעָבְלִיצְט אֵין אִים דער עַרְשְׁתָּעָר מַעֲנְטָשְׁלָעָכְעָר פְּינָק פון זִיין מאָרְאָלִישָׁן גְּעוּווֹיסָן.

אדָם האָט לִיב זִיין חוהלען אָוָן האָט מָוָרָא זִיךְ צַו פָּאָרְלִירָן. לִיבָּע שָׁאָפְט אָוּמְרוּ אָוָן זָאָרָג פָּאָרָן גַּעֲלִיבְּטָן ווּעָזָן. דער וואָסְעָר-מענטש אָיוֹן דער עַרְשְׁתָּעָר מַעֲגָלָעָכְעָר רִיוּאָל, ווֹאָס קָעָן זִיךְ פָּאָרְמִיעָסָטָן אוּרִיךְ זִיין טִיעָרְסָטָן פָּאָרְמָעָגָן. די אִינְגָעָבְוִירָעָנָע אָמוֹזִיכְעָרְקִיָּת אָוָן אָוּמְצָטוּרִי, ווֹאָס בָּאָגְלִיטָן דָעַם מַעְנָן טַשָּׁן, צִינְדוּן אָן אַ פָּלָאָם פון אַיְפְּרָזָוֹכָט אָוָן צָאָרָן. דָאָס אָוּמְבָאָקָאנְטָע ווּאָרְפָּט אָן אַ שְׁרוּעָק אָוָן ער אִיז גְּרִינְט אַוְיפָּן עַרְגְּסָטָן... נָאָר וועָן ער העֶרֶט אָוִיס די תְּמִימָותְדִּיקָע רִיְד פון זִיין פְּרוּי — די אִרְיִיגְגָּעָלָע יִדְיִישָׁע תְּמִימָות פון זִיין לְעַבְנָס-בָּאָגְלִיטָעָרִין — דָעְרוּוּקָט זִיךְ אֵין אִים אַ גַּעֲפִיל פון חַרְתָּה אָוָן תְּשֻׁוָּה

שריבער אוּן ווּרְק אַין לִיכְטָפָן פֿוֹן פּֿסִיכָאנְגָלְיוֹן

בָּה אָוּן «עַס גָּלוּסֶט זִיךְ אִים אַ פָּאֵל טָאָן צַו דָּעַר עֲרָדָה, אָוּן כְּלִיפָּעָן אַין
טִיפָּן גְּרָאָזָה».

דָּאָס אַיְזָן אַ סִּימְבָּאָלִיזָם, ווּאָס קוּוּלֶט אָרוֹיס פֿוֹן אַ מַּאֲרָאַלִישָׁעַר נָאָטוֹר,
אָוּן ווּאָס לְעַבְתָּ אַיְן דָּעַר אַטְמָאָסְפָּעָרָעָ פֿוֹן דָּעַר בִּיבָּל. מַאֲנְגָּעָר הָאָט נָאָר גַּעַד
בִּיטָּן דָּעַם רַעֲקוּוּזִיטָּ פֿוֹן דִּי בִּיבְּלִישָׁעָ גַּעַשְׁטָאָלְטָן, עַר הָאָט זִיךְ פּֿאָרָהִינְטִיקָט,
פּֿאָרָמְעַנְטְּשָׁלְעָכָט, אַבְּעָר זִיךְ הָאָבָּן נִישְׁתָּ אַוְיְפְּגָעָהָעָרָט צַו אַטְעַמְּעָן דִּי לוּפְטָ
פֿוֹן יִדְיִישָׁעָ וּוּרְטָן, עַר הָאָט אַרְיִינְגְּבָלִיקָט אַיְן דָּעַר אַינְטִימְּטִיעָט פֿוֹן בִּיבָּ
לִישָׁן עַפְּאָס אָוּן סִּיאָזָן גַּעַוְאָרָן אַ דְרָאָמָעָ פֿוֹן לְעַבְתָּ, אָן אַינְגְּבָלְעָכָט קָאָמָעָ
פֿוֹן קָעְגָּנוּצְּלָעָכָעָ גַּעַפְּלִין, אַ גַּעַרְאָנְגָּלָ פֿוֹן דָּעַר תָּאוֹהָה מִיטָּ דִּי מַּאֲרָאַלִישָׁעָ
טֻעַנְדָּעָצְּנָן אָוּן אַיְן הָסְכָּם מִיטָּ דָּעַם יִדְיִישָׁן וּוּלְטָ-גַּעַפְּלִין, זִיגְטָ בִּי מַּאֲנְגָּעָרָן
דָּעַר הָעַכְּרָעָר עַטְיִשְׁעָרָ פּֿרְנִיצִיפָּ אַיְן מַעְנְטָשָׁן.

אַיצְּקָק מַאֲנְגָּעָר הָאָט אַוְיְסְגָּנוּזָט דִּי טַעַמְאָטִיק, וּוּלְכָעָעָס הָאָט אִים
אַיְסְפִּירִיט דָּעַר תְּבָ"חָ, אַוְיָפָק אַרְיִינְגְּבָלִיקָן אַיְן דָּעַר טִיפְּעַנְיָשָׁ פֿוֹן דָּעַר
מַעְנְטָשְׁלָעָכָעָר נְשָׁמָה אָוּן אַיְן דָּעַר וּוּיְטִיקִיטָּ פֿוֹן דּוֹרוֹתָ אָן צִיְּטָן. עַס הָאָט
אִים פּֿאָרָכִישְׁוֹפְטָ דִּי דְרָאָמָעָ פֿוֹן מַעְנְטָשְׁלָעָכָן וּוּזָעָן, אָוּן ווּיְ דִי גְּרוּסָעָ קִינְסָטָ
לְעַד פֿוֹן אַלְעָ צִיְּטָה, שְׁטְרָעַבְטָ עַר מִיטָּן כֹּהֵן פֿוֹן מַעְנְטָשְׁלָעָכָן וּוּאָרָט — וּוּאָס
אָיָן בִּי אִים אַזְוִי טִיףָ, זִיס אָוּן מַזְוִיקָאַלִישָׁ — אַוְיִסְדְּרִיקָן דָּעַם זִין פֿוֹן מַעְנְטָשָׁ
לְעַבְנָן אָוּן אַרְיִינְגְּבָלִיקָן אַיְן סָודָ פֿוֹן דָּעַם, וּוּאָס אָיָן לְמַעְלָה מִן הַשְּׁכָל...
אָיָן אַ לִידָה עַקְדָּתִ יִצְחָקָ, נְעַמְתָּ אַבְרָהָם אַרְאָפָּ זִין זָוָן פֿוֹן מַזְבָּחָ אָוּן
פּֿרְעָגָטָ אִים : — וּוּאָס זַעַטְוּ אַיְצָטָעָר, מִיְּנָן קִינְדָה, אָיָן דָּעַם קְרָבָן ? עַנְטָפְעָרָט
אִים יִצְחָק : —

אִיךְ זַע אַיְבָּרָן לִיכְטִיקָן הַיְמָלָ-בְּלָא
צִיטָאָס דִּי פּֿלִיגְלָ אַ שְׁוּעָרָעָ טִיפְעָ שְׁעהָ,
אָוּן אַוְיָפָק אַ צָּלָם הַעֲנָגָט אַ מַעְנְטָשָׁ גַּעַשְׁטָאָרָבָן...
וּוּאָס שְׁטִיטִיסְטוּ, פּֿאָטָעָר, אַזְוִי בְּלִיךְ אָוּן שְׁטוּמָ,
אָוּן סִּגְלִיטָשָׁטָ דִּיְנָן מַעְסָעָר זִיךְ אַרְאָפָּ צַו דָּעַר עֲרָד ?

ג. סַאֲפָגּוֹזְשְׁנִיקָּאָו

ענטפערט אים אברהם : — מײַן זוֹן,

דיין שיינער טוּיט איז און אנדרען באשערט,
טו און דיין טרויער, מײַן קינד, און קומ...

יצחַק זעט ווי דער שאָטן פון געקריזיקטען האָט ווי מיט שוֹאָרְצָע פְּלִיָּה
gal פֿאָרְשְׁטָעלְט דָּאס לִיכְטְּ פֿוֹן הִימְלָאָן עַס האָט זִיךְ אַרְאָפְּגָעָלָאָן אוּפְּ
דָּער וּוּלְט "אַ שּׁוּעָרָע טִיפְּעַ שְׂעָה".

און אַבְּרָהָם זָאנְט אִים : — "טו און דיין טרויער, מײַן קינד, און קומ ;
דיין שיינער טוּיט איז און אנדרען באשערט" ... דָּאס איז גְּרוֹסְ-פְּאָזְוּעַ פֿוֹן
אַ נְבֵיאַשְׁן פֿאָרְגָּעָם ; אַן אַינְסְפְּרָאָצְיעַ, וּוּאָס דְּרִינְגָּט אַרְיָין אַין דָּער מִיסְ
טְּרָעֵיַע פֿוֹן מְעֻנְתְּשָׁלְעָכְן גּוֹלָאָן זָוְכְּטָה דִּי בְּאַהֲלָתְעָנָע כּוֹחוֹת, וּוּאָס בְּאוֹוִירָקָן
דָּאס לְעָבָן. בְּלוֹיזְיַי גַּעֲצִילְטָע עַטְלָעְכָּע שְׂוֹרוֹת זָאנְגָּעָדָות אוּפְּ אַדְיכְּטָעָרִי
שְׁעָר וּוּזְיעַ, וּוּאָס וּוּעָרֶט אַינְסְפְּרִירִיט בְּחַסְד עַלְיוֹן ...

אוּבְּ סְ'אַיְן יָא גְּעוּוֹן באשערט אוֹ עַמְּעַץ זָאַל שְׁטָאָרְבָּן מִיט "אַ שְׁיַינְעָם
טוּיטַה" וּוּי אַ קְרָבָן פֿאָרָן כְּלָל, אַן דָּאס זָאַל זְיַוִּין אַן אַנְדָּרְעָרָר, נִישְׁתְּ דָּער יִיד
פֿוֹן גְּלִיל, וּוּאַלְטָ גְּעוּוֹן גָּאנְצָן אַנְדָּרְעָשָׂד דִּי מְעֻרְכָּה פֿוֹן יִדְיָישָׁן פְּאָלָק אַן וּאָרָאַ
שְׁיַינְלָעַךְ אַרְיךְ פֿוֹן דָּער גַּאנְצָעָר מְעֻנְתְּשָׁהִיט. אַיְן אַבְּעָר גַּעֲשָׁמָעַן דִּי בְּלוֹטְקָע
גַּעֲשִׁיכְטָע מִיטָּן קְרִיְיךְ אַן האָט אַוְיסְגַּשְׁפְּרִיט אוּפְּ דָּער וּוּלְט שּׁוּעָרָע פְּלִיָּה
gal פֿוֹן אַ פְּינְצְטָעָרָר שְׂעָה".

— — —

אין מאָנגְגָּעָרָס לִיד וּוּרָן הַאֲרָמָנִישׁ צְוֹאָמָעְגָּעָגָסָן אַיְן אַיְן מְזַוְּקָאַלְיָישׁ
אַקְלָאָרְדָּ דִּי צְוַויִּי רִינְגְּסָטָע אַן שְׁעַנְסָטָע עַלְעַמְעַנְטָן פֿוֹן יִדְיָישָׁן גִּיסְטָ : פְּאַטְאָס
און הוֹמוֹה. דִּי פְּאַטְעַטְיִישׁ הַתְּלָהְבּוֹת, דִּי טִיפְּעַ עַמְאָצִיעַ, דִּי פְּאַרְלִיבְטָקִיט
אַיְן מְעֻנְתְּשָׁה, וּוּלְטָ אַן גָּאטָ, וּוּאָס האָבָן זִיעָר הַעֲכַסְטָע פְּאַרְקָעָרְפָּעָרְוָונָג אַיְן
דָּער בִּיבְּלָ, אַן דָּער גּוֹטְמוֹטִיקָעָר שְׁמִיכְלָ פֿוֹן חַסְד אַן רַחְמִים, וּוּאָס האָט
זְיַיְן גַּעֲלִילְטָעָרָסָטָן אַוְיסְדָּרָוק אַיְן דִּי וּוּרָק פֿוֹן שְׁלָוָם עַלְיכָם. דִּי צְוַויִּי הַעֲכָסָ-

שריבער אוּן ווועך אַיָּו ליכט פֿוֹן פְּסִיכָּאנְגָּאַלְיוֹן

טע דערגריךונגען פֿוֹן יִדְישׁן ווּלְטַ-גֻּפְּפֵילַ, ווֹאָס קְוֹזָאַלְן אַרְוִיסַּ פֿוֹן אַ גְּרוּיסַּ יִדְישׁ הָאָרֶץ, זִינְגַּען אַיָּן אַ קְּרִיסְטָאַלְיְזִירְטָעַר פְּאַרְעָם אַיָּן אַיזִּיק מְאַנְגָּעָרָס עַסְּ-טַעַטְּיק פְּאַרְטְּרָאַטְּן.

דאָס גְּרוּיסַּע הָאָרֶץ פֿוֹן יִדְישׁן פְּאַלְקַ, ווֹאָס האַט באַשָּׁאַפְּן דַּעַם מענטשַׁן אַיָּן דַּעַר גַּעַשְׁטָאַלְטַ פֿוֹן גָּאַט אַוְן ווֹאָס האַט פְּיִיעַרְלַעְדַּ פְּרָאַקְּלָאַמְּרָט, אַזְּ דַּאָס מענטשְׁלָעַכְּעַ לְעַבְּן אַיְזַּה הַיְּלִיקַ, האַט אַיָּן מְאַנְגָּעָרָס פְּאַטְּעַתְּשַׁ-הַוּמְּאַרְיִסְּטִישַׁן גַּעַזְאָנְגַּ גַּעַפְּגַּעַן זִיְּן קִינְסְטְּלִעְדְּרִישַׁן סִיגְנְעַן. פְּאַטְּאַסְּ, ווֹאָס דַּעַרְחַוְּבַטְּ צַו עַקְּסַּ-טַאַזְּ, צַו קָאַסְּמִישְׁעַר ווּזְיִיעַ, ווֹאָס אַטְּעַמְּט מִיטַּ דַּעַר לוֹפְּטַ פֿוֹן אַיְבִּיקִיְּטַ אַוְן הַוּמְּאָרָ, ווֹאָס גִּיט דַּעַר מִיסְטְּרִיעַ פֿוֹן לְעַבְּן אַ רְוַחְ הַחַיִּים פֿוֹן מענטשְׁלָעַכְּעַדְרַ אַינְטִימִיטַּעַט אַוְן ווּאַרְעַמְּקִיְּטַ. מְאַנְגָּעָרָס חַסִּידִישַׁ מְאַטְּיוֹן זִינְגַּעַן פֿוֹן דַּעַם דַּעַר שְׁעַנְסְטַעַר מְוּסְטַעַר.

דַּעַר אַיְדָאַלְ פֿוֹן חַסִּידִישַׁעַר לְעַבְּנָסְפְּרִידַ אַיָּן טִיפְּעַר אַמְּוֹנוֹה האַט גַּעֲפַּרְיַיְדַּ נְגַעַן אַיָּן מְאַנְגָּעָרָס לִידְ, אַוְן אַפְּיָלוֹ אַיָּן דִּי בְּאַלְאָדָעַס זִיְּנַעַן, אַ קִּינְסְטְּלִעְדְּרִישַׁן תִּיקְוֹן אַיָּן אַ פְּסִיכָּאַלְגִּישַׁעַר בְּאַרְעַכְּטִיקְוָנָגַן. חַסִּידִישַׁעַר לְעַבְּנָסְפְּרִידַ, ווֹאָס קוּמָט נִשְׁתַּטְפַּט פֿוֹן אַ פְּיִזְיָאַלְגִּישַׁן סְטִימּוֹלַ, פֿוֹן אַ זָּאתָן מְאַגְּן, נָאָר ווֹאָס שְׁטְרָאָמָט אַרְוִיסַּ פֿוֹן אַ זּוֹנִיקָּעַר נְשָׁמָה, פֿוֹן אַ ווּאַרְעָם מְעַנְטְּשָׁלְעַדְרַ הָאָרֶץ, ווֹאָס אַיָּן לִיְּדָבַּר שְׁאַפְּטָלְעַדְרַ פְּאַרְלִיבַּט אַיָּן דַּעַם גְּרוּיסַּן ווּוּנְדַעַר פֿוֹן «גָּאַטְּשַׁ באַשְׁאַפְּ» אַוְן ווֹאָס הַיְּבַט אַרְוִיסַּ פֿוֹן אַלְעַ עַרְדִּישַׁעַר זָאָרָגַן. סִיאַזְּ אַ הוִיכְעַ דִּיכְטָעַרְיִשְׁעַ עַמְּפִינְדוֹנָגַן, ווֹאָס פְּאַרְוּזְגָּנְדָלַט פְּיִזְיָשַׁעַנְגַּרְגַּעַ אַיָּן גִּיסְטִיקְעַר עַקְזָאַלְטָאַצְּיַע, אַיָּן בָּאַ-גִּיסְטְּרָוָגָן, אַיָּן פְּאַטְּאַסְּ, ווּעַלְכָן פְּרַץְ אַטְּ אַזְוִי אַיְבָּרְצִיגְגָּנְדִּיקַ גַּעַשְׁלְדָעַרְטַ אַיָּן זִיְּן «צְוִישַׁן צְוִיַּי בְּעֶרֶגְ», ווּדִי חַסְדִּים שְׁפָאַצְּרִין זִינְגַּעַנְדִּיקַ פָּאָרָן רְבִינָסַּ הַזְּיַוְּן אַוְן גַּעַנְסִין דִּי גַּרְוִיסַּעַר פְּרִידַ פֿוֹן שְׁמַחְתַּת תּוֹרָה, אַוְן עַס דַּאֲכַטְּ זִיךְ, אַזְּ דִי גַּאנְצָעַ נְאַטְוָר גַּעַמְטַ אַנְטִילַ אַיָּן דַּעַר גַּרְוִיסַּעַר שְׁמַחְתַּה.

דַּעַר פְּאַטְּאַסְּ פֿוֹן דַּעַר חַסִּידִישַׁעַר בְּרִידַ אַטְּ אַבְּעַר נִשְׁתַּטְפַּט מוֹתָר גַּעַ-וּוֹעַן אַוִּיפְּ דִי פְּרִידַיְן פֿוֹן קְעַרְפָּעַר. אַוִּיךְ דַּעַר זִינְדִּיקָר גּוֹף האַט זִיְּנַעַן רְעַכְּטַן, אַוְן האַט אַוִּיפְּגָעַה אַלְטַן דַּעַם פְּסִיכִישַׁן אַוְן מְאַרְאַלְיִישַׁן גַּעַזְוֹנַט פֿוֹן פְּאַלְקַ, ווֹאָס האַט אַפְּיָלוֹ נְאַנְגָּעַבְן דַּעַם יִצְרָר הָרָע אַוְן גַּעַנְמַעַן אַ בִּיסְלָ מְשַׁקָּה. אַבְּעַר

ג. סאפאושניניקאָו

לשםה, לשם מצווה, וואס האט נאך מער דערוואָרערעט דעם געמייט און דער-
הויבן די נשמה, דער ייְדיַשֶּׁר פֿאַלְקָלָאָר האט עס בְּאַרְאַקְטְּעַדְיוֹירַט אַן אַ
סְּרַ שְׂאַרְפְּזִינְיִקְעַ וְוִיצְזָן. זָאגְט אַחֲסִיד אָזְנוּ די יְוִצְאֵי מְצֻרִים זַיְנְגַען גַּעוּעַן חַסִּידִים,
וְוַיְיל דָּעַר פְּסֻוק זָאגְט דָּאָר בְּפִירּוֹשׁ: — אָזְ יְשִׁיר מְשָׁה, מְשָׁה האט גַּעַז
זַיְנְגַען וְוַעַן אַיְזָן אַרְיְבָעַר דָּעַם יִם סְפָּה, אָזְן זַיְנְגַען זַיְנְגַט דָּאָר גַּעוּוּבְּנִילְעַד
אַחֲסִיד. — פְּוֹנְקַט פְּאַרְקָעַרְטַּר, רַוְּפַט זִיךְ אָפְּ אַמְתַּגְגָּדָה, זַיְנְגַען בַּיִם יִם, בַּיִם
אַפְּרָאַסְט בַּיִסְלָוּ וְוַאֲסָעָר, אָזְן בְּרָאַנְפָּה, אַיְזָן שְׁוִין גַּאֲרַנִּישַׁט קִין חַסִּידִישְׁעַר
עַנְיִן....

דָּעַרְצִילְט אַיצְקִיק מַאנְגָּעַר אַיְזָן דָּעַר בְּאַלְאָדָע פָּוּן פָּאַדְעַלְאַיְעַר רַב, וְוַיְ
אַזְוִי דָּעַר זָקוּן האט מִיטָּן גְּרוּיסָן כּוֹחַ פָּוּן זַיְנְן לִיבְשָׁאָפְט אָזְן אַמוֹנָה, בָּאַחֲרִישָׁט
נִישְׁטָן נָאָר די לִיְּדָן פָּוּן קְעַרְפָּעַר, נָאָר האט אַוִּיךְ גּוּבָּר גַּעוּעַן די שְׁרָעָק פָּוּן
טוּוִיטָה. עָר אַיְזָן אַוְיסְגַּעְנְגַעַן מִיט אַשְׁמַיְיכְל אַוִּיךְ די לִיְּפָן אָזְן האט מִיט צָוָּר
טוּרְוִי, וְוַיְ אַקְיָּדָה, זִיךְ אַיְבָּרְגָּעְגָּעָבָן אַיְזָן מַוְּתָּעָרְשָׁוִיס פָּוּן טָוִיטָה, אָזְן אַיְזָן גַּעַז
שְׁטָאַרְבָּן מִיט מִיתְתַּ-נִשְׁיָּהָה, מִיט אַקְוּשָׁ פָּוּן גַּאֲטָ אַוִּיךְ די לִיְּפָן.

גִּיט אַזְוִי דָּעַר אַלְטָעָר. רַב אָזְן הָעָרֶט די אַוְונְטַ-לִּידָעָר פָּוּן די פִּיגְגָּל זַעַט
די מַעְנְטָשָׁן אַרְוָם, די קִינְדְּעַרְלְעַד אַוִּיךְ די גָּאָסָן אָזְגָּט: —
וְוַיְיל אַיְזָן מִיר, וְוַאֲסָא אַרְךְ מַרְעַט אַיְבָּר דָּעַר עַדְן וְוַיְ אַיְזָן אַגְּבָעַט. / אַט
זַעַט עָר דָּאָס פָּעַלְד, אַט הָעָרֶט עָר דָּעַם טִיךְ. / די פִּיס זַיְנְעַן טַאנְצָן דָּעַם בּוּרָא
אַשְׁבָּח. / אַרְוָם די בִּימְעָר וְוַאֲסָ שְׁטִיעָן בַּיִם בְּרָעָם. / הִיטָּן אָזְן בָּאַהֲיטָן די
שְׁיִינְקִיטָּה פָּוּן וּוּגָּג....

פְּלוֹצָעָם דָּעַרְפִּילְט עָר, אָזְן די כּוֹחוֹת גַּיְיָעַן אִים אַוִּיסָּם, אָזְן עָר פָּאַלְטַ פְּאַרְ
מַאְטָעָרֶט אָזְן מִיד «וְוַיְ אַקְאָסָע וְוַאֲלָט צְעַשְׁנִינוּן אַזְאָגָּג פָּוּן גַּאֲלָד»....

קוּמֶט צַוְּ די מִיטָּן-גַּנְאַכְט שְׁטִיל אָזְן פְּאַרְקָלְעַרְט
אוֹן בִּיגְנַט צַוְּ דָעַם קָאָפְּ צַוְּ מִידְן אַוִּיךְ דָעַר עַרְד: —
— וְוַאֲסָ שְׁטָאַמְלָסְטָה, יִיד ?
— דָו הָעָרֶט נִשְׁטָה ? אִיךְ זַיְגָּג !
— דִּין פְּנִים אַיְזָן בְּלִיךְ,

שרייבער און ווועrk אין ליכט פון פסיבאָגנאלין

— אַבער דאס האָץ איז מיר גְּרִינְג;

— עס פִּיבְּרֶט דִּין גּוֹת;

— וויל איז מיר : עס האָץ מײַן שטערן באָריַרט דער אַטְעָם פון גָּאט.

— זָאג וַיְדֵוּ!

— בְּיוּעַל נִישְׁתַּחֲוֵן, וַיְיַל וַיְדֵוּ אַיז צָעֵר, אָן צָעֵר אַיז גַּעוּוֹיַן,

אָן גַּעוּוֹיַן פָּאַלְט אַוְיף דַּעַר עַרְד וַיְיַל פְּלַעַךְ,

וְואָס גַּנְבָּעַט דַּעַם חָן פִּון דַּעַם וּוּנוֹנְדַּעַר אַוּוּקָעַ...

דַּעַר אַלְטָעַר רַב פִּון פָּאַדְעָלָאַי האָט גַּעַנְטְּפֶעַרְט דַּעַר נַאֲכַט אַזְוִי, אָן

אַיז אוּיסְגַּעַנְגַּעַן. דַּי לְבָנָה וְואָס האָט עַס אַלְץ צּוֹגְעָזָעַן, האָט שְׂטִיל

געַזְאַגְט :

— אוּיפְּ אַלְעַ מִינְעַ לִיבְעַ אַזְאַטְוִיט !...

דַּעַר גְּרוּוּר פִּיזְאַזְשׁ פִּון דַּעַר לְאַנְגָּעָר גָּלוֹת-עַקוּיסְטָעַנְץ האָט גַּעַלְיִיגַט
זִין חָותֵם אוּיפְּ אַונְדוּרְ גִּיסְטִיקָעַר שָׁאַפּוֹנְג אָן האָט אַפְּגַּעַטְעַמְּפַט דָּאס גַּעַד
פִּיל פִּון לְעַבְנָס-פְּרִידִיד אָן דַּעַם גַּעַשְׁמָאַק פָּאַר עַסְטָעַטְיִישַׁן גַּעַנוֹס. דַּי יִשְׁיבָה האָט
קוּלְטִיוּרְט דַּעַם אִינְטְּעַלְעַטְט, האָט «גַּעַשְׁאַרְפַּט דַּעַם שְׁכָלְלָה», אָן דַּעַר פָּאַרְבָּאַט
זִיךְ צָו בָּאַגְּיִיסְטָעַרְן פָּאַרְן «מָה גָּאהַ אַילְן וְהָ», פָּאַר דַּעַר שִׁינְקִיטִיט פִּון דַּעַר
נַאֲטוֹרָה, אַיז אַן אוּיסְדָּרוֹק פִּון גָּלוֹת-קָאַמְּפָלְעַקְס. וְואָס האָט זִיךְ אוּיסְגַּעַלְאָזָט
מִיט אַגְּלִיכְגִּילְטִיקִיט אָן אוּמְפָרְשָׁתְעַבְּדָעַנְיִישְׁ פָּאַר דַּי גְּרוּסִע עַסְטָעַטְיִישַׁע
וּוּרְטַן פִּון דַּעַר אַלְטָעַר קוּלְטוֹרָה, אָן מִיט אַמְּינְדָּרְשָׁעַצְוֹנָג צָו אַונְדוּרְ מַאַ-

דַּעַרְנָעַר קִינְסְטָלְעַרְיִישְׁעַר שָׁאַפּוֹנְג.

די גָּאַלְעַנְעַ עַפְּאַכְּעַ אַן שְׁפָאנְגַּעַז האָט זִיךְ אַרְוִיסְגַּעַהְוִיבָן, טִילְוּוֹיִיג, פִּון
דַּעַם טְרוּקָעַנְעַם אִינְטְּעַלְעַטְוֹאַלְיָזָם, אַן אוּיפְּפָן פְּנִים פִּון דַּעַר גְּרוּוּר דַּעַאַד
לִיטָּעַט גַּעַלְאָזָט פָּאַלְן אַ שִּׁין פִּון לִירִישְׁ-דָּאַמְּאַנְטִישְׁן חָן. שְׁפָעַטְעַר האָט דַּעַר
חַסִּידִזָּמָן אַגְּגָעַהְוִיבָן אַן עַפְּאַכְּעַ פִּון נַעַמְצִיאַנְעַלְן רַעֲנָנָסָאָן אַיז יִדְיִישְׁן לְעַד
בָּן, וְואָס האָט רֻעַהְאַבְּיִילִיטִירְט דַּי מַעֲנְטָשְׁלַעַכְעַ פָּעַרְזָעַנְלַעַכְקִיְּט, פְּרָאַקְלָאַמְּרִיט
דַּעַם מַעֲנְטָשָׁנָס דַּעַכְט אוּיפְּ פְּרִידִיד, אָן גַּעַפְּנַט זִינְעַ חֹוּשִׁים צָו גַּעַנְיסְטִן פִּון

דעם גרויסן חסד פון לעבן. דער חסידישער אידעלל צו דיבען גאט "מתוך שמחה" איז א געניאלאעד קאנצעפט, וואס איז געבויט אויפן ביבליישן יסוד פון אבסאלוטער הארמאנייע, פון א פרידלעכן צווארמענעלעבן מיט זיך און מיט דער וועלט.

די חסידישע פריד איז א ריין גייסטיקע אינספיראצייע, אן אידיעאליס-טישע שפירונג — א יידישע "של מעלה". נישט פון מיר און פאר מיר; נאך פון א באהאלטעהעם מקור — פון קאלעקטיוון אומבאוואווסטויין — צו א הע-כערן ציל: "לשמה". אן שמחה און בטחון איז נישט מעגלעך קיין הארמאניישע אינטערגראציע פון דעם מענטשן אין לעבן און אן אויפריכטיקער גלויבן אין גאט.

די באלאדע — דאס פאנטאסטיישע שוידער-ילד מיט געשפונטער, גיסטרער און נישט גוטע — וועלכע שטאמט נאך פון די גענדיגעריש ציטן, איז פרעם דעם יידישן גייסט. מאנגער האט דעם ושהאנער אויסגעלען אויפן אוניווערסאלן פארנאס, בי די גוים. און אים אריינגעפלרט אין דער יידי-שער דיכטונג, אין וועלכער ער איז פריער געווען גאר זייןיק פארטראטען. עס זייןען געווען גענווג פינלאכע איבערלעבעונגען אין דער קינדheitsפון דעם דיכטער, וואס האבן איבערגעלאזט א סך טונקעלע פלאען אין זיין נשמה, און פארשארטט בי אים די טענדען צו זוכן דאס אומהיימלעכע און טראגיישע אין לעבן. אויפגעהאדיעוועט אין אדרעמקייט און פארזכת דעם בי-טערן טעם פון הונגער, באונדערט אין די יארן פון ערשותן וועלט-קריג האט ער אויך לאנגע יארן נאכן קרייג — אין פולין — ווידער געלעבט אין גרויסער נויט.

"ווען איך בין נאך א קליאן קינד געווען, האט דער צילט איציך מאנגער, איז אויף מיינע הענט געשטארבן דאס קלענסטער ברודערל. מיין ערשותער באירר מיט דער טויט-מיסטעריע. דאס ערשות מאיל האב איך דעמאלאט דער באלאדע אין די טונקעלע אויגן אריינגעוקט, שפעטער מיט יארן האט דער דזוייקער מאמענט באקומוון פארעם אין מיינע באלאדן..."

זיין „ערשטער באָרייד מיט דער טויט-מיסטעריע“, מיט אַ גוססדייןן ברודעל אויף די הענט, האט אַין דער פֿאָרְשֶׁפִּיצְטֶעֶר פֿילְבָּאָרְקִיט פֿון דער קִינְדִּישֶׁר נְשָׂמָה אַיבּוּרְגָּלָאָזָן אַ דָּרְשִׁיטְעָרְנְדִּיקָן אַיבּוֹרְקָן, וְאָס אַיז אַבעָּר אַן אוּפְּהָעָר גַּעֲלִיטָעָרְט גַּעוֹזָרָן אַין אַ גַּעַזְנָטָן אַון פֿרְיִידִיקָן גִּיסְט, וְאָס האָט זִיךְ גַּעֲשְׁפִּיוּזָט מִיט דָעֵר לִיבְשָׁאָפָּט פֿון אַ גּוֹטָעָר הַיִם, מִיט דָעֵר לִיכְטִיקָּעָר גַּעֲשְׁטָאָלָט פֿון אַ זִּינְגָּנְדִּיקָּעָר מַאמְעָן, מִיט דָעֵר שִׁינְקִיט פֿון אַ רַּאְמָאָנְטִישָׁר שְׁטִימָנוֹג אַון דִּיְכִּיקִיט פֿון אַן עַמְּצִיאָנְעָלָן לְעָבָן, וּוּלְכָעָ ערְהָאָט אַיְנְגָּעָ צָאָפָּט אַין אַ שְׁטוּב, וּוּסְׁ אַהֲט גַּעַהְעָרְשָׁט דָעֵר יִדְיִישָׁר נִיגּוֹן, דָעֵר האָפָּעָרְדִּיְקָעָר גִּיסְט פֿון עַמְּדָ-מַעְנָטָן אַון דָעֵר אַיְנְגָּעְבּוּרְעָנְעָר יִדְיִישָׁר בְּתָחוֹן.

זיין בּוֹך „לאָמְטָעָרְן אַוְפָּן וּוַינְטָן“ האָט דָעֵר דִּיכְטָעָר גַּעַהְיִילִיקָט דָעַם אַנדָעָנָק פֿון זִין מַוטָּעָר „וּוְיִיל זִי האָט פָּאָר מִיר אַנְטְּפָלָעָט דִּי שִׁינְקִיט פֿון יִדְיִישָׁן פֿאָלְקָס-לִילְד אַן האָט אַין מִיר אַרְיִינְגָּעְזָוָנָגָעָן יְעָנָם דָעַלְגִּיעָן צִיְּרָה, וְאָס האָט שְׁוִין נִישְׁטָן אַיְין מָאָל גַּעַרְאָטוּוּזָט מִין לְעָבָן אַון מִין לִיד“. צִוְּנָה, וְאָס האָט שְׁוִין נִישְׁטָן אַיְין מָאָל גַּעַרְאָטוּזָט מִין לְעָבָן אַון מִין לִיד.

געַרְאָטוּזָט זִין לְעָבָן — וּוְיִיל לִיבְשָׁאָפָּט פֿון אַ מַוטָּעָר שָׁאָפָּט אַ גְּלִיבָּן אַיְן זִיךְ, וְאָס הַעֲלָפָט זִיךְ אַיְנְגָּלְדִּיעָרְן מִיט צּוֹטְרוֹי אַין לְעָבָן, זִיךְ פֿאָרְבִּינְדָן אַיְן פֿרְיִינְדָשָׁאָפָּט מִיט מַעְנָטָן אַון אַגְּנָעָמָעָן פָּאָר לִיבְדָעַם גּוֹרָל. גַּעַרְאָטוּזָט וּוּעָט זִין לִיד — וְאָס האָט גַּעֲשָׁאָפָּט פֿון פֿרִישָׁן פֿאָלְקָס-קּוֹזָאָל דִּי מַחְיהָדִיקָעָזָפָּן פֿון אַן אַלְטָעָר אַון טִיף עַטְיִישָׁר קּוֹלְטוֹר, וְאָס האָט גַּעַגְעָבָן אַ זִין דָעֵר אַיְנְגָּעָנְעָר עַקְוִיסְטָעָנָץ אַון אַיְנְהָאָלָט זִין קִינְסְטָלְעָרִישָׁן שָׁאָפָּן.

דָעֵר פֿאָדָעָלְאִיעָרְבָּרְהָאָט מִיטָּן כּוֹחַ פֿון לִיבָּעָ אַון אַמוֹנוֹת גּוֹבָּר גַּעַוּזָעָן דָעַם פַּחַד פֿאָרָן טּוֹיט. אַיצְקָה מַאנְגָּעָר האָט מִיט זִין „רַעַלְגִּיגְיָעָן צִיטָעָר“ אַיְן פֿרְיִידִיקָ-גְּלוּבִּיקָן גַּעַמִּיטָה, באָהָרְשָׁט דִּי מַוְרָאָ פֿאָרָן לְעָבָן, אַון האָט זִיךְ נִישְׁטָן אַיְנְגָּעְבָּרָאָכָן אָוָנְטָעָרְן קָאָלְטָן בְּלִיקָן פֿון דִּי ‐טּוֹגְקָעָלָעָ בְּאַלְאָדָעָ-אוֹגָן‐, וּוּדָעֵר גְּרוֹיסְעָר אַמְּעָרְדִּיקָאָנָעָד פָּאָעָט, עַדְגָּאָר אַלְאָן פָּאָעָט, וְאָס האָט גַּעַהְאָט אַיְן דָעֵר קִינְדָהִיָּט אַן עַגְלָעָכָעָ ערְבָּנְסִ-דְּעַרְפָּאָרְוָנָגָן וּוּמַאנְגָּעָר, אַון אַיז אוּפְּיָה דָעֵר עַלְטָעָר גַּעַוּגְקָעָן אַיְן אַפְּגָרְוָנָט פֿון מַאְרָאְלִישָׁן אָוּמְקָומָן.

דָאָךְ אַיז גַּעַבְלִיבָּן פֿאָרְשָׁטָעָקָט עַרְגָּעָץ אַין אַ וּוּנְקָלָ פֿון דָעֵר נְשָׂמָה אַ

פינעלכער צייכן, וואס האט נישט אויפגעעהרט צו בלוטיקן און דער דיבּ טער האט נישט אין מאָל — זיין פֿאַטער — געפֿרוּוֹת הילִין דעם ווַיִּטְקִים מיט פֿאַרגּוּסָנוּג — ביַי אַגְּלוּל ברָאנְפֶּן — אָונֵן אַיְן דִּי פֿרִידִיךְעַ מִינְטוּן פּוֹן יִצְחָרָה, וּזְעַן עַס האט זיין שטערן באָריַּט דער רוח-הקודש פּוֹן יִדְישָׁן נִיגּוֹן, האט ער אין זײַנע באַלאָדָן פֿאַרגָּסָן לִיכְטִיקָע טְרָעָרָן אוּיף די מענטשלעכָע לְלִידָּן, וואס האָבָּן אי געטרַיסִיסְטָן באּאוּוּינְטָן.

איציק מאונגער האט די גוינשע באלאדע געידיישט און געמענטשלעכט.
ער האט זי באפריטס פון יעדן שוידער, אבערגלויבן און פאנטאטיסטייך און זי
אויסגעטאן פון אירציאנגעלן לובוש. ער האט געפונען אין זיך גענוג גיסט
טיכון כוח אויפט צו סובלימירן דעם פחד פאר דער "טוויט מיסטערעריע". האט ער
מיט א מוטיקן בליך ארײַנְגָעָקָוּט אין די "טָוּנְקָעָלָע אִוְגָּז" פון דער באלאדע
און ארײַנְגָעָפְּרִיט אין איר א סיַפְּרִ-הַמְּעָשָׁה אָוֹן אָנֵהָאָלָט, ווֹאָס אַיְזָדָרֶכֶת
אויס רָאַצְּיָאָנָגָעָל, לאָגִישׁ, נָאַטְּרִילָעָד, טִיףְ-מְעָנְטָשָׁלָעָד אָוֹן פִּסְכָּאַלָּגִישׁ
בָּאַרְעַכְתִּיקְט.

איציק מאנגער אין אַריין אַנְדָּר נַאֲצִיאָנָאַלָּעֶר, אָנוֹ אַוְיךָ אַינְנָאַלָּעֶר
אונוּוּדְרָסְאַלָּעֶר פֿאַעַזְיַע, כָּאַטְשׁ עַד אַיזְנָאַךְ וּוַיְינִיק אַיבּוּרְגְּזְעַזְכְּטָן אַינְנָאַלָּעֶר
פֿרְעַמְדָּע שְׁפְּרָאָכְן, אָנוֹ אַוְיךָ נַאֲךְ נִישְׁתְּ גַּעֲבָג אַפְּגַּעַשְׁאַצְטָם אַינְנָאַלָּעֶר אַיִּיְהָ
גַּעֲנָעֶר לִיטְעָרָאָטוֹר. עַד שִׁינְיַט וּוֵי אַוְיִיטָר שְׁתְּעָרָן אַינְ הִימָּל, וּוֹאָס זִיְּן
לִיכְטָ גִּיְּטָ צֹ דָעָר עַרְד לְאַנְגָּעָ יָאָרָן. הָאָט דָאָךְ גַּעֲדוּיְעָרְטָ עַטְלָעָכָע דָּרוֹת
בֵּין דִּי וּוֹלְעַטְהָאָט דָעָרְעָן דָאָס אַוִּיסְטְּעָרְלִישָׁע לִיכְטָ פָּוּן שְׁלוּם עַלְיכְּמָעָן.
דִּי דִיכְטְּעָרְישָׁע וּוֹיְזָעָ פָּוּן יִידְיָשָׁן פְּאָלָק אַיזְנִישְׁתְּ אַיִּינָ מַאֲלָפָרְלָאָפָן דָעָם
וּוֹעָגָ דָעָר מַעֲנוֹמְשְׁלָעָכְעָר גַּעֲשִׁיכְמָעָ, דָאָס לִיכְטָ פָּוּן דִּי נְבָיאָים בְּלַאֲנוֹדְשָׁעָטָן נַאֲךְ
עַרְגָּעָץ אַיִּן קָאַסְמִישָׁן רְוִיָּה, אָנוֹ עַס זָוְכָט נַאֲךְ אַ וּוֹעָגָ צָוָם מַעֲנוֹמְשְׁלָעָכְעָן הָאָרָאָ
צָנָ דָעָר פְּאַעַטְיְשָׁעָר גִּיסְטָ פָּוּן אַ סְד אַונְדוּעָרָעָ גְּרוּיסָעָ קִינְסְטְּלָעָרָס אַיִּן בִּיִּיְהָ
דָעָ שְׁפְּרָאָכְן.

אוודאי איז פאָפּוֹלַארִיטָעַט דער וועג צו דערקענטעניש. און מאָנגער איז
ווייְיךְ פֿאָפּוֹלַעַר אָן באַלְיבַּט. די מסָאנְדַּעַמְּאַנְסְּטַרְאַצְּיַע פֿון סִימְפְּאַטְיַע פֿאָרֶן

שרייבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאאנגליין

דיבטער, וואס האט פארזאלט אויף אַ מאנגער-אוונט אין היכל התרבות אין תל-אביב אַרייבער דריי טויזנט מענטשן פון אלע פאלקס-שיכטן, פון עמק ביז מיניסטראן און דעופטאטן, און "אויב נישט נאך העכער": ביון הונדרטער חברים פון קיבוצים, ועלכע זיגען אֹזָא אַינציגע, אַריגינעלע און גיסטריךע יידישע דערשיינונג ווי מאנגערס לידער; דאס אַלְץ זאגט עדות אויף אַן אויפגעוואָאכטן אִינטערעס פֿאָר אָונדוּערע קינסטלאָרישע פֿאָלְקָה, פון אַ נײַעַם אוּפְּבָּלִיךְ פֿוֹן חַסְדִּיּוֹת אַן אהבת ישראל, וואס וועט אוּזְּ פֿוֹן באָדֵן פֿוֹן אַנְגַּן לאָנד עַפְּנָעַן נַיְעַ פֿערסְפְּעַקְטִּיוֹן פֿאָר די שֻׁפְּעַרְישָׁע פֿאָטְעַנְצָן פֿוֹן עַמְּ הַסְּפָּר, וואס דָּרָף זִיִּי, ווי אָונדוּערע נְבָיאִים האָבָן גַּעַד חַלּוּמָט, — אַן אוֹר לְגָוִים, אַ לְיכַט פֿאָר פֿעַלְקָעָר.

געַבָּן אַן קוֹדֶצָּעַ שְׁטוּרִיכָּן אַן אוַיסְשֻׁפְּנְדִּיקָּ בַּילְד פֿוֹן מאנגערס קִינְסְטָה לעִירִישָׁע גַּעַשְׁטָאַלְט, אַיז ווי מאָכוֹן אַ פֿאָטְאָגְרָאָפְּיעָ פֿוֹן אַ קָּאנְטִינְגָּעָנט אַ גָּאנְצָן, וואס מַעַר אֹזָא בַּילְד וועט אַרוּמְגַעְמָעָן, אַלְץ ווַיְינְקָעָר וועלְן זִיד אַנְגָּעָן די שְׁאַטְּרִוְנְגָּעָן, פְּרָטִים אַן נְיוֹאָנסָן. אַן יְעַדְעַר פְּרָט האָט גַּרוּסָה חַשְׁיבָּה אוּזְּ דָּעָר מַאֲפָעָ פֿוֹן דָּעָר מַעַנְטָלְעַכָּעָר נְשָׁמָה אַן אַן דָּעָר קִינְסְטָלְעַרְישָׁע שָׁאָר פּוֹנוֹג.

פֿוֹן דָּעָם מאנגער-קָאנְטִינְגָּעָנט האָב אַיך בָּאוּזִין צוֹ בָּאַלְיִיכְּטָן בְּלוֹזָ אַינְגִּיךְ פְּרָאָגְמָעָנטָן. מַיִּין כוֹוָה אַיז צוֹ אַנְטְּפָלְעָקָן כָּאַטְּשׁ טִילְוִיּוֹז דָּעָם כִּיְּ שׁוֹפָּעָ פֿוֹן זִין לְדִי אַזְּ אַוְיְהִוְיָהָן אַ פֿאָר פֿאָלְדָן פֿוֹן פֿאָרְהָאָנָג אַיבָּעָר דָּעָר מִסְּטָעָרִיעָ פֿוֹן זִין שָׁאָפָּן. וועַל אַיךְ פֿאָרְעָנְדִּיקָן מִיטָּ מאַנְגָּעָרָס אַ נְאַכְּתִּיתְפִּידָה, וואס קָעָן אַרְיִינְגְּעַנוּמָעָן וועַרְן ווי נַאֲכָד אַ קָּאָפִיטָל אַן סְפָּר תְּהִילִּים, אַן אוּפְּ וועלְן מִיר מַעַגָּן מִיטָּ דָּעָר פֿרְוּמְסְטָעָר כוֹוָה זָאגָן אָמָן:

דָּאָס ווְאָסָעָר טָוְנְקָלְטָ שְׂוִין, סָאַיז נַאֲכָטָ.

דָּאָס צְעַנְטָעָ ווּוְנְדָעָר אַיז אַנְטְּפָלְעָקָט.

שְׁלָאָפָּן וועַל אַיךְ דָּא בִּים בְּרָעָגָ,

מִיט נַאֲכָט אַן רָעָגָן צְוַעְדָּעָקָט.

ג. סָאַפְאָזְשִׁנְקָאָו

מיין אויג האט אויסגעטרונקען היינט
די רויטע זון פון וואלד און פעלד.
וועט דורך מיין חלום גיין די זון,
די ליבשאפט און די גאנצע וועלט.

לייכט פון חלום און פון וואר —
א, טו זיך קיינמאָל פון מיר אָפ.
מיין תפילה פֿאָלֶט צו דיר אין שוויס.
וועי ס'פֿאָלֶט מיין קליד פון גוף אָראָפ.

דאָס וואָסער טונקלט שוין, ס'אייז נאָכְט.
פון מיינע לענדן פֿאָלֶט די שטריך,
מיין ליפ באָרִידֶט דעם גראָען שליאָר,
וואָס פֿירֶט אָן טאל אַריין צוּרִיק.

א, גָּאָט, מיין יעדע תנועה אייז אָ לֵיד,
אָ לוֹיבְגַּעַזְאָגָג צוֹ דֵיר.
טָאָלָאוֹ די ווַיסְקִיטָּפָן דָּעָרָ נָאָכְט
אָ שְׂטִילָעָ אַיְפְּגִינָּן אַיְבָּעָרָ מִיר

און איין דָּעָר ווַיסְקִיטָּפָן — הַיְלִילִיק מִין,
דאָס טוֹנְקָעַלָּע וואָסְעָר אָן דָּאָס פֿעלָד,
די גְּרוּיָע הַיְיָולָעָךְ פֿוֹנְגָעָם טָאָל,
דָּעָם חַלּוּמָן פָּוָן דָּעָר גַּאנְצָעָר ווּלְעָט...

ש"י ערנו

די אידען-וועلت פון ש. י. עגנון ליטערארישע געשטאלטן

די מאדרנע קינסטלערישע ליטעראטור, אין אונדזערע ביידע שפראכן, ווארכט אין דער טראדיציע פון חסידיום און פון פאלקלאָר, וועעלכע שטראמען ארוייס פון די זעלבע קוואָלן. די חסידייש מעשה, וואָס איזו ממשך דעם דערציילערישן נוסח פון דער אגדה און פון מדרש, האָט באַפֿלְגָּלְט די פאנטאייע פון פאלק, באַנִּיט זײַן שעפֿערישן געדאנק, און צוּרִיקְגַּעֲבָּן דעם העברעישן און יידישן זואָרט זײַער אוֹרְשְׁפֶּרְיְּנְגְּלְעָכָּעָה קְרָאָפְּט, וואָס פִּירְט צומ בִּבְּלִישְׂמָן מְקוֹר, צוּ דער קָאָסְמִישָׂעָר הַאַרְמָנִיאָע און דער אָנוֹוּרְסָאַלְעָר אִידְעָע, וואָס האָט אֵין לִיבְּשָׂאָפְּט פָּאָרְבּוֹנְדָּן מְעַנְשָׂה, גָּטוֹר אָון גָּאָט.

ר' נחמן בראצלאווער, דער פָּאָטָעָר פון דער חסידיישער מעשה, פֿלְעָגָט זאגן: «אָ מעַשָּׂה פֿאָרְשָׂלְעָפְּרִיט נִישְׂתָּה, נָאָךְ וּוּקְטָה דַעַם מְעַנְשָׂה פון שְׁלָאָפְּ». עס הייסט, אָז אָ מעַשָּׂה לְאָזֶת דַעַם מְעַנְשָׂה נִישְׂתָּה אַיְנְשָׂלְאָפְּן אֵין דער קְלָעָה פֿיקְעָר וּוּרְעָמְקִיט פון דער אַינְעָרְצִיעָה, נָאָר הַאַלְטָה וּזְאָךְ זִינְעָר חֻשִּׁים אָון אַנְטְּפָלְעָט פָּאָר אִים די פָּאָרְבָּאָרְגָּעָנָה וּוּגָן, וואָס פִּירְן צוּ אָ העכְרָעָרָה חַכְמָה פון לעַבָּן, צוּ אָן אַינְגְּרָעָלְעָכָן שְׁלוֹם בַּיתָּה, צוּ אָ פרִידְיקָעָר אָון האַרְמָאָה נִישְׂעָר אַינְטְּגָרָצִיעָה פון יחיד אֵין לעַבָּן פון כלְל.

אֵין דער מעַשָּׂה «דער חַכְמָה אָון דער נָאָר», דער צְיִילְט ר' נחמן ווי דער חַכְמָה דער גְּרוּגִיכְט מִיט זִינְעָר חַכְמָה אָסְטְּ דַעַפְּלָאָגָן אֵין לעַבָּן. אַבְּעָד די אָומְגָעָזָעָה טִיקְטָעָה תָּאוֹהָה צוּ נָאָךְ גְּרָעְסְּעָרָעָ דְּעָרְגְּרִיכְוּנְגָּעָן פֿאָרְשָׂתְּעָרָט אִים זִינְעָר רָוָא אָון בָּאָרוּבָּט אִים פון גְּלִיקָה. דער נָאָר, דַּאֲקָעָגָן, האָט נִישְׂתָּה קִין שְׁכָל צוּ דער אַבְּרָעָן מְאַטְּעָרְיְּלָעָ דְּיִיכְטִימָעָה, עָרָ פָּאָרְמָאָגָט אַבְּעָד די חַכְמָה פון פְּרִיְּרִי דִּיקְוָן גְּעַמִּים אָון די העָרָאִישָׂעָ קְרָאָפְּט פון גִּיסְטִיךְן גְּלִיכְגָּעוֹוִיכְט. די פְּרִיְּרִי דָּעָרְלָאָגָט אִים אָגָּלָאָן וּוּאָסָטָר אָון עָרָ זָאָגָט אִיר מִיט לִיבְּשָׂאָפְּט: «אָ טִיעָרָן וּוּיְינָן האָסְטוּ מִידָּגָּעָבָן, מִין זִינְעָר...» עָרָ האָט עַס אָזְוִי מִיטָּן כּוֹחָ פון זִינְעָר

טְרוֹדִים עָרִישׁ אֶפְטִימִיסְטִישׁ גַּעֲמִיט פֵּאַרְוּזָאנְדָלֶט דָּס וּאֲסָעָר אַיִן וּוֹיִין.
אוֹדוֹדָאי אַיִן עַס וּוַיְנִיקָעָר פָּוָן וּוֹיִין, אַבָּעָר עַס אַיִן זִיכָּר עַפְעָס מַעַר פָּוָן וּוֹאַיִן
סָעָר, אַדָּעָר וּאֲסָעָר מִיט "עַפְעָס"; מִיט עַפְעָס וּאַס דַּעֲרָמוֹנְטָעָרֶת אַוְן שָׁאָפָט
אַפְּרִידִיקָע שְׁטִימָוָגָה. אַיִן עַס נִישְׁתָּקִין רְעוּזָגָנָצִיעַ פָּאָרָן בִּיטָּעָרָן גּוֹרָל,
נָאָר אַן אַיִידָלָעָל סְוּבְּלִימָאָצִיעַ פָּוָן דִּי עַלְעַמְעַנְטָאָרָע אַינְסְטִינְטִיקָהָן אַוְן פָּוָן דִּי
שְׁוּעָרָעַ לְעַבְנָסְגִּינִּיטָּן, וּוּלְכָבָעַ צְעַגְיָעָן זִיךְרָן שְׁאָטָנָס אָוֹנְטָעָר דִּי שְׁטָרָאָלָן
פָּוָן זָוִינְקָן גִּיסְטָט.

דער מענטש איז אויף אונז מאין אופן גובר אין זיך די פרימיטיווע אפעריטען.
וואס שמיידן אים צו ווי מיט צוֹאנְגָעָן צום ערידישן באָן. און איז ער באָ
קומט די שליטה איבער זיך און דאמינירט אין זיך די חייש-ביילאָגִישׁ עלייעַ
מענטן, צעלילען זיך איז זיין געמאַט מיט אַ ליכטיקער פרײַד אלעַ העכערעַ,
אוּוּסְטוּנִיגְקָעַ, מענטשלעַכָּה קראָפְטָן.

זאגט איציך מאנגער צו דעם געקריזיטקטען אויפן צלט: «טו אויס דעם אָרְעָל פֿוֹן לַיִד, דַּרְקָעָן דַּעַם שְׁטוּבִּי, דַּרְקָעָן דַּעַם מענטשֶׁן, די בְּרִיך צו גָּאַט, די בְּרִיך צו פְּרִידִיך...» עס הייסט, אוֹ אהֲבָת הַבְּרוּת אוֹ די בְּרִיך וואָס פִּירְט צו אהֲבָת המִקּוּם. דאס אוֹז פְּסִיכִישׁ דַּעַר נָאָטִירְלַעֲכָר וּוְעָגְפּוֹן די לִיבְעַ-אָפְּעַקְטָן. אַ קִּינְד לְעַרְנֵט זִיךְרַעַנְט אָז אָוִיס פְּרִיעָר צו לִיבְנַן זִינְעַנְט עַלְתְּעַרְנָן, אָז לִיבְעַ-אָפְּעַקְטָן. אָז זִין הָאָרֶץ זִיךְרַעַנְט אָז עַשְׂרֵנְט אָז אָוִיס אַוְיְסְגַּעְצִיְּיקָט לִי-בְּעַ-סְעַנְטִימְעַנְטָן, קָעָן עַר שְׁפַּעַטְעָר אַיְבְּעַרְטָרָאָגָן זִינְעַנְט גַּעֲפִילְן אָוִיךְ אוֹירְךְ אַנְדְּרָעַ מְעַנְטָשָׁן. דַּעַר אָבָעָר, וואָס אוֹז גַּעֲלִיבְּנָן מִיטְ אַפְּאָרְשְׁלָאָסָן הָאָרֶץ צו זִינְעַנְט לִיבְלַעַכְעָר פְּאָטָעָר אָז מְוֻטָּעָר, וּוְעַט קִינְמָאָל צו קִינְנָעָם קִינְיַּי לִיבָּעַ נִישְׁתָּה אָבָן. די וואָס אָבָן קִינְיַּן מְעַנְטָשָׁן נִישְׁתָּה לִיבָּ, אָבָן אָוִיךְ צו גָּאַט נִישְׁתָּה קִינְיַּן הָאָרֶץ. זִי קָעָנָעַנְט אָפְּלָו זִין פְּרוּם, אָבָעָר פָּאָר מְוֹרָא נִישְׁתָּה אָוִיס לִבְעַ... דאס מְעַנְטְּשַׁלְעַבָּע אָז דַּעַם מְעַנְטָשָׁן — אָדָעָר דאס גַּעֲלַעַכְעָן אָז אִים — זִינְעַנְט זִינְעַנְט בְּרִידְעַרְלַעַכְעָן אָז הַוּמָאנִיטָאָרָעָ סְעַנְטִימְעַנְטָן, זִין וְאַהֲבָת לְרַעַד כָּמוֹן, דאס אוֹז די בְּרִיך וואָס פִּירְט צו דַּעַר וּוּעָלָט אָז דַּעַרְיָהָר אָוִיךְ צו גָּאַט, וּוְיִלְגָּאַט אָז דַּעַר סִימְבָּאָל פֿוֹן לִיבְשָׁאָפָּט אָז אַבְּסָאָלּוּטָעָר הַאָרְמָאָנִיעָ, פֿוֹן אַיְבְּקָעָר בְּאוּוּגָנוֹג אָז פְּרִידִיךְ-שְׁעַפְּרִירָשָׁן לְעַבָּן. די חַסְדִּישׁעַ מְעַשָּׁה אָז טִיף דַּרְכְּגַעְדְּרוֹנְגָעָן מִיט אָט דַּעַם גִּיסְטָ, מִיט אָז וְאָרְעַמְעָר פָּאָ טַעַרְלַעַכְעָר גּוֹטְסְקִיט אָז לִירִישָׁן חַזְ, וואָס אָז לְוַיְטָעָר טְרִיסְט אָז בְּתָחָן. דַּעַר רַיְנְסְטָעָר קִינְסְטָלְעַרְישָׁעָר הַמְשָׁךְ פֿוֹן דַּעַר חַסְדִּישׁעַר מְעַשָּׁה אָז

דרור מאדערנער ליטערטטור, איזו אונדזער ערשותער נאבעל-לאודעאט, שמו אל יוסף עגנון. ער איז א קritisטייליזרטער סיינטזו פון תפיליה און מעשה, וואס האט אלע חנוץ און אינאייגאנרטיקן סטיל, פון און עצער יידישער עטמצע טיק, וואס איזו אויסגעפוץט אין א שפראך-אוצר פון אלע היסטארישיע תקופות, און אין זולכע עס פוליטרט א גרויס יידיש הארץ פון ליבשאפט צו מענטשן. און א פאַרבינזונג מיט די פאלקסטימלעצע קוואָלן פון דעם יידישן קראָעט טיווין געדאנק, איזן וועלכן די פאנטזיע האט צוֹאַמְעָנְגְּשָׁפְּלָט מיט דער ניטישער כוונה, בליבט נישט אַנְטְּפָלְעָקֶט אָוּן נישט פֿאַרְשְׁטָאָגָןָעַן דער מהות פון עגןום שאָפָן.

בדבוקת דורותistik בי די קוואלן פון זיין קומסט...

על איז פאראן א פערזענעלכער אונ איגנאנרטיקעט טאן אין עגנוןס
וועלט-געפיל, וואס דערגענטערט אים צומ סאמע עיקרדיקון קערן פון דער
אלטרויסטיישר אידיעע, פון וועלכער עס האט ארויסגעשפראצט די בי-
בלישׁוועטלט-אנשווינגן. זיין אלטרויזם איז פון א הוייכער העראיישער
בחיבנה, פון מסירת-נפש, ווען דער מענטש הייבט זיך אָרויס פון דעם ערדיישן
באזון און ווערט "די בריך" וואס פירט צו גאנט. אהבה התוליה בדער
אייז קיין ליבע נישט, וויליל די אמתע ליבע הייבט זיך אָן דאָרט וו אַיגנער
אייז גרייט עפֿעס אַפְּגַּבְּעֵן פון זיך פָּאָרֶן צוֹיִיטָן. עגנוןס העלדָן זיך
מקיריב פָּאָרֶן גָּלִיק פון זיירעַ לִיבָע וּזְנוּס אָן זִין שאָפָּנוּג ווערט אָ
סִימְפָּאנְגָּעַ פון דִּי שְׁעַנְסְּטוּ מַעֲנְטְּשָׁלְעָכָבָעָגְּפִילָן, וואס פָּאָרָק עַרְפָּעָרָט אָן זִיך
די העכטָה הוֹמָאנִיטָאָרָעָ וּזְוָרָטָן.

אויבנאופיך קען אויסזען, און עגנוןס העלדן האבן נישט קיין בלוט אין די אדרון, און זי זיגען פאָרטראָגן איז די העכברע וועלטן, און אומרו פון אינסטינקטווע טענדענצען. אבער דאס איז נאר אן אויסערעלעכע שאַלעכען, הינטער וועלכער עם פולסירט אן אינטנסיוו עמאציאגעל לעבן. און עגנון האט פאָר דעם אָ רעליסטיש לשון, וואָס האָלט זיך אבער איז די צניעות-די-קִידִישׁ גרענצען. זיינע מענטשן זיינען פון בלוט און פלייש, אבער זי

ג. סָאַפְּרָאוֹשְׁנִיקָאָו

פארליין נישט די שליטה איבערן חומר. עזה כמות אהבה, זיער ליבשאפט איז שטארק ווי דער טויט, און זי זיינען גרייט אויף איר מזבח מקריב צו זיין דאס איגענע לעבן.

די דערציאלונג «והיה העקב למישור» — דאס קромע וועט אויסגעט גלייכט ווערן — איז כאראקטעריסטיш פאר דעם זשאנער. דאס איז איינע פון זיינע פריסטעה שאפונגאען, אין וועלכער זיין שפראך איז נאך ברײיט צען שווומען און פֿאַרְלִיךְט זיך אין פרטימ, ווי אַ שטראָם וואָס איז אַרְוִוִּס פֿון די ברעגעס. אין די שפֿעטערדייקע ווערך איז ער מער קאנצענטראָט, סטיליסטיש מערכ רײַף און אַיגֶנָּאָרטִיך. מיט אַ גַּעֲנִיטָּעָד האנט פֿון אַ גַּרְוִיסָּן מיסטער באָוּוּיזָט ער צו דָּאָמִינִירָן די שפֿרָאָקָּזְטִיכָּע אַן גַּעַבְּן זיינַע קִינְּנָה סטילערישע געשטעאלטן אַ פֿלאָסְטִיכָּיָן אַיסְטְּרוּקָּט.

אָבעָר אַין דער יונְגְּטָלְעָכָר נָאוּוּלָע אַנְטָפְּלָקָט זיך שוֹוִין דער פֿולָעָר אִידְעִישָׂעָר תְּמִיצָת פֿון עֲנוּנוֹן שָׁאָפָּן: די נְשָׁמָה, וואָס באָהָעלָט מיט אַ מִיסְטִישָׂעָר שֵׁין זיינַע הַעַלְדָּן; די נְתִיחָה צו מִסְרָתָה-פּֿאָפָּשׁ, ווי אַן אַיגֶנָּאָרטִיך קָעָר שְׁטָרִיךְ אַין דער פֿסְיָיךְ פֿון יִדְיָישָׂן מַעֲנְטָשָׂן אַין דער אַינְנָרְלָעָכָר קָאָמָּפְּ פֿאָר גִּיסְטִיקָר שְׁלִימָות, וואָס אַין די טְרִיבְּקָרָאָפָּט פֿון זיינַע דְּרָאָמָּאָט טִישְׁעָר האַבְּדָלוּנָג.

דער נְאָמָּעָן גּוֹפָּא פֿון דָּעַם ווערך קָעָן דִּינְגָּעָן ווי אַ פֿאָרְמוּלָע וואָס סִימִּי באַלְיִזְּרָט דָּעַם קִינְגְּסְטָלְעָרִישָׂן גּוֹסָה פֿון זיינַע גַּאנְץ שְׁעַפְּרָעִישָׂע לעַבָּן. והיה העקב למישור: דאס קְרוּמָע פֿון לעַבָּן דָּאָרָף דער מַעֲנְטָש אַיסְגָּלִיכָּן מיט זיינַע אַיגֶעָנָע קָרְעָפָּטָן. אַין קִרְיסְטָנָהוּם האָט אַיסְגָּלְעִילִיזָט די וועָלָט; אַין יִדְנָטוּם אַין דער מַעֲנְטָש דָּעַר וואָס לִיְיָוָת אַוִּיס די וועָלָט. אַ מְלֻכָּות שְׁדִי וועָט נִישְׁתָּאָרָאָפָּאָלָן פֿון הַיִּמְלָאָה, דער מַעֲנְטָש דָּאָרָף עַס שָׁאָפָּן. דאס אַין אַין הַסְּכָם מִיטָּן בִּיבְּלִישָׂן וועָלָט-בָּאָנָּעָם. אַ האַרְמָאָנִיעָ אַין מִיקְרָאָז קָאָסְמָאָס אַין אַין אָוְמָאָדִינְגָּטָר תְּנָאִי פֿאָר אַ האַרְמָאָנִיעָ אַין די עֲולָמוֹת הַעֲלִינוֹנִים. דער ווֹילָן פֿון צְדִיק, אִינְסְפְּרִירִיט אַין גַּעֲפִיל פֿון יוֹשָׁר אַן גַּעַד רַעֲכְטִיקִים, אַין דער העַכְסְטָר גַּעַבָּאָט וואָס רַעֲגִירָט אַלְעָז וועָלָטָן. אַ קָּאָסְמִיָּה שַׁע קָרָאָפָּט אַין פֿאָרְבָּאָרָגָן אַין דָּעַם מַעֲנְטָשְׁלָעָכָן ווֹילָן גַּעֲלִיטָעָרָט אַין יִסְוִרִים אַין באַזְעָלָט מִיט לִיבְשָׁאָפָּט צו זיינַע מִיטְמָעָנָטָשָׂן. אַזְוִי האָט גַּעֲלָעָרָט די קְבָּלה, אַין דער חַסְדִּיזָם האָט גַּעֲשְׁטָרָעָבָט עַס צו פֿאָרוּוּרְקָלָעָכָן אַין טָאָג-טָעָגָלָעָכָן לעַבָּן.

אין דעם מאמר חו"ל וועלכּן עגנון אין זיך נוהג צו געבן ווי א מאטא צו זינע ווערך, ווערט געזאגט : "וואען א מענטש גיט אראפּ פון דורך היישר, ווערט אָ פֿגּם בַּיִידְן". דארך ער אויסקופּן די זינד, מאכט רש"י — "אויסקופּן דורך יסורים"... טיל עגנון ווערך זענן אויס ווי קינסטעלערישע אילוסטרצייעס צו א פֿסוקּ; אָדרער דער פֿסוקּ קומט ווי א לאגיישער אויספֿיר וואס בארכטיקט די האנדולונג.

היבט און עגנון זיין אריינפֿיר אין דער דערצילונג מיט די ווערטער : "דאס אין אָ מעשה מיט אָ מענטשן וואס היסט מנשה חיים, און קומט קין בוטשאטעס און פֿאָרלייט זיין מצבּ, און די אָרעמקּיט ברענוגט אַים אָן ער זאל אויך פֿאָרליין זיין גלויבּן ; האט עס געבראקט צו אָ פֿגּם בַּיִידְן, אָן ער אָין געוואָרן פֿאָריאגּט אָן פֿאָרשטוויסן..."

און אָזֶן דערצילט שמואל יוסף עגנון, אָן אָ באָרעדעווידיקּון סטיל פֿון אָ חסידישער מעשה, אָ קאנונענציאָגעלע געשיכטע וועגן אָ יידְן אָ סוחר אָן זיין אשתייל, קריינדֵל טשאָרני. ס'איו אָ שטייגער-ביבּלד פֿון אָמְאלִיקּון קלינשטעטל, וואס דערהויבּט זיך אָין פֿאָרלויףּ פֿון דער דראָמאטישער האָנְגָּלָונְג צו העראָישער עפּיךְ, צו עכט-יידישער נשמה-גראָיסקייט, וועלכּע פרץ האט באָצְיַיכָּנט מיטּן באָגריפּ "אויבּ נישט נאָךְ העכּער", וואס מיינט, אָזֶן מיטּגעלְל אָן הילְפּ פֿאָרְן לְיִידְנְדִּיקּון מענטשן אָין "נאָךְ העכּער" ווי אָרוֹפּיִ גִּין אויפּן הימָל. ביַיְ עגנוןען נעטְט אָן די טענדענְצָאָר טראָאנְסְצָעָנְדְעָנְטָאָלָע דִּימְעָנְסִיעָ אָן גִּיטָּ פֿון "אויבּ נישט נאָךְ העכּער" צוּם "העכּסְטָן" — צוּם העכּסְטָן אָיסְדוּרְקָ פֿון מענטשלעכּקִיטִים...

עגנון אָין אָ טִיךְ גָּלוּבִּין מענטש, אָן גָּלוּבִּין שליסט אויס די אִיְּ רָאָגָע — דעם צויפּיל אָן דאס אויטלאָקָן — אָבָּער ווישט נישט אָפּ דעם תמיותדיין אָן צוֹטוּרְיַילְעָכְן שמייכּל פֿון די לְיִפְּן. אָ לִיכְתָּבָר שמייכּל שׂוּועָבָט צוּוִישָׁן זִינְעָ שׂוֹרוֹת, אָן אָזֶן שׂמִיכְלָעְנְדִּיקּ דערצילט דער מהָבר ווי קריינדֵל טשאָרני האט גַּעֲפִירְט דאס גַּעֲשִׁעְפְּט אָין דער קָהִילָה קְדוּשָׁה בוטשאָטְשָׁה, אָן מנשה חיים האט אָרוֹיסְגָּעהַאלְפּן אָנוֹ קִינְמָאָל פֿון האָנט קִין ספר נישט אָרוֹיסְגָּעהַאלְזָן. קְוִים דּוֹרְגְּעֻקּוּמָעָן מיטּ דער פרנְסָה, אָבָּער גַּעַד לְעַבְטָ בְּשָׁלוּם. מִישָׁן זיך אָרְיִין שְׁלַעַכְּטָעָן מענטשן אָן ווַיְלָן אָיסְדִּינְגָּעָן די קלִיִּים. העכּערת מען די אָרְעָנְדָע. האט די הוֹסְפָּה אָרוֹפְּגָּעָסְן דעם פֿאָרְ-

שלום בית און פון הארץן דער גלויבן.

און דער לעבעדיקער מנשה חיים, דער און דעם כותב, האט פַּרְגָּעָזֶעַץ זיין וְאַנְדָּעָרָוְגָּה. פִּינְגָּה יָאָר הַאֲמָט עַר אָזְוִי זִיךְ אַרְמוֹגָעָשֶׁלְעָפֶט פָּוּן שְׂטָאָט צָו שְׂטָאָט, וּוֹ גַּעֲטָאָגָט דָּאָרָט נִישְׁתָּחַגְעַכְתִּיקְתּוֹ. עַנְדַּלְעַךְ הַאֲט עַר זִיךְ פַּאָּרְבָּעָנְקָט אֲהַיִם. הַאֲט עַר אַיְינְגָּה אַנְדָּלְט מַתְנוֹתָ פָּאָר זַיְן קְרִיְינְדָּל טְשָׁאָרְגִּי, הַאֲט נִישְׁתָּחַגְעַסְצָן מִיטְצָוָנְעָמָעָן אַכְמִיעָ קְעָגָן שְׂוֹאָנְגָּעָרְשָׁאָפָט, אָוֹן הַאֲט לִיךְ פָּאָרְנוּמָעָן אוּפָן וּוֹעֵג צָו מִדְינָה בּוֹטְשָׁאָט. גַּעֲקוּמָעָן אַיְן שְׂטָאָט הַאֲט עַר זִיךְ גַּיד דְּעַרְוּסָט זַיְן בְּרָאָר: קְרִיְינְדָּל טְשָׁאָרְגִּי אַיְן אַשְׁתָּאַיְשׁ אָוֹן אַיְר
קְיִינְדָּל אַיְן דְּעַרְבִּיבָּר אַמְּמָר...

בפאר אַמְוָרָה, סְאִינוֹ דָּאַךְ גַּעֲבוּרֵין גַּעֲווֹרָן פָּאָרְנוּ גַּט...
אמת איז, או אין שטאטם האט מען אים געהאלטן פאר טויט, מען האט
געפונגען דעם כתוב פון בוטשאַטשרurb רב ביי אַנְפְּטֶר, געמיינט או דאס איז
מנשא חיים, אוון אים געבעראָכט צו קבר ישראל ערגען אין דער פרעמאָד.
אַבְּבָעַר מונשא חיים ל'עַבְתָּ, אוון סְאִינוֹ זַיִן חֻבְּ צו גַּעֲבָן דָּעַר פְּרוּי אַגְּטָה. וויל
עד נישט פָּאָרְשְׁטוּרָן אַיר גַּלְיכָּק אוון דער עַיְקָר — נישט מאָכְן דָּאַס קִינְד

ער וויסט, אודע-פידין טאר ער פון דעם קיין סוד נישט מאכן, אבער ער באשטיימט צו שטארבן מיטן סוד. מנשה חיים, דער פרומער און אפגען הייטער ייד, איז מקריב זיינע ביידע וועלטן פארון גליק פון קריינדל תשאראני. ער איז זיך חיליה נישט מאבד עצמו לדעת, נאך ער מאכט שלום מיט זיין בבייטרין גורל און באשטיימט אונזונגעמען דעם גוז, איז ער איז געשטארבן, באוצעט ער זיך אויפע בית עולם און איז מתפלל צו גאט ער זאל משפטן מיט

החסד זינגע מעשיין. ער פילט זין אפשר שולדיך, וואס ער האט זיין פרוי קיין קינג און קיין גליק נישט געקבנט געבן. וויל ער מתקן זיין דעם "פֿגּוּם" און אידר פריד נישט פֿאָרִישׂ טערן. דאס איזז דעד אמרת צו וועלכּן ער האט זיך אלליין דערטראקט און די גערעכטיקיט וועלבּ ער אלליין האט אויסגעקליבּן. דאס איזז די יידישע בחירה אופשית, וואס ווערט געמאקט נישט מיטן כוח פון שכט, נאָר מיט די געפֿילְן פון האָרדְצַן.

אייז עס נישט קיין פאסייעו דעיזיגנאציע פאַרְן פֿאָטוּמָן, ווי אַין דער גֶּרִי
כַּיְשֵׁעֶר טְרָאָגָעָדִיע, נָאָר אָן אַקְטִיוּוֹר אָוֹן בָּאוּוֹסְטוּזִינְקָעָר אַיְסָוָאָל, אַ
הָעֲרָאִישָׁעָר אַקְטָן, וּאָסָּדְרִיקָט אַיִּס אַגְּנָעָטִישָׁן שְׂטָרִיד אַיִּן כָּאַרְאָקְטָר פָּזָן
יִדְיָישָׁן מְעַנְטָשָׁן אָוֹן דָּעַם קִינְסְטָלָעָרִישָׁן נָסָח אַיִּן דָּעַר יִדְיָישָׁר גִּיסְטִיקָעָר
שָׁאָפָּנוּג.

מנשה חיים וויסט, אז עס איז נישט קיין מצוות פאר וועלכער מען דער
ווארט שכר, נאָר ס'איין מסירת נפש פאר וועלכער עס קומט עונש. און ס'איין
נישט ווי אין פ██וק שטיטט ואהבת לרעך כמוך, זאלסט ליב האבן דעם צוּיִיטַן
וואֹו זיך אלְין, נאָר ס'איין ליב האבן דעם צוּיִיטַן מער ווי זיך אלְין... איז עס
נישט "אויב נישט נאָר העכדר", נאָר "דאס העכטעה", נישט נאָר אַרוֹיס-
העלפּון אַ מענטשן אַן גוּיט, נאָר זיך מקריב זיין פאר אַים. ס'איין אַ מעטאָפּי-
זישע הוֹיך צוּ וועלכער דער מענטש קען זיך דערהוּבּן געטראגן אויףּ די
פליגל פון זיין עטִיש-דיידישן אַינטְנִיקט, וואָס פֿאלְט אַוִיס דעם געבעט
פֿון זיין מאָראָלִישׂר גַּאטַור אַן פֿאלְגעַטַּה דֵי אַינְגַּרְלַעֲכַע שְׁטִימַע פֿון זיין
געוויסן — דאס וווארט פֿון גַּאט — וואָס גִּיט אַים דעם גִּיסְטִיקַן כּוֹחַ מִיט
פריד צוּ דערפְּלִין זיין שליחות אַין לעַבּוּן.

אין א צוויות ווערך, "הכnestת כליה", זאגט אונדיין עגנון, או ר' יודל חסיד — דער הייפט-עהלד פון דער נאועולע — "האט באשיצט זיין נשמה מיט מעשים טובים און האט נישט געשפֿרט אפֿילה, אועס זיין פֿאראן יסורים אויף דער וועלט"... מנשה חיים האט באשיצט זיין נשמה מיט א פאנגעער פון "מעשים טובים", און ער אויז געווארן אימונזירט קעגן אלע ערדיישׁ לעידן. ער אוין מקבל באהבה זיין גורל און עס זיינען אים ליב די צורות, אוין וועלכע ער פאַרְקָעֶרְפָּעֶרט סימבָּאַלִישׁ זיין בייטראָג און זיין שות פות צום גליק פון קריינדְל טשאָרני.

שלום עליכם העלדן האבן זיך געראטעוועט פון דער טראגיק מיטן

כות פון הומאָר און בטחון: זיַי האָבן אויסגעלאָכט די ליידן. עגןון געפינט טרייסט אין דער אַמונְתַּה זיַינְעַ מַעֲנְטְּשָׁן וּוּרְטָן גַּעֲרָאָגָן אוּרִיף די פֶּלִיגָּל פון גַּרְעַנְצָלָאוּר לִיבְשָׁאָפָּט אָוֹן קְדוּשָׁה, וּוַיְיִת אָוֹן הוֵיךְ אַיבָּעָר דַּעַר טְרָאָגִיךְ פָּוֹן פִּיזְיָן וּוַיְיִתְּקָאָן עַרְדִּישָׁע זָאָרגָן.

דַּעַר מַחְבָּר זָאָגָט אָוֹן זִיְּן מַאְטָאָ: «עַר האָט נִישְׁט אָוּנְטָעָרְבָּאָךְ דָּאָס לְעַבָּן פָּוֹן אַנְדָּעָרָעָ, אָוֹן האָט דַּעְרָפָּאָר זָוְכה גַּעֲוָעָן עַס זָאָל בְּלִיבָּן נַאֲרָ אִים אַגְּדָעְכָּעָנִישָׁ אָוֹן אַגְּמָעָן...»

דַּעַר טְוִיְּת האָט אוּסְגָּלְיִיכְט די קְרוּמְקִיְּט פָּוֹן אַ לְעַבָּן עַס אָזְ אַפְּגָעָז וּוַיְשַׁט גַּעֲוָאָרָן די גַּרְעַנְצָץ צְוִישָׁן די צְוַויִּי וּוּולְטָן אָוֹן די האָרְמָאנִיעָ האָט זִיךְ אַיְנְגָעְשְׁטָעַלְט אוּפְּפָן עַולְם האָמָת. מַנְשָׁה חַיִּים שְׁטָאָרְבָּט מִיטָּא רַיְינְעָם גַּעֲוָיְסָן אָוֹן מִיטָּן בָּאוּסְטוּזִין, אָוֹן עַר האָט אוּסְגָּלְיִיכְט אַ שְׁוּרָעָן נִסְיָּוָן. פָּאָר עַגְּנוּנָעָן אִיזְ לִיבָּע אַ גּוֹרְלִיזָּאָר, מַן הַשְּׁמִים, אָוֹן אָוְיבָּ זִי וּוּרְטָן נִישְׁט פָּאָרְוּרִיךְלְעַכְט אָוֹן אִיןְ דָּוָר — אִיזְ אִיןְ אַ צְוִוִּיטָן, אָוֹן אָוְיבָּ נִישְׁט אָוְיךְ דַּעַר וּוּלְט — אִיןְ אָוְיךְ יָעָנָר. קְרִינְדָּל טְשָׁאָרְנִי דַּעְרוּוִיסְט זִיךְ וּוּגָן טְוִיְּת פָּוֹן אִיר עַרְשָׁטָן מָאָן, אָוֹן בָּאָגָעָמָט זִיְּן קְרַבָּן אָוֹן די יִאָרָן פָּוֹן זִיךְ לְעַבְּעַדְיָקָן טְוִיְּת אַוְיפָּן בֵּית עַולְם, אוּסְבָּאָהָאָלָטָן פָּוֹן מַעֲנָשָׁן. קְומָט זִיךְ אָוְיךְ זִיךְ קְבָּר אָוֹן בָּאוּיְינְט אִים צָוָּם צְוִוִּיטָן מָאָל, אַבָּעָר אָוֹן אִירָעָ טְרָעָרָן זִיְּנָעָן אַיְצָטָעָר פָּאָרְבָּאָרָגָן פִּיל טִיפְּעָרָעָ סְעַנְתִּימְעָנָטָן פָּוֹן דָּאָנְקָבָאָרְקִיְּט אָוֹן פָּאָרְעָוָנוּגָן...

מַנְשָׁה חַיִּים האָט עַנְדָלָעָ גַּעֲפָנוּנָעָ זִיְּן קְרִינְדָּל טְשָׁאָרְנִי. עַס האָט זִיךְ פָּאָרְאִינְיקָט אַ העַכְּבָּרָעָ לִיבְשָׁאָפָּט, וּוָסָ האָט אַפְּגָעְוִישָׁט די גַּרְעַנְצָץ צְוִוָּיָּן טְוִיְּת אָוֹן לְעַבָּן. וְהִיאַה הַעֲקוּבָּ לְמִישְׁׁוֹרָ, דָּאָס קְרוּמָעָ אִיזְ אוּסְגָּלְיִיכְט גַּעַז וּוּאָרָן, אָוֹן וּזְドָרָק אַ שְׁוּרָעָן וּוּאָלְקָן רִיסְטָן זִיךְ דָּוָרָק אַשְׁטָרָאָלָטָן פָּוֹן שְׁטָילָעָרָ פְּרִידָ, אָוֹן אַנְזָאָג אַוְ דַּעַר מַעֲנָשָׁן קָעָן מִיטָּא זִיְּנָעָ מַעְשִׁים מַתְּקָעָן זִיְּן דִּי קְרוּמָעָ קִיְּטָן פָּוֹן זִיךְ לְעַבָּן אָוֹן פָּאָר דַּעַר האָרְמָאנִיעָ צָאָלָן, וּזְרַשְׁיָ זָאָגָט : מִיטָּא יְסוּרִים אָוֹן וּזְעַגְּנוּן זָאָגָט : אַפְּיָלוּ מִיטָּא אַיְגָעְנָעָם לְעַבָּן...

דַּעַר מַעֲנָשָׁן וּוּרְטָן גַּעֲבָוִרְן מִיטָּא פְּגָם — מִיטָּא מִינְדָּעְרוּוּרְטִיקִיְּטָסָ לְאַמְפָלָעָקָס, לְוִית אַלְפָרְעָד אַדְלָעָר — אָוֹן זִיךְ פָּעָרְזָעְנְלָעְכְּקִיְּט וּוּרְטָן פָּאָרָ מִירָט אָוֹן דַּעַר מָאָס אָוְיךְ וּוַיְיִפְּלָעָר בָּאוּיְינְט גּוֹבָר צָוְ זִיךְ דָעָם אַוְמָגְלָוִיבָן אָוֹן דִּי אַיְגָעָנָעָ כּוֹחוֹת, דִּי מָוָאָ, דִּי אַוְמוּכְעָרְקִיְּט, דִּי אַפְּהָעָנְגִיְּקִיְּט פָּוֹן דִּי עַלְ – טְרָעָן, אָוֹן דִּי אַלְעָ אַנְדָּעָרָ שְׂוֹאָכְקִיְּטָן, וּוּלְכָעָ זִיְּנָעָן כָּאָרָאָקְטָעְרִיסְטִישָׁ

פֿאָרֶן פֿערְיאָד פֿוֹן דַעֲרָ קִינְדָהִיט. בָּאוֹזִין אַיְינְקָעַ בְּשָׁלוֹם צַו דַעֲרָגְרִיכָן זַיִעַר פְּסִיכְבִּישׁ וַיִּפְּקִיד אָזֶן זַיִי וַיִּסְצְּוּוֹיִילֵן בֵּין טֻוב לַרְעָ וַיִּדְעָרָ וַוְאָקְסָעַנְעַ אָזֶן פָּאָרָאנְטוֹאָרָטְלָעַכָּע מְעַנְטָשָׁן; אָזֶן אַנְדָעָרָ פָּאָרָבְּלִיְּבָן וַיִּנְשְׁתָּ דַעֲרָבָּאָקָן, מִתִּאָנְפָּאָגְּנָטָלָעָ כָּאָרָאָקָטָעָרָ-שְׂתָרִיכָן אַוְיפָּן גָּאנְצָן לְעַבָּן.

דַעֲרָ זַיִן פֿוֹן דַעֲרָ מְעַנְטָשָׁלָעַכָּע עַקְיוּסְטָעַנְצָן בָּאַשְׁטִיטָה דַעֲרִיבָּעָר אִין דַעֲרָ אַיְיבִּיקָעָר שְׁטָרָעָבוֹנָגָן צַו שְׁלִימָות, צַו גִּיסְטִיקָרָהָרָאָמָּאנְגָן מִתִּזְקָן אָזֶן מִתִּדְעָר וַוְעָלָט — דָאָס אִזֶּן דַעֲרָ אַיְדָעִישׁ-רָאָמָּאנְטִישׁ שְׁעָרָ פֿוֹן עַגְנוֹנוֹס קִינְסְטָלָעְרִישָׁן שָׁאָפָן. אַבְּעָרָ דַעֲרָ יַיְדָ דָאָרָףְ מְתָקָן זַיִן נִשְׁתָּ נָאָרָ זַיִן אַנְדָיָ וַוְיְדוּעָלָן פָּגָם, נָאָרָ אַוְיךָ זַיִן נָאָצְיָאָנָאָלָן פָּגָם, וּוּלְכָן עַס הָאָט אַוְיךָ אִים אַרְוִיְּפָגְּעַלְיִיגְטָ דַעֲרָ גָּלוֹת. פָּאָרָ עַגְנוֹנוֹנָעָ אִין דַעֲרָ גָּלוֹת אָ פָגָם, וּוּאָס לִיגְט אַוְיךָ דַעֲרָ נְשָׁמָה פֿוֹן פָּאָלָק אָזֶן וּוּאָס הָאָט פָּאָרָקְרִימָט דָאָס לְעַבָּן פֿוֹן יַעֲדָן יַיְדָן.

חַנְנִיהָ, דַי הַוִּיפְּטַ-גַּעַשְׁטָאָלָט אִין «בְּלַבְּבָּיִים» לְאֹזֶן זַיִךְ גַּיְינָ צְפָוָס קִיןְ אָרָץ יְשָׁרָאֵל; אַוְיפָּן וּוּעָגָ פָּאָרִיכָט עַד צְעָבָרָאָכָעָנָעָ כְּלִים, וּוּי אָסִימְבָּאָל אָזֶן דַעֲרָ מְעַנְטָשָׁ דָאָרָףְ אַוְיסְפָּלָן זַיִן לְעַבָּן מִתִּמְשָׁבִים טּוֹבִים, אָזֶן אָזֶן דַעֲרָ מְהֻותָּ פֿוֹן יַדְשִׁקְיִיטָ אִין — שְׁלִימָות . רַיְיָ וּדְלַחְטִיד זַגְטָ: «אַלְעָ צְרוֹתָ פֿוֹן דַעֲרָ וּוּלְכָן זַיְגָעָן גָּאָרְגִּישָׁת שְׁבָגָאָרְגִּישָׁת אִין פָּאָרָגְּלִיךְ מִיטָּן צְקוֹנוֹפְּטִיקָן גַּלְקָי, וּוּאָס עַס דַעֲרָוָאָרָט דַי יַיְזָן אִין אָרָץ יְשָׁרָאֵל». אִין «תָּמָולָ שְׁלָשָׁוָם» בְּרוּעָגָט עַגְנוֹנוֹ אָרוֹוִיס דָעַם גַּעַדְאָנָק, אָזֶן נִשְׁתָּ אִין דַי שְׁטָעָט, נָאָרָ אַוְיךָ דַי פְּעַלְדָעָר פֿוֹן גַּלְיל וּוּעָט דַעֲרָ חַלוֹצִישׁעָר גִּיסְטָ מְתָקָן זַיִן דָעַם הַיסְטָאָרִישָׁן פָּגָם אָזֶן אַוְיפָּבּוּעָן אָ נִי יַדְיִישָׁ לְעַבָּן. עַגְנוֹנוֹס נָאָצְיָאָנָאָלָעָר גָּאָוָלהָ-פְּרָאָצָעָס אִין עַגָּה פָּאָרְבִּינְדָן מִיטָּן קָאָבָּאָלִיסְטִישָׁן פְּרִינְצִיפָּ פֿוֹן תִּיקְוָן הַנְּפָשָׁה.

עַגְנוֹנוֹ וּוּיְוָט אַוְיךָ דַי לְנִקְעָ זַיִטָּ פֿוֹן דַעֲרָ מְטָבָע אָזֶן שְׁלַדְעָרָט דַי, וּוּלְכָעָ הַאָבָן נִשְׁתָּ דָעַם מוֹת אַוְיסְצּוּגְלִיכָּן דַי קְרוּמוּקִיטָן, אָזֶן לְעַבָּן אִין פָּאָלְשִׁקְיִיט אָזֶן אִין לִיגָן. אִין זַיִן רָאָמָאָן «סִיפּוֹרָ פְּשָׁוֹתָ» אִין אַוְיךָ דַעֲרָ צְעָנָן טְרָאָלְעָרָ מְאָטִיוֹ — דַי אָסָקָרָום וּוּלְכָעָרָ עַס דָרִיטָ זַיִךְ דַעֲרָ סִיפּוֹרָהָה — אָ פָגָם אִין דַעֲרָ מְשָׁפָחָה. דַעֲרָ גְּרִינְדָעָרָ פֿוֹן דַעֲרָ פְּאָמְלִילִיעָ טָוט אָפָּ מְשֻׁוְנְהַדְיִיקָעָ שְׁטִיקָ אָזֶן פִּירָטָ זַיִךְ אַוְיךָ נִשְׁתָּ אָזֶן גִּיטָן פָּאָרְלִירִיטָ נִשְׁתָּ דַי פָּאָרְבִּינְדָוָגָ מִתִּדְעָרָ וּעְאָלִיטָעָטָ, אָזֶן גִּיטָן נִשְׁתָּ אָזֶן אַרְוִיסָ פֿוֹן דַי נָאָרְמָאָלָעָ גְּרָעָנָעָצָן. זַיִן אַיְינְקָל אַבְּעָרָ אִין שְׂוִין אִין גָּאנְצָן מְשֻׁוְגָעָ, אָזֶן דָאָס אִין אָ חַסְרוֹן פָּאָרָ אָ גּוֹטָן שְׂיוֹדוֹן פֿוֹן זַיִן יַגְגָעָרָעָר שְׁוּעוֹתָ טָעָר. אַיר פָּאָטָעָ, אָ רַיְיכָעָרָ סּוֹחָרָ, מְאָכָט זַי דַעֲרִיבָּעָרָ הַתּוֹנָה מִתִּאָשָׁרָתָ אָ מְשָׁרָתָ

ג. סָאַפְּאֶזְנִיקָאוֹ

פֿוֹן זַיִן קְלִיטָה, וּוּלְכָעַר הָאָט מֵיט אַ לִיכְתַּת הָאָרֶץ אַפְּגַעַלְאָזֶט זַיִן פְּרִיעָרֶדֶת דִּיקָע בְּלָה אָוֹן הָאָט חַתּוֹנָה מֵיט דָּעַר טָאַבְטָעָר פֿוֹן בְּאַלְעָבָאָס.

דָּאָס פְּאַרְלַעֲבָט בְּשָׁלוֹם, דָּאָס גַּעוֹיסָן מַאֲטָעָרֶת זַיִן נִישְׁטָה, אַבָּעַר דִּי נְאַטָּוּר בְּאַשְׁטְרָאָפְּט זַיִן. זַיִעַר זַוְּן אַיְן גַּעֲרָאָטָן אָוֹן זַיִדָּן, אָוֹן דִּי מַוְתָּעָר טָוָט מֵיט אַיְם אַ שִּׂידּוֹק לְזִוְּיט אַיְדָה וּוּילְּן. עַר הָאָט לִיב אָן אַנְדְּעָרָעָ, אָן אַרְעָם מִידְּלָ, דִּי טָאַבְטָעָר פֿוֹן דָּעַר פְּרוֹי וּוּלְכָעַר אַיְן אַמְּאָל גַּעוֹעַן זַיִן פְּאַטְעָרָס עַרְשָׁטָעָ כָּלָה. אָוֹן דִּי נִישְׁטָה פְּאַדוּיְרָקְלָעְכְּטָעָ אָוֹן נִישְׁטָה אַיְסְגַעְלִיזְטָעָ לִיבָּעָ שְׁטָעָלָט זַיִן וּוּי אַ וּוּאָנְטַ צְׁוֹיְשָׁן דָּעַם יָנוֹגָן פְּאַרְלַעַ, אָוֹן וּוּרְטָה וּוּי אַ שְׁטָרָאַפְּנִיקָעָ הָאָנְטָ פֿוֹן אַ העֲכָרְעָר גַּעֲרָעְכְּטִיקִיט, וּוּאָס אַיְזָ גַּוְדָּר פְּוֹקְדָּעָן אַוְן אַבָּוֹתָה עַל בְּנִים, עַל שְׁלִשִּׁים וּעַל רְבָעִים, וּוּאָס מָאנְטַ אַוְיָף פֿוֹן דְּרִימָן אָוֹן פְּעַרְטָן דָּוָר פְּאַר דִּי זַיִינְדָּ פֿוֹן זַיִיעָרָעָ עַלְטָעָרָן.

די «פְּשָׁוֹטָעָ מְעָשָׁה» אַיְן אַ גַּעַשְׁכְּטָעָ פֿוֹן אַ קְרוּמְקִיטָה, וּוּאָס אַיְזָ נִישְׁטָה אַיְסְגַעְלִיךְטָ גַּעַוּאָרָן; פֿוֹן אַ פְּגָם, וּוּאָס הָאָט נִישְׁטָה גַּעַפְוּנָעָן קִין תִּיקְוָן. אָוֹן דָּעַר מַחְבָּר דְּעַרְצִילָט אָוֹנְדָה, אָזֶן דָּאָס עַרְשָׁטָעָ קִינְדָה, וּוּאָס אַיְזָ גַּעַבְוִירָן גַּעַוּאָרָן בְּיַם פְּאַרְלַעַ, אַיְזָ גַּעַוְעָן קְרַעְנְקָלָעָד אָוֹן נִישְׁטָה בְּאַלְבִּטָה בַּיְּ דִי עַלְלָ טְעָרָן, עַס אַיְזָ גַּעַוְעָן אַ פְּאַדוּקָט פֿוֹן אַ פְּאַרְוָנָגָה אַבָּעָר נִישְׁטָה פֿוֹן קִין לִיבָּעָ... קְלִינְגָט עַס וּוּי אַ טְרוּוּיְרִיקָעָר אַנְזָאָגָה, אָזֶן עַס קְוָמָט נַגְּדָא אַרְיָגָן דָּעַר דָּוּרוֹתְדִיקָעָר קִיְּיטָ פֿוֹן קְרוּמְקִיטָן אַיְן דָּעַר מְשָׁפָחָה.

די «פְּשָׁוֹטָעָ מְעָשָׁה» וּוּאָס דְּעַרְצִילָט מֵיט אַ שְׁפָרָאָךְ פֿוֹן אַ פְּאַלְקְסְטִימִידָה לעַבָּן נַאֲרָטִיוֹ דִי פְּרַטְּיִ-פְּרַטְּיִם פֿוֹן אַ קְלִינְשְׁטָעְטָלְדִיקָה לְעַבָּן, וּוּאַקְסָט אַרְיִידָה בְּעַדְרַי גִּיסְטִיקָעָ אַטְמָאַסְפָּעָר פֿוֹן קְלִינְשְׁטָעְטָלָל, אָוֹן דִי מְעָשָׁה וּוּרְטָה שְׁוִין גַּאֲרֻנִישָׁת אַזְוִי פְּשָׁוֹטָה. די סְגַעַטְטִיעָ פֿוֹן עַגְנוֹנָס שְׁילְדָעָרָוָגָן לִיגְטָ נִישְׁטָה נַגְּרָאָן אַיְן דָּעַר שְׁפָרָאָךְ, וּוּאָס פְּלִיסְטִין אַיְן דִי בְּרַעְגָּסָה, וּוּלְכָעַר עַס הָאָט גַּעַפְנָט דִי חַסְדִּישָׁעָ מְעָשָׁה, נַגְּרָאָן דָּעַר הַוִּיפְּטִיקְוָאָלָל פֿוֹן זַיִן אַיְנְסְפִּרְאַצְיָעָ אַיְזָ פְּאַרְלַעַ בְּאַרְגָּן אַיְן דָּעַר אַיְדָעָשָׁר אַיְנְשְׁטָעְלָוָגָן, אַיְן דָּעַר פְּסִיכְשָׁרָאָר אַיְנְטוֹזִיצְיָעָ אָוֹן אַיְן דָּעַם הַוּמָאַנִּיסְטִירָהָן וּוּמְלָטְבָאָנָהָם. רַיְדְּנִיקָה מִיט עַכְטָ יִדְיִישָׁעָ טְעַרְמִינָהָן: אַיְן דָּעַר נְשָׁמָה, אָוֹן נִישְׁטָה נַגְּרָאָן אַיְזָ שְׁפָרָאַכְלָעָבָן לְבּוֹשָׁה. אָוֹן אַטְ דִי נְשָׁמָהָהָלְעָמָעָנָהָן זַיְנָעָן וּוּי פְּעָרָלָאָן אַ מּוֹשָׁלָה, וּוּי גַּאֲלָדְ-זְעַמְדָעָלָעָד אַיְזָ אַ בְּאַרְגָּיָדָעָ. זַיִן קְומָעָן וּוּי אָוֹן אַנְטְּפָלְעָקָנָגָה, אַוְמְגָעָרִיכָה, נִישְׁטָה נַגְּרָאָן לִיְיָנָעָרָ, נַגְּרָאָן וּוּי עַס שִׁיְינָטָה, אַוְיָךְ פְּאַרְלַעַמְבָרָה, אָוֹן דָּעַרְפָּאָר טָאַקָּעָ וּוּילְּ זַיִן שְׁפָרָאָצָן.

שרייבער און וועריך אין ליכט פון פסיכאנאליו

אָרוּיס ווי עַתְּגָלוֹת פֿוֹן אַ טִיפֿעֶר מִיסְטוּרִיעַ, אֵין אֵין זַי פֿאַרְקָעֶרְפֿעֶרְט דַעַר אַמְתַ פֿוֹן לְעַבְנָן אָנוּ דַעַר גּוֹרְלַ פֿוֹן מְעַנְטָשָׁן.

אַט לְאַזְטַ דַעַר מַחְבָּר זַאֲגָן אַיְינְעָם פֿוֹן זַיְנָע הַעַלְדָן: «נִשְׁתַט יְעַדְעַר אַיְינְעָר אַיְזַי זַוְהָ אַפְצְזָדָן קָעָן יְעַנְעָ, וּוּלְכָעַ הַאַבָּן אַיְם גּוֹטָס גּוֹטָן; גּוֹנָג פְּאַר זַיְיַ אָנוּ צַאֲלָט זַיְיַ נִשְׁתַט אַפְ מִיטַ קִיְן שְׁלַעַכְטָס... קְוָמַט דָאָך אַוְים אָנוּ מַעַן דַאֲרַפַ זַיְדַ מִיאַש זַיְן? נִיְזַן, אַיְינְעָר טָוָט גּוֹטָס אַ צְוַיְיָטָן אָנוּ וּוּרְטַט נִשְׁתַט בָּאַלְוִינְטַן; אֵין אַ צִיְיָט אָרוּס טָוָט דַעַר צְוַיְיָטְרַע גּוֹטָס אַ דְרִיטָן, אָנוּ דַעַר דְרִיטְעַר — אַ פֿעַרְטָן אָנוּ אָזַי וּוּיְטָעַ. אָזַי אָרוּס בָּאַקְוּמַט דָאָס גּוֹטָס זַיְן לְוִין, אָנוּ דַי וּוּעַלְטַט הַאַט אַ קִיּוּם...»

אֵין דַעַר צִיטָאָטַע אַיְזַי פֿאַרְבָּאָרְגַן עַגְנוֹנָס כָּאַרְאַקְטָעַרְיסְטִישׁ קְלוֹגָעַר שְׁמִיכְיל: עַס אַיְזַי גּוֹנְגָג פְּאַר זַי — פְּאַר דַי וּוּאָס הַאַבָּן גּוֹטָס גּוֹטָן — אוּ מַעַן צַאֲלָט זַיְיַ נִשְׁתַט אַפְ מִיטַ קִיְן שְׁלַעַכְטָס... עַס קְלִינְגַט זַיְיַ אַן אַירָאַנְיַע וּוּאָס לְאַכְט אַוְים אַדְעַר נְעַגְירַט עַפְעַס; אַבְעַר דָא אַיְזַי נִשְׁתַט פֿאַרְאָן קִיְן נְעַגְצִיעַ נַאֲר אַ פֿאַזְיִיטְיוּוֹ בָּאַשְׁעַטְעַקְיָוָן, אָנוּ דַעַר וּוּאָס טָוָט עַמְעַצְן אַ טּוּבָה דַאֲרַפַ נִשְׁתַט דְעַרוֹוָאָרְטָן מַעַן זַאֲל אַיְם אַפְצָאָלַן מִיטַ דַעַר זְעַלְבָעַר מְטָבָע. אַ טּוּבָה פְּאַר אַ טּוּבָה אַיְזַי אָנוּ עַנְיַן פֿוֹן מְסֻחָר אָנוּ הַאַט נִשְׁתַט קִיְן מְאַרְאַלְיִישַׁע דְעַקְוֹנָג. נַאֲר אַ מְעַנְטָשׁ וּוּאָס טָוָט גּוֹטָס לֹא עַל מַנְתַ לְקַבְלַ פְּרָס, וּוּעַט מִיטַ דַיְנָעַ גּוֹטָעַ מְעַשִׂים דְעַרוֹוָעָקָן גּוֹטָעַ גּוֹפְלִין בַּיְמַיְ צְוַיְיָטָן, אָנוּ דַעַר צְוַיְיָטְרַע וּוּעַט טָאָן גּוֹטָס אַ דְרִיטָן, דַעַר דְרִיטְעַר — אַ פֿעַרְטָן, וּוּעַס הַאַט גּוֹזָגָט אַ יְדִישְׁעָר דִּיבְטָעַר: «קִיְן רְגַע שִׁינְקִיַּת וּוּרְטַט נִשְׁתַט אָוִיף דַעַר וּוּעַלְטַט פְּאַר-לוּרָן» — אָנוּ אָזַי הַאַט דַי וּוּעַלְטַט אַ קִיּוּם.

«דָאָס גּוֹטָעַ» וּזַי אַ קְאַטְעַגְאַרְיִישָׁר אַיְמְפָעַרְאָטִיוֹ פֿוֹן דַעַר מְעַנְטָשׁלְעַכְעַר עַקְוִיסְטָעַנְץ אָנוּ «דַעַר קִיּוֹם פֿוֹן דַעַר וּוּעַלְטַט» וּזַי אַ הִיָּס בָּאַגְּעַרְטָעַר צְילַ בַּילְדָן דַי לְעַבְנָס-סּוּבְּסְטָאנָץ, וּוּאָס גִּיט אָנוּ אַיְנָהָאַלְט אָנוּ אַ העַכְרָן זַיְן — אַ מְאַרְאַלְיִישַׁן תְּכִלַת — עַגְנוֹנָס קִינְסְטָלְלְעִירִישָׁר שָׁאָפָונָג.

אַיְזַי זַיְן פְּשָׁוְטָעַר מַעְשָׁה הַאַט עַגְנוֹן זַיְדַ פֿאַרְמָאָסְטַן אַרְיִינְצְבָּלִיקָן אַיְזַי אַ טִּפְנַסְוַד פֿוֹן דַעַר מְעַנְטָשׁלְעַכְעַר נַאֲטָור, אַיְזַי דַעַר פְּרָאָגָעַ פֿוֹן יְרָוָה — פֿוֹן פְּגָם — וּוּאָס גִּיט אַיְבָעַר פֿוֹן עַלְטָעָרַן צַוְ קִינְדָעַר. עַמְיל זַאֲלָא הַאַט עַס באַהֲנָדָלָט אַיְזַי אַ גְּאַנְצָעַר סְעַרְיַע רַאֲמָאָגָעַ פֿוֹן דַעַר פְּאַמְילְיַע רַוְגָאַן מַאֲקָאָר. דַעַר גְּרוֹיְסָעַר פְּרַאֲנְצְוִיזְיִשְׁעַר שְׁרִיְבָעַר הַאַט פֿאַרְלִיְיגַט אָנוּ אַוְמְגַעְזָוָנָטַן קָעָרָן אַיְזַי דַעַר נְשָׁמָה פֿוֹן דַעַם גְּרִינְדָעַר פֿוֹן דַעַר מְשָׁפָה, אָנוּ דַעַר וּוּאָרָעַם אַיְזַי

איבערגענגןגען פון איין דור צום אנדערן. אבער ער האט פֿאַראֹרָאַצְטַם שאנּו נאָר דֶּאָרטָן ווּווּ די סְבִּיבָה האָט באָגִינְצִיקְט זַיִן טַעַטִּיקְיִיט. אָוּן ווּווּ נאָר אוּיף אָ פֿאַרְפַּעֲסְטָעַטָּן באָדָן האָבָן גַּעֲקָעַנְט אוּסְטוּאָקָסְט אָזּוּלְכָּעֵץ...

פֿוּלִיטָע גַּעֲוִוִּיקְסָן ווּיְגַאנָּא אָוּן עַגְלָעַכְּעֵץ אִיר פִּירְוּתָה...
עַמְּיל זָלְיאָן האָט דָּעָר עִיקָּר אִינְטְּרָעְסִירָט דָּעָר סָאַצְיָאלָעָר אָוּן פְּסִיכְיִיד
שְׁעָר אַסְפָּעָקָט פָּוּן דָּעָר פֿרָאָבָלָעָם. פָּאָר עַגְנוּנָעָן אִין עַס אָמָּרָאַלְשָׁעָר עֲבָנִי,
אוּן ווּעָן ער פְּרוּוּוֹט גַּעֲפִינְגָּעָן דָּעָם פְּאָרוּוֹאָס דָּעָר מַעֲנְטָש אִין אָזְוִי אָמְבָּאָז
הָאָלְפָן אִין קָאָמָּפְּ קָעָגָן די "קְרוּמְקִיְּטָן" פָּוּן לְעָבָן. אָדָעָר קָעָגָן די חִסְרָוָנָות
גַּעֲרִישָׁנְטָע פָּוּן די עַלְטָעָרָן, גִּיט ער אָזָּא קָאָטְמָעָגָאָרִישָׁן אָוּן אוּסְשָׁעְפָּנְדִּיקָּן
עַנְטָפָּעָר, ווּאָס אַיְבָּעָרָאַשְׁת מִיט דָּעָר טִיפְּקִיָּט פָּוּן זַיִן פְּסִיכִישָׁן אַרְיִנְגְּבָּלִיק
אִין מַעֲנְטָשְׁלָעָבָן ווּוּעָן.

„רְגִילּוֹת, זָגָט ער, אִין שְׁטָאָרְקָעָר פָּוּן שְׁכָל“. דָּעָר שְׁכָל, הַיִּסְטָעָס, אִין
אוּמְבָּאָהָאָלְפָן קָעָגָן דָּעָר רְוּתִין, ווּאָס פֿאָרְדָּעָקָט דָּעָם מַעֲנְטָשָׁן ווּיְ מִיט אָזְשָׁאָז
וּוּעָר אָוּן קָעָן אִים נִישְׁתָּרָאָטוּוּעָן פָּוּן רְגִילּוֹת, אִין ווּעְלָכָעָר ער זִינְקָט ווּיְ
אִין אָ בְּלָאָטָע.

מִיטָּן כֹּה פָּוּן זַיִן פְּסִיכְיִישָׁר אִינְטוּצִיעָ — פָּוּן דָּעָם זַעַקְסְּטָן חֹושָׁן,
וּוּלְכָן עַס פֿאָרְמָאָגָט יַעֲדָעָר עַכְתָּעָר קִינְסְטָלְעָר — האָט שְׁמוֹאָל יוֹסָף עַגְנוּנָעָן
פֿאָרָעָנְטָפָּעָרָט אָהָרְבָּעָ שָׁאָלָה, אָ פֿיְכָּאָלָאָגִיָּשׁ רְעַטְעַנִּישׁ, וּוּלְכָעָר וּוּעָרָט
פֿאָרָמְוּלִירָט אִין דָּעָם גּוֹהָ אָז „פָּוּן דָּעָם דְּרִיטָן אָוּן פֿעָרְטָן דָּוָר וּוּעָלָ אִיךְ
אוּפְּמָאָגְּנָעָן פָּאָר די זִינְד פָּוּן די עַלְטָעָר“.

הָעֶרֶשֶׂל, דָּעָר הַוִּיפְּטָהָעָלָד פָּוּן דָּעָם „סִיפְּרָ פְּשָׁוֹט“ האָט אוּסְגָּעוּוֹיִילָט
זַיִן בָּאַשְׁעָרָטוּ אָוּן עַס האָט אוּסְגָּעוּזָן ווּיְ אָזְוִיגָּ פָּוּן הִימָּל. מַאְכָטָן מַעְןָ אִים
אָבָעָר חַתּוֹנָה מִיט אָן אַנְדָּרָעָר, אָוּן כָּאַטָּש דָּאָס הָאָרֶץ פֿרָאָטְעַסְטִירָט, האָט
די רְגִילּוֹת פֿאָרָאָלְיוּזִירָט זַיִן שְׁכָל אָוּן זַיִן וּוּילָן. די אִינְגְּרָצִיעָ, די מַאְרָאַלִּישָׁע
פֿוּלִיקִיט, האָבָן אִים אַוְנְטָרְגָּעָהָאָקָט די פֿלִיגָּל אָוּן ער האָט זִיךְ צּוּגְעָפָאָסְט
צַו דָּעָר קְרוּמִיקִיט אָוּן אִיזְלִינְ פֿאָרְקִירִימָט גַּעֲוָאָרָן.

עַס אִין אַמְּתָה, ער האָט גַּעֲרִישָׁנְט עַפְּעָס אָ פֿעְלָעָר פָּוּן אָ זִיְּדָן, אָבָעָר ער
הָאָט נִישְׁתָּרָאָטוּנָעָן אִין זִיךְ די גִּיסְטִיקְעָ קְרַאָפְּט גּוֹבָר צַו זַיִן די אִינְגְּבוּבִּי
רְעֵנָע שְׁוֹאָכְקִיְּט אָוּן האָט שְׁלוּם גַּעֲמָאָכָט מִיטָּן פָּגָם אִין זַיִן לְעָבָן. אִין עַס אָ
לְעָבָן אִין פֿאָלְשָׁקִיְּט, וּוּלְכָן די נָאָטוֹר אִין נִשְׁתָּרָאָטוּנָעָן. לִיְדָט ער אִין דָּעָר
שְׁטִילָ, אָוּן ווּיִסְטָעָמְלָעָךְ נִשְׁתָּרָאָטוּנָעָן די סִיבָּות פָּוּן וּיְגַעְעַלְיִידָּן. אָוּן פָּוּן אָזָא לְעָבָן

ווערט עס געבעירן אַ קְרִיפְּלָן, נָאָר אַ קְרָבָן, אַ קְרָעָנְקְלָעָךְ קִינְדָּה, וּוּלְכָעָס אַיְזָן
נִישְׁתָּלְבָּשְׂדֵה דִּי עַלְטָעָרָן, אָוּן זַיְשְׁקָוּן עַס אָוּרָעָךְ אַיְזָן דָּאָרְפָּאָרִין צָו דָעַר בָּאָבָּאָן
מִיטָּן זַיְדָן.

די פֵּסִיכָּאֶנְגָּלִיּוֹן אַינְטוּצְּיָעָט פָּאָרְלָאָוָת נִישְׁתָּדָעַמְּבָּר אַיְם מִיטָּה
אַ וּכְעַרְבָּרָעָרָה האָנָט אַיְבָּרָעָן לְאַבְּרִירָוֹנְטָן פֵּן דָעַר מַעֲנְטָשְׁלָעְכָּר נִשְׁמָה. דָעַרְבָּרָעָה
צִילְּטָעָר אָונְדָה, אָז נִישְׁתָּאָזְנָה אַיְזָן מָאָל אַיְזָן הָעֲרָשָׁל גַּעַשְׁתָּאָגָעָן אַיְבָּרָעָן וּוּגָלָל
פֵּן זַיְן קִינְדָּה אָוּן זַיְנָעָה לְיִפְּנָן הָאָבָּן שְׁטִיל גַּעַשְׁפְּטָשְׁעָט "יְחֻמָּל מִינְסָן,
יְתֻמָּל" ... וּוּעַן די פְּרוּי הָאָט עַס דָעַרְהָעָרָט אַיְזָן זַיְ גַּעַבְּלִיבָּן שְׁטָאָרָק אַיְבָּרָעָה
ראָאָשָׁה, אָוּן נִישְׁתָּאָזְנָה וּוּגָלָעָר עַר אָלְיָין, וּוּאָסָה הָאָט נִישְׁתָּאָגָעָן וּזַי אַזְוִי
פֵּן זַיְן מוּילָה הָאָבָּן זַיְגָר גַּעַקְעָנְטָן אַרְוִיסְגָּאָפָּט אַזְוּלְכָּעָה וּוּעַרְטָעָר.
דאָס הָאָט דָעַר יְוָנְגָעָר טָאָטָע גַּעַוְאָלָט, אָז זַיְן זַוְּן זַאְל בְּלִיבָּן אָז אָ
מַאְמָעָן. דָאָס אַיְזָן גַּעַוְוָעָן אָז אַוְמָבָּאוּסְטוּזְיָנִיקָּעָר פָּאָרְלָאָגָה, וּוּאָסָה הָאָט זַיְדָה
אַרְוִיסְגָּאָפָּט נִישְׁתָּאָזְנָה וּוּלְנָדִיק אָזָן זַיְ אַוְסְגָּעְדְּרִיקָט אַוְמָדְרִיעָקָט אָזָן רָהָה
מְנוֹת צָוָה "יְחֻמָּל" ...

דאָס דָעַרְמָאָנָט די רְיִיד פֵּן יְעָנָעָם גּוֹטָן אַלְטִיטְשָׁקָן, וּוּלְכָעָר הָאָט אָזָוִי
לְיְבָלָעָךְ גַּעַזְאָגָט צָו זַיְן פְּרוּי : — רְחַחְלָעָ, מִין וּוּבָה, טָאָמָעָר, חַלְילָה, אַיְנָעָר
פֵּן אָונְדָה וּוּעַט אַזְוּקָגִינָה, אַ מַעֲנְטָשָׁל לְעַבְּטָה דָאָךְ נִישְׁתָּאָזְנָה אַיְבָּרָק, וּוּלְ אָידָה
אָמָרְצָה הָשָׁם. אַזְוּעָקָפָאָרָן קִינְיָן אַרְצָה יְשָׁרָאָל" ...

אַיְזָן לִיכְטְּפָן אָט דָעַמְּבָּרָעָה וּוּעַרְטָעָה אָונְדָה אַזְוּדָה פָּאָרְשָׁטָעְנְדָלָעָךְ עָגָנוֹס אָ
הָאָרְבָּעָט טָעָנָה, וּוּלְכָעָךְ מִירָה הָעָרָן נִישְׁתָּאָזְנָה אַיְזָן מָאָל אַיְזָן די רְיִיד פֵּן זַיְנָעָה הָעָלָדָן
אָזָן לִיכְעָנָעָן אַפְּט אַרְוִיסָּה פֵּן צְוִישָׁן זַיְנָעָה שָׁוֹרוֹת, אָז "אָ לעַבְּן אָזָנָה אַזְוּבָּסָה
אָזָן אַ שְׁוּעָר לְעַבְּן" ... עַס הִיסְטָה, אָ לעַבְּן אָזָן אַיְיָגָעְנָעָר אַיְנִיצְיָאָטִיוֹ, אָז אָ
שְׁטְרָעְבָּוָגָג זַיְדָה דָעַרְהָוִבָּה, אָז אָזְוִילָן אַוְיסְצָוְגָּלִיבָּן דִּי אַלְעָזָרְמוּקִיטָן
אָזָן אַוְמָגָעְרָעְכָּטִיקִיטָן, וּוּאָסָה וּוּרָעָן אַוְיךָ אָונְדָה אַרְוִיפָּגָעְצָוְוָנָגָעָן פֵּן דָרְוִיסָה,
אָדָעָר וּוּלְכָעָךְ מִירָה הָאָבָּן מִיטָּגְעָבָרָאָכָּט וּזַי אַיְרָוָה פֵּן דִּי עַלְטָעָר — אָ לעַבְּן
אָזָנָה אַזְוּלְכָּעָה מַעֲשָׁים טָבָּוֹים, אָזָנָה הָעֲכָרָעָ אַסְפִּירָאָצִיעָס, — אָזָנָה אַזְוּזָה לְעַבְּן.
די פְּשָׁוֹטָעָ מַעְשָׁה דָעַרְצִילָּט עַס אָונְדָה וּוּגָנָן אָזָא שְׁוּעָרָן, גְּרוּיָעָן אָזָן
וּזְאָכְעָדִיקָה לְעַבְּן. אָ לעַבְּן אַיְזָן רְגִילָות, וּוּוּוּ «גַּעַוּוֹינָהִיטָה אַיְזָן דִּי צְוִוִּיטָעָ
נְאָטוֹרָה» אָזָן וּוּדָעָר מַעֲנְטָשָׁה הָאָט זַיְגָעְלָאָזָט מִיטָּשָׁלְעָפָן מִיטָּן שְׁטָרָאָם פֵּן
פְּרָעָמָדָע אַיְנְפָלוֹסָן, מִיטָּן וּוּגָנָן פֵּן לִיכְטָסָן וּוּדָעְרָשָׁטָאָנָד, אָזָן עַר אַיְזָן גַּעַ-

ג. סַפְאָזּוֹנִיקָאָו

וואָרָן ווי אָן אֲפָגָעַרְיסָן בְּלָעַטְלָ אָוִיפָן ווִינְטָ, ווֹאָס פִּירֶט אָן עַקְוִיסְטָעָנָץ,
וועַלְכָעַ אֵיז אַיְזָן ווַיְדָעַרְשָׁפָּרָךְ מִיטָּ זִינְעָ אַינְטִימְסְטָעָ בְּאֲגָעָרָן.

פָּאָסְיוֹ זִיךְ אָונְטָעַרְוָאָרָפָּן דֻּעָם גּוֹרְלָ, אַנְגָּעַמָּעָן דַּי שְׁטָרָאָפְּ פָּוֹן פָּאָטוֹם,
איַז נִישְׁתָּ קִיְּטָ יִידְיָשָׁעָרָ קָאנְצָעָפָּטָ, ווֹאָס אֵיז אָונְטָעַרְגָּוָאָרָפָּן דֻּעָם פְּרִינְבָּ
צִיףָ פָּוֹן דְּעַטְעַרְמִינְזָום, וועַלְכָעַרְ פְּרִידְיקָטָ אָזְ דְּעַרְ גּוֹרְלָ פָּוֹן מְעַנְטָשָׁן וּעְרָתָ
בָּאַשְׁטִימָטָ פָּוֹן אָרִיבָן, וויּ מַאְרָטָן לְוַעַטְרָ הָאָטָ גְּזַעַזָּטָ : «דְּעַרְ מְעַנְטָשָׁ קָעָן
גָּאָרְבִּישָׁטָ מְתָקָןָ זִיןָ מִיטָּ זִינְעָ מְעַשָּׂיםָ». דָּאָס מִינְטָן, אָזְ וויּ גּוֹטָ אָוֹן פְּרוֹם
דְּעַרְ מְעַנְטָשָׁ זָאָלָ נִישְׁתָּ וְזַיְןָ, קָעָן עַרְ נִישְׁתָּ אָפְּוּוֹנְדָןָ דֻּעָם גּוֹרְ פָּוֹן הַיְמָלָ
וועֹאָס אֵיז גַּעַתְּמָעָטָ גַּעַוָּרָןָ בִּיְמָ גַּעַבְּוִירָןָ אָוֹן בָּאֲגָלִיטָ אִיםָּ בֵּיןָ טּוֹיטָ.

לוֹוִיטָ דְּעַרְ יִידְיָשָׁעָרָ וועַלְטָאָנוֹשָׁוָגָןָ אֵיזָ דְּעַרְ מְעַנְטָשָׁ דְּעַרְ שְׁעַפְּרָרָ פָּוֹן
זִיןָ אַיְגָעָנָעָםָ גּוֹרְלָ, ווַיְילְ סְ'אַיְזָ אִיםָּ גַּעַגְּבָןָ גַּעַוָּרָןָ דַּי בְּחִירָהָ חֲפָשִׁיתָ, דַּי
מְעַנְלָעְכִּיקִיטָ אַוְיסְצּוּוֹוִילָןָ צְוַוְוִשָּׁןָ גּוֹטָסָ אָוֹן שְׁלָעַכְּטָםָ, אָוֹן בָּאַשְׁטִימָעָןָ זִיןָ
וועֹגָ אֵיןָ לְעַבָּרָ, דְּעַרְ פְּרִינְגִּיפָּ, ווֹאָס אֵיזָ אָזְ עַיְקְרָדְיקָעָרָ יִסְוָדָ פָּוֹן אַלְעָ אָוֹנוֹ
איַז פָּאָרָקְעָרָפָּעָרָטָ אֵיןָ דַּי שְׁעַנְסָטָעָ קִינְסְטָלְעָרִישָׁעָ גַּעַשְׁטָאָלָטָןָ פָּוֹן אַלְעָ אָוֹנוֹ
דוֹעַרְעָ קָלָאִיסְקָעָרָסָ, אָוֹן בָּאַשְׁטִימָטָ בְּיַיְعַגְּנוֹעָןָ דֻּעָם זִיןָ אָוֹן אַיְנָהָלָטָלָטָ פָּוֹן
זִיןָ לִיטְעָרָאִירִישָׁןָ שָׁאָפָןָ, וועַלְכָעַ וועַלְכָעַ מִיטָּ דְּעַרְ פְּשָׁטוֹתָ פָּוֹן זִיןָ נְסָחָ אָוִיסְ-
גְּדָרִיקָטָ אֵיןָ דְּעַרְ פָּאָרְמוֹלָעָ «אָלְעָבָןָ אָןָ מְעַשָּׂיםָ טּוֹבִיםָ אֵיזָ שְׁוֹועָרָ לְעַבָּןָ».
עַסְ אֵיז «שְׁוֹועָרָ» ווַיְילְ סְ'אַיְזָ קִיְּזָ לְעַבָּןָ נִישְׁתָּ : עַסְ אֵיזָ וּוּגְעַטְאַצְּיעָ,
וועֹדִי עַקְוִיסְטָעָנָץָ פָּוֹן אָחִיהָ, וועַלְכָעַ וועַרְטָ רַעַגְרָטָ דַּוְרָךְ אִירָעָ אִינְסְטִיבָ-
קָטָןָ ; אָזְוִי וּוּגְעַטְאַרְטָ אַוְיךְ דְּעַרְ מְעַנְטָשָׁ, וועַלְכָעַרְ הָאָטָ נִישְׁתָּ קִיְּןָ אַנְדָרָעָ-
לְעַבָּנָסָ-אִמְפּוֹלָסָןָ וויּ נָאָרָ דַּי גַּעַוָּנְגִּיחִיטָ צָוָאָפְּרִידִיקָןָ זִינְעָלְעַמְעַנְטָאָרָ-
סְטָעָ בְּאַדְעָרָפָּעָנִישָׁןָ.

זָאָגָטָ אַיְגָעָרָ פָּוֹן שְׁלָוָםָ עַלְיכָמָסָ הַעַלְדוֹןָ : «אָ פְּעָרָדָ לְעַבְּטָ דָאָךְ אַוְיךְ ;
אַבָּעָרָ אָמְעַנְשָׁ, לְהַבְּדִילָ, אֵיזָ דָאָךְ קִיְּזָ פְּעָרָדָ נִישְׁתָּ... אָ פְּעָרָדָ לְעַבְּטָ בִּיאָ-
לְאָגִישָׁ, מִיטָּןָ חָסְדָ אָוֹןָ ווְיָלָןָ פָּוֹןָ דַּיְ אִינְסְטִינְקְטָןָ, וועַלְכָעַרְ עַסְ הָאָטָ גַּעַרְשָׁנָטָ
פָּוֹן דְּעַרְ גָּאָטוֹרָ. דָאָסָ מְעַנְטָשְׁלָעַכְּעָ אֵיזָ דֻּעָםָ מְעַנְטָשָׁןָ הַיְבָטָ זִיךְ אָוֹרָטָ
וועֹסְ עַנְדִּיקָטָ זִיךְ דַּיְ בְּאַלְאָגִיעָ אָוֹןָ עַסְ גִּיטָּ אַרְיִיןָ אֵיזָ קָאָןָ דְּעַרְ הַמְכָרָעָרָ
וְיָלָןָ, ווֹאָסָ צִינְדָטָ אֵיזָ מְעַנְטָשָׁןָ אָ לִיְדָנְשָׁאָפְּטָלָעָכְןָ בְּאֲגָעָרָ אַזְ אַרְיִיסְצָ-
הַיְיָנָ פָּוֹן דְּעַרְ פָּאָסְיוֹועָרָ אָונְטָעַרְגָּוָאָרָפָּנְקָיָיטָ דְּעַרְ גָּאָטוֹרָ אָוֹןָ «שְׁוֹעָרָןָ אָ
מְעַנְטָשָׁןָ» — עַסְ הַיִּסְטָןָ, אַזְאָ לְעַבְּדִיקָןָ וְזַיְןָ, וועַלְכָעָסָ — אֵיזָ אָונְטָעַרְשָׁיְידָ

שריבער און ווערך אין ליכט פון פסיכאָגנַאלַזַן

פון אלע אנדערע לעבעדייקע באשעפערנישן — שטראבעט צו לעבן אקטיוו און באז'ווטזיניק לויטן דיקטאט פון זיין אייגענעム הארץן. דאס אלץ וואס דער מענטש טוט צו פארוירקלעכּן זיין שטראבעונג זיך אַרויסצּוּהוּבוּבּן צו אַ העכערעדר מענטשלעכּער מדרגה — און אין פאל פון עגנון: צו דער העכטער מדרגה פון מסירת נפש — זיינען מעשימים טובים, וואס ברעכּן די וויבּע בעט פון דער רותין און שנידין איבּער די שטrik פון רגילהּות, וועלכּע שלעפּן דעם מענטשן פֿאַסְיוֹו, ווי אַ באַלְאַסְטַן, אַיבּער די גרווע טאג און יַאֲרִין פון זיין לעבן. דאס מענטשלעכּע אין דעם מענטשן — אַדער דאס געטלעכּע אין אַים — הייבּט זיך אָן אָן לאָט זיך אוּס מיט מעשימים טובים, דורך וועלכּע דער מענטש דרייקט אוּס זיין שעפערנישן גיסט זיין פֿרַויַּהַיִת פון אוּסַּוָּאַל, זיין פֿאַזְוּנַּלְעַכְּקִיטַּט, און ער ווערט דען. ריבּער דער שעפער און אַרכְּטַעַטַּט פון זיין לעבן.

שמעאל יוסף עגנוןם עסטעטישער פֿיזַּוּז באַשְׁטִיטַּט פון עטישער שיינַּטַּקַּיט, וואס פֿאַרְבְּלַעַנְדַּט די אוּיגַּן אַונְזַּטְקַּט דעם גַּעַמְּט. ער שילדערט אַ גרווע וְאַכְּבְּדִיקַּע פֿאַנְאַרְאַמַּע, אַבּער פֿאַרְגָּאָסַן מִיט אָן אַינְגָּרְלַעַכְּן לִיכְטַּן, וועלכּן מען זעט נישט מיט די פֿיזַּעַשׂ אוּיגַּן, מען קען עס נאָר דער פֿאַלְמַן מִיטַּן הארץן, אוּף זיין שפְּרָאַךְ אַין אוּסַּגְּוּאַסְטַּן די קְדוּשַּׁה פון דער טאג אָן די חכמה פון דורות. נישט דאס וואָרט אַיז בַּי אַים דער עֵיקָר, נאָר די מעשימים אָן די מעשימים טובים פון עגנון העלדן זיינען שענער פון זיין שערטער, און דאָרְפַּן נישט קִין שפְּרָאַךְ-בְּאַצְּיַּרְנוּגַּן.

שמעאל יוסף עגנון האט אַין בוּטוּשַׁאַטַּש אַנטְדַּעַטַּט דעם אַטְאַם פון דער יְדִישַׁעַר נִיסְטִיקַּעַר עַוְרְגַּעַי. די "גָּאַלְיִצְּיָאנְגַּעַר" האָבָּן שְׁכַּל גַּעהַט אוּיפְּזַּוְהַיטן דְּאָרטַּי, אַין דְּעַוִּי רִינְסְטַּעַר פֿאַרְמַן, אַ קְרָנְגְּדִיקַּן טְרָאַדְיִצְּיָאנְגַּעַל-יִידְישַׁיַּטַּן שְׁטִיגַּעַד אָן אוּסַּבְּאַגְּהַאְלַטַּן די שְׁעַוְסְטַּעַן נִשְׁמָה — אַוְצְרוֹת פון יִידְישַׁקִּיטַּן. גִּיטַּבּוּשַׁאַטַּש אַרְיִין אַין דָּעַר לִיטְעָרָאָטוֹר אָן אַין דָּעַר יִדְישַׁעַר גַּעַשְׁכַּטַּע ווי אַ הִיסְטָאַרִישַׁעַר בְּאַגְּרִיךְ, זוי אַ טִּמְבָּאָלַט פון יִדְישַׁעַר גִּיסְטִיקִיטַּן, וואָט אַין נישט פֿאַרְבְּוּנְדַּן מיט גַּרְעָנְעָצְּן פון אַרט אָן פון צִיטַּט.

און די ענגע גַּעַגְּרַאַפִּישַׁע רַצְמָעַן פון יִדְישַׁן קְלִינְגְּשְׁטַּעַטַּל פון פֿאַרְגָּאָנִי גַּעַנְעָם יָאַרְהַונְדַּעַט, האט עגנון דערזען דעם אָוּמְעַנְדְּלַעַכְּן אָנוּיוּעָרָס פון דער יִדְישַׁעַר נִשְׁמָה אָן האט מיט דער מְרוּבָּ-תְּמִימּוֹתְדִּיקָּעַר שְׁפָרָאַךְ פון זיינע בִּיתְ-מְדָרְשִׁיְּדִין גַּעַשְׁלַּדְעַטַּט דעם אַמְתַּה פון מענטשלעכּן לעבן: אָן

אמת, וואס טראגט די קרוין פון אייביקיט, און וואס אייז צום ערשותן מאל אנטפלעקט געווארן אין דעם ספר-הספרים. ש"י עגנון איין דער פארלייבטער און פארגליבטער אויסטיטישער פון דעם ספר-הספרים. מיט אַ הארץ פון ליבע און אמונה דערצ'ילט ער זייןע "סִיפּוֹרִי-מְעֻשִׁוֹת", ווי ער רופט זיין.

באטראכטן מיר דורך דער פריזמע פון הארץ דאס גרויסע ווערך פון אונדזער ערשותן נאבעל-פריז טרעגערי, אנטפלעקט זיך פאר אונדוּ אַ בֵּי בלישע פאנאָראָאמָע פון אַ פרִידִיקָעַר, וואס טראגט זיין אויסגעוויטיקט ווארט צו אלע פעלקעד פון דער וועלט, און וואס פאָרְקָעְרָפָעֶרט אַינוֹ קִינְסְטָלְעִירִיש אַימָּאוֹשָׁן לִיבְשָׁאָפֶט אַינוֹ גָּלוּבָּן אַין מענטשן. אַינְסְפִּירִירְת אַינוֹ דַּי אִידְעָעָן פון דער תורה, וואס קָוְלְטִיוֹוּרַט דאס מענטשלעבע אַין מענטשן, לרנט ערנט אונדזער דורך מעשים טובים און מסירת נפש צו שטרעבן צום העכסטן... דער תוד פון זיך קָוּנָסְט לִיגְט אַין דער טִיפְּעָר הַמְּאַנְּיסְטִישָׁר אַידְעָע, וואס האט באָקְומָעָן אוֹ אַפְּקָלָאנָג אַין הארץן פון אונדזער צעטומלטן דור אַין זיך פָּאָרְדִּיְנָט אַונְיוּעָרָסָלָעָן אַגְּרָעָקָעָנוֹגָג.

„אין קיין שום לִיטְעָרָאָטוֹר אַינוֹ נִישְׁטָט פָּאָרָאָן אֹזֶל לִיכְטִיקָע גַּעַשְׁטָאָלָט ווי טְבִּיה דַּעַר מִילְכִּיקָּעָר“ האט גַּעַזְאָגָט אַ יִדְיִישָׁעָר דִּיכְטָעָר אַ�ן מִיר וועלן צוּגָעָבָן, אֹז אַין קִין שום לִיטְעָרָאָטוֹר אַינוֹ נִישְׁטָט פָּאָרָאָן אֹזֶל שְׁרִיבָּר ווי עֲגַנְּנוֹן, וואס שְׁרִיבָּט זִיְּנָעָסְטִישָׁוֹת ווי אֹז עֲבוֹדָת הַקּוֹדֶשׁ, מִיט אַ הַיְּלִיקָן צִיטָעָר אַ�ן מִיט אַ פרְוּמָעָר כּוֹנָה. ווי דַּי פָּאָרְצִיטִיקָע סּוֹפְּרִיְּסָתָם, וואס פְּלָעָגָן זיך טּוּבָלָעָן פָּאָר יַעֲדָעָר פְּרָשָׁה, אֹוֵי טּוּבָלָט ער יַעֲדָעָס ווארט זִיְּנָס אַין דַּעַם הַיִּסְׁנָן ווּוְנָטָשָׁת מַתְּקָן צו זִיְּנָעָדָי ווּוְלָט אַ�ן פָּאָרְבָּעָסָרָן דַּעַם מענטשן. מִיט לוּיטְעָרָאָטוֹר אַמְּנוֹנָה דַּעֲרָפִילָט ער זִיְּנָעָשָׁה אַ�ן זִיְּנָעָז ווארט צִינְדָּט אֹן פִּיעָרָן פון גָּלוּבָּן אַין הארץן. ער האט גַּעַגְעָבָן אַ קִינְסְטָלְעִירִישָׁן תְּקִוָּן דַּעַר טְרָאָדִיצְיָע פון דַּעַר אַגְּדָה אַ�ן פון דַּעַר חַסִּידִישָׁעָר מַעַשָּׁה, אַ�ן זִיְּנָעָיְדִישָׁוֹת ווּוְלָט אַ�ן מִידָּות טּוֹבָות האט ער אַרְיִינְגְּגָעָפִירָט אַ�ן דַּעַר אַונְיוּעָרָסָלָעָן לִיטְעָרָאָטוֹר.

זיך באַצְּיַעַנְדִּיק אוֹיף זִיְּנָעָסְטִישָׁר טְעַטִּיקִיט, האט גַּעַזְאָגָט עֲגַנְּנוֹן מִיט באַשְׁיִידְגִּיקִיט, אֹז ער אַיְזָוּ דַּעַר „פָּאָרְוּאָגְלָטָעָר זָוָן, וואס דַּעֲרָצִילָט דַּי אַמְּאָלִיקָע גְּרוֹיסְקִיט פון זִיְּנָעָלְטָרָן-הַיִּים“... אַיְזָוּ עַס נִישְׁטָט קִין פָּרָוכְטָלָאָזָעָר דַּעְגָּרָעָסִיָּע צָוָן נְעַכְתָּן, אֹן אַ�ן אַוִּיסְזִיכָּט פָּאָרָן הַיִּנְטָן אַ�ן פָּאָרָן מַאְרָגָן. פָּאָרָן קָעָרָט, סִיאִיז אַ�ן אַוִּיסְדָּרָוק פון אַיְבִּיקָעָר שְׁטָרָעָבָוָנָג פָּאָרוּסִיס, וואס אַיְזָוּ

שריבער און ווערך אין ליכט פון פסיכאָנגלי

טריבּוּקְרָאָפֶט אַיְזַן דִּי רַאֲמַנְטִישׁע בענקי שאָפֶט צוֹם מָקוֹר, אַרוּם וועלְכָן דִּי הַיסְטָאָרִישׁע באָוּגָנוֹג פֿוֹן פָּאָלָק מאָכָט אָן אַרוּמְקָרִיִּי, אַיְזַן אָן עַקְאַלְיפְּטִישׁעַר לבּוּנְיַע, ווי אַיְזַן אָן אַרְבִּיטָע אַרוּם אָן עַנְגָּרְגַּתְשִׁין צַעְנְטָעַר, וואָס גִּיט לֵיכְט אַזְּן לעַבְּן. אַיְזַן דָּעַם אַיְזַן דַּעַר גַּרְוִיסְעַר טָוד פֿוֹן נְצָח יִשְׂרָאֵל, פֿוֹן דַּעַר אַיְבִּיקְעַר רַונְדָאָרוּם באָוּגָנוֹג אַרוּם אַיְזַן אָחוֹד פֿוֹן גַּרְוִיסְעַר עַטְשִׁיעַ אָן נְאַצְּיאָנְצָלַע ווערטַן, וואָס האַלְטַן אוּיפְּ דִי גַּאנְצָע סִיסְטָעַם, זַי זָאַל וֵיךְ נִישְׁט אַוְיפְּלִיאַז אַזְּן פָּאָרְשְׁוּוּנְגַּדְן אַיְזַן דָּעַם אָוּמְנְדָלְעַכְן לַוִּיפְּ פֿוֹן דִּי צִיְּטַן.

עַגְנוּנָס לִיטְעָרָאִישׁ שַׁאֲפָנוֹג אַיְזַן אָן גַּרְוִיסְעַר הַוּמָאַנִּיסְטִישׁעַר צַוְּשְׁטִיעַר צַוְּדָר אָוְנוּוּעָרְסָאַלְעָר קוּלְטוֹר, אַזְּן דִּי אַלְוּוּלְטַלְעַכְעַ אַנְגְּרָעָנוֹג, וואָס אַיְזַן אַיְם צַוְּגַּעַטְיִילַט גַּעֲוָאָרַן, אַיְזַן אָן גַּרְוִיסְעַר כְּבוֹד פָּאָר דַּעַר הַעֲבָרְעִישׁעַר לִיטְעַר רַאֲטוֹר אַזְּן פָּאָר מִדְינַת יִשְׂרָאֵל, וואָס דַּאֲרָף מִאָכוֹן יְעַזְּן יְדִישְׁעַר אַזְּן דִּי פָּעַלְקָעָר — מַעֲנְטַשְׁלַעַכְעַר. יְדִישְׁקִיִּיט אַזְּן מַעֲנְטַשְׁלַעַכְעַקִּיִּיט זַיְגַּעַן אַיְדְעַנְטִישׁעַ בְּאַגְּרִיפָן, אוּיפְּ דָעַם זָאַגְן עֲדוֹת דִּי רַיִד פֿוֹן דִּי נְבִיאִים אַזְּן דָאַס באַשְׁטַעְטִיקַט אוּיךְ אַזְּן אַוְנְדוֹזָעַר דָוָר דָאַס פְּרוּמָע אַזְּן הַאֲרְצִיקָע וְאַרְטָט פֿוֹן אַוְנְדוֹזָעַר עַרְשָׁתָן נְאַבְּעַל-לְאוּרָעָט, שְׁמוֹאֵל יוֹסֵף עַגְנוֹן.

יצחק באשעוויס

דער קינסטער פון אַ לִידְנְדִיקָעֶר וּוּעֶלֶט

„דער שטן אַין גָּרְיוּי“

itchak באשעוויס האט אַנגעהויבן זיין ליטערארישע קאָרייערט מיט אַ רָאְמָאָז „דער שטן אַין גָּרְיוּי“, וואָס האט אַרוֹיסגעָרְפֵּן גְּרוּיס אַבּוּזָעָן אַין דער יִדְישָׁעֶר וּוּעֶלֶט, אַונְ גָּלִיכְצִיטִיךְ אוּיךְ נִישְׁתָּוּ וּוּינִיךְ פֿאַרְדְּאָמוֹנוֹג. סְאיַז אַ שִּׁילְדְּעָרְוָנָג פָּוּן דיַ יַאֲרָן תְּחִי וְתְּחִי: „וואּעַן דער דְּשָׁעַ כְּמַעְלְנִיצְקִי אַין זִינְעַ מְחֻנָּתָה האָבָּן בְּאַלְאָגָעָרְטַּד דיַ שְׂטָאָטַזְזָאָמָּשְׁטָשַׁ, וְאָסָה האָט זִי אַרוֹמְגְּעַרְינְגָּלְטַ, האָבָּן גַּעַמְעַן צּוֹלִיב דער שְׁטָאָרְקָעָרְפַּעַטְסָוָנָגְ, וְאָסָה האָט זִי אַרוֹמְגְּעַרְינְגָּלְטַ, האָבָּן דיַ הִיְדָאָמָּאָקָעָס גַּעַמְאָכָטְ גְּרוּיסְעַ שְׁחִיטָה אַין גָּרְיוּי דְּיַ אַרוֹמְקָעַ שְׁטָעַטְלָעַד אַונְ אוּיךְ אַין גָּרְיוּי, דער העַק וְאָסָה לִיגְטַזְוִישָׁן דיַ בעָרְגַּ, מעַן האָט גַּעַשְׁאָכְטָן, גַּעַשְׁוָנְדָן דיַ הוּוִיט לְעַבְּדִיקְעַרְהִיטַ, גַּעַרְצָהָנָטַ קְלִינְיָעַ קִינְדָּעַרְ, גַּעַזְוּזָגָעַן וּוּיבָּרָעַ צּוֹ זְנוּתָ אַונְ דָּרְעָנָאָךְ אַוְיְגַעְטְּרָעָנָטַ וּוּירָעַ בְּיִכְּעָרַ אַונְ פֿאַרְנוּיָטַ אַין זִי קָעֵץ...“

אוֹזִי הִיְבְּטַ אַן יִצְחָק באשעוויס זִינְעַן „מעַשָּׁה פָּוּן פֿאַרְצִיטְנָס“. גָּלִיכְץ פָּוּן אַנְהִיָּב אַ שְׁוִידְעַרְדְּ פְּאַנְאָרָםָעַ, אַן אַסְמָאָסְפְּעָרָעַ פָּוּן גְּרוּוֹלְ וְאָסָה גְּלוּוּעָרְטַ, דָּאָס בְּלוֹטַ, פָּוּן אַוִּיסְגָּאָנְגָּסְלָאָזָן יִדְישָׁן פִּין אַין אַ וּוּעֶלֶט פָּוּן אַכְּרוּיָטַ, פָּוּן מעַשָּׁה שְׁטָןַ, וְאָסָה האָלָט גַּעַשְׁפָּאָנָט דָּעַם לִיעַנְעָרַ פָּוּן דער עַרְשְׁטָעַר שְׁוֹרָה בַּיּוֹ דער לעַצְטָעַר.

יאָרָן זִינְעַן אַוּוּק אַונְ רַעַשְׁטָלָעַד פָּוּן דיַ לעַבְּגַעְבַּלְיְבָעָנָעַ האָבָּן צְרוּיקָ אַנְגָּעָהוּבָּן צִיּוֹן צּוֹם יִשְׁוּבָ, צְרוּיקָגְּעָקוּמָעַן זִינְעַן וּוּינִיךְעַ, אַפְּגָעָרִיסְעָנָעַ, פֿאַרְוּוּאָרְלָאָזָעַ, „זִינְעַן אַיְנִיךְעַ אַרְאָפְּ פָּוּן גְּלִיכְן וּוּגַּ, אַנְדָּעָרַעַ זִינְעַן אַרְיִיבַּן- גַּעַפְּאָלָן אַין מְרָה-שְׁחוֹרָהַ, אַבְּעָרַ דער שְׁטִיגְגָּעָרַ פָּוּן דער וּוּעֶלֶט אַיִּנְ, דָּאָס מִיטַּ דער צִיְּטָ קָעָרָטַ זִיךְ אַלְזַ וּוּידָעַר אָסָ צּוֹם גַּעַוּזְעָנָעָם.“

אַונְ דער צְרוּיקָקָעַרְ צּוֹם „גַּעַוּזְעָנָעָם“ אַזְוִי שְׁוּעָרַ אַונְ פֿיְנְלָעַד וּוִי

ג. סאפאזושניקאוו

פָּאַר אַ לְּעִבְּדִיקְ-בָּאֲגָרָאֲבָעַנְעָם, וּזְאָס וּוּרְט אַרְוִיסְגָּעַנוּמָעָן פָּוּן קְבָּרָ, צְוִירִיקְ
כָּפָן דָּעַם אַטָּעַם. בְּלִיְיבֶּט עַר אֹוֵיף לְאָנְגָּ, אָוּן אַ מָּאֵל אֹוֵיף שְׁטֻעְנְדִּיקְ, מִיטְ
דָּעַר קְבָּרְשְׁרָעָק אִין דִּי בְּלוֹטָן. מַעַן קְעָרְט וִיךְ אָוּם צָוָם "גַּעֲוּעוּנְעָם", אַבָּעָר
דָּאָס גַּעֲוּעוּנְעָם הָאָט שְׁוִין אַן אַנְדָּעָר פְּנִים.

אוּפְּן בָּאָדָן פָּוּן אַ בִּיתְ-הַקְּבָּרוֹת אָוּן מִיטְ אַ וּוּנְדָן אַין הַאֲרָצָן, אַין לְאָנְדָן
פָּוּן אַ שְׁוֹנָא אָוּן מִיטְ אַ שְׁטֻעְנְדִּיקְעָר גַּעֲפָאָר פָּאַר נִיעָ שְׁחִיטָות, הַאֲבָן יִידָן
גַּעֲוּכָט צְוִירִיק אַנְצּוּקְנוּפָן דָּעַם פָּאֲדָעָם פָּוּן לְעָבָן. עַס אַיְזָן אַ יִדְישָׁעַ סְטְבִּיכְעַ,
אַ הִיסְטָאָרִישָׁעַ וּוּרְקְלְעְכְּקִיטַ, אַ שְׁטֻעְנְדִּיקְעַ בָּאֲגָלִיטִ-דְּעָרְשִׁינְגָן פָּוּן דָּעַר
יִדְישָׁעַר גַּלוֹתְ-וּרְקְלְעְכְּקִיטַ.

אוּיךְ שְׁלָוָם אֲשֶׁר הָאָט קִינְסְטְּלָעְרִישְׁ גַּעֲפָרָעָמֶט דִּי טְרָאָגִיקְ פָּוּן דָּעַר
עֲפָאָכָע אָוּן הָאָט אַיְזָן דִּי אָוְמְגָלִיקְן פָּוּן תְּחָ וְתְּשָׁטְ גַּעֲוּנְעָן דִּי הַיְּלִיקָעַ גְּבוֹרָה
פָּוּן קִידּוּשׁ הַשְּׁמוֹ; דָּאָס הַיְּלִיקָעַ שְׁנִיאָדָעָרָל הָאָט אַיְזָן זִיְן פּוֹסְטָן קְרָעָמֶל פָּאָרִ
קוּוּפְּט אַמְוֹנָה אָוּן בְּתָחוֹן, אָוּן אַיְזָן טְוּלְטְשָׁן אַיְזָן גַּעֲוּנְעָן גָּאָט. יִצְחָק בָּאַשְׁוּוֹזִיסְ
הָאָט גַּעֲשִׁילְדָעָרָט דָּעַם פָּאֲגָרָם-פְּחָדָה, וּזְאָס הָאָט אַרְוִיסְגָּעָקָוּקָט פָּוּן יִדְישָׁעַ
אוּגָן; עַר הָאָט פָּאָרְנוּמָעָן דָּעַם צָעֵר פָּוּן צְעַבְּרָאֲכָעָנָעַ לְעָבָןָן, דָּעַם שְׁוּדָעָר
פָּוּן מְרָה-שְׁחוֹרָה, דָּעַם שְׁגַּעַן פָּוּן פָּאֲצְצִוְיִיפְּלָגָןָן. אַיְזָן גָּאָרִי גַּעֲוּוֹלִיטִיקְ
דָּעַר שְׁטָן.

די קוֹנְסָטְ דָּאָרָף פּוּרְעָמָעָן דָּאָס לְעָבָן אַיְזָן אַלְעָ פְּלָאָכָן אָוּן טִיפְּן, דָּאָרָף
דוּרְכְשְׁטָרָאָלָן דִּי גְּרָאָבָעָ הוֹיטָ פָּוּן דָּעַר וּוּרְקְלְעְכְּקִיטַ מִיטְ אַ שְׁיַׁין פָּוּן דָּעַר
קָעְנְטָעְנִישָׁ אָוּן וּוּיְיַׁן דָּעַם אַמְתָה — דָּעַם קִינְסְטְּלָעְרִישְׁ אַמְתָה פָּוּן אַן אַלְזִיטִיְ
קָעָר מְעַנְטְּשָׁלְעָכָר עֲקוּוּסְטָעָנִישָׁ.

צְוִירִיקְגָּעָקְוּמָעָן צָוּ זִיְן קְהִילָה אַיְזָן אוּיךְ דָּעַר אַלְטָעָר רְבָ, דָּעַר גָּאָנוֹ רְ
בִּינּוֹשְׁ אַשְׁכְּנָזִי, אָוּן דָּעַר אַמְּאָלִיקְעָר גְּבִירָ אָוּן פְּרָנְסָ פָּוּן יִשְׁוּבָן, רְיַׁ אַלְיעָזָר
בָּאָבָּאָד, וּוּלְכָעָר הָאָט פָּוּן זִיְן צְאָלְרִיכְעָרָ מִשְׁפָּחָה מִתְּגַעְבָּרָאָכָט נָאָר אַיְזָן
טָאָכְטָעָר, רָעְכְּעָלָעָ, אַ בְּתוֹלָה פָּוּן זְיַׁבְּצָן יָאָר, וּזְאָס הָאָט אַרְוִיסְגָּעָוָיְ�ן "אוֹיסְ
טְּעִרְלִישָׁעָ" גַּעֲנָגָ. וּזְעָנָעָסָה עַס הָאָט גַּעֲדָוְנְעָרָט הָאָט זִי גַּעֲשְׁרִיגָן גַּוְאָלָד... פָּוּן פְּרִיְ
מָאָרָגָן בֵּין אָוֹנָט אַיְזָן זִי גַּעֲזָעָסָן אַפְּגָעְוּנוֹנְדָעָרָט אָוּן גַּעֲלִיעָנָט לְשֻׂוְן-קוֹדְשִׁ
דִּיקָע סְפִּרְיְמָלְעָךְ... זִיְגָעָן צְוִגְעָקְוּמָעָן נָאָר פָּאֲרוֹוָאֲגָלְטָעָ בָּאַלְעָבָטָים אָוּן
אַיְזָן דָּעַר קְהִילָה קְדוּשָׁה פָּוּן גָּאָרִי הָאָט אַנְגָּעָהוּבָן שְׁלָאָגָן אַן אַדָּעָר פָּוּן
אַיְזָן יִדְישָׁן לְעָבָן....

אַיְזָן דָּעַר אַטְמָאָסְפָּעָרָעָ פָּוּן אָוּמָרוּ אָוּן אַנְגָּסָט אַיְזָן דִּי בְּשָׂוָרָה וּוּעָגָן שְׁבָתִי

צבי געפֿאלן ווי אַ פְּלאָם אויף בערג שטרוי. מען האט געזען אין די אלע צרות די חבלי משיח, די ליידן וואָס זאגן אָן די גאָלה. אוון די ליידן זיינען געזען זיינער גרויסע אוון שווערע. אַיז אויך אין גרויס צוֹויפֿל געזען די האָפֿעָנוּג אַויף דערלייזונג. פֿאָרְחַלְשַׁטְעַ הערצער זיינען דָּוּרְשְׁטִיק צוֹוּפְּאָלֶן צום הַלוֹם־אַוְוִיפֿ־דָּעֵר־זָוָאָר אוון זיך פֿאָרְשִׁיכּוֹרֶט מִיטְן סְמִהּמוֹת, וואָס עַס האָבָן אויסגעָדָעָמֶט די צעהיצטָע מענטשלעכּע באָגָעָרֶן.

אַ שריפה האט אַרְמוֹגָעָבָאָפְּט גָּאוּרִי, אַבעָר די ערְשַׁטְעַ וואָס האָבָן זיך אַנְגָּעָכָאָפְּט אוון אוּפְּגָעָפְּלָאָקָעָרִיט זיינען געזען די מְעֻרְסְּטָן עַקְוָאָלְטִירְטָעַ, די באָזְעָסְעָנָע פֿוֹן גַּעֲבּוּרָן, די צָעְרוֹדָעָרָטָעַ פֿוֹן אָוּמְגָלִיקָן. באַשְׁעוֹוִיס פֿאָרְמָאָגָט שַׁילְדְּעָרְנוּגְּ-קָרָאָפְּט אַויף פֿאָרְצְּשָׁטוּלָן דָּעַם אַיְמָפְּוּלִיסְיָוָן אוּסְבָּרוֹךְ פֿוֹן אָזָא גָּאוּלָה־הִיסְטָעָרִיעַ. ווי אַ גָּרוֹיסָעַ מִיסְטָעַר וַיְוִוִּיטָעַ ערַאַפְּרַעַדְקָעַ, וואָס וַאֲרַפְּט אָן אָן אָוּמָהִימָּלָעָן צִיטָעַר אַויף מְעַנְשָׂתָן אוון שָׁאָפְּט גַּעַשְׁטָאָלָטָן אָין קָאָנוּוּלִיסְיָוָן טְרָאָנָס אָוּנְטָעָרָן אָוּמְדָעָרָאָרטָן אַיְנְדָרוֹךְ אָז «ישׂועָה באָהָלָוּלָם».

די יְדִיעָות, אָז מִשְׁיחָס צִיְּטָן זיינען נָאָעָנָט, האָבָן אַנְגָּעָצְׁנוּדָן די הָאָז פֿעָנוּגָן פֿוֹן נָאָעָנָטָעַר גָּאוּלָה אָין די העַרְצָעַר פֿוֹן הַוְּנְדָעָרָטָעַר טַוְּיָוָנְטָעַר יִידָּוָן אַיבָּעָר דָּעַר גַּאֲרָעָר וּוּלְטָם. אוּיךְ גָּאָרִי אַיז גַּעַוְאָרָן טִיף אוּפְּגָעָרוֹדָעָרָט. אַ משְׁוֹלָה, אַ סְפָּרְדִּי, האָט אָין בֵּית־מְדָרֶשׁ גַּעַדְרָשָׂנְטָן, אָז «מְלָכִים זיינען גַּעַוְאָרָן אָוּנְטָעָרָטָעַנִּיק אָוּנְטָעָרָדָעַר די הַעַנְטָטָפָן פֿוֹן שְׁבָתָן צְבִי אָוּנְדוּזָעַר מִשְׁיחָה», אָז אָז גַּיְיכָן וּוּעָט אָנְטָפְּלָעָקָט וּוּעָרָן זִיְּן קָעְגִּירִיךְ אָז «עַרְ וּוּעָט אָרְאָפְּנָעָמָן די קָרוֹין פֿוֹן סּוֹלְטָאָן...» פֿלְזָעָם האָט עַמְעַץ אַ גַּעַשְׁרִי גַּעַטָּאָן: — יִידָּן, גַּעַי־וּאָ-אָלָּדָ! יִידָּן! גַּלְיִיךְ מַעַן וּוּאָלָט אִים גַּעַשְׁטִיקָט אָין דָּעַר עַנְגָּשָׁאָפְּט...»

«דָּעַר עַולְם האָט אַ צִיטָעַר גַּעַטָּאָן, עַס אַיז גַּעַזעָן דָּעַר לְאַמְעָדָר מְרַדְכִּי יִוסְטָן. אַ מְקוּבָּל, מִיט אַ גַּעַדְיכְּטָעַר פֿיְיָעָרְדִּיקָעָר באָרָד, מִיט לאַנְגָּעָ ברְעָמָעָן וּוּי בָּאָרְשָׁטָן, אַ פָּאָסְטָעַר, אַ וּוּינְגָר אָן אַ כָּעָסָן. בִּים דָּאָזְעָנָעָן פֿלְעָגָט עַר קָלָאָפָן דָּעַם קָאָפָ אָין דָּעַר וּוּאָנָט: בִּים תְּחִנּוּן אַיז עַר גַּעַפְּאָלָן צַו דָּעַר עַוִּיד וּוּי די פֿאָרְצִיְּטִיקָע אָז גַּעַלְאָגָט אַוְיָפָן קוֹל. עַר האָט גַּעַמְאָכָט הַסְּפָדִים אוּיךְ טַוִּיטָע אָז פֿלְעָגָט עַרְבָּ יּוֹם כִּיפּוֹרֶשֶׁלָּאָגָן מְלָכוֹת אִין פְּאָלִישָׁ... אִיצְט האָט די קָאָלִיקָע מִיט אַיז מַאְלָ גַּעַי־נוּמָעָן קָלְעָטָעָרָן אוּפְּנָן טִיש אָז אַרְיִסְגָּעָלָאָן שְׁוּעָרָעָ זְיָפָן. עַטְלָעָ-

ג. סאָפַאּזְוַנְיָקָאוּ

כע ליעט האבן אים אַהיַב געטָאָן אוֹן אִים אַרְוִיפֿגֶעַשְׁטָעלְט. ר' מְרַדְכִּי יְסֻף הָאָט אַ זְעִץ גַּעֲטָאָן מֵיט זַיִן קְוִילִיע. דִּי צַעְפְּלִיקְטָעַ זְשַׁׁפְּצַע הָאָט זַיִךְ צַעְקְנַעְפְּלָט, דִּי קָאַלְטְּעַנְעָס זַיְבָּעָן זַיִךְ צַעְפְּלוּגִין, וַיִּאֵין וַיִּנְטַ, אוֹן עַר הָאָט פָּוּן הַתְּהָבּוֹת גַּעֲנוּמָעַן שְׁלִיכְצָן מֵיט אַ כָּרְכְּלִידִיק קָוּל:

— יַדְנוּ וּוָסְ שְׂוִוִּיגְט עַזִּי, יַדְנוּ! גָּאֹלָה בָּאָה לְעוֹלָם! ... יְשֻׁועָה בָּאָה לְעוֹלָם! ...

“עַר הָאָט מֵיט דָעַר לִינְקָעָר הָאָנְטָן זַיִךְ אַ שְׁלָאָג גַּעֲטָאָן אַיִן קָאָפְ אַרְדִּיִּן, אוֹן מֵיט אַיִן מַאֲלַ גַּעֲנוּמָעַן טַאנְצָן. דָאָס שְׁוּעָרָעַ דַּעֲמְבָעָנָעַ קְרִיךְ-הָאָלִיךְ אַוְנְטָעָרָן אַרְעָם הָאָט גַּעֲקְלָאַפְט אַיִבְרָן בְּרָעַט וַיִּי אַיִן אַ פּוּקִין. דִּי פָּאַרְקְרִיפְלָטָעַ פִּיס, אַיִן גְּרוּיסָעַ שְׁטוּוֹלַ, הָאָבָן זַיִךְ פָּאַרְפָּלָאָכְטָן, אוֹן עַר הָאָט קִיְּכְנִידִיק גַּעֲרוּפָן אַזְנִיבְהָעָר אַזְנִיבְהָעָר אַיִן-אַיִן-אַיִינְצִיךְ זַוְּאָרְטָן, וּוָסְ קִיְּנִינְעָר הָאָט נִישְׁתַּפְּ אַרְשְׁטָאָגָעָן... מֵיט אַיִן מַאֲלַ הָאָט זַיִךְ דָעַרְתִּי הָעָרָת אַ טְוִיבָעָר עַזִּי, ר' מְרַדְכִּי יְסֻף אַיִן אַ פָּאָל גַּעֲטָאָן מֵיט דָעַר גַּאנְצָעָר מַשָּׁא אוֹן אַיִן אַנְטְּשְׁוִוִּיגְן גַּעֲוָוָאָרָן. דָאָס גַּאנְצָעָ בִּיתְ-מְדָרֶשָׁ הָאָט זַיִךְ אַ וּוּגְ-גַּעֲטָאָן צְוֹאָמָעָן מִיטָּן עוֹלָם אוֹן מֵיט דִּי פָּאַרְשְׁוִוִּיצְטָעַ וּוּעָנָט. עַמְּעַץ הָאָט גַּעֲטָאָן אַ הוּאָל :

— גַּעֲוָאָלְדִ ! עַר חַלְשָׁתִ !...

דָאָס אַיִן אַ מּוֹסְטָעָר פָּוּן באַשְׁעוּווִיסָעַס פְּרָאֹזָע, וּוּלְכָעָ אַיִן אַזְוִי עַמְּאַטְיוֹוָה פְּרָעָצְיוֹן אוֹן מְעַלְאָדִיש. אַיִן אַזְאָ אַוִּיסְטְּעָרְלִישָׁעָר סְצַעְנָעַ באַנְגָּגָט זַיִךְ נִישְׁתַּפְּ דָעַר מַחְבָּר מִיטָּן טַעַטְרָאָלָן עַפְעָקָט אוֹן מְרַדְכִּי יְסֻף דָעַר לְאַמְּעָר אַיִן בַּיִּ אִים נִשְׁתַּפְּ קִיְּנִי אַבְּסְטְּרָקְטָעַ גַּעַשְׁטָאָלָט, נַאֲרָאַ פִּיגְוָר קִינְסְטְּלָעְרִישָׁ אַיִּפְּ גַּעְבּוֹיט. “בַּיִּים דָאַוּעַנְעָן פְּלָעַגְטָ עַר זַיִךְ שְׁלָאָגָן קָאָפְ אַזְנָאָן וּוָאָנָט, עָרָב יְוָם כִּפּוּר פְּלָעַגְטָ עַר שְׁלָאָגָן מְלֹקָת אַיִן פְּאַלְיָשִׁי”... אַ פָּאַרְשָׁוִין אַזְנָאָלְטִירְטָעָר, אַ פָּאַרְגְּלוּיְבָטָעָר, מִיט הַיִּסְטְּעָרִישָׁ-עַפְּלִעְפְּטִישָׁ אַנְפָאָלָן, וּוֹי רַעֲכָלָעָ, וּוֹי שְׁפִּילָט אַזְאָ וּוִיכְטִיקָעָ רַאֲלָעָ אַיִן רַאֲמָאָן אוֹן וּוֹי נַאֲרָאַ אַ גַּאנְצָעָ רַיִּ פְּעָרְסָאַ נַאֲוָשָׁן אַיִן באַשְׁעוּווִיסָעַס גַּאֲלָעְרִיעָ טִיפָּן. הָאָט עַר מֵיט דָעַר לִינְקָעָר הָאָנְטָן זַיִךְ אַ שְׁלָאָג גַּעֲטָאָן אַיִן קָאָפְ אַרְיִין — אַיִן אַזְוָעָק אַ טַּאנְצָע אַוִּיףְ דָעַר קוּלְיָעָ... דָעְרִיעָעָן מִיר מְרַדְכִּי יְסֻף דָעַם כָּעָסָן נִשְׁתַּפְּ נַאֲרָפָן דָרְוִיסָן, נַאֲרָאַ אַוִּיךְ פָּוּן אַיְגְּעֻווִיְּנִיקְ, אַיִן מִיר פָּאַרְשְׁטִיְּעַן וּוָסְ עַר הָאָט שְׁפָעְטָעָר דָעְרַצְיִילָט, אַזְנָאָן “וּוֹעָן עַר אַיִן פְּרִיעָר גַּעֲלָגָן אַיִן הַיְגְּנָעְרָפְלָעָט אַיִן צַו אַים גַּעֲקוּמָעַן שְׁבָתִי

שריבער און ווערך אין ליכט פון פסיכאאנגלי

צבי" און אים מגלה געוען סודות און ווי אויף צו דערגןצען דאס בילד פון דעם בענסס בייאראפיע אין און זוינקל אויף א הײַפֿן שמאטעס געזעסן מרדכי יוספס איינציקע טאכטער, א פֿאָרוּזענִיש מיט א ואָסערקָאָפּ און קעל-ברענע אויגן"...

די משיח-אידיע

דעָר גלייבּן אין "בֵּיתְהַמְּשִׁיחָה" אַין אוֹפְּגַּעַקְׂמוּן נָאָד אַין יַעֲנֶר וּוְיִי טער צִיְּתָ וּוּעָן יַדְן זַיְנְגַּע גַּעֲזָעָן אַין זַיְעָר אַיְגָּן הַיְמָלָאָן, אִיש תְּחַת גְּפָנוֹ וְתְּחַת תְּאַנְתָּו. די עַרְשָׁתָע נְבִיאָם הַאֲבָן אַרְוִיסְגֻּבְּרָאָכְט דַּעַם מִשְׁיחָ-גַּעֲדָאָנָק אַיְסְפִּירִירְט אַין הוֹמָאָנִיטָרָן גַּעֲפִילָ פָּוּן לֹא יְשָׁא גּוֹי אֶל חָרָב, אַיְן פָּאָלָק וּוּעָט מַעַר נִישְׁתָּאָוְהִיבּן די שְׁוּעָרָד קָעָגָן אַ צְוִיִּיתְ פָּאָלָק, אַוְן עַס וּוּעָט אַיְנְגַּשְׁתָּעָלָט וּוּרָן אַ מְלֹכוֹתְ שָׁדֵי, אַ נִּיעָ אַרְדְּעָנוּגָן פָּוּן גַּעֲרָכְטִיקִיט אַוְן גַּעֲטָלָעָכְעָר הַעֲרָשָׁאָפְט, נִישְׁתָּאָוְהִיבּן נָאָר צְוִיִּשְׁן אַלְעָ פְּעַלְקָעָר.

אין גָּלוּת אַיְזָן די מִשְׁיחָ-אִידְיעָ גַּעֲוָאָרָן דַּעַר לְעַבְנָסְ-יִסּוּד אוֹיף וּוּלְכָן עַס הַאָט זַיְד גַּעֲשְׁטִיצְט די האָפְּעָנוּגָן אוֹיף נַאֲצִיאָנָאָלָעָר דְּעַרְלִיְיָוָגָן. אַ פָּאָלָק וּוּאָס טְרָאָגָט אוֹיף די פְּלִיאִיצָעָ אַזְּאָ שְׁוּוֹרָעָן הַיִּסְטָאָרִישָׁן גּוֹרָלָה, וּוּאָס אַיְזָן פָּאָרְלִיָּהָ פָּוּן זַיְן לְאַנְגָּעָר גָּלוּתְ-גַּעֲשִׁיכְטָעָ אַוְיסְגַּשְׁתָּאָנָעָן אַזְּעָלָכָעָ טְרָאָגִישָׁעָ נְסִינוֹת, אַיְזָן גַּעֲוָאָרָן דַּעַר לְיִדְנָשָׁאָפְּטָלָעָכְעָר אַוְן פְּרִידִיקָעָר פָּוּן דַּעַר מִשְׁיחָ-זְוִיּוּעָ, וּוּאָס פְּאָרָקָעָרָפְּרָט די העַכְּסָעָט מְעַנְטָשְׁלָעָכָעָ האָפְּעָנוּגָן פָּוּן אלְגַּעַמְּיִינָעָר גָּאוֹלָה אַוְן פְּלִיקָעָרָ-פְּאָרְבִּידְעָוָגָן.

די יִדְיִשְׁעָ אִידְיעָ פָּוּן גָּוְלָה אַיְזָן עַגְּגָה פְּאָרְבּוֹנְדָן מִיטָּן גַּעֲדָאָנָק פָּוּן אַ דָּוָר שְׁכָלוֹ זְכָאי — אַ דָּוָר וּוּאָס אַיְזָן רַיִּין פָּוּן זַיְנָד — אַוְן כְּבִיכָּלָוּ וּוּעָט אַיְם דָּעָרָ פָּאָר בְּאַשְׁעָנְקָעָן מִיטָּן זַיְן חָסָד אַוְן אַרְאָפְּשִׁיקָן זַיְן דְּעַרְלִיְיָוָעָ. אַבָּעָר די וּוּלְטָ וּוּרְטָ נִישְׁתָּאָוְהִיבּן גַּעֲלִיטָעָרָט אַיְזָן אַוְמַעְנְדָלָעָכָעָ לְוִיָּהָ פָּוּן דַּעַר צִיִּיטָ אַזָּ דַּעַר מְעַנְטָשָׁ וּוּרְטָ נִישְׁתָּאָוְהִיבּן בְּעַסְטָרָ מִיטָּן טְוִישָׁ פָּוּן כְּלָוֹ זְכָאי, אַ דָּוָר פָּוּן גּוֹטָסָ קִיטָּה, פָּוּן מְעַנְטָשָׁ-לִיבָּשָׁאָפְט אַיְזָן נְשָׁמָה-דְּרִינְקִיטָ.

גַּעֲוָעָן אַ צִּיטָּה, וּוּעָן דַּעַר גִּיסְטָ פָּוּן גָּאָטָ הַאָט גַּעֲרוֹתָ אוֹיף דַּעַר עַרְדָּ אַזָּ מְעַנְטָשָׁן הַאֲבָן מִיטָּן דַּעַר לִיבָּשָׁאָפְט פָּוּן זַיְעָרָהָרָן זַיְדָ דַּעַר הַוִּיבָּן צַוְּ די

ג. ספאזושניךאו

העכسطע עולמות. זאלסט ליב האבן דעם צויזיטן ווי זיך אלין, האבן אונז דזערע אוּרְפָּאַטְעֵרָס מיט פֿרִימִיטְיוּעַ צַיִינְס אֹיסְגָּעְקִירֶצֶט אַין שְׁטִינֶן; זאלסט דיין ברודער נישט פֿאַרְשְׁקָלָפָן, ווילְ דער מענטש אַין באַשְׁאָפָן אַין גָּאטָס גַּעֲשְׁטָאַלְט; בלוט אַין הַיְּלִיק, אָונֵן אַפְּילּוּ חַיְּוָת ווּעָרָן באַשְׁטְרָאַפְּט פֿאַרְן פֿאַרְגִּיסְטָן מענטשלְעָך בְּלוּט, אָונֵן — דער העכسطער גַּעֲטָלְעָכָר אוּפְּבָלִיחּ פֿוּנְדָּעָר נְבִיאִישָׁעָר ווִיזְיעָ אַין דעם בַּילְד פֿוּנְ קָאַסְמִישָׁעָר האַרְמָאנִיעָ אַין באַחֲרִית הַיְּמִים...

זינט יענע גַּרְוִיסָּע טָעַג ווּעַן מענטשן האַבן מיט גָּאט גַּעֲרָעְטָט, ווּעַן נְבִיאִים האַבן גַּעֲפְּרִידִיקָט אוּפְּיךְ דִּי מַעֲרָק אָונֵן מיט זַיְעַר בְּלִיךְ דַּוְרְכְּגָּעְבּוּיְעָרט דעם סּוֹד פֿוּנְ דַּעַר צֻקוֹּנוּפָט, האַט דִּי מענטשְׁתָּהִיט נִשְׁטָט אֹוְפְּגָּעְהָעָרט צַו זַיְנְקָעָן אַין אַפְּגָּרְוָנְט פֿוּנְ זַיְנְד אָונֵן פֿאַרְבָּרְעָן. פֿאַרְשְׁוּעָכְט זַיְנְעָן גַּעֲוָאָרָן אַלְעָ הַיְּלִיקִיטָן אָונֵן הַפְּקָר דָּאָס לעַבְּן פֿוּנְ מענטשְׁתָּן. האַט דַּעַר מענטשְׁתָּן פֿאַרְיָ לְוִירָן זַיְנָן צְלָמְ-אַלְקִים אָונֵן האַט נָאָר זַיְנָן מָוח גַּעֲשָׁרָפְט אוּפְּיךְ צַו פֿאַרְוָאָן דְּלָעָן זַיְנָן שְׁוּוּרְדָּן, נִשְׁטָט אָינֵן אַקְרָאִיזְנָס ווּסְעָ אַהֲבָן גַּעֲחָלָמָט דִּי נְבִיאִים, נָאָר אַין בעסְעָרָעָ כְּלִי-מְשָׁחָתָה, אָונֵן עַס האַט נִשְׁטָט אֹוְפְּגָּעְהָעָרט דִּי פֿאַרְיָ גַּיסְוָנָג פֿוּנְ בְּלוּט אָונֵן דַּעַר הַרְשָׁאָפְט פֿוּנְ אַומְרָעָכְט. דִּי האַפְּעָנוּנָג אוּפְּיךְ אַדוֹר שְׁכָולָו זַכְּאֵי אַיִן גַּעֲוָאָרָן אָונֵן אַומְדָעְגְּרִיכְבָּאָרָעָ אַיְלוּזְיָ אָונֵן דַּעַר נִכְטָעָרָעָ גַּעֲדָאָנָק האַט גַּעֲצָוּנוּנָעָן צַו מַאֲכָן דַּעַם אַוִּיסְפִּיר, אָזְזַיְהָ קָעָן אָוִיךְ קּוּמָעָן אַיִן אַ דָּוָר שְׁכָולָו חַיְּבָ, ווֹאָס אַיִן אַיְנָצָן שְׁוּלְדִּיק, עַס הַיִּסְטָט, נָאָט ווּעָט נִשְׁטָט פֿאַרְטָרָאָגָן אַזְוִי פִּילְ בְּיַיְן אוּפְּיךְ דַּעַר ווּלְעָט אָונֵן ווּעָט זַיְד אַיְבָּעָרְגִּיסְן אַיְבָּעָרָדִי בְּרָעָגָס, ווּעָט עַר נִשְׁטָט לְאָונֵן פֿאַרְדָּאָרָבָן זַיְנָן יְצִירָה, ווּעָט פֿאַרְטָרִיבָן דַּעַם שְׁטָן אָונֵן שְׁיַקְּן דִּי יְשֻׁוָּה...

אַין צִיְּטָן פֿוּנְ גַּרְוִיסָּע נְאַצְּיאָנָאָלָעָ אַוְמָגְלִיקָן; נָאָר גּוֹיְרוֹת, גִּירוֹשִׁים אָונֵן שְׁחִיטָות אוּפְּיךְ יַיְדָן, פְּלָעָגָט זַיְךְ פֿאַרְשְׁטָאָרָקָן דִּי אַיְדָעָעָ פֿוּנְ כּוּלוּ חַיְּבָ. בַּיְּ יַיְדָן זַיְנְעָן שְׁטָעָנְדִּיק גַּעֲוָוָעָן פֿאַרְשְׁיַיְדָעָן מִיסְטִישָׁע שְׁטָרָעְמוּנָגָעָן אָונֵן זַוְּכָעָן נִשְׁנָן אַיִן שִׁיכָוָת מִיט דַּעַר ווִיזְיעָ פֿוּנְ גַּאֲוָהָ. אַיִן דַּעַר קְבָּלה אַיִן עַס אָונֵן עַיקְרָדִיקָע טָעָמָע. שְׁוֹן אַיִן דַּעַר צִיְּטָן פֿוּנְ דַּעַר גַּמְרָא זַיְנְעָן גַּעֲוָוָעָן «מְחַשְּׁבִּי קָצִין» (סְנַהְדָּרִין צ"ז), ווּלְכָלָעָה האַבן גַּעֲפְּרוּוֹת אַוְיְסְרָעְכָּעָנָעָן ווּעַן מְשִׁיחָה ווּעַט קּוּמָעָן. נָאָר מַעַר זַיְנְעָן גַּעֲוָוָעָן אַזְוָלְכָעָ, דִּי מַעֲרָסָטָע פֿוּנְ זַיְיָ בְּעַלְיָ-קְבָּלה, ווֹאָס האַבן גַּעֲוָוָט אַונְטְּעָרְצָוָאַיְלָן דַּעַם «קָץ» — דַּעַם סּוֹף פֿוּנְ גַּלְוָת — מִיט מַעְרָן מַעְשָׁה סְדוּמָה, מִיט אַנְפִּילְן דַּעַם בְּעַכְעָר פֿוּנְ זַיְנְד פֿוּנְ דָּוָר שְׁכָולָו חַיְּבָ.

שריבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאאנגליין

די פֿאַרְצּוֹויִיפְלוֹנָג האט געפֿירט צו פֿאַרְצּוֹויִיפְלוֹנָג רעטונג-מִיטְלָעָן; אויב נישט פון גאט, זאל דורך שטן קומען די גאולה. סיינז די אידעלאַגַען פון אַנְגְּלַנְד, פון יאוש, פון צוֹזָאמְעַנְבָּרוֹךְ פון די אַיְנְגַעַשְׁטָעַלְטָע טַראָדִיצְיאָה געלע ווערטן, אונז ווי אַ גַּוְוִוִּיקְס, וועלכֶן דער שְׂטוּרָעָם רִיסְטָס אָפּ פּוֹנוּס וְאַרְצְלָה, אָזְוִי וְעוּרְטָט דער מענטש גַּעֲטָרָאָגָן דורך גַּעֲוִוְרְבָּל פון זִינְעָ אֵיָּהָאָגְּנָעָלָע אִמְפְּלוֹסָן.

כולו זכאֵי פֿאַרְפְּלִיכְטָעָט צו גִּיסְטִיקָעָר דִּיסְצִיפְּלִין; כולו זַיְבָּ אֵין אָ מלכּות פון הַפְּקָר פון צָעַלְאָנְקִיט, פון אַנְטְּיוֹשָׁנָג, פון מַאֲרָאַלִישָׁעָר יַרְדָּה — אָ קּוֹלֶט פון שְׂטָן, פון וועלכֶן באַשְׁעוּווָיס אִיז דער העכְסְטָעָר פרִיסְטָעָר.

די תורה פון דָּוָר שְׁבָלוֹן חַיָּב

נאָך אָ דָוְרְכְפָּאָל אין דער שְׂטוּרָעָבָּוג צו דער העכְסְטָעָר מְדָרָגָה פון כולו זכאֵי, גַּעֲטָרְבִּין דָוְרָק זַיְן גַּאֲוָה-לִיְּדָנְשָׁאָפָט, דָוְרָק זַיְן בְּעַנְקְשָׁאָפָט נָאָך דָעַרְלִיְזָוָנָג אָן לִיְּטָעָרָגָה זַיְקָט דער מענטש אָין תְּהָום פון מְרָה-יְשָׁוָה, לָאוֹט זַיְק אַוְיָפָן וּוְעָג פון לִיְּכָסְטָן וּוּידָרְשָׁטָאָנד אָן פָּאָלְט אַרְיָין אֵין אָ גַּאוֹלָה-הִיסְטָעָרָיעַ, וּוָאָס רִיסְטָס אַוְיָפָאָלָע מַאֲרָאַלִישָׁע צוֹימָעָן אָן פְּלִיכָּה, אָן דער פֿאַרְצּוֹויִיפְלוֹנָג שְׂטוּרָעָבָּוג אַרְפְּצָוְרָעָנָגָן דָעַם גּוֹאֵל מִיטּ מְעַשִּׁיָּהָן.

“דָעַר שְׂטָן אֵין גַּאֲרִי” פון יְצָחָק באַשְׁעוּווָיס אֵין אָ גַּעַשְׁיכְטָע פון גאולה-הִיסְטָעָרָיעַ, פון מַאֲסָן-פְּטִיכָּאָן, וּוָאָס האָט טִיף אַוְיָפָגְעַדְעָרָט אָן דָעַרְשָׁטָעָרָט דִּי יְדִישָׁע וּוּלְעָט אֵין זַיְבָּעָנָטָן יַאֲרָהּוֹנְדָעָרט, אֵין דִי צִיְּטָן פון דָעַם פָּאָלָשָׁן מִשְׁיחָ שְׁבָתִי צְבִי.

די גַּעַשְׁיכְטָע דָעַרְצִילָט אָונְדוֹז אִיסְטָעַדְלִישָׁע פָּאָקְטָן, אָן וּוּיָוָט אָן אַוְיָפָאָס סִיבוֹת אָן פָּאָלָגָן פון דער שְׁבָתִי צְבִי באַוּוּגָנוֹג אֵין יְדִישָׁן לְעַבָּן. די באָרְדִּימְטָע יְדִישָׁע מַעֲמוֹאָרָן-שְׁרִיבָּעָרָין, גְּלִיכָּל פון האָמָעָלָן (גַּעֲבוֹרִין אֵין 1645) דָעַרְמָאנָט אֵין אַיְרָע זְכוּרָנוֹת, וּוּ טַוְיְזָנְטָעָר יִדְעָן אֵין דִיְתִּישְׁלָאָגָן, צוֹוִישָׁן זַיְיָ אַוְיָךְ אַיְרָע מַשְׁפָּחָה-הִילִּיט, האָבָּן אַלְץ פֿאַרְקְוִיפְּט אָן זַיְק גַּעַלְאָן צוֹ די פֿאָרָטָה שְׁטָעָט, כְּדִי צוֹ זַיְן דִי עַרְשָׁטָע צוֹ פֿאָרָן קִין יְרוֹשָׁלַיִם... אֵין זַיְבָּעָנָטָן יַאֲרָהּוֹנְדָעָרט אִיז דָאָס יְדִישָׁע לְעַבָּן שְׁטָאָרָק אַוְיָפָגְעַטְרָיִיד.

סלט געווארן דורךן גירוש-שפאניע און שפעטר גירוש-פארטוגאל. עס האט זיך נאך נישט אויסגעלאשן אין דער געדעכעניש פון פאלק דער ברענענדיי קער פיין, און עס זייןען געקומען די יהיטות פון די מעטליצקייד-באנדעם. דער ראציאנאלאער געדאנק, די יידישע לעבנס-פילאָזַאָפִיע, וואס האט גע-ווארצלט אין תלמוד, האט נישט געהאט קיין לויונג פאר די אלע פראָבלע-מען און נישט געוזן קיין אויסוועג פון די גלוות ליידן.

האט די יידישע מחשבה זיך אָפֶגעריסן פון דער פִּינְגָּלְעָכָּר רְעַאיְטָעָט און זיך אָיְפֶגְעָהָיְבָן אוֹיף די פְּלִיגָּלְגָּוּפָן דער מִיסְטִישָׁעָר פָּאנְטָאָוִיעַ. האט מען נישט געקונט ענדערן די ווּרְקָלְעָכְקִיטִים מִיט די אַיְגָּעָנָּעָ מַעֲנָטָשָׁה לְעַכְעַ כּוֹחָה, האט מען זיך געווארלט באָוֵירְקָן מִיט כּוֹחָה גַּעַהַיְמָע אָוּן אַיְיָ בְּעַרְמָעַטְשָׁלָעָכָּע, מִיט תְּפִילָה אָוּן תְּעַנְתִּימָה, מִיט נַעֲמָעָן פָּוּן מְלָאָכִים אָוּן שְׂמוֹת, מִיט גִּמְטָרִיות אָוּן שְׂטִיקָעָר זָהָר. אַיְזָה די קְבָּלה גַּעַוָּאָרָן אַפְּלָקְסָדִי בִּיטְעָרָע לְיִידָן זַיְנָעָן אַן אַנְזָאָג אוֹיף דער "אַתְּחַלְתָּא דְגַּאֲוָהָה", אַוְיפָּן אַנְּיִיבָּ פָּוּן דער דָּעָרְלִיְוָוָגָן.

האט שלמה מולכוּן, דער פָּאָרְגִּיְעָרְ פָּוּן שְׁבָתִי צְבִי, גַּעַהַאָלָטָן אָז ווּ נְאָרָר ווּעָט קְוֹמָעָן צָו קָאָרָל דָּעַם פִּינְפְּטָן, אֹזָא גַּעַהַיְלִיקְטָעָר אָין גְּלוּבָּן אָוּן גַּעַפְּיִינְיקְטָעָר אָין לְיִידָן, ווּעָט אִים דָּעַר קְעָנָגָה בְּאָפְעָלָן צְנוּנִיְפְּצָזְוָאָמָלָעָן דָּאָס גַּעַפְּלָאָגָטָעָ יִדְיִישָׁעָ פָּאָלָק אָוּן עַס פִּירָן אַנְדָּ פָּוּן זַיְנָעָ אַבָּוֹתָה. אַכְּבָּר קָאָרָל הָאָט דָּעַם יְהָדוֹן גַּעַהַיְיָן פָּאָרְבָּרְעָנָעָן, אָוּן עַר הָאָט מִיט לִיבְשָׁאָפָט אַגְּגָעָנוּמָעָן דָּעַם גָּזָר אָוּן אַיְזָה אָין דָּעַר יִדְיִישָׁעָר גַּעַשְׁכְּטָעָ וְוּי אַקְדוֹשָׁה. אַוְיך שְׁבָתִי צְבִי, מִיט הַנוֹּנְדָּעָרָת פִּיר אָין דָּרִיטִיסִיק יָאָר שְׁפָעָטָעָה, אַיְזָה גַּעַקְוּמָעָן צָום סּוֹלָטָן מִיטן דָּרָקָ פָּוּן כּוֹלוֹ זְכָאָר, אַגְּלִיטִיטָרָטָעָר אָין נְיוֹרָוָת אָוּן פָּאָרְגָּלְוִוְּבָטָעָר אָין דִּי הַיְלִיקָעָ שְׁמוֹת, אָוּן אָז דָּעַר סְוֹלְטָאָן הָאָט אִים גַּעַשְׁטָעָלָט פָּאָר דָּעַר בְּרִירָה: — שְׁמַד אָדָעָר טּוּמִיט, פָּאָר אִים אָזָעָל זַיְנָעָ אַנְהָעָגָעָרָס; הָאָט עַר אַגְּגָעָנוּמָעָן דָּעַם ווּעָט פָּוּן כּוֹלוֹ חִיּוּבָה, וְוּי דָּעַר "זָהָר" זָאָגָט: "אַיְידָעָר דִּי גָּאָוָה ווּעָט קְוֹמָעָן, ווּעָט מְשִׁיחָ זִבְדִּיקָה, פָּאָלָן, כְּדִי מַתְּקָן צָו זִין אָוּן דָּרָר" הוּבָּן יַעֲדָן נִיצּוֹן, וואס גַּעַפְּגִינְט זִיךְ אָין גַּעַפְּגָעָנְגָעָנְשָׁאָפָט בַּיִּי דָּעַר טּוֹמָאָה..." די לִיטְעָרָאָטָר אַגְּטָפְּלָעָקָט דָּעַם דְּרָאָמָאָטִישָׁן אַוְיפָּרוּזָן פָּוּן אַגְּנוּוּיְנִיקָה, שְׁטָעָלָט לְעַבְעָדִיקָה פָּאָר זַיְנָעָ פָּעָרְסָאָגָאָזָהָן, ווּוִיזָּה די בְּלִינְדָעָ שְׁפִילָ פָּוּן גַּעַפְּלָיָן, מְאָלָט דָּעַם פָּאָרְצָוְיִיפְּלָטָן קָאָמָףָ פָּוּן אַשְׁוּעָר גַּעַפְּלָאָגָט פָּאָלָק אָין

שרייבער אוון ווועrk אין ליבט פון פסיכאנגליאו

א סביבה פון ארוםיקער שנהה אוון פארפאלגונג. די קונגסט לעבט אויף אוון לאזט אויסשפלן פאָר אונדוּערע אויגן אַ טראָגייש-אויסטערלישן עפיוואָד אין גורל פון דער יידישער געשיכטע — אַ סימן מובהק פון אַ גײַסטעק אוון קוּלטּוּרָעל הויַך אַנְטוּיְקָלְטּ פֿאָלְקּ, ווֹאָס ווֹיל אַלְעַ פֿאָן פֿוֹן זִין הִיסְטָאַ רִישׁ לעבען לערנוּן אוון געניזן אַין בִּילְד פֿוֹן קִינְסְטּוּלְרִישָׁן שאָפֶן.

יצחק באָשעוויס אַין אַ גְּרוּיסְטָעַר מִיסְטָרַפּ פֿוֹן אָמְגָעָוִיְנְלָעָכָן, אַנְאָר-מַאָלֵן אוון פָּאנְטָאָסְטִישָׁן. רְעַלְיָזָם אוון פָּאנְטָאָסְטִישָׁק אַין בַּי אִם אַרְגָּאָנִישָׁ צְוּנִיפְּגָעָוָאָקָסָן אוון גִּיטָּ שְׂטָעָנְדִּיךְ גַּעֲפָאָרטּ. אויף זִין רְעַלְתִּיעַט לִיגְמָ אַשָּׁאָן פֿוֹן סְקָעְפְּטִיצִים אוון אָן אַילְוַיַּעַ פֿוֹן פָּאָטָאָלָן. אוון דָּאַס פָּאנְטָאָסְטִישָׁפּ בַּיְ אָשָׁעוּיסָן אַין אַיבָּעָרָדָשָׁנְדִּיךְ רְעַלְ, ווֹילְעַס אַין גַּעוּזָן רְעַלְפֿאָרָן מַחְבָּר אוון אַין דָּעָרְיָבָּר אויךְ אַיבָּעָרְצִינְדִּיךְ פֿאָרָן לִיעְנָעָר. פָּאָרָמָגָטּ עַד הָאָרֶץ אוון גַּעַפְּלַ פֿאָרְ כּוֹלוֹ זְכָאי אָן מַאְלָט מִיטָּ לִבְשָׁאָפְּטּ דיַ לִיכְטִיקָּעַ גַּעַ שְׂטָאָלָטָן פֿוֹן רַיְ בִּינְשָׁ אַשְׁכָּנִי, דַּעַם אַלְטָן דַּעַם רְבָּ פֿוֹן גָּאָרִי, ווֹאָס אַין זִיךְ מַקְרִיבָּ פֿאָרְ זִין קָהִילָּה אוון פָּאָלָט אַין קָאָמִי מִיטָּ דָּעַר צְעַבְּשָׁעוּוּטָעַר שְׂתִּיבָּ צְבִּיָּ וּוּאֲקָאָנָאָליַּע, אוון עַרְפָּאָרָמָגָטּ אויךְ קִינְסְטּוּלְרִישָׁן כּוֹחַ צַו גַּעַשְׁתָּאָלְטִיקָּן דיַ דְּנָעָרְ פֿוֹן שְׁטָן, דיַ שְׁמַיִם פֿוֹן גִּיהְנוּם, דיַ פָּאָרְשָׁוִינְגָּן ווֹאָס פָּרָעְדִּיקָּן פֿאָרְ אַ דּוֹרְ שְׁכָלָוְ חִיבָּ.

הָאָטּ דַּיְ גְּדָלִיהּ שְׁוֹחָטְ, דָּעַר ווֹאָס הָאָטּ אוּיסְגָּעְקָלִיבָּן דַּעַם ווֹעַגְ פֿאָרְ גִּיןְ צַוְּ קְדוּשָׁה דָּוָרְךְ טּוּמָהּ, גַּעַהְאָלָטָן אַ דְּרָשָׁה אַין שְׁוֹלְ פֿוֹלְ מִיטָּ שְׁטְרָאָפְּ-רִיְדְּ אַין טְרִיפִּיטְ :

«עַרְ הָאָטּ דָּעְרָמָנְטּ, דָּאַס דיַ טְעַגְ פֿוֹן גָּלוּתְ וַיְיַעַנְוּ גַּעַצְיִילְטָעַ גַּעַוּאָרָנְטּ, אָזְוּ דיַ לְעַצְטָעַ נְשָׁמוֹת וּוְאָרְטָן אַונְטָעָרְן כְּסָא הַכְּבָודְ מַעַן זָלְ זַיְ בְּרַעְנְגָעָן אויףְ דָּעַרְ וּוּלְטְ ; גַּעַהְאָטְ תְּרָעוּמָתְ פָּאָרְדוֹאָסְ מַעַן טָוָטְ וּוְיַיְלָקְ אַין עַנְיִנְיָ זְיוֹגָ אָן מַעַן לְאָזְטָ אַרְמָגִיאִן בְּחוּרִים אַין בְּתוּ לּוֹתְ, דַּעַעְ דָּעְרָמִיטְ הָאָלָטְ מַעַן אויףְ דִּי גָּאָולָהְ. עַרְ הָאָטּ אוּיפְּגָעְוּוֹזְ עַלְ-פִּי קְבָּלהְ, דָּאַס אַלְעַ דִּינְיָמָ פֿוֹן דָּעַרְ תּוֹרָהְ אַין שְׁוֹלָחָןְ עַרְדָּןְ וַיְיַעַנְוּ רְמָזִיםְ אויףְ פְּרִיהְ וּרְבִּיהְ, אָזְ אָזְ נְאָכָן קָץְ וּוּעַטְ נִישְׁתְּ בְּלוּזְ אַרְאָפְּ גַּעַנְוּמָעָןְ וּוּעַלְןְ דָּעַרְ חָרְםְ דְּרַבְּנְיָןְ גְּדוּשָׁןְ, גָּאָרְ אַוְיךְ אַלְעַ אַנְדְּרָעָהְ הָאָרְ בעַ לְאָוָןְ וּוּעַלְןְ בְּטָלְ וּוּעַרְוָןְ... מַעַן וּוּטְ מַעַן קְוּמָעָן אויףְ עַרְיוֹתְ, אויףְ פְּרֻעְמָדָעְ וּוּיְבָעְרָ. פָּאָרְקָעְרָטְ, דָּאַס וּוּטְ נְאָרְפָּאָרְעָכָנְטְ וּוּעַרְןְ פֿאָרְ אַ

ג. סַפְאָזּוֹשְׁנִיקָאָו

מצווה, וארכום וויפיל מלאל א זכר און א נקבה באהעפטן זיך, זינגען זיך
מצרפֿ א שם און זינגען גורם צו א יהוד צוישן קודשא-בריך-הוא און
דעַר שכינה".
אונ די מקובלים האבן געמייטשט יהוד — פֿאָרְבִּינְדְּנוּגְ פֿוּן מאן און
פרוי...
...

אַ וּ עֲלֵת וּ אַמְּתָה זִינְקֶט אַיִן טוּמָה

דאָס אַיִן די תורה פֿוּן דָּר שְׂכוֹלוּ חַיִּיב, וְאָס הַאֲט אַיִן ר' גַּדְלִיהָן אִיר
הֻכְּסָטָן וּאָרְטַּזְאָגָעָר, וּוּלְכָעָר הַאֲט דִּי גַּעֲבָעָטָן פֿאָרוּוִירְקָלְעָכְט אַיִן אָמוּוֹרִי-
דיַקְעַ מְעַשִּׁים. אַ צְוִיְּתָעָר מְנַהֲיגָ פֿוּן דָּעַר כְּתִימְקוּבָּלִים אַיִן אִיטְשָׁעַ-מְאַטָּעַ,
דָּעַר פְּרוֹשָׁ, וְאָס פָּאָסְטָ פֿוּן שְׁבָת צוּ שְׁבָת, פֿרְאָוּעָט סִיגְוִפִּים, וּוּלְגָעָרְטָ זִיךְ
איַן בְּרִיעָכְיָ, טּוּבָלָט זִיךְ יַעֲדָעָ נְאָכָט צְוַיִּי אַיִן זִיבָצִיךְ מְאָל אַיִן קָלָלָן
וּוּסָעָר לְוִיטָן מְסָפָר פֿוּן שֵׁם עַבְּרָ, נָאָךְ דָּעַם גִּיטָּעָ ערְ אָפְרִיכְטָן חַזָּותָ, וַיְיַיְנָטָ
אוּפָן חַוְּרָבָן בֵּית הַמִּקְדָּשָׁ אַיִן בָּעֵט אַזְ קָודְשָׁא-בְּרִיךְ-הָוָא זַאל זִיךְ בָּאַהֲעָפָטָן
מִיטָּ דָּעַר שְׁכִינָה, וּוּלְכָעָ ערְ הַאֲט פֿאָרְטְּרִיבָן פֿוּן זִיךְ אַיִן גָּלוֹתָ, אַזְ זַאל
שִׁיקָּן דיַ יְשֻׁוָּה.

איַן אַ בְּרִיוּוּ פֿוּן אַ רְבָּ צָו ר' בִּינּוֹשָׁ אַשְׁכָּנוּי גַּעַשְׁרִיבָן אַיִן אַ גַּעַד
לְיִטְעָרְטָן סְטִילָ פֿוּן אַ פֿאָלְקָסְ-מְעַשָּׁה, וּוּרְטָ גַּעַוּוֹאָרְנָטָ קָעָגָן דָּעַם אַיִן
טְשָׁעַ-מְאַטָּעַ :

«דָּעַר דָּאָזְיקָעָר פֿאָלְשָׁעָר נְבִיאָ, וּוּרְטָ גַּעַזְאָגָט אַיִן דָּעַם בְּרִיוּוּ, אַיִן
איַינְגַּעַטְוֹנְקָעָן אַיִן מְרִיחָ-שְׁחוֹרָה, וְאָס אִיר וּוּרְצָל אַיִן נְיוֹאָרָ, וְוִי
עָס וּוּרְטָ גַּעַבְּרָאָכָט אַיִן דִּי הַיְּלִיקָעָ סְפִּירָם. אַיִן יַעֲדָעָ שְׁטָאָטָ רְעַדָּט
ערְ אַוְיָפָן הָאָרֶץ פֿוּן אַזְ אַשָּׁהָ, זִי אַרְיִינְגְּזָוְבָּרְעָנְגָעָן אַיִן בּוֹנְדָ פֿוּן חַתּוֹנָהָ
אַבָּעָר זִין מִין אַיִן זִי צָו פֿאָרְאָוְרִיְבִּינְקָן אַיִן אָוִיךְ אִיר אַרְוִיסְצִיעָן אַ
שְׁלַעַכְּטָן נָאָמָעָן. דָּעַן נָאָךְ דָּעַר חַתּוֹנָה דָּעַרְוִיְיטָעָרָן זִיךְ פֿוּן אִים דִּי
וּוּבְּעָרָ מְחַמָּת זִינְגָעָ מִיאָסָע אַוְיִפְּפִירְעַכְּצָעָר, וּוּילָ פֿוּן צוּ פֿילְ עַוְסָּקָ
זִין אַיִן כִּישָׁוֹתָ, אַזְ עָרְ אַלְיָן אַוְיךְ פֿאָרְוּוּבָט גַּעַוּוֹאָרָן אַיִן אִיר גַּעַז

שייבער און וועرك און ליכט פון פסילאאנגליין

און ער האט מערכ נישט די גבורה פון א מאן... פון דעסטוועגן וויל ער זיי נישט גטן און לאזט זיי עגונות, און טראערן ויינען אויף זיערט קינבאָקן און זיערט ביטער געווין טוט שפאלטן די הימלען, און קיין הילפ איז נישטאָ פֿאָר זִי..."

אויך איז גארדי האט איטשע-מאטעס אויסגעקליבן זיין קרבן. ער שיקט שדכנים צו רעכעלען און האט חתונה אויך מיט איר. יעדע עבירה איז בי אים אַ שטאפֶל צו דער גאולה און יעדער זיווג אין מקרב דעם קאָז, וויל ער איז גורם צו אַ יהוד פון כביבול מיט דער שכינה, וועלכע איז פֿאָרטידיבן אין גלוּת.

ニישט אומזיסט האט ר' בינוש אשכני אין דער שטיל געטראָגן אַ הארץ אויף דער קבלה פון אַרְדִּי, וואָס אַין לויט זיין דעה פֿול מיט ווועדרשפרוכן און מיט ניבול פֿה, ער ווים, אַו די וועגן פון טומהה פֿירן נישט צו קדושה און אויף ר' בינושן האט דער שטן נישט קיין שליטה; אַבער דער רב האט אויך נישט קיין שליטה אויף זיין אייגענער קהילה. דאס לעבן גיט ווי פֿאָרבי אים אַין אויסער אים. עס איז אַ טיפֶּע טמיש און דעריבער אויך טראָגייש געשטאלט, שטאלץ אַין אַיר איינזאמקייט אַון פֿעסט אַין אַיר גלוּבן- אין אַ וועלט וואָס האט געזונקען אַין טומהה, אַנגסט אַין שגען.

די שבתי צבי-אילזוי

די קהילה קדושה גארדי איז אַ מײַן סימבָּאַלִישׂע גוֹרְלַּפּוֹנְקֶט אויף דער יידישער וועלט-מאָפָע. דער וואָס מאָכָט אַ רִיאָיוּ אַיבָּעָר דער יידישער געשיכטע קען די סטאנצֵיעַ נישט פֿאָרמיידן. עס איז "אַ מעשה פון פֿאָרציינָס", אַ בִּיאָזָר חָלוּם, אַבער אַין דער מעשה אַין פֿאָרְקָעָרְפָּעָרט אַ שטיק היסטאָרִישׂע ווירקלעכּוּת. אַין דעם חָלוּם אַין פֿאָרְבָּאָרגָן אַ יידישע סימבָּאַלִיק. די שאָרִית הפליטה פון כְּמֻלְנִיצְקָעָס שְׁחוּטוֹת לעַבָּן אַין אַטָּאַ מאָספָעָר פון אַוְרָמוֹ אַין אַומְזִיכְעָרִיקִיט. אַון וויל דער פְּחָד אַין אַזְוִי גְּרוּס. דערפָּאָר קְלָאָמָעָרט מעָן זִיךְ אַזְוִי פֿאָרְצְוּוּפְּלָט אַין דער אַילזוי. מעָן האט מָרָא צו קוֹקוֹן אַין פְּנִים דער דְּרָאָעְנִידְקָעָר גָּלוּת-וּוִירְקָלְעָכְקִיט; אַ פֿינְצְטָעָר

ג. ספאזניביקאו

פירון דורך דער כנופיה פארפערער.

ס'אייז אַ שטימונג פון אָנגסט, פון אויסגאנגלאָזער מֶרְהִ-שְׁחוֹרָה, וּזְסָר
וּזְאַרְצָלֶט אַין גָּלוּת-קָאמְפְּלָעָקָם, אַין דָּעַם פִּינְגָּלְעָכָן טְרוּיְעָר-גַּעֲפִיל, וּזְסָר
גָּלְלָות הָאט פָּאָרוּיִיט אַין דָּעַר נְשָׁמָה פון יֵדָן אָזֶן בָּאָגְלִיט אַים וּזְסָר
אוּפִיךְ זַיִן לְאַבְגָּנָן וּזְעַג צְוּוִישָׁן פָּעַלְקָעָר. הָאט דָּעַר יֵיד אוּפִיךְ דִּי פְּלִיגְלָ פָּוּן צְעִ
הַיִּצְחָן טְרוּיִים זַיִךְ גָּעָלָאָוט אַנְטְּלוּיְפָן פָּוּן דָּעַר דְּרָאַעְנְדִּיקָּעָר וּוּרְקְלְעָכִיקִיט אָזֶן
פָּוּן דָּעַר אַנוּסְטְּלְעָכָר שְׁטִימָוָג. שְׁבָתִי צְבִי אַיִן גָּעוּזָן דָּעַר פּוֹנָק, וּזְסָר אַיִן
עַפְּאָלָן אַיִן אָז אַנְגָּעָה-יִצְחָעָר אַטְמָאָסְפָּעָרָע אָזֶן אַ פִּיעָר הָאט אַרְוּמְגַעְכָּאָפָט
אַ גְּרוּיסָן טְיִיל פָּוּן דָּעַר דֻּעְמָאָלְטִיקָּעָר יִדְיְשָׁעָר וּוּלְטָל. דִּי טְרוּקָעָנָה בִּימָעָר
יִינְיָעָן דִּי עַרְשָׁטוּ פָּאָרְצָעָרט גַּעְזָוָרָן אַיִן פָּלָאָמָעָן, אַבָּעָר עַס זַיְנָעָן גַּעְפָּאָלָן
אַיִן דָּעַם פָּלָאָקָעָר אוּיךְ גַּעְזָוָטָע אַיִינְגָּוּוֹאָרְצָלָטָע שְׁמָמָעָן...

דער גלוֹת־קָאמְפְלַעֲקָם

יצחק באשעוויס געהערט צו דעם ליטעראָרישן גוּסַּת, וועלכָּן עס האָט אַריינְגְּעַבְּרָאַכְּט אַין דער יִידְיְשָׁר לִיטְעָרָאָטוֹר לְאַמְּעָד שָׁאָפְּרָאָ. בַּיְדָע צִיעָּן יִיעָּר יִנְחָה פֿוֹן דֵּי זַעֲלָבָע פְּסִיכְיָשׁ טַעַנְדֶּעָנָצָן. שָׁאָפְּרָאָס הַעַלְּזָן, וּזְיִיעָּר שַׁעַפְּרָעָר, קַעַנְעָן זִיד נִישְׁתָּאָן פֿוֹן דעם פָּאָגְרָאָם-פְּחָד, וּזְאָס פָּאָרְפָּאַלְגָּט יִיְמָיט זִין גַּעַפְּעַנְסְּטִיקָן שְׂוִידָעָר. באַשְׁעָוִיסְסָעָס פָּאָרְשָׁוִינָעָן זַיְנָעָן באָ העַדְשָׁת דּוֹרְךָ אוֹ אַימְקָלָאָרְנוֹ אַגְּסָטְ-גַּעֲפִילָ, אַזְוִי דֵי הַעַלְּזָן פֿוֹן זַיְנָעָ פָּאָרְצִיָּי שִׁיקָּע גָּדְרִי אָונָּ קְרַעְשָׁוּוֹ, וּזְיִונָּה הַיְנִינְטִיקָעָ וּוֹאֲרָשָׁע אָונָּ נַיְזִירָק. דֵר עַשְׂוֵי הַאֲרָלוֹןָ וַיְיַיְתָּה רַאֲשָׁוֹנוֹיסָטָם מַזְוָּחוֹן.

ג. ל. פרץ, שלום אש און די אלע ראמאנטיקער וואס גייען אין זיער עזונגען, האבן דאס טריינער-געפֿיל פון גלוֹת גּוֹבֵר גּוֹעָוֹן מִיט דַעַר טְרִיסֶיט פּוֹן קְדוּשָׁה אָזֶן חַלְלוּבָּות פָּאָר דַעַר אַוְיסְטְּרָלִישְׁעָד שִׁינְקִיט פּוֹן די יִדִּישׁ גִּינִּיסְטִּיקָּע וּוּרְטָן. שלום עלייכם האט מבטל געמאכט די גלוֹת זְיוֹרְקָלָעְכִּיט

שריביינער און ווערך אין ליכט פון פסיכאָגאנַלַּי

מייטן כוח פון בטחון. עס איז נישט בלוייז אַ שיטה איז דער ליטעראָטור — דער רעלאלִום — ס'אייז אַ פסיכישׁע רעלאלִיטעט איז דער נשמה פון יידישן מענטשן. שאָפֵירָא אָון באַשְׁעוֹווֹס — אויך רעלאלִיסטן — האָבן געווּזַן די צוּווַיַּה טע זיט פון דער מטבח : אַ וועלט פול מיט אָומֶדֶעַטֶּם, קאמַף אָון געפָאָר, וואָס האָלט איז קלעם פון אָומֶרֶדֶעַטֶּם פון מענטשן, אָון באָזָונְדָעָרטָס פון יידַן. מז אָזָא וועלט מיט אִיר אַמְתָּן פֿרְצָזָה, אַין אִיר פֿוּלָּעָר טִיוּולָּאנִישָׁעָר מאָכָט, דערשִׁינְגָּעָן אַין דער קִינְסְטָלְעָרִישָׁעָר שאָפָוָג אַן קִינְסְטָלְעָכָעָר שְׁמִינְקָעָ אָון אָן דָּאָמָּנְטִישָׁע בְּלִימְעָלָעָךְ. אָון ס'אייז אויך, נישט בלוייז אַ נוֹסָח אַין דער ליטעראָטור, נאָר אַ פֿסְיכִישׁעָ וּוּרְקָלָעְכִּיקִיטָּ, וואָס לעַבְט אָין האָרְצָן פון יַד ...

או דער שיטה קען אויך צוּגָעָרָעָכָט וּוּרָעָן בערגעלסָאָן. אויך זִינְעָן העלְדָּן דָּרְיַעַן זִיךְ אָרוּם וּוּי אַנְגָּעָרְשָׁאָקָעָן אָון פֿרְעָמְדָע אוּיף גָּאטָס גְּרוּסִישָׁעָר וועלט — באָזָונְדָעָרטָס די פון ערְשָׁתָן אָון קְרָעְפְּטִיקְסָטָן פֿרְעִירָאָד אַין זִין שאָפָוָג — זִיךְ זִינְעָן אַיְנְגָעָהָילָט אַין אַ נְעָפֵל פון מְרָה־שְׁחוֹהָ אָון גַּעֲפִינְעָן נישט קִין אָרטָט צוּוִישָׁן מענטshan.

די שטיַמְוָנוֹג אִיז כָּאָרָקְטָעָרִיסְטִישׁ אוּיךְ פֿאָר אַיְנְיקָעָ יִדְיִישׁ קִינְסְטָהָרָעָס, וועלכָע שאָפָוָג אַין פֿרְעָמְדָע שְׁפָרָאָכוֹן. די העלְדָּן פון פֿרְאָנְץ קָאָפְּקָא זִינְעָן דָּוְרְכָּגְעָדְרוֹנוֹגָעָן מִיט אַ גַּעֲפֵל פון אַנְגְּסְטָלְעָכָעָר דָּעְרוֹזָאָרְטוֹנוֹג : פון אָן אַוְמְקָלָאָרָעָר דָּעְרוֹזָאָרְטוֹנוֹג פון עַפְּעָס, וואָס זָאָל אוּפְּלִיאִין די שְׁפָאָנוֹגָה, וואָס זָאָל פֿאָרְטְּרוּיִיבָּן דָּעַם אָומֶרֶדֶעַטֶּם אַוְיְסְלִיטְטוֹרָן די גַּעֲמִיטָעָר. זִיךְ בָּאוּוֹעָן זִיךְ אַין אַ דָּעְרְדִּיקְנְדִּיקְעָר אַטְמָאָסְפָּעָר, וּוּי אָן אַוְמְזָעְבָּאָרָע גַּעֲפָאָר זָאָל אַיבָּעָר זִיךְ הָעָנְגָעָן אַין דער לוֹפְטָה.

געפְּילָן וואָס זִינְעָן כָּאָרָקְטָעָרִיסְטִישׁ פֿאָרָן גָּלוֹת־יַיִדָּן.

דיינְסְטָ צוּם קְוַלְטָ פון שְׁטָן אָוָם לִיבָּעָ צַו גָּאָט

אַ נשָּׂמָה וואָס ווערט צַעְפָּרָעָסָן פון פֿאָרָצְטוּיִיפָּלוֹנָג אָון אַנְגָּסָט אִיז אַ לִיְכָטָעָר קְרָבָן פֿאָר כִּישְׁוֹפָטָן שְׁטָן. דער גַּעֲפָאָלְעָנְגָעָר אָון האָפָעָנוֹגָסָלָאָעָר אִיז נִישְׁטָה אַיבָּעָרְקִילִיבָּרִישׁ אָין מִיטְלָעָן, אָון לְאֹוֹטָ זִיךְ לִיְכָטָ פֿאָרְפִּירָן אוּיף קְרוּמָעָ וּוּגָן. האָטָרָה שְׁלָמָה אָין פֿרְצָעָס «די גָּאָלְדָעָנָעָ קִיְּטָ» גַּעֲוָעָן די גַּעֲפָאָר, וואָס באָדָרָאָט די יִסְׂדוֹתָ פון יִדְיִישָׁן לעָבָן אָון גַּעֲוָאָרגָט : «אִין מְרָה שְׁחוֹהָ

זוניקט אַרײַן די וועלט, אויסגעלייזט מוֹז וועָרָן די וועלט!..." אָוּ געטריבָּן דורך אַטְיָפָן עטישׂן באָגָעֶר באַשְׁלִישָׂט ער נישׂט צו מאָכָּן קִין הַבְּדָלָה, די פֿרְרִיד פֿון יּוֹסְטּוֹב זָאֵל זִיךְ נִישְׂט אַפְּתָאָן פֿון מענטשָׂן. עַס הַיִּסְטָם, אַ וַיְרִידְקָעַ מְעַנְטְּשָׁלְכָע עַקוּסְטָעָנָץ קָעָן גַּעֲדִיעָן נָאָר אַין אָוּ אַטְמָאַסְפָּעָר פֿון פֿרְרִיד, פֿון גְּלוּבוֹן אָוּ בְּתוֹחוֹן.

אין שטעל גראי, וואס איז אויגעשטאנען תחית המתים נאכן חורבן פון מעילניצקיס פאגראמען, איז אויסגעבראכן אן עפידעמייע, אַ שבתי צבירות עפידעמייע האט באהערשט די לעבעגעבליבענע, דערשל לאונען און אנגען שראקענע מענטשן. עס איז אן אטמאספער פון פארצוייפלונג און שגוען, וועלכע באשווויס מאלט מיט אויגעפעלאםטע נערוון און גוריילקע פארבן. אט ווערט געפראוועט דאס קנד מאל צוישן רעכעלען און דעם מקובל איאיטשע-מאטען, און עס ווערט פאגראגעטלט איז אויסטערלייש בילד :

ר' איטשע-מאטעס פארשארט די שפיצן פון זייןע פאלעס אונגעט שארן מיט די פיס : בגיןקלע דיבromoוע הייבט אויף דעם שלעפ פון איר צעטעהט אטלאסן חופה-קלידי אונז האפשט אונגעטר אהיין אונ-צורייך, אהיין-אונ-צורייך... יידן רוקן זיך געדיכט צווארמען, גלאצן מיט בריט-צעענפנט אוניגן, פיקטער פון יראת-شمמים. א הוויכער יונדי גערמאן, א מקובל הויט-אונ-ביין, מיט א שפיציקן גראגל, שאקלט זיך ווי ביימ זאוונגען, ברעכט די פינגער, אונ סקנאנקט. ר' מרדיין זיך שטיט אונגעשפֿאָרט אויף זיין קוליע, אונגסטן גיסן זיך פון אים אונ ער זוארטפֿ זיך אין גאנצן ווי איזן קדחתה. שענקלאנג טאנצן איזו ביידען און ווערדן נישט מיד... מען זוט באשייפֿערעלען, אונ זיך שפֿאָרין און איזן די הויכן עולמאות... פֿלוּצְעָם טוט רעכעלע אַ שלעפ איר גע-ליימטען פֿוס, ווי צו מאבן אַ טרייט, זעט זיך אַראָפּ און צעלאָקט זיך אַצְוֹי אַוְיסְגַּעֲלָסְן אַוְ שְׁפִּיצְיָקְ, אַוְ אַלְעַ שְׁפִּרְגְּנֶגְעָן אויף פון די ערטאָר. אַיְידָעָר נאָך מען לוייפֿטְ-צְוֹ אַוְ אַיר, פֿאָלְט זִי אַזְוָעַק הַינְטָעָרְוִיְילְעָכְטָס אַוְיגָן גַּעַמְט אַרוּסְלָאָן אַגְּפָעָה-אַקְטָעָ קוּטוּשָׁן, ווי שלוקעעצען. די אַפְּעָנָע אַוְיגָן ווערדן פֿאָרגְלִילְיָזְט אַוְ פֿילְ מִיט וּוּיסְלָ, הענט-אונ-פֿיס קְרִימְעָן זיך אַוְיס אַוְ שְׂוִים גַּעַמְט אַיר לְוִיפֿן פון אַוְיסְגַּעֲדָרְטָן מִילָּ, ווי בי אַאַפְּהָנִיצְצָן...

שרייבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאָגנַאלַז

ר' איטשע-מַאָטָעַס מערקט גָּרְנִישֶׁם, טָאנְצֶט וַיִּתְעַרְמֵיט דָעַר
פָּאַטְשִׁילָעַ אַינְהָאַנְטָה, פָּלָאנְטָעַרְטַמַּיט דִי פִּיס וּוְיִיטָעַר מִיט דָעַר
פְּנִים אַיְזָן צָעְגַּלִּיט פָּוֹן הַתְּלָהְבּוֹת, דָאַס זַיְדָעַנְעַמְלָבּוֹשַׂ אַיְזָן פִּיטְשִׁינָּאַס;
שְׁנִירְלָעַךְ שְׁוֹוִיסְ רִינְעַן פָּוֹן דָעַר בָּאָרְדָה. דָעַר גָּאַרטָל אַרְאָפְּגָעָפָּאַלָּן,
אַיְזָן פָּאַלְעַע שְׁלָעַפְטַ זַיְדָ אַוְיפַּן פָּאַרגְּאָסְעַנְעַם דִּילַ, דָעַר קָאָפְּ פָּאַרְרִיסְן
אַרוֹיףַ, גְּלִיךְ עָר וּוְאַלְטַ דִי גָּאנְצַעַ צִיְּטַ גַּעֲזַעַן עַפְעַס אַיְבָּרְעַן נִידְעַרְיקַן
פָּאַרְרִוְיכְּעַרְטַן בָּאַלְקַן. ר' מַרְדְּכַיְיִוּסְפַּקְעַן זַיְדָ מַעַר נִישְׁתַּ אַיְבַּן
הַאַלְטָן, הַיְּיבַט אַן שְׁוֹעַר צַוְּ קְרֻעַכְצַן, גִּיטַּ אַעַצְעַמְלַעַן קְוַיְלַעַן אַיְזָן
נַעַמְתַּ מִיט אַיְזָן מַאַל גִּיךְ הַאַצְקָעַן, שְׁלוֹכָצַן אַן יַאֲמַרְן:
— יַיְדָן, לְאַמְּרִיר טָאנְצַן!... לְאַמְּרִיר נִישְׁתַּ פָּאַרְשְׁפָעַטְקַן! דִי גָּאנְצַעַ
פָּמְלִיהַ שְׁלָמַעַלהַ וּוְאַרְטַ אַוִּיפַּ אַונְדוֹן!... לְאַמְּרִיר טָאנְצַן!...”

מִיר גִּיבַּן לְעַנְגָּרָעַ צִיטָאָטָן, כִּדִי אַרְיִינְצּוֹפִּירַן אַיְזָן דָעַר כִּישְׁוֹפְּ-וּוּלְטַ
פָּוֹן דָעַר “מַעַשָּׁה” אַן אַיְזָן דָעַר שְׁפָאָרְצַטְמַאָסְפָּעַרְעַ פָּוֹן מַחְבָּרַ.
זָאַל דָעַר
לְיַיְעַנְעַר, מִיט דָעַם אַרְיִינְגַּעַלְן מַאָטְעַרְאָלְ פָּאַרְן אַוִּיגַ, גְּלִיךְ דּוֹרְכְּטָרָאַכְּטַן
אוֹן נַאֲכְפָּאַרְשַׁן אַונְדוֹזְעַרְעַ בָּאַהְוִיפְּטוֹנוֹגָעַן אַן אוֹיסְפִּירַן.
די אַיְגְּנָאַרְטִּיקָעַ סְצַעַנְעַ פָּוֹן קְנוֹסְ-מַאַל אַיְזָן כָּאַרְאָקְטָעְרִיסְטִישַׁ פָּאַרְ דִי
“מַעַשִּׁיְשָׁטָן” אַיְזָן גָּאַרְיַי אַן אוֹיךְ פָּאַרְן סְטִילַ פָּוֹן מַחְבָּרַ, וּוֹאָס אַיְזָן אַנְגְּעַזְאָפַט
מִיט יַדְיִישַׁן שְׁטִיְגָעַר אַן דּוֹרְכְּגַעַנוֹמָעַן מִיטַּן נַשְׁמָה-צִיטָעַרְ פָּוֹן יַדְיִישַׁן מַעַנְ-
טָשַׁן. מִיטַּן פְּשָׁוֹטַן יַדְיִישַׁן וּוֹאָרטַן אַן אִמְפּוֹלְסִיוֹן וּשְׁעַסְטַן, שְׁפִילַטַּ עָר אַוִּיסַּ
אַן אוֹיסְטָעְרְלִישַׁעַ סִימְפָּאַנִּיעַ פָּוֹן יַדְיִישַׁן גַּעֲמִיטַן אַן שְׁפָרָאַךְ אַן
בִּילְדַּ דִי וּוֹיְזַעַ פָּוֹן יַדְיִישַׁן גַּנְפּוֹילַ, וּוֹאָס אַנְגְּנָלַטַּ זַיְדָ וּוְיִי אַן אַדְלָעַר אַין שְׁטִיְגַּ
פָּאַרְצְׁזְוּיְיִפְלַטְט אַן זַיְן אַנְגְּסַטְט אַן פָּאַרְלִיבְטַן אַין אַומְבָּלְעַכְן רֹוִים פָּוֹן זַיְנַעַ
הַיְּמַלְעַן: “יַיְדָן רָוקָן זַיְדָ גַּעֲדִיכְטַ צְוֹזָאמָעַן, גַּלְאַצְנַן מִיט בָּרִיטַ-צְעַפְנַטַּ אַוִּיגַן,
פִּיכְכַּטַּ פָּוֹן יַרְאַתְ-שְׁמִיםַ...”

אַיְזָן דָעַר אַוִּיבַן צִיטְרִיטָעַר מַאָסְ-סְצַעַנְעַ הַאַבָּן מִיר אַ פָּלָאַטְשִׁישַׁ שְׁילְדַעַ
רוֹנְגַ פָּוֹן אַ טְרָאָנָסַ, פָּוֹן אַן אַוְמָגָּרְמָאַלְן צּוֹשְׁתָאָנָדַ, וּוֹאָס אַיְזָן עַנְלָעַךְ צַוְּ אַמִּין
חַלּוֹם-אַוִּיפַּ-דְּעַרְזּוֹאָרַ, וּוֹאָס רַעֲדוֹצְרִיטַדְעַמְלַעַט דָעַם בָּאוֹוּסְטוֹזִין פָּאַרְ דָעַר אַרְוּמִיקְעַרְ
וּוִירְקָלְעַכְּקִיְיט אַן פָּאַרְטָרָאַגְט אַיְזָן אַנְדָעַרְעַ וּוּעַלְטַן. סְאַיְזַן אַ צּוֹשְׁתָאָנָדַ פָּוֹן
עַקְסְטָאָנַ, אַיְזָן דָעַם פָּאַלְ פָּוֹן רַעֲלִיגְגִּיעַן עַקְסְטָאָנַ, וּוְדִי עַבְרִיהַ וּוּרְטַמְלַעַט
טָאַן נִישְׁתַּ אַוִּיפַּ צַוְּ גַּעֲנִיסְן פָּוֹן אִיר — וּוְיִי אַדְעַר פִּילְ-וּוִיְבָרְעִיְ פָּוֹן דָעַם

ג. סאפאזוניקאָוו

אַימְפָּאַטְעָנֶטְן אַסְקָעַט אִיטְשָׁעַמְאַטְעָס — נָאָר דֵי עֲבִירָה וּוּרְטָ גַּעַטָּן לְשֻׁמָּה,
פָּאָר אַ הַעֲכָרָן צִיל ; נִשְׁתַּפְּאָר זִיךְ, נָאָר פָּאָרְן פָּאָלְקִי שְׂרָאָל, צֹ פָּאָרְגִּי
כָּעָרָן דֵי גָּאוֹלָה. גָּאָרְדִּי הָאָטְן גַּעַדְינֶט דַּעַם שְׁטָן אָוִיסְ לִיבָּעַ צֹ גָּאָט. סְאָיוִין
פָּאָרְאָדָקְסָאָל אָוּן טְרָאָגִיש — אַ טְרָאָגִיקִ פָּוּן דַּעַר יִדְיְשָׁעַר גָּלוֹתְ-זְוִירְקָלָעְכִּי
קִיְּתַן.

אָזָא קְנָסְ-מָאָל הָאָטְן זִיךְ גַּעַקְעָנֶט פָּאָרְוָאָנְדָלָעָן אַיְן אָוִיסְ אַרְגִּיעַ פָּוּן אָוִיסְ
גַּעַלְאָסְנָקִיִּט — אַבְּנָרְ נִשְׁתַּפְּ בֵּי יִידְן ! הַבָּן דֵי רְשָׁעִים, וּוֹאָסְ זִינְדִּיקָן צְוִילְבִּיב
מְצֻוֹהָ אַ פְּנִים פָּוּן חַזְקָן אָנוּ דַּעַר מְחַבְּרָ בְּאַהֲנְדָלָט זִיךְ מִיטְ שְׁפָאָטִישָׁעַר אַיְ-
רְאָגִיעַ. עַר שְׁטָעָלָט זִיךְ פָּאָר וּוּי גְּרָאָטָעָסְקִ-פִּיגְוָרָן, קָאָמִישָׁ אַיְן וּוּיְעָר אָוְמָבָאָ-
הָאַלְפָנְקִיִּט אָוּן טְרָאָגִיש אַיְן זִיכְרָ וּוּעַלְטְ-דָּעָרְלִיְ-זִינְבִּיקָעָר מִיסְיעָ. «יִדְן, לֹאָ-
מִיר טָאנְצָן, לְאָמִיר נִשְׁתַּפְּ אַרְשְׁפָעְטִיקָן, דֵי גַּאנְגָעָ פְּמָלִיה שְׁלַמְעָלה וּוּאָרָט
אוֹיפְ אָוְנְדָן !...» מְרָדְכִּי יוֹסְף דֵי קָאָלִיקָעָ וּוְילְ דֵי יְשָׁוָה נִשְׁתַּפְּ נָאָרְ פָּאָר זִיךְ,
עַר דַּאְרָפְ דָּעָרְלִיְין אָוִיךְ דֵי «גַּעַטְלָעָכָעָ פָּאָמְלִיעָ». אוֹיפְ זִין קָוְלִיעָ אַיְן אָבָ-
גַּעַשְׁפָּאָרָט נִשְׁתַּפְּ נָאָר אַ שְׁוֹאָכָעָר גּוֹף, נָאָר אָוִיךְ אַ קָּאָסְמִישָׁעָ וּוּזִיעָ ; פְּלִיטָ
עַר אוֹיפְ זִיךְ, מְרָדְכִּי-יוֹסְף, דֵי פָּאָרָאָגְטוּוּאָרְטָלְעָכְקִיטָ פָּאָר דַּעַר וּוּעַלְטָ ; זִין
יִדְיְשָׁ-עֲטִישָׁעַר גַּעַוְוִיסְן לְאָזָט אִים נִשְׁתַּפְּ רְוֹעָן, אָוּן עַר הָאָטְן מְוֹרָא צֹ «פָּאָרְ-
שְׁפָעְטִיקָן»...

דַּעַמְאָנְגָלָגִיעַ אַיְן דַּעַר יִדְיְשָׁעַר לִימְעָרְאָטָמוֹר

אַבְּעָרְ נִשְׁתַּפְּ בֵּי אַלְעָ אַיְן דֵי טְוָמָה צְוָגְלִיךְ אַ טְרָעָפְלָ צֹ דַעַר גָּאוֹלָה.
זִינְגָעַן פָּאָרָאָן עַולְמְ-הַזְּהָנִיקָעַ. רְוִיבְ-פּוּגְלָ אָוּן שְׁרָצִים, וּוֹאָסְ זִינְגָעַן זִיכְרָ
גָּרָעָן אַיְן זְנוּתָן אָוּן פָּאָרְבָּרְעָכוֹן, אָוּן פָּלְאָדְיָעָן זִיךְ וּוּי זִינְגָעַן גַּעַצְיִילְטָעָ. אָזָא אַיְן גְּדַלְיהָ
בָּאָדוֹן. אַבְּעָרְ סְאָיוִין נִשְׁתַּפְּ דַעַר כְּלָל, דָאָס זִינְגָעַן גַּעַצְיִילְטָעָ. אָזָא אַיְן גְּדַלְיהָ
שְׁוֹחַטָּה. דַעַר אַמְתָעָר «שְׁטָן אַיְן גָּאָרְיִי», וּוֹאָס טָוט אַלְעָ מְעָשִׂים-תְּעַתְּעוּעִים
אוֹיפְ צֹ בְּאָפְרִידִיקָן זִינְגָעַן שְׁעַנְדָלְעָכָעָ אַפְּעָטִיטָן.

אָוּן אֲפִילּוּ גְּדַלְיהָ, וּוֹאָס זְוִיגָט וּוּי אַ פִּיאָזְקָעָ אַלְעָ תְּעַנְגָוִים פָּוּן לְעָבָן, אָוִיךְ
עַר אַיְן אַ הִיְשָׁעָר מַאמְינָן אַיְן בִּיאָתְ המשִׁיחָ. עַר נִעְמָט אָוּן דַעַם כּוֹלוֹ חַיְבָ-
צּוֹחָמָעָן מִיטְ שְׁבָתִי צְבִי וּוּי אַ מְשִׁיחָה. אוֹיפְ זִין שְׁטִיגְגָעָר אַיְן עַר טְרִיבְ-
קְרָאָפְט אָוּן אָוִיךְ דַעַר קְרָבוֹן פָּוּן דַעַם מַאֲסָן-דָעְלִירִוּם. לְוִית זִין חַשְׁבָוּן וּוּעַט

חצ'יאָלול געהערט ווערטן דער שופר של משיח. ער האט אויף דעם געפונגען אין «אייזענדנע ראייה» אין אַ קבלה-דיסטר, און ער דרישטן אין בית מדרש, או דריי טאג פאר רаш השנה וועט אַנקומען אַ וואַלקון, יידז וועלן אויף אים אויפשטייגן און אַוועקפליען קיין ארץ-ישראל.

וואָס נענטער עם קומט צו אלול אַלץ שטאָרקיינט אַין די אַמונה בי יידז. די קראַמעער האַנדילען נישט, די בעלי-מלאָבָּת אַרבָּעָטָן נישט, מען עסְטָן פון גרייטן, מען הייצט די הייזער מיט די שינדילען פון די דִּיעָכָּעָר און ברעַט טער פון דיל, וויל ווינטערן וועט מען דאָך שווין אַין יְרוּשָׁלָּם... דריי מאָל אַ טאג גִּיט אַרוֹיס ר' גָּאָדָּל חִסְּיד אַון קוּקָּט אַרוֹיס צוֹ מָרָתָּה, אַוְיב מען זעט נישט קיין צ'יכָּן:

— רבונו של עולם, גיבער! שעתשען זיינע ליפֿן, מיר האָבן שוין קיין כוה נישט צו וואָרטן! ...

אין די קורצע ווערטער, וואָס רייטן זיך אַרוֹיס ווי אַ פֿאַרְשְׁטִיקְטָעָר קראַעַץ פון די סָאמָע טִיפְּעָנִישן פון האָרֶצָן, אַין פֿאַרְקְּעָרְפְּעָרָט אַ שְׂטִיק פֿסְיָי כִּישׁוּ ווַיְרְקָלְעֲכִיקִיט. די גָּלוּת-עֲקָסִיסְטָעָנֵץ פון פָאָלָק, וואָס אַין פֿאַרְלְוִיךְ פון הוֹנְדָעָרְטָעָר יָאָרָן גְּעוּזָן אַין קִיטָּט פון שְׂוִידְעָרְלָעָכָּע לִידָן, האָט דעם יְידָן אַיבְּעָרְגָּעָלָאוֹן נָאָר אַין טְרִיטִיט: ווָאָרטָן אַוְיב דער גָּאָולה. אַ פָּאָלָק וואָס האָט אַיְבִּיךְ גַּעוֹזָאָרט, וואָס האָט גַּעַלְעָבָט מִיט דִּעְרָפְּעָקְטָה, וואָס האָט אַרְיִינְגָּעָקָּות אַין דער צּוֹקוֹנוֹפְּט, וואָס האָט נִישְׁט גַּעַהָאָט קִין חִיְּנִינְט אַון גַּעַלְעָבָט מִיטָן מָאָרגָן, וואָס האָט אַיְבִּיךְ זיך גַּעַשְׁטָרְעָקָט פֿאַרוֹיס...

דאָס וואָרטָן אַין אַין דער אַפְּטִימִיסְטִישָׁעָר נִשְׁמָה פון פָאָלָק אַיבְּרָגָעָז זַעַצְט גַּעוֹזָאָרָן אַוְיב אַ פרִידִיקָּעָרָן באָגָרִיךְ: בְּתוֹחוֹן. דָּאס זיינען אַידְעָנִיטִישָׁע קָאנְצָעָפְּטָן. זַיְכָּעֶר האָט בְּתוֹחוֹן אַוְיפְּגָעָהָאָלָטָן דִּעְמָם גַּעֲמִיטִיט-צּוֹשְׁטָאָנדָן פון פָאָלָק, גַּעַזְּיְכָּעָרָט זִין גִּיסְטִיקְעָן גַּלְיִיכְּגָעָוָוִיכְט: יְידָן האָבן אַרְוִיסְגָּעוֹזָין דִּי גַּרְעָסְטָע הִיסְטָאָרִישָׁע גַּעַדְוָלְדִּיקִיט, דִּעְמָם גַּרְעָסְטָן כֹּוח צו וואָרטָן, דִּעְמָם טִיפְּסָטָן בְּתוֹחוֹן.

אַבעָר עַס זיינען גְּעוּזָן מָאָמָעָנָן פון באָו מִים עד נְפָשָׁה, ווּעַן די רְשַׁעַת-הָגּוּיִים האָט גַּעַמְאָכָט אַוְמָדָעָרְטָרְגָּלְעָךְ דָּאס יְדִישָׁע לְעָבָן, אַון דער אוַיסְבָּרוֹךְ פון פִּין אַון פֿאַרְצְּוּוֹיְיְפָלוֹגְן האָט אַרְאַפְּגָעָשׁוֹוּנָקָט אלָעַ שְׂוִיצְּ-מִיטְלָעָן, האָט אוַיפְּגָעָרִיסָן דִּעְמָם מַעֲכְטִיקָן פֿעַלְדוֹן פון יְדִישָׁע גַּעַדְוָלְדִּיקִיט. אַין שְׁטוּיבָּה

איו געפאלן דער מענטש און אומבאחלפן געשטרעקט זייןע הענט צום
הימל: «רבונד-של-עלום, גיכער! מיר האבן שוין קיין כוח נישט צו
ווארטן! ...»

איין די פשוט ווערטער, וואס דרייקן אויס די טיפסטע עמאציע, איין
פאָאַרְקָעֶרְפָּעֶרְטָטְ דִּי גָּאנְצָעְ טְרָאָגִיךְ פֿוֹן פָּאָלְקָ אָןְ דָּעַרְ וִיןְ פֿוֹןְ דִּי מְשִׁיחָישָׁעְ
בָּאָ�וּעָגָנוּגָעָןְ אֵיןְ פָּאָרְשִׁידָעָנְ צִיְּטָןְ.

באשעוויס האט געפונען דעם ריכטיקן ווארט-אויסדרוק פֿאָרְ אַטְ דָּעַם
יידישן וועלט-געפְּלִיל: «רבּעַשׂ-עַ, מִירְ האָבָּןְ שׂוֹיןְ נִישְׁטְ קִיְּןְ כּוֹחְ צַוְּ וּוֹאָרְ-
טַןְ... סְאִיְןְ אֲ תְּפִילָהְ בְּלָחָשְׁ, וּוֹאָסְ אִיְןְ אַנְגָּעָלָדְןְ מִיטְ אַינְגָּרְלָעָכְןְ פָּאָטָאָסְ,
מִיטְ טְיְפָעָרְ מַעְנְטָשְׁלָעְכָּרְ טְרָאָגִיךְ, מִיטְ אַיְבִּיקָןְ צָאָרָןְ אָוּןְ בָּעַנְקָשָׁאָפְּטָןְ נָאָרְ
דָּעַםְ אַיְסָגָעָלְוָמָטָןְ מַלְכָּתְ-שָׁדָּיְ, נָאָרְ דָּעַםְ פָּאָרְלָאָרְעָנָעָםְ גַּנְ-עַדְןְ. דָּאָסְ זִינְעָןְ
דיִי אַיְבִּיקָעְ אַקָּאָרְדָּןְ פֿוֹןְ דָּעַרְ וּוּאָלְטִ-סִימָפָאָנְיָעְ וּוֹאָסְ אִיְןְ אַיְפָגָעָשָׁפִילְטָןְ גַּעַ-
וּוֹאָרָןְ אֵיןְ דיִי דְּרָאָמָטִישָׁעְ צִיְּטָןְ אָוּןְ זִינְגָּטְ אִירְ שִׁירָהְ אִיןְ בְּלוּטְ פֿוֹןְ
יִדְיָשָׁןְ מַעְנְטָשָׁןְ. אַזְעַלְכָעְ סְטִילִיסְטִישָׁעְ אַוְיְפְּבָלִילָץְ זִינְעָןְ כָּאַרְאָקְטָעָרִיסְטִישָׁעְ
פֿאָרְ באַשְׁעָוָיָסָעְםְ דְּעַרְצִילְעָרִישָׁןְ נּוֹסָחָןְ.

אוֹןְ וּוֹאָסְ קָאָנוּוְיָוָלְסִיוָּעָרְ עַסְ קָלָאָמָעָרָןְ זִיךְ דִּיְ מַעְנְטָשָׁןְ אֵיןְ דָּעַרְ מְשִׁיחָהְ
אַיְלוּעָיְ, וּוֹאָסְ שְׁטָאָרְקָעְרְ זִיעָרְ גָּלוּבָןְ אֵיןְ דָּעַרְ בָּאַלְדִּיקָעְרְ אַוְמְפָאָרְמִיְדְּלָעְ-
כָּעָרְ פָּאָרוּוּרְקָלְעָכָוָנְגְ פֿוֹןְ דָּעַרְ גָּאָוָהְ, אַלְצָ גְּרוּסָעְרְ וּוּעָרְטָ דִּיְ שְׁלִיטָהְ פֿוֹןְ
שְׁטָהְ, וּוֹאָסְ בָּאַהָעָרָשְׁתְ דָעַםְ גּוֹרְלָ פֿוֹןְ מַעְנְטָשָׁןְ אֵיןְ פִּיעָרָתְ שׂוֹיןְ פָּאָרוּסְ זִיןְ
פּוֹלְןְ גַּזְחָוָןְ.

באשעוויס אַנְטוּוּיקָלָטְ דִּיְ הַאַנְדָּלוֹנָגְ אַוִּיכְ צָוְויִיְ פָּלָאָכְןְ: אַוִּיכְ אַיְגָעָרְ
קִיְּטָלָעְןְ זִיךְ לְאָגִישְׁ דִּיְ רַעְאָלְ עַגְשָׁעָנִישְׁ, וּוֹאָסְ שְׁפִילְןְ אַוִּיכְ דָּאָסְ לְעָבָןְ פֿוֹןְ
מַעְנְטָשָׁןְ אֵיןְ צְוִיבָעָרְ פֿוֹןְ אֲ מַעְרְקָוְיְדָקָעְרְ סִיפְרָהְהַמְעָשָׁהְ אָוּןְ אַוִּיכְ דָּעַרְ
צְוִוִּיטָעְרְ פָּלָאָ, בָּאַהָאָלָטְ אֵיןְ הַינְטָעָרְגָּרָוָנְטְ, פִּירָטְ זִיןְ פִּינְצָטָעְרְ שְׁפִילְ דָּעַרְ
שְׁטָהְ, וּוֹאָסְ רַעְדָטְ אַרוּסְ וּוֹיְ אֲ דִיבָּוקְ דָוְרָקְ דִּיְ צָעְמִישָׁטָעְ אָוּןְ בָּאַזְעָנָעְ,
הִסְטָעָרְקָעְרְ אָוּןְ אַסְקָעָטְןְ, בָּעַלְיָתָאָוָתְ אָוּןְ עַפְלָעָפְטִיקָעְרְ, וּוֹאָסְ שְׁטָעָקָןְ אָזְ
דיִיְ אַלְעָ אַנְדָעָרָעְ אָוּןְ רַיְסְ-מִיטְ אֵיןְ אַןְ אַוִּיסְבָּרוּסְ פֿוֹןְ מַאְסְ-הִיסְטָעָרְיָהְ.

איַןְ עַרְשָׁטָןְ טִילְ אֵיןְ דיִ פָּאַנְטָאָסְטִיקְ אַרְגָּאָנִישְׁ אַרְיִינְגָּנוּוֹאָקָסְןְ אֵיןְ דָּעַרְ
רַעְאָלִיטָעָםְ. דָאָסְ «אָוּמְגָעוּוִינְלָעָכָעְ» הָאָטְ זִיןְ בָּאַרְעָכְטִיקְוָנְגְ, אָוּןְ עַסְ וּוּעָרְטָ אֲ
שְׁטִיקָ יִדְיָשָׁעְ וּוּרְקָלְעָכְיִיטָ: מַעְנְטָשָׁןְ, וּוֹאָסְ האָבָןְ נִישְׁטְ קִיְּןְ בָּאָדָןְ אַונְטָעָרְ
דיִ פִּיסְ, פֿאָרְ וּוּלְכָעְ דִּיְ עַרְדָּ אֵיןְ אֲ גִיהָנוּםְ, אַיְבָעָרְ וּוּלְכָעְ עַסְ הַעֲרָשָׁןְ כְּמַעַלְ-

שְׁרִיּוּבָר אֹן וּוּרֶק אֵין לַיְכַט פּוֹן פְּסִיכָּאָגָאָלִין

ניצקיס היידמאקס, האבן זיך פאַרְוָאַרְצָלֶט אֵין אָילּוֹזִיעַ אָונַ בּוּעַן אוֹאַרְפְּטָדָר דער האַפְּעָנוֹגָג, אָונַ אַוְאַלְקָן וּוּטַט זַיִ אַוְפְּנָעָמָן אָונַ פִּרְן קִינְ יָדוֹ שְׁלִים.

צום סוף פון בוך וווערט אבער דאס רעהלאָלע אליע מערכ איסיגס עווועעפֿט, די מענטשן פאלן ארין זוי אין א הינער-פלעט און דער שטן באהערשט די גאנצע פאנארמאַע. ער געוועטליטיקט אומבאָרגענצעט און אומבאָשתראָפֿט, און צינגדט און ביים מחבר אַ לײַדְנְשָׁאָפֿטְלְעֵכָע תאווה צו דערציילן, און מאַריד' זיין צו דערציילן מיט אַ מין זוילְדְן פָּאָרְבָּאָרגְעָנָעָם פָּאָרְגְּעָנִיגָּן די מעשימים תעוטוים פון די שדים, רוחות, דיבוקים, שְׁרָעַטְלָעֶד, נישט-גומע און די אלע אַנדְרָע שוידער-פָּאָרְשְׁוִינְגָּעָן פון דער צְעַדְרוֹפְּטָעָר און צעהיצ' טער מענטשלעכער פאנטאֹזֿי. דערציילט ער אונדְגַּן אָז :

“גאכט נאך נאכט באזוכט דער שטן רעכעלן אוון טוט זי פיניקון,
עד איז שווארץ אוון הויך, מיט פיערדיקע אויגן אוון מיט אַלאנגן
וועידל. זיין ליב איז קאלאט, זיינע ליפן — ראנצקי, אוון ער האט אַגרוד
פונט פעד. פריער באשלאפט ער זי פיל מאל, בייז זי בליבט ליגן
אגאר אַנמענטיק. דערנאנד שטיט ער אויף אוון טוט איד אַלער-
ליי יסורים אוון שפאס. ער רייסט אויס אירע האָר אַינצ'יקויין אוון
וואוילט זי אַרום איד האָלזּוּ; ער קנייפט זי אַין די היפטן אוון מאכט
צ'יבנס אויף איד ברויסט מיט זיינע שפֿיצְיקע צִין. ווען זי געגעצט,
שפֿיטט ער איד אַריין אַין מויל, אוון ער גיסט אַן וואָסער אויף איד
לייליעך אוון חזוקט, דאס זי האט משטין געווען. ער באָפֿעלט, דאס זי
אל אים ווייז שעמּוֹדִיק ערטעדער אוון טרינקען שמוּז...”

בашועויס באָרבּעַט דעם יידישן פֿאַלְקָלָאָר אָוֹן באָזונְדערָס די דעמאָז נאָלָגִיעַט. די דעמאָז גַּעֲשִׁיכְתָּעַס פֿאַרְנָעָמָעַן אַ וַיְכְתִּיקְוּן אָרט אַיִן פֿאַלְקָלָאָר פֿוֹן אַנדְדָּרָעַט פֿאַלְקָלָאָר, אַבעָר נִישְׁטָה בֵּי יִידְזָן! אַיִן דער יִידְישָׁעַר פֿאַלְקָס-פֿאַרְדָּשׁ שְׁטַעַלְוָנֶג דַּעֲרַשְ׀יַינְגַּט דַּעֲרַ שְׂטָן דַּאַס רֹוב וּוְיַאֲסִימְבָּאֵל פּוֹן בֵּיִינַ, אַבעָר נִישְׁטָה וּוְיַאֲסִימְבָּאֵל גַּעֲשְׁתָּאָלָט, וּוְעַלְכָּעַ מִישְׁתַּחַזְדִּיקְוָן זִיד אַריִין אָיוֹן לְעַבְנָן פּוֹן מענטשָׁן. אַבעָר גַּלוּבוֹן אִיז בֵּי יִידְזָן קַיְינַן מַאֲלַ נִישְׁטָה גַּעֲזָוָן טַיְף פֿאַרְוּזָאָרְצָלָט אָוֹן דַּעֲרַ אַבעָר גַּלוּבוֹן אִיז בֵּי יִידְזָן קַיְינַן מַאֲלַ נִישְׁטָה גַּעֲזָוָן טַיְף פּוֹן נִיְּבָלְ-פָּה, אַגְּזִינְזָהְדִּיקְיָה, גַּעֲזִינְזָהְדִּיקְיָה.

ג. סאפאזשניקהו

זונט און אַפְּגָעָהִיט. אַ רְעוֹלְטָאָט פֿוֹן אַ גְּזֻוְונְטָאָר טְעַקְסְוּלְלָעֶר מְאַרְצָל אָנוּ טְהָרָת-מְשָׁפָחָה, וּוְאָס הָאָט פֵּיל בִּיְגָעְטָרָאָגָן צָוּם פְּסִיכִישָׂן גְּזֻוְונְטָוּן פֿוֹן פָּאָלָק, צָו זִין גִּיסְטִיקָעֶר נָאָרְמָאַלְקִיטִי בֵּי אַזְעַלְכָעֶר אָוְמָנָאָרְמָאַל-שְׁוּעָרָעֶ בָּאָדִינָה גְּגַנְגָעָן פֿוֹן לְעָבָן.

דעָר דָּוָרָךְ דָּוָרוֹת קְוֹלְטְּיוֹוֹרְטָאָר יִדְּיִשְׁעָר גַּעַשְׁמָאָק פָּאָר מְעַנְטְּשָׁלְלְכָעֶר אַנְשְׁטָעְנְדִּיקִיטִי, וּוְאָרְפָּט אָפְּ נִיבּוֹלְ-פָּה וּוְאָפְּ פְּרָעָמְד גְּעוּוֹיקָס פָּאָרָן יִידְּיִשְׁן גִּיסְטָ. פָּאָרָן יִידְּיִשְׁן עַטְישָׂן גַּעֲפִיל אִיזְוּ דָּעְרוֹוְיְדָעֶר יַעֲדָע אָוְמָרְעָכָט אָנוּ גַּעַז וְאָלָד, אָנוּ אָפְּ יִדְּיִשְׁעָר לִיְעַנְעָר פָּאָרְדִּיְעָט נִישָׂט אָנוּ רְעַבְעַלְיָרֶט קָעָגָן אָזָא אוּסְגַּעַשְׁפָּרָאָכָן עַרְאָטִישָׁ-אָדִיסְטִיקָעֶר סְצָעָגָע וּוְדָעָר טְיוֹוָל טָוָט רְעַכְעָלָן מִיטָּן שְׁעַנְדָּן, פִּינְיִקְוָן זִין אָנוֹתָאָן «אַלְעָרְלִיְיִסְוּרִים»...

בָּאַשְׁעוּוּס אָנוּ עַדְגָּאָר עַלְאָן פָּאָע

אַין דָעָר וּוּלְטָ-לִיטְעָרָאָטָר האָבָן מִיר אָ קְלָאָסִישָׂן מְוֹסְטָעָר פֿוֹן דָעָם דָעְמָאַן-זְשָׁאנְגָעָר, וּוְאָס אַיְזָנָרְבָּונְדָן מִיטָּן גְּנָמָעָן פֿוֹן בָּאָרִימָטָן נָאָרְדִּי אַמְּעָרְיקָאָנְגָעָר שְׁרִיבָּעָר, עַדְגָּאָר עַלְאָן פָּאָע. אַוְיךְ בָּאַשְׁעוּוּס הָאָט טְיִיל הָעָלָדָן זְיַינָע גְּגַנְמָעָן פֿוֹן דָעָר כְּתָלְצָמָע אָנוּ אַין דָעָר וּוּלְטָ פֿוֹן גַּעַשְׁתָּאָרָי בעַנְעָ, וּוְאַין דָעָר דָעְרַצְיְילָוָגָג «צְוַויִּי מְתִים גִּינְעָן טָאָנְצָי» אָנוּ אַיְזָנָרְבָּעָר. בִּידְעָ שְׁרִיבָּעָרְסָה האָבָן גְּהָאָט אָן עַנְלָעָכָע קִינְדְּעָרְדְּעָרְפָּאָרָוָן, אַבָּעָר זִי הָאָבָן זִיְיעָר גִּיסְטִיקָעֶר יִנְיָה גַּעַשְׁעָפָט פֿוֹן גָּאנְץ בָּאָזְוֹנְדָעָרָעָ קְוָאָלָן, אָן אַנְדָעָר יִרְוָשָׂה בָּאָקוּמָעָן אָנוּ גַּעַלְעָבָט אָין צְוַויִּי בָּאָזְוֹנְדָעָרָעָ וּוּלְטָן. האָבָן זְיַיְעָרָע הָעָלָדָן עַנְלָעָכָע כָּאָרָקְטָעָרְדְּשְׁטָרִיכָן, אַבָּעָר אָן אַנְדָעָר גּוֹרָל אַיְן לְעָבָן. עַדְגָּאָר פָּאָע הָאָט זִיְיעָר יוֹגָג פָּאָרְלוֹרִין זִין מְוֹטָעָר אָנוּ הָאָלָבְ-פָּאָרוֹאָרָי לְאָוֹט פְּלָעָגָן אִים אַיְן דִי גַעַכְט בָּאַשְׁלָאָגָן קָאַלְטָע אַגְּגָסְטָן, עָרָ פְּלָעָגָט זָעָן שְׁוִידְעָרְ-בִּילְדָעָר אָנוּ בָּאַהֲלָטָן דָעָם קָאָפְ אַוְנְטָעָר דָעָר קָאַלְדָרָע, פְּלָעָגָט עָרָ מָוָאָה האָבָן צָו אַטְעָמָעָן. אַיְן זְיַינָע זְכוֹרָנוֹת שְׁרִיבָּעָט עָר : «אַיְךְ הָאָב אָפְט גַּעַפְילָט אָ קָאַלְטָע הָאָנָט וּוְאַיְיָ אַוְיכָפְ מִין פְּנִים אַיְן דִי שְׁלָאָפְלָאָזָע נְעַכְט, וּוּעָן אַיְךְ בִּין גְּעֻווּזָן אַלְיָזָן צִימָעָר...». אַיְן אַט דִי גַעַכְט זִיןְגָעָן עָס גַּעַבְוִירָן גְּעֻוָאָרָן דִי קָאַשְׁמָאָרְ-פָּאָנְטָאָזִיעָס, וּוְאָס הָאָבָן אַנְגָּעָהָאָלָטָן דָאָס גְּנָגְצָע לְעָבָן.

אועלכע וויסטע חלומות און נאכט-אנגסטן זיינען אַ גאנץ אָפֶטַע דער-
שיינונג בי פיל קינדער און יונגעטלעכע, אין וועלכע די אויפיגע שפראָצַע
סעקסואָלַע רײַפּוֹנְג קעַמְפַט מיטן קינדִישָׁן פֵּחַד אָוּן שולְדַ-גַּעֲפִיל. בי ע. ג.
פָּאָעַן זיינען נאָך צוּגַעַקְומָעַן באָזונְדָּרָע אַיבָּעָרָלְעָבָּעָנִישָׁן, וּואָס האָבָן גַּעֲגַבָּן
זִין אָנוּגָעָשָׂרָאָקָן גַּעַמְיַת אָן אָמוֹנָאָרָמָאָלָע וּוּנְדוֹנְגָה. די פָּרוּי וּואָס האָט אִם
אַדְאָפְטִירַט, זִין צוּוִיתַע מַוְתָּעָר, אִין אוּיך יונְג גַּעַשְׁטָאָרְבָּן. עַס שְׁטָאָרְבָּט
אִים קוֹרֵץ נאָך דָּעַם זִין כָּלה אָוּן שְׁפָעַטְעָר אַגְּעַנְטַע פַּרְיְּנְדִּין, אָוּן עַר האָט
זִין לִיְּדָוְשָׂאָפַט אַיבָּעָרָלְעָרָאָקָן פָּוּן לְעַבְּדִיקָע אוּיך טוּיְּטַע...

עַס האָט אִים גַּעַלְקָט דָּעַר שָׁאָרְבָּן, נִישְׁתַּדְיַּהְיָה; דָּעַר סְקָעַלְעַט,
נִישְׁתַּדְיַּה צָאָרָטַע הוּאִיט; די צִיִּין, נִישְׁתַּדְיַּה דָּעַר קַוְשָׁ... עַר אִין גַּעַוּעַן פָּאָרָה-
לִיבְטָן אִין קָבָר, אִין פָּאָרְגָּעָנְגָן צַו פָּאָרְשָׁאָפָן וּוּיְּטִיקָן, אִין וּוּילְן צַו שְׁטָאָרְבָּן.
די פָּאָרְלָאָנְגָעָן זיינען אִין אַ גַּרְוִיסְעַדְמָאָס גַּעַוּעַן אָוּמְבָּאָוּסְטוּזִינְקָע, עַר
הָאָט פָּוּן זִי נִשְׁתַּדְיַּה גַּעַהָאָטְמָן קִיְּין קְלָאָרָע אָנוּגָה אָוּן זִי נִשְׁתַּדְיַּה פָּאָרוּיְּקָה-
לְעַכְתָּן אִין רְעַאלְן לְעַבְּן. עַר הָאָט אַבְּעַר די פָּאָרְלָאָנְגָעָן גַּעַרְאָכָט צֻוְמָאָיס-
דָּרוֹק אִין לְעַבְּן פָּוּן זִין לִיטְעָרָאִירִישָׁע הַעֲלָדָן. זִיְנָע תָּאוֹת זיינען גַּעַוּעַן
פָּאָרְבָּאָרְגָּן נִשְׁתַּדְיַּה אִין בְּלוּט, נִגְּרָא אִין דְּמִיּוֹן, הָאָט עַר זִין אַיְמָפְלוֹסָן פָּאָרָה-

וּוִירְקָלְעַט אַוְמְדִירַעַט, דָּוּרְך דָּעַר פָּאָנְטָאָזִיעַ, אִין דָּעַר שָׁאָפְוָגָן.
אִין אַיְנָעַר פָּוּן זִין עַדְרְצִילְוְנָגָעָן פָּאָרְלִיבָּט זִיךְ דָּעַר הַעֲלָד אִין אָ
קָרָאָנְקָעָר פָּרוּי, בָּאָזְוְנְדָּעָרָס הָאָבָן אִים פָּאָרְבִּישָׁוֹפְט אַירְעָ שִׁינְעָ צִיִּין. מִיט
אָוּמְגָעְדָּוָלָד וּוֹאָרָט עַר אָוּפְּנָסְסָסְפָּט, אָוּן וּוּעָן זִי שְׁטָאָרְבָּט, רִיסְטַע עַר אִירְדִּי
צִיִּין... אוּיך אָוִיסְצָהָאָלָטָן די נְסִינוֹתָה, וּואָס הָאָבָן אִים פָּאָרְפָּאָלָגָט אָוּן די
שְׁוּעָרָע דָּוְרְכְּפָּאָלָן אִין לְעַבְּן, הָאָט ע. ע. פָּאָע גַּעַזְוָכָט דָּעַרְמוֹתִיקָנוֹג אָוּן
בָּרָאָנְפָּן, אִין נָאָרְקָאָטִישָׁע גַּעַטְרָאָנְקָעָן, אָוּן פָּלְעָגָט טְרִינְקָעָן בֵּין פָּאָרְגָּעָסָנוֹג.
דָּעַר אַפְּיוֹם הָאָט אָוִיסְגָּעָרָעָנָט זִין עַלְבָּנָס-קְרָעָפָּט, אִין אַיְמָפְאָטָעָנְטָעָר, אִין
עַר אַוְמְפָעַיק גַּעַוּעַן אוּיך נָאָרְמָאָלָעָר לִיבָּע, אָוּן הָאָט דָּאָך שְׁטָעַנְדִּיק גַּעַ-
פִּירְט "לִיבָּעַס" אָוּן פָּרוּעָן מִמְּשָׁאָפָּלָנָט. עַר הָאָט זִיךְ אָוִיסְגָּעָלָבָט אָוּן
דָּעַר פִּיקְצִיעָ, אִין דָּעַר אָוִיסְטְּרָאָכְטָעָנָישָׁן. ס' אִין אָמִין אָוִיטָאָרָאָטִיזָם, וּואָס
וּוְרָעָט דָּוְרְכְּגַעַפְּרִירְט מִיט דָּעַר הַילְּפָה פָּוּן דָּעַר פָּאָרְשְׁטָעַלְוָנְג-קְרָאָפָּט, וּואָס
הָאָט אָנְגָעָצְוָנְדָן דָּאָס גַּאנְצָע לְעַבְּן אָוּן גַּעַגְבָּן אִין אַיְלוֹזָאִירִישָׁע בָּאָפְרִידִיקָוָן.
שָׁאָרָל בָּאָדְלָעָר, זִין גִּיסְטִיקָעָר בָּרוֹדָעָר, הָאָט די עַרְאַטְאָמָאָגָנִישָׁע
טְעַנְדָּעָנְצָן סָאָפִיסְטִישָׁע גַּעַפְּרוֹוֹט בָּאָרְעָכְטִיקָן: "וּואָס אַמְּבִיצְיְּזָעָר אָוּן דָּעַלְיָ-

ג. סאטירוניקאו

קאמטער עס איין די נשמה, האט ער געזאגט, אלץ לײיכטער פארטרראגט זי די טרויימען אין אנדערע וועלטן, וואס וויטער פון דעם פשוטן, פון דעם מע- גלעכּן, פון דעם גאטירעלעכּן ...

אין זיין ליד "דער ראב" דרייקט אויס עדגאָר עלְאן פֿאָע זיין נשמה- צוּשְׁטַאנֵד. אַ רָּאָב אַיִּז דָּוּרְכָּן אֲפַעַנְגָּעָמָן פָּעָנְצְּטָעָר אַרְיִינְגְּעָפְּלוּגִין אַיִּז זַיִּן צַיִּיד מַעַר, זַיִּךְ גַּעֲזַעַצְתְּ אֹוֵיפָן וְאַנְדְּ פָּוּן טִיר אָוּן גַּעֲלִיבָּן וְוִי פָּאֶרְגְּלִיוּוּרט. קָוְקָט ער אִים אַן מִיט שְׂרָעָק אָוּן פְּרָעָגָט, וְוָאָס בִּיסְטוֹ פָּאָר אַ פּוּגָּל? עַנְטְּפָעָרְטָעָר עַר אִים: — קִינְמָאָל מַעַר! ... אָוּן אַזְוִי פְּרָעָגָט עַר אִים צַיִּוּט עַר נָאָר גַּעֲנִיסְן פָּוּן גַּלְּיק אַיִּן לְעָבָן, צַיִּיאָ אִים נָאָר פְּרִיד בַּאֲשָׁעָרָת אַוִּיף דָּעָר וְוּעָלָט, אַדְעָר אַוִּיף יְעַנְעָר וְוּעָלָט? אָוּן דָּעָר רָאָב, עַנְטְּפָעָרְט אִים דָּאָס וְעַלְּ בע: — קִינְמָאָל מַעַר! קִינְמָאָל מַעַר!

אַ מְעֻנְטָשָׁה האָט פָּאֶרְלָאָרָן אַלְעָ אֲפַעַנְגָּגָעָן אַיִּז זַיִּן גַּעַזְעָגָן האָט באָ קָוְמָעָן אַ מְאַקְּאָבְּרִישָׁן רִיטָּעָם: אַ מְזָוִיק פָּוּן קָאָלְטָן גְּלִיוּוּרָט, פָּוּן מְאַנְגָּטָאנְעָם טְוִיטְ-קָלָאָג: קִינְמָאָל מַעַר, קִינְמָאָל מַעַר ...

אַ סְדָּ קִיבְּדָעָר אַיִּן יְוָגְּנְטָלְעָכָּעָ לִיְּדָן פָּוּן שְׂוּעוּרָעָ נְאַכְּטְ-אַנְגָּסָטָן אַיִּן שְׂרָעָק, וְוָאָס לְאָוּן אַוִּיךְ אֲפָט אַיבָּעָר אַ שְׂוּעוּרָן חֹותָם אֹוֵיפָן גַּאנְצָן לְעָבָן. טָאַטְעַ-מְאַמְעָ בַּאֲמָרְקָוּן צַו מָאָל נִישְׁטָה — אַיִּן אַפְּילָו גַּוטָּע עַלְטָעָרָן — וְוִי שְׂוּעוּרָ זְיִיעָרָעָ קִינְדָּעָר לִיְּדָן. דָּעָר אַוִּיסְדָּרוֹק "די זָאָרגְּלָאָזָעָ קִינְדָּהִיט"

קְלִינְגָּט דָּאָס רָוָב וְוִי אַ בְּיִזְעָר שְׁפָאָס פָּוּן שְׁטָן.

אַיִּן דָּעָר שְׁילְדָעָרְוָנָג פָּוּן זַיִּן הַוּפְּתָהָעָלָד אַיִּן רַאְמָאָן "די פָּאֶמְּילִיעָ מּוֹשֶׁה" קָאָטָן" זַאָגָט בָּאֲשָׁעוּוֹס: עַוּרְ-הַעַשְׁלָל אַיִּן דָּוּרְכְּגָּגָנְגָּעָן אַ סְדָּ קִינְדָּעָרְקָאָנָּיָן קִיְּטָן. פָּרִי האָט עַר אַנְגָּהָוִיָּבָּן לִיְּדָן פָּוּן פְּחָדִים. עַר האָט זַיִּךְ גַּעַשְׁדָּאָקָוּן פָּאָר אַ שְׁפִּיגָּל, פָּאָר אַ קְוִימָעָנְקָעָרָעָר, פָּאָר אַ האָז. עַס האָבָן זַיִּיךְ אִים גַּעַחוּלָמָט צִיְּגִינְעָר, וְוָאָס כָּאָפָן קִינְדָּעָר אַיִּן זַאָקָה: מַתִּים וְוָאָס טָאַנְצָן הַינְּטָעָר דָּעָר באָד" ... אַיִּן עַוּרְ-הַעַשְׁלָל אַיִּן דָּעָר מַחְבָּר בְּכָבוֹדוֹ וְעַצְמוֹ. בָּאֲשָׁעוּוֹס האָט זַיִּיךְ בָּאוּזָעָט אַיִּן זַיִּין הַאָרְצָן אַיִּן קוּקָט דָוָרָק זַיִּינָעָ, עַוּרְ-הַעַשְׁלָס, אוּגָּן מִיטָּ צִיְּטָעָר אַיִּן אַומְצִוְּטָרוֹי אֹוֵיפָן לְעָבָן.

אַיִּין "מִין טָאָטָנָס בִּיתְדִּין שְׁטוּבָ" דָּעָרְצִילָט בָּאֲשָׁעוּוֹס וּוּעָגָן דִּי "פִּינְ-צְּטָעָרָעָ טְרָעָפָ", וְוָאָס האָבָן גַּעַפְּרִיט צַו זַיִּין הַיִּים, אֹוֵיפָן צַוְוִיטָן גָּאָרָן. אַיִּין דִּי גַּעַכְטָ פְּלָעָגָט עַר אֲפָט דָאָרְפָּן אַרְאָפְּגָּיִין אַיִּין הוִיף אַיִּין זַאָגָט: "די טְרָעָפָ אַיִּין דָּעָר קָלָאָזָעָט אַיִּין הוִיף, זַיִּינָעָ גַּעַוּוֹן דָּעָר קָאַשְׁמָאָר פָּוּן מִין קִינְדָּי

שריביבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאָנגאליו

הויט... אוייך א צויטין פלאז באָמַערקט ער : «איך געדענק זאָן פון אָן
עלטער וואָס זעלטן אָ קינד געדענקט. אִיך שעם זיך צו זאגן ווי ווית מײַן
געדעכעניש גרייכט...»

און אָין אָ יונגן זכרון ווערָן טיף אָפֿגעשטעַמְפלַט די אַיבָּערלָעַבּוֹנוֹגָעָן,
וואָס האָבן געמאָכְט אָ שְׁרָעָקְלָעָן אַיִינְדָּרָוק, זַיִי בְּלִיבָּן דָּאָרָט שְׁתָּעָקָן, באָ
וירקָן דָּעַם כָּאָרָאָקְטָעָר פָּוֹן מַעֲנְטָשָׂן, וואָרְפָּן אָן אָ פִּינְצְּטָעָרָן שָׁאָטָן אוּפְּנָן
גַּעֲמִיט, באָפְּעָלְקָעָרוֹן די פָּאנְטָאָזְיָע מִיט אָוְמָהִימְלָעַכְעָ גַּעַשְׁתָּאָלָטָן, העָרָן נִשְׁתָּמָט
אוּפְּיָיך צו קּוֹמָעָן אָין חָלוֹם אָן ווירקָן אוּפְּיָיך דָּעַר ווֹאָר.
איָן יְצָחַק באָשְׁעוֹוִיס גַּעַוּוֹאָרָן אָין דָּעַר יְדִישָׁעָר לִיטְעָרָאָטוֹר דָּעַר דִּיכְיָ...
טָעָר פָּוֹן יָאוֹש, פָּוֹן קָאָשְׁמָאָר, פָּוֹן סְקָעַפְּטִיצִים, פָּוֹן חַבְּלִיְ-מִשְׁיחָ, פָּוֹן פִּינְבָּר
לְעָכָן גַּלוֹתְ-גַּעַפְּלִיל — פָּוֹן «דָּעַר שְׁתָּן אָין גָּרְיָיָ...».

אוּפְּיך די הָעָלָדָן פָּוֹן די אַנדָּעָרָעָ דָּעַרְצִילְוָנוֹגָעָן אָין דָּעַם בּוֹד, אָן אָין
אָלָעָ זַיְנָעָ ווּעָרָק, זַיְנָעָן אוּפְּיך אָ דִירָעָקָן אָדָעָר אָוְמְדִירָעָקָן אָוְפָּן אַיְנְסְפִּיָּ...
רִירָט אָין דָּעַר שְׁרָעָק, ווּלְכָעָ עַס האָבָּן אָנְגָּעוֹוֹאָרָפָּן אוּפְּנָן קִינְד אָ «צִיְגִּינְגָר
מִיטָּן זָאָק, די מִתְּמָים אוּפְּנָן בֵּיתְ-עוֹלָם, די שְׁדִים הַינְּטָעָר דָּעַר בָּאָד...»
און סְאָיָן אָ קִינְד מִיט אָ «פָּעַנְגָּעָנָאָלָן זַיְכָּרָן...»

עַדְגָּאָר עַלְאָן פָּאָעָ האָט אַרְיִינְגְּעָפִירָט אָין דָּעַר מַאְדָעָרָנָעָר לִיטְעָרָאָטוֹר
דָּעַם דָּזָאָלִיזָם פָּוֹן דָּעַר מַעֲנְטָשְׁלָעְכָּר פָּעַרְזָעְנָלָעְכָּקִיטָּ... דָּעַם קָאָמָף מִיטָּן אַיִּ...
גַּעַונְעָם גַּעַוּוִיסָן, אָן זַיִן גַּיְסָטָה האָט בָּאָוִוְרָקָט די בָּאָדִיטְיְנְדִיקְסְּטָעָ קִינְסְטָלְעָר
פָּוֹן זַיִן צִיְּתָ אָן פָּוֹן די שְׁפָעַטְעַרְדִּיקָעָ דָּרוֹות, וּוֹי בָּאָדְלָעָר, מַאְפָאָסָאָן
דָּאָסְטָאָעָוָסָקִי, אָסְקָאָר ווּוִילָד אָן אַנדָּעָר. זַיִן דָּעַרְצִילְוָנוֹג «וּוְילִיאָם ווּוְילִ...
סְאָן» אָין אָ גַּעַשְׁיכְּטָעָ פָּוֹן אָ מַעֲנְטָשָׂן, ווּלְכָעָ עַס פָּאָרְפָּאָלָגָט זַיִן צְוִוִּיטָעָר
«אִיך». סְאָיָן אָ קָאָמָף פָּוֹן גַּאטָה מִיטָּן שְׁתָּן, וואָס שְׁפִּילְטָ זַיִן אָפְּ אַיִּ...
נִשְׁמָה, ווּלְסָאָן אָיָן אָ שְׁפִּילְעָכָל אָין דִּי הָעָנָטָ פָּוֹן טִיוּוֹלָאָנִישָׁעָ קְרָעָפָּטָן : לִיְ...
דְּנָשָׁאָפָּט, אַיְיָפָרְזָוָכָּט, קְנָהָה, אַוְיָסְגָּעָלָאָסְקָנִיקִיטָּ... זַיִן צְוִוִּיטָעָר אִיך וּזְאָרָבָּט
אִים שְׁטָעָנְדִּיק, שְׁמָרָאָפָּט אִים, ווּלִיל אִים אָפְּהָאָלָטָן. אַיְנָמָאָל ווּעָן עַר האָט
גַּעַוְאָלָט זַיִן צְוָאָרָן צַו אָ פְּרָעָמָד ווּיְבָלָ, האָט דָּעַר «צְוִוִּיטָעָר» אִיך זַיִן באָ...
וּזְיָן. מַעַר האָט ווּלְסָאָן נִשְׁתָּגַעַנְתָּ פָּאָרְטָרָאָגָן אָן אוּסְיָעָר זַיִן פָּוֹן
צָאָרָן דָּעַרְשָׁטָעָכָט עַר זַיִן «גַּעַוְוִיסָן», אָן ווּעָן יְעָנָדָר פָּאָלָט, דָּעַרְפִּילָט עַר,
אוּס האָט אוּפְּיך מַעַר נִשְׁתָּמָט קִינְזָן זַיִן זַיִן אַיְיָגָן לְעָבָן...»

אוּפְּיך באָשְׁעוֹוִיסָס הָעָלָדָן פִּירָן אָ פָּאָרְבִּיטָעָרָטָן קָאָמָף מִיט וּיְעָרָ אַיִּ...

גענעם געוויסן, אבער דערשטענען קענענען זי אים נישט. צו דעם דערלאזט נישט זיער יידישע ירושה, די טראדיציט פון "דעם טעטונג בית-דין שטוב".

קַלְעַקְטוּוּעַ טְרָאָגִיךְ

די אויבנדער מאנטע דערצ'ילונג "כווי מתים גיען טאנצן" איז א שוויידער-טאנץ פון געפענטער ; "דאס מאגבוך פון א ניט-גבירענען" שלילדערט דאס לעבן פון א שרעתעלע, א "חכם-להרע", וואס פאָרדעריט די מעשים פון מענטשן. "דער ייד פון בבל" איז א בייזער חלום מיט קליפות, שוואָרכָצָע לִיְתַ מֵיט גענדענע פיס, נאָקעטע נקבות מיט צעפּ ביז אַראָפּ, מהנות לאַפְּיטוֹן..."

ニישט נאר עוזר העשל, דער הויפט-העלד פון "די פֿאָמְילִיעַ מושקָאָט", אויך רעכעלע, פון "דער שטן אַין גָּאָרִיִּי", איז אַ קרְבָּן פון חדידים פון וועל-כע זי האָט געליטן אַין די קינדער-יאָרֶן. די שרעק אַין אַריַין אַין די בִּינְגָעָר אַין זי אַין גָּעְבְּלִיבָן האָלְבָּ-גָּלְיִימָט אוּפִּינְגָּאנְצָן לעבן.

בָּאֲשֻׁוּוֹס שִׁילְדָּעָרְטָן גְּרוּיְלָ-בְּילְדָּעָר, וּוֹאָס שְׁפְּרִיְּטָן אָוִס זַיִעַר גַּעַד-שְׁפָעָנְסִיקָּן שָׁאָטָן אוִיף דָּעָר נָאָטוֹר, אוִיף דָּעָר סְבִּיבָה אַוִּיף די מענטשן. נִשְׁטָא קִין לִיכְטִיקָּעָר פְּלָעָק אַוִּין קִין אָפְּרוּ פָּאָר די גַּעַמְאָטָעָרָטָע גִּיסְטָעָר, אַוִּין דָּעָרְבִּי אַין דָּעָר מַאֲטָרְאָלָל מִיט וּוּלְכָן עַס וּוּרְטָגָעָן גַּעַשְׁפָּאָפָּן דָּעָר טְרָאָרָר-עַפְּעָקָט, אַין אַ גְּרוּיסְטָר מָאָס גַּעַנוּמָעָן פון דָּעָר רְעַאַלְעָר וּוּרְקְלְעָקִיט ; נִשְׁטָט קִין פָּאָנְטָאָסִיק פון יָעָנְגָּר וּוּלְטָט, וּוּבִי עַדְגָּאָר עַלְאָן פָּאָע, נָאָר דּוּוּקָא עַלְמָעָנָטָן פון דָּעָר וּוּלְטָט, וּוּלְכָלְכָעָ דָּעָר פָּחָד אַין האָרְצָן, דָּעָר אַנְגָּעָה שְׁרָאָקָעָנָר גַּעַמִּיט, קְלִיְּדָט אַין פָּאָנְטָאָסִיטָשׁ פָּאָרְבָּן אַין פָּאָלְקָלָאָרִישָׁן :

"די מַוִּיעַר וּוּ רְעַכְּבָּלָע האָט גַּעַוְוִינְט אַין גַּעַוְוָן זַיִעַר אַן אַלְטָע אַוִּין גַּעַשְׁטָאָנָעָן אַין עַק שְׁטָאָט, נִשְׁטָט וּוּיִיט פון בֵּית עַולְם... די עַרְד אָרוּם שְׁטוּב אַין גַּעַוְוָן בְּעַרְגְּלָדִיק אַוִּין טָאָלִיק, פּוֹל מִיטָּ לְעַכְּרָע, אַוִּין עַס האָבָן דָּאָרָט זִיךְרָוּמְגָעָוָאָלְעָרָט אַלְעָרְלִי שְׁמַאְטָעָס, פְּלָעַדְעָרוּוּשָׁן אַוִּין פָּאָרְפּוּלִיטָע זַעַק... אַין עַנְגָּן אַנְגָּמוּשָׁבָטָן שְׁלָאָפְּ-חַדְרָהָר האָבָן שְׁטָעָנָה

שרייבער אוון וווערך אין ליכט פון פסיכאanganליין

דיק געקראצט מייז און עס האט זיך געהרט פון דארטן אַ שארכעַ ניש און אַ רודערן, גלייך ווי אַ האנט וואלט זיך געפֿאָרט אַין דער געדיכטעניש... וווען עס האט גערויכערט פון קויימען אַין געקומען דער קויימענקיידער, זייןיג אַויגן זיינען געווען פֿול מיט וויסל, ווי אַיבערגעדריטט, דאס פֿנִים — שוויאָרץ אַון אויסגעדרירט ווי בּי אַ טייוול... וווען דער קויימענקיידער אַין אַנגעקומען האט רעכעלע זיך באַהאלטן אַונטערן בעט אַון איינגעָרָבְּן זיך אַין די קלידער... מוי רָאָדֵיך אַין געווען בּינְאָכְט, וווען רעכעלע פֿלעגּז זיך מזון לְיִינְג מיט דער באַבּען אַין אַיר באַאנקּ-בעט. עס האט זיך געשפֿירט פון דער זקנה מיט אַפְּגּעָבּ-רענְטָע פֿעדערן אַון מיט מייז... אַונטער דעם אַיבּער-בעט, אַין חשבות, האט זיך דערציילט מעשיות פון בייעז חיות אַון פֿיפּער-נאָטערס; פון גוֹלְנִים ווֹאָס זוֹינְג אַין גְּרִיבּעֶר צוֹזָמָעָן מיט מאַשְׁ... פּוֹת, פון מענטשנְפּרָעָסְעָרָס, ווֹאָס ברָאָטן קִינְדָּעָר אַוְיףּ שְׁפִּיזְן..."

די נישט-אויסגעלאָדענע אַנגסטלעכּע קִינְדָּעָר-פְּאָנְטָאָזְעִיס האט באַשְׁעַ ווֹיס קִינְסְטָלְעִירִיש טְרָאָנְסְפּּעָרִירִט אַוְיףּ זִינְג הָלְדָן אַון מיט זיך אַנגעלאָדוֹן.

די טעמאָטִיך פון זיך לְיטָעָרָאַרְשִׁין שאָפָּן. אַן אַיבּער-גַּעֲשָׂרָאָקָעְנָר, מיט אוּפְּגָעָרִיסְעָנָע שׂוֹאָרְצָאָפְּלָעָן ווֹאָס גָּלְאָזְן אַין דער פֿינְצְטָעָר, האט ער דערפֿילְט דעם שְׂטָן, ווֹאָס לִיגְט פֿאָרְטִיעָט אַין דער טְיִפְּעָנִיש פון האָרֶצְן; האט דערזָעָן דאס שְׂדִים-שְׂרָעָטָעָלָע, ווֹאָס פֿאָרָ-קְרִימְט דִּי דְרָכִים פון מענטשָׁן; באַנוּמָעָן די טְרָאָגִיק פון גָּלוֹת, ווֹאָס פֿאָרָ-קְרִיפְּלָט דָּס יִדְיִישָׁע ווֹעָזָן...

בי עַדְגָּאָר עַלְאָן פָּאָע אַין יִחְדִּישָׁע שׂוֹיְדָעָר, ער אַיְוָ שְׁטָעַנְדִּיק אלְיַיְן, דערוּוּיְטָעָרָט פון מענטשָׁן, פֿאָרְאַיְנוֹאָמָט אַין זִין שְׁאָפָּן, דעריבּעָר אַין זִין ווֹעָרָק דּוֹרְכָּעָדְרוֹנָגָעָן מיט אוֹא אוּסְטָאָגְסָלָאָן פֿעַטְמִים אַון זִין שְׁעַפְעָר זִינְקָט אַין אָפְּגָרָוָט. ביַי באַשְׁעוּוִיסְן אַין מָעָר קָאָלָעְקָטוּוֹן טְרָאָגִיק, אוֹן דָּאָרָט ווֹו דָּעָר יְהִיד אִידְעָנְטִיפְּיצִירָט זיך מִיטָּן גּוֹרָל פון כָּלָל, ווֹו ער פֿאָרָ-בִּינְדָט זיך מִיטָּן גַּעַמִּית-צְוֹשָׁטָאָנד פון קָאָלָעְקָטוּוֹן, גַּעֲפִינְט ער די ווֹעָגָן ווֹאָס פִּירְן צוֹ מַעֲנְטָשָׁן, אַון באַקְוּמָט מָעָר צְוֹרָטוֹי אַון גּוֹלִיבָּן אַין לְעָבָן.

“נִישְׁטָא אַזְאָ גָּאנְצָע זָאָךְ ווי אַ צְעָבְּרָאָכְן יִדְיִיש האָרֶץ”, האט גַּעַזְאָגָט אַ קלְוגָעָר רָבִי. אַן אַנְגָּעוּוּיִיטִיקָט גַּעַמִּית אַין פִּילְבָּאָר צוֹ פֿרָעָמָדָן אָוּמְגָלִיק,

ג. סאָפֶאָזְשַׁנִּיקָאוֹ

און ווען אַ יֵּד דערפִּילט דַּי שׂוּעָרָעַ מַעֲרָכָה פֿוֹן זַיִן פָּאָלָק, פָּאָרְגָּעָסְטַּ עַר
זַיְנָעַ פָּעָרְזָעָנְלָעַכְּ וּוֹנְדָן. דַּעַר כּוֹחַ פֿוֹן לִיבְשָׁאָפָּט אָוֹן מִיטְגָּעָפְּלַ מַאֲכָט
“גָּאנְצַּ” דַּאַס הָאָרֶץ אָוֹן לִיכְתָּעַר דַּי אַיְגָעָנָעַ לִידְן.

די אַנְגָּסְטַּ-שְׁטִימָנוֹגַ פֿוֹן מַרְהִ-שָׁחוֹרָה דָּעָרְוִיטְעָרֶטַּ פֿוֹן אַלְעַם מַעֲנְטָשַׁ-
לְעַכְּן, שְׁלָאָגָט אַרְוִיסַּ פֿוֹן לַעֲבָדִיקָןַ מַעֲנְטָשַׁ-שְׁטָרָאָמַּ, וּוֹי אַפְּפָאָל אַוִּיךְ זָאָמַּ
דִּיקָעַ בְּרָעָגָעַס. בָּאַלְאָדָן מִיטַּ זַיִן שְׁוֹלְדַּ-גַּעֲפִּילַּ, אַוְמְצָטוּרְוִי אָוֹן פָּאָרְבִּיטְעָרוֹנָגַּ
פִּילְטַּ זַיִן דַּעַר מַעֲנְטָשַׁ פָּאָרִיתָוָמַּ אָוֹן פָּאָרוֹאָרְלָאָזָטַּ אַוִּיךְ דַּעַר וּוּלְטַּ. אַין
זַיְנָעַ לִידְן זַעַט עַר נִישְׁתָּפְּנָה דַּעַס אַלְגָּעָמְיִינָהָמַּ מַעֲנְטָשַׁלְעָכְּן לַעֲבָנְסַ-גְּרוֹלַּ, נַאֲרַ אַ
שְׁטָרָאָפַּ פֿוֹן זַיִן אַיְגָעָנָנָם בִּיטְעָרָן מַזְלַּ, וּוֹאָס דָּעָרְוִיטְעָרֶטַּ אַיִּם פֿוֹן מַעֲנְטָשַׁ.
פָּאָרְפָּאָנְצָעָרֶטַּ אַיִּן זַיִן טְרוּוִיעַרַּ וּוֹי אַשְׁנָעַק אַיִּן זַיִן מוֹשָׁלַּ, זַוְּכָּטַּ עַר אַיִּן דַּעַר
אַיְנְטָמָעַרַּ פִּינְצְּטָעָנִישַׁ צַוְּ בָּאַפְּרִידִיקָןַ דַּי אַוְמְגָעָזְוָנָטַּ אַיְנְסְטִינְקָטַּ מִיטָּן
הַיִּסְן אַטָּעַם פֿוֹן אַיְגָעָנָעָם וּוּעָזָן... נִשְׁתָּאָמוֹזִיסְטַּ הַאָבָּן דַּי חַוְּלַ גְּעוֹוָאָרְגָּנָטַּ
קָעָגַן מַרְהִ-שָׁחוֹרָה, “וּוֹאָס אִיר וּוּאָרְצָל אַיִּן נִיאָרַףַּ”...

אַבָּעָר גָּאנְצַּ אַגְּדָעָרָשַׁ אַיִּן וְעַן דַּעַר אַיְנְדִּיוֹזְדָּוּלָעַר טְרוּוִיעַרַּ פֿוֹן יִדְיִישַׁ
יְחִידַּ פְּלִיסְטַּ אַרְיִין אָוֹן וּוּעָרָט אַוְיְגָעָלִיוֹתַּ אַיִּן יִם פֿוֹן יִדְיִישַׁ לִידְן. אַיִּן
אַגְּגָעָזִיכְּטַּ פֿוֹן דַּעַר שׂוּעָרָעָרָ מַעֲרָכָה פֿוֹן כָּלְ זַעַעַן אַוִּיסְטַּ נִישְׁטִיךְ-קְלִיְּןַ דַּי
אַיְגָעָנָעַזְרָגָן. אַונְטָעָרַ דַּעַר פָּאָן פֿוֹן שׂוּעָרָן גַּעֲמִינְזָאָמָעָן גְּרוֹלַּ וּוּרְן אַוִּיסְטַּ
גַּעֲלִיטְעָרֶטַּ אַ סְּדַּ פָּאָרְצָאָרָנָטַּ גַּעֲמִיטָּעָרַ אָוֹן פָּאָרְגָּעָסְטַּ פִּילַּ אַיְנְגָעָבוּרְיָעָנָעַ
אַנְגָּסְטַּ אָוֹן דַּעְרוֹוּאָרְבָּעָנָעַ קָאָמְפָלְעָקָסַן. דַּי גַּעֲמִינְזָאָמָקִיְּטַּ פֿוֹן לַעֲבָנְסַ-אַיְבָּנַ
טָעָרָעָסַ גִּיטַּ זִיכְּרָקִיְּטַּ אָוֹן טְרִיסְטַּ, אָוֹ מַעַן אַיִּן נִשְׁתָּאָמוֹזִיסְטַּ אָוֹן
פָּאָרְגָּעָסְטַּ.

שְׁלָוָם אֲשֶׁר לְאַזְטַּ עַרְגָּעָץ זָאָגַן אַיְנָעָם פֿוֹן זַיְנָעַ הַעֲלָדָן : “אַ מַעֲנְטָשַׁ
קָעָן נַאֲרַ דַּעְמָאָלָט וּוּרְן אַוִּיסְגָּלִיוֹתַּ, וְעַן עַר לִיְיָוָט זַיִן אוֹרִיךְ אַלְסַ
אַיִּן שְׁפָאָנָטַּ זַיִן אַיִּן וּוֹי אַ קְלִיְּנָעָרַ טְיִילַּ פֿוֹן אַ כָּלְ. דַּו וּוּיסְטַּ, אַדוֹ גַּעַ-
הָעָרָסְטַּ צַוְּ אַ כּוֹחַ וּוֹאָס שְׁלָעָפְּטַּ דַּיְ אַזְן בִּיסְטַּ נִשְׁתָּהָפְּקָרַ, לַוּיפְּסָטַּ נִשְׁתָּ
אַרְוָם אַלְיִין מִיטַּ דִּין נַאֲקָעְטְּקִיְּטַּ.”

אַ שְׁרִיבְּבָעַר “שְׁפָאָנַטַּ זַיִן אַיִּן” אַיִּן אַרְגָּנָזִים פֿוֹן כָּלְ מִיטָּן לַעֲבָנְסַ
כּוֹחַ פֿוֹן זַיִן שָׁאָפָּוָגַן.

אַיִּן מַלְחָמָה-צִיִּיטַּ פָּאָרְשָׁוִינְדָּן אַ סְּדַּ אַיְ�ְדִּיוֹזְדָּוּלָעַ נַעֲוָרָאָן. דַּעַר
מַעֲנְטָשַׁ אַיִּן אַונְטָעָרַ דַּעַם שְׁוֹץַּ פֿוֹן אַ הַכְּבָעָרָן גַּעֲזָעַ אָוֹן פֿוֹן אַן אַלְגָּעָמְיִינָהָמַּ
גְּרוֹלַּ. אַמְתַּ, עַס בְּלִיְבָטַּ דַּי מַוְּרָאַ פָּאָרַ אלְעַלְמָעָלָעַכְּ מַלְחָמָה-גַּעֲפָאָרַן ; אַבָּעָר

שריבער און וועرك אין ליכט פון פסילאָגנַאלַי

דאָס אַיּוֹ אַ נַּארְמַאְלָעַ אַוּן בָּאוּוֹסְטוּזִינִיקָעַ מַוְרָאַ, נִישְׁתְּ קִין אַנְגֶּסְטָלְעַכְּעַר פַּחַד,
וְוָאַס וְוָאַרְצָלַט אַיּוֹ אַומְבָּאוּוֹסְטוּזִין אַוּן שְׂטַאַמַּט פָּוּן שְׂוּעוּרָעַ אַיבָּעַרְלָעַבְּוָגְנָעָן
אַיּוֹ דֵי וּוּיְיטַע קִינְדָּעַרְ-יִאָרַן.

בָּאַשְׁעָוָוִיסְ הָאַט אַוִּיסְגָּעְקְלִיבָּן פָּאָר אַן אַרְעַנְעַ פָּוּן זַיִן קִינְסְטָלְעַרְישָׁן
קָאַמְּפַ דַּעַם אַוְמַעְנְדָלְעַכְּן פָּרָאַנטָּן פָּוּן יִידְישָׁן לְעַבְּן. דֵי טְרָאַגְּיָעַ גְּרוּיסְקִיְּטָן
פָּוּן יִידְישָׁן גּוֹרֵל הָאַט אִים גְּעַדְיִינְט וְוִי אַ דָּאַמְּבָעַ, וְוָאַס הָאַט אַוְיְפָגְעָהָאַלְטָן
אַיּוֹ דֵי נַאֲטִירְלָעַכְּעַ בָּרְעָגָעַ דַּעַם אַיְמְפָלִיסְיוֹן שְׁטָרָאָם פָּוּן דָּעַר אַינְדְּיוּידִיְּדָן
עַלְעַר טְרָאַגְּעַדְיָע — פָּוּן דָּעַר אַנְגְּסְטָ-שְׁטִימָנוֹג — וְוָאַס הָאַט זַיִן נִשְׁתְּ אַיּוֹ
בָּעַרְגָּעָגָסְן אַוּן נִשְׁתְּ פָּאַרְפְּלִיצְטָן דַּעַם בָּאוּוֹסְטוּזִין, אַוּן נִשְׁתְּ דָּעַגְּעַנְעַרְיָט
אַיּוֹ פָּאַרְצְיוּיְפָלוֹנְג, אַיּוֹ אַוִּיסְגָּאַגְּלָאָזְעָר מִיזְאַגְּטְרָאָפִיעָן אַוּן מָהָרָה שְׁחוֹרָה.

הָאַט בָּאַשְׁעָוָוִיסְ נִשְׁתְּ פָּאַרְעַנְדִּיקָט זַיִן "דָּעַר שְׂטָן אַיּוֹ גָּאָרִיִּי", מִיטְ קִין
פּוֹלְן וְזַיִן פָּוּן שְׂטָן. עַס אַיּוֹ אַמְּתָה, דָּעַר וְוָאַלְקָןְ פָּוּן הִימָּל אַוְיְפָגְעָנוֹמָעָן יַיִן קִין
יְרוּשָׁלָיִם אַיּוֹ נִשְׁתְּ גַּעֲקוּמָעַן. דָּעַר מִירָאָש אַיּוֹ פָּאַרְשָׁוּוֹנְדָן, דֵי פָּאַרְבְּלָעַנְדָּעָן
נִישְׁתְּ גַּעֲפָלָצָט וְוִי אַ זַּיְפְּגָבָלָאָן, אַבְּעָר דִּי האַפְּעָנוֹנָג אַיּוֹ גַּעֲבָלְיָבָן. דָּוּרְגָּעָן
פָּאָלָן אַיּוֹ נַאֲרָ דָּעַר וּוּאָג, וְוָאַס הָאַט גַּעֲפִירָט צָו דָּעַר פָּאַרְוּוּרְקָלְעַכְּוָנָג פָּוּן
דָּעַר אַיְדָעָע אַבְּעָר נִשְׁתְּ דֵי אַיְדָעָע גּוֹפָא. דָּעַר מַסְּרָדְהַשְּׁכָלָן פָּוּן וְוָעָרָק אַיּוֹ —
אַוּן לוּטָן דָּעַר יִדְיִישְׁ-עַטְישָׁע אַיְנְשָׁטְעָלָנָג לְאֹוֹט זַיִן פָּוּן בָּאַשְׁעָוָוִיסְטָס וְוָעָרָק
מַאְכָן אַזָּא אַוִּיסְפָּר — אַזָּא דָּעַר וּוּגָג פָּוּן כּוֹלוֹ חִירְבָּ אַיּוֹ נִשְׁתְּ דָּעַר רִיכְתִּיקָּה;
סְאַיּוֹ אַ וּוּגָג וְוָאַס פִּירְט נִשְׁתְּ פָּאַרְוִיסְ, נַאֲרָ צּוֹרִיקָ: אַיּוֹ תָּהָם פָּוּן מַאְרָאָה
לִישְׁעָר יְרִידָה. דָּעַר טְרָאַגְּיָעָר סֻוֹפָ פָּוּן דָּעַר מַעַשָּׁה, דָּעַר דָּוּרְכְּפָאָלָן פָּוּן דָּעַר
מַשְׁיחִישָׁע אַילְוָעָג, זַעַט אַוִּיסְ צָו זַיִן וְוִי אַ בָּאַרְכְּטִיקְטָעָן שְׁטָרָאָפָ: דָּעַר
פָּאַלְשָׁעָר מַשְׁיחָ אַיּוֹ דָּוּרְגָּעָפָלָן, דָּעַר אַמְתָעָר לְעַבְּט אַבְּעָר אַיּוֹ דָּעַר יִדְיָיָה
שְׁעָר פָּאַלְקָס-פָּאַרְשָׁטָעָלָנָג...

"די פָּאַמְּוִילִיעַ מוֹשְׁקָאָט"

יִצְחָק בָּאַשְׁעָוָוִיסְ הָאַט הָאַרְבָּ פָּאַרְמְשָׁפֶט דֵי מַעַשִּׁים תְּעַתְּווּיִם פָּוּן טִיוּוֹל
אַיּוֹ זַיִן "דָּעַר שְׂטָן אַיּוֹ גָּאָרִיִּי", דָאַד הָאַט עַר אִים נִשְׁתְּ אַפְּגָעָלָאָזָט אַוְיד
מִיטְגָּעָנוֹמָעָן אוּףְ זַיִן לִיטְעָרָאִירִישָׁע עַקְסְקָוְרְטִיעָן קִין וְוָאַרְשָׁע. דֵי "מַעַשָּׁה
פָּוּן פָּאַרְצִיטְנָס", וְוִי עַס זַאֲגָט דָאָס אַונְטָעָרְקָעָפָל פָּוּן וְוָעָרָק, שְׁפִילָט זַיִן אַוְיד

אָפּ אֵין אָונְדוּעַרְעַ צִיְּטָן. דַּי "מַעֲשָׂה" וּוּעֶרֶת וּוּיְטָרֶר דָּעַרְצִילֶט אֶבְּעָר שָׁוֵין מִתְּ אֵן אָנדְּעַר נֹסֶת. אֵן אָנדְּעַר נִיגּוֹן, אָנדְּעַר מַעֲנְטְּשָׁן, אֵן אָנדְּעַר סְבִּיבָה, אֵן אָנדְּעַר וּוּעֶלֶת : אֶבְּעָר — מִיטָּן וּלְבָן טִיוּוֹל ...

עַס האָט גַּעַלְעַבְט בְּקַק' וּזְאַרְשָׁע אַיְד אַגְּדִיד, ר' מְשֻׁלָּם מוּשְׁקָאָט, אַהֲיָסָעָר חַסִּיד, אַחֲשׁוּב בַּיִי גַּטְּ אַוְן בַּיִי לִיִּיט. גַּעַוּעַן אַיְזָע אַר אַבְּלַעַבָּס פָּוּן אַסְד הַיְּזָעַר אַוְן אָונְטוּרְנָעָמֶעָר פָּוּן גְּרוּיסָע גַּעַשְׁעַפְּטָן. אַוְן גַּטְּ האָט אַיְם גַּעַבְּעַנְטְּשָׁט מִתְּ אַל דָּס גַּטְּס אַוְן האָט גַּעַמְעָרֶט זִין הוּיְזָגְזִינְד : זִין אַוְן טַעַכְטָעָר, שְׁנִיר אַוְן אַיְדָעָמָס, אַיְנְיקְלָעָד אַוְן אַרְאַיְנְיקְלָעָד. אַמִּידָה טָוָהָה האָט גַּעַהָאָט דַּעַר גַּבְּיר : וּוּי אַגְּוַעַר פָּאַטְּעָר פְּלַעַגְט. עַר זְאַרְגָּן פָּאַר דַּי זְיוּגִים פָּוּן זִינְגַּעַ משְׁפָחָה-לִיטָּה. טָאָן דַּי שְׁעַנְטָסָע שִׁידְוָכִים, גַּעַבְּן דְּנוֹן מִתְּ דַּעַר בְּרִיטְעָר הַאֲנָט אַוְן פְּרָאַזְוּעַן שְׁמָחוֹת, וּוּאָס הַאֲבָן גַּעַשְׁמָט אַיְבָּעָר גַּאנְצָ מִדִּינְתָּ פּוּלְּן.

אַלְעַ זִינְגַּעַ זִין אַוְן אַיְדָעָמָס זִינְגַּעַן כְּלוּמְרָשָׁט גַּעַוּעַן אַגְּעַשְׁטָעָלֶט וּוּי פָּאַרְוּאַלְטָעָר פָּוּן זִינְגַּעַ הַיְּזָעָר, אַוְן בָּאַקְוּמָעָן פָּאַר דַּעַר טִירָה אַוְיסְגַּעַצְאָלָט וּוּאַכְּזָנְ-גַּעַלְט אַוְיף אַוְיסְצָה-הַאֲלָטָן בְּכָבוֹד זִינְגַּעַר מִשְׁפָחוֹת אַוְן פִּירָן אַ-שְׁטָאָט וּוּי עַס פָּאַסְט פָּאַר אַחְסִידִישָׁ-גְּגִידִישָׁ שְׁטִיגָּעָר.

הַאָט מַעַן דַּאֲךְ גַּעַדְאָרְפָּט לְעַבְּן אֵין נְחַת אַוְן אַבְּוֹד אַוְן גַּטְּ דְּאַנְקָעָן פָּאַר זִין חַסְד אַוְן רְחָמִים ? — אַיְזָע אֶבְּעָר נִישְׁט גַּעַוּעַן אַזְוֵּי. מַעְשָׁה שְׁטָן הַאָט זִיךְ בָּאַקְוּמָעָן אַלְץ קָאָפְּהִיעָר אַוְן קִיְּגָעָר אַיְזָע דְּאַרְטָן נִישְׁט גַּעַוּעַן גְּלִיקִי-לְעָנָר, אַנְהִיבְגְּדִיק פָּוּן ר' מְשֻׁלָּם בְּכָבוֹדוֹ וּעְצָמוֹ. אַנְהִיבְגְּהָרָה הַאָט ר' מְשֻׁוְּלָם זִיךְ גַּעַיָּאָט אַיְזָע יָאָר פָּוּן לְעַבְּן, קִיְּן מַאל קִיְּן צִיְּתָן נִישְׁט גַּעַהָאָט. אַיְזָע דַּעַר יְגָנֵט הַאָט מַעַן גַּעַדְאָרְפָּט קְוּמָעָן צָו אַ-תְּכִלִּיתָן, אַוְן אַוְיף דַּעַר עַלְטָעָר הַאָט מַעַן גַּעַדְאָרְפָּט דַּעַם תְּכִלִּתָּאָפְּהִיטָן : מַעַן קָאָן אַזְוָּא פָּאַרְמָעָגָן, קִיְּן עִיזָּה הרָע, אַוְיף פְּרַעְמָדָע הָעַנְטָן נִישְׁט אַנְטְּרִוִּיעָן. אַיְזָע קִיְּן מַאל קִיְּן צִיְּתָן נִישְׁט גַּעַוּעַן צָו מַאֲכוֹן אַחֲשְׁבּוֹן-הַנְּפָשָׁה אַוְן עַפְּעָס מַתְּקוֹן זִין בִּים לְעַבְּן, אַוְן אַזְוּגָן הַיְּבָט אַוְן אָונְטוּרְנָעָמֶעָר דַּעַם סְךְ-הַכְּלָל אַוְיפָּן טּוּיְטָן בַּעַט, אַיְזָע שָׁוֹן צָו שְׁפָעָט, מַעַן קָעָן שָׁוֹן צְוִירִיק נִישְׁט כָּאָפָּן ...

אַט אֵין יָאָרָן, אֶבְּעָר קְרָאָנָק אַוְן אַנְשָׁן לִיגְט דַּעַר אַלְטָעָר גַּדְּגִיד וּוּי אַשְׁטוּמָעָר עֲדוֹת פָּוּן זִין בִּיטְעָרָן סּוֹף, פָּאַרְמָשָׁפָט אַלְץ צָו זַעַן, צָו הַעֲרָן אַוְן — שְׁוֹיְגָן, וּוּי אַשְׁטְּרָאָפָּר פָּאַר אַגְּרִישָׁ גַּעַלְעַבְט לְעַבְּן.

«עַס האָט אַיְם אַלְץ בָּאָגְגָן גַּעַטְאָן : דָּס וּוּאָס עַר האָט חַתּוֹנָה גַּעַהָאָט

שריבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאָנְגָלִי

צוווי מאל מיט טעכטער פון געמיינע הייזער און אויסגעעהָדעוועט פריאָסטע קינדרער ; פֿאָר ווֹאָס ער אַיז נישט געוווען אַיבערקלִיבּעריש מיט די אַידעָם ; הַלְמָאִיר עַר האָט נישט געשערבן קִין צוֹואה ווֹי ס'בּאַדְאָרֶף צוֹ זִין... כִּיהָאָב געלעבעט אָן חשבּוֹן אָז שְׁטָאָרְבּ אָן ווֹידְוֵי, האָט רֵי מְשׁוֹלָם גַּעֲטָרָאָכְט, ווֹי שְׁטִיְיט דָּאָרֶט אַין קְהָלָת ? — «אַלְזִין אַיז אַיִּטְלִיל, נָאָרְשִׁין, מִזְאָמְלָט פָּאָרְפְּרָמִי דָּעַ דִּי מִ...».

אוֹן אַט דָּעַר פָּעַסִּיםְטִישָׁר קְהָלָת-טָאָן גִּיט ווֹי אַ פָּעַרְמָאָנְגָּעָטָעָר צּוֹשְׁפִּיל אַין דָּעַר לְעַבּוֹנָס-סִימְפָּאָנִיעָ פָּוֹן דָּעַר פָּאָמְלִילִעָ מְשֻׁקָּאָט אָז אַין פִּיל אַנְדְּרָעָ ווּוֹרָק פָּוֹן יְצָחָק בָּאַשְׁעוּוֹס.

דָּעַר גּוֹלְ פָּוֹן פָּאָטָעָר האָט זִיךְ ווֹי אַיבּעָרְגָּעָבָן אוֹיףּ די קִינְדָּרָעָ. יְעַדְעָר דָּוֹר מְאָכָט דָּוֹרָךְ אַ לְעַבּוֹנָס-קִירְיִיִּי, ווֹאָס אַיז אַין תָּזְעַדְעַ אַונְלָעַץ אוֹיףּ זִינְעַ פָּאָרָה-גִּיעָר. רֵי מְשׁוֹלָם זָוָן, נִיּוֹנִיעָ, «אַ קְלִין מְעַנְטָשָׁל מִיט אַ שְׁפִּיצִיךְ בִּיכְלִילָה», ווֹאָס האָט גַּעַחַצְתָּ אַ שְׁמָ אַין דָּעַר פָּאָמְלִילִעָ פָּאָר אָז עַסְעָר אָז אַ פָּאָפָעָר, האָט גַּעַחַצְתָּ אַ פְּרוּיָה, אַ רְבִּנְיָשָׁ טָאָכְטָעָר, ווֹאָס האָט גַּעַמּוֹת נְעַמְּעַן פִּילְן צָוָם אַפְּעַטִּיט אָז טְרָאָפָנס צָוָם שְׁלָאָפָן. זַי פְּלָעַגְטָ זִיךְ אַרְוְמְטָרָאָגָן מִיט פָּאָרָה-בָּאַרְגָּעָנָעָ שְׁלָאָפְּקִיְּטָן אָז פְּלָעַגְטָ מִיט פָּאָרְבִּיטְעָרוֹנוֹגָ טָעָנהָ : — עַר ווֹוִי דָּעַן ווֹי גּוֹט ס'אַיז אִים ? פְּרָעָגְטָ אִים בְּחָרָם ! ...

נִיּוֹנִיעָס טָעָנוֹת זִינְעַן גַּעַוּוֹן גַּעַנְצָ אַנְדְּרָעָ : מִין טָאָטָעָ, מִיט די שְׁדָכְנִים, האָט עַר גַּעֲטָרָאָכְט, הַאָבָּן מִיד אַפְּגָעְקוּילָעָט — «סַע נִישְׁ קָאָן ווֹיְבָה, נָאָר אַ פְּגָעָ, אַ מְקָחָ טָעוֹת ! ... אָז זִין פָּאָרְבִּיטְעָרוֹנוֹג אַיז גַּעַוְונְדָעָט נִישָׁט נָאָר קָעָגָן פָּאָטָעָר אָז דִּי שְׁדָכְנִים ; אַוְיךְ זִיךְ שְׁאַגְּעוּוֹת עַר נִישָׁט . — אַיךְ בֵּין נִישָׁט גַּעַקְוּמָן צָוָקִין הַכְּלִילִית, וּוֹאָרְפָּטָ עַר זִיךְ פָּאָר. דָּאָס גַּאנְצָעָלָעָן גַּעַוּוֹלָט זִיךְ אַרְוִיסְרִיסְוָן, פָּאָרָן, עַפְּעָם טָאָן, לְעַרְנָעָן, הַאַנְדְּלָעָן — אָז גַּאֲרְגִּישָׁט גַּעַטָּאָן, גַּעַבְּלִיבָן שְׁטָעָקָן אַין דָּעַר בְּלָאָטָעָ ...

דָּאָס אַיז אַיז פָּאָרְלָאַוְיךְ אַ מְוֹסְטָעָר. דָּעַר גּוֹלְ פָּוֹן דִּי אַלְעַ אַנְדְּרָעָ אַיז נִישָׁט בְּעַסְעָר. דִּי טָאָכְטָה, לְאָהָה, האָט זִיךְ פָּאָרְלִיבָט אַיז קָאָפְּלָ מְשָׁרֶת, רֵי מְשֻׁלָּמָס אַדְמִינִיסְטְּרָאָטָר אָז פָּאָרְטְּרוּיוֹנְגְּ-מָאָן, האָט מְעַן זִיךְ גִּיךְ חַתוּ-נָה גַּעַמְאָכָט מִיט אַ יְוָגָן אַלְמָן, אַבְּעָר אַ לְמָדָן אָז בְּעַלְ-חִוּס. אַיז עַר גַּעַוּוֹן אַ פָּרְעַמְדָעָר מְעַנְטָשָׁ אַין שְׁטוּבָה, אַדְעָר עַר פְּלָעַגְטָ זִיכְן אַיז שְׁטִיבָל אָז לְעַרְנָעָן, אַדְעָר עַר פְּלָעַגְטָ אַוּוּקְפָּאָרָן צָוָם רְבִּין אוֹיףּ לְאַגְּנָעָ מְאַגְּנָטָן. קִיְּנָעָר אַין דָּעַר פָּאָמְלִילִעָ אַיז נִישָׁט גַּלְיְקָלָעָן ...

אויך דער שלימול פון דער צוּוִיטעַר טאָכטער איז אָזָא. פונקט ווי אַיר זיוֹג איז געווען הויַך אָן שטאָרַק, אָזֶוּי איז זַי געווען קְלִיַּה, קְרָאנְק, מְרָהֵה שְׁחוֹרְהָדֵק, מִיט אַ רְוִיטָעַר נָזָא אָן אַוְיסְגָּעְוִינְגַּע אָוִיגַּן, אַבְרָאָם, אַיר מָאָן, אַ פְּרִילְעַכְּבָּעָר אָן הַאֲרְצִיקָּעָר, אַבְּעָר גְּלִיכְצִיטִיךְ אָוִיךְ דָּעַר זִינְדִּקְסְּטָעַר אָן טְרָאָגִישְׁטָעַר אָין דָּעַר מְשֻׁפָּה, זָאָגַט בַּיִּי אַ גְּלָעְגָּהִיטַּץ צַוְּעוּרִי הַעַשְׁלָעָן: — «אַלְץ וּוָאָס מִיר יַדְןַ טַוּעַן אִיזָּ קְרוּם. מְפָאָרֶט צְנוּנִיף אַ פְּלִיגַּע מִיט אַ הַעַלְפָאָנַּט... נַעֲמַתְץ מִיךְ מִינְזָהָן. מִיר פָּאָסָן וּוּי אָן אַרְבָּעַס צַוְּעוּר וּוָאנְטָן. שְׁקָר מִיט שְׁלִימָזָל... קְוּמָעָן אַרְוּסִים קְרוּפְּלָעָן, פָּאַרְקָאָקָעָן, וּוְילְדָעַ מְוחָות. אַי, דָּעַר גְּלוּתָּה, דָּעַר גְּלוּתָּה! עַרְתַּ אָונְדוּ אַפְּגָעְקוּילָעַט!».

דאָס אִיז דָּעַר אַיְגָנְטָלְעַכְּבָּר גִּיסְטַּפְּ פָּוּן קְהַלְתָּ, וּוָאָס הָאָט נָאָר פָּאָרַן לְאָגָּן יִדְיָשָׁן גְּלוּת גְּזוֹאָגָטָן, אָז דָּאָס לְעַבְּנָן אִיזָּ מְעֻנָּתָּאָ לְאָיָלָל תְּחִקָּן (אַיְ-טַיְ-וּ) — אַ קְרוּמְקִיְּתַּה וּוָאָס מָעַן קְעַן נִישְׁתָּאַוְיסְגָּלְיִיכְּן. דָּעַר גְּלוּת הָאָט נָאָר גַּעַד דִּיבְּטָעַר גַּעַמְאָכְטַּה דַּי פָּאָרְבָּן אָוֹן עַר הָאָט זִיכְּבָּר אַ גְּרוּסִין חָלָק אִין דַּי אַלְעַז «קְרוּמְקִיְּתַּן» אָוֹן אַיְבָּלָעָן, וּוָאָס זַיְעַנְעַז אַוְיסְגָּפָלָן אַוְיפָּן יִדְיָשָׁן גּוֹרָל. מִיר הָאָבָּן אַיְבָּן דְּעַרְמָאָנָּט, אָז עַלְתָּעָרָן וּוּיסְיָן אַפְּטַּנִּישְׁתָּאָ וּשְׁוּעָרָן זִיעְרָעָן קִינְיָן דָּעַר לְיִידָּן. דָּאָס זַעַלְבָּעָקָעָן מָעַן אָוִיךְ זָאָגָן, אָז מִיר וּוּיסְיָן אַפְּטַּנִּישְׁתָּאָ וּוּי שְׁוּעָרָן מְעַנְטָשָׁן לְיִידָּן אִין זִיעְרָעָן אַיְנְטִימָעָן לְעַבְּנָן, וּוְיַלְלָעָס עַס הָאָט עַרְגַּעַזְיָוָוּז וּזְיךָ אַרְיִינְגָּעָמִישָׂט דָּעַר שְׁטָן אָוֹן וּוּי אַוִּיךְ צַוְּהָכָעִים עַפְּסָקָלְיָעָס גַּעַמְאָכְטַּה...

קרומע שידוכים

דָּעַר הַעַלְדָּר פָּוּן עַדְגָּאָר עַלְאָן פָּאָעָס דְּעַרְצִילָּוּגָן «לִיגְעָרִיאָה» הַיִּבְטָא אָן זַיְן הַשְּׁתְּפּוֹכּוֹת-הַנֶּפֶשׁ מִיט דַּי וּוּרְטָעָר: «אוֹיבָּ דָּעַר בְּלִיכְעָר שְׁוֹאָרִיךְ-בָּאָפְּלִיגְלָלָה טָעַר גַּאָט אַשְׁטָאָפְּעַטָּה פָּוּן מְצָרִישָׁן גַּעַנְדִּינְסָטָה, הָאָט צְנוּנִיְּפָעַפְּרִיטָה קְרִימָעָ שִׁיחָדָכִים, וּוּי מָעַן פָּאַרְזִיכְעָרָטָה, הָאָט עַר מִינְגָּעָם זִיכְּעָר צְנוּנִיְּפָעַפְּרִיטָה...» דָּאָס «קרומע» אִיז בַּיִּי פָּאָעָן נִישְׁתָּאַקְיָין צְפָעְלִיקָּעָר אַטְרִיבָּוּתָה, נָאָר אָן אוּיסְדָּרוֹק פָּוּן זַיְן טְרָאָגִישָׁעָר לְעַבְּנָס-זְוִירְקִילְעַכְּקִיִּיטָה. עַס הַיִּסְטָה, דָּאָס מְעַנְטָשָׁה לְעַכְעַס לְעַבְּנָן וּוּרְטָעָר נִישְׁתָּאַקְיָין דְּעַגְּרִיטָה דָוְרָכָן גְּרָאָדָן שְׁכָל אָוֹן גּוֹטוֹן וּוְילָגָן, נָאָר דָוְרָכָן בְּלִינְדָן גּוֹרָל אָוֹן פִּינְצְּטָעָרָעָס אַינְסְטִינְקְטָן גַּעַרְשָׁנָטָה פָּוּן דָוְרוֹת עַלְטָעָרָן. נִישְׁתָּאַקְיָין דָּעַר מְעַנְטָשָׁה הָאָט דַּי בְּחִירָה, נָאָר פְּרָעָמְדָעָס, פָּאַרְבָּאָרְגָּעָנָעָס, שְׁוֹאָרִיךְ

שריבער און ווועrk אין ליכט פון פטיכאָגנַאלַז

באייפליגלטע קראפטען. אַ פֿעַסִּימִיסְטִישָׁע סִימְבָּאַלִיזָם, ווֹאָס בְּרֻעְנֶגֶט צוֹם אוֹיסְדוֹרָק דָּאָס דַּעֲמָנִישׁ אַין לְעֵבָן אָוּן ווַיּוֹצֵט דָּעַם מַעֲנְטָשָׁן ווֹי אַ קְרָבָן, ווֹאָס צְאָפֶלֶט אָוּמְבָאָהָאָלָפָן אַין דִּי פֿאָרְשְׁפְּרִיטָע טִיּוֹלָאָגְנִישׁ נַעֲצָן.

אַין אַ גְּרָעָסְעָרָן אוּמְתָּאָבָּיאָגְרָאָפִּישָׁן מַאְמָר זָאָגָט יְצָחָק באַשְׁעָוָוִיס : «מיין ברודער יִ. יִ. זִינְגָּעָר האָט זִיךְ ווי עַס אַין גַּעֲלָאָמְעָרָט אַין דָּעַר האַמְּעוֹנוֹג, אָז שְׁכָל ווּעַט זִיגָּן, שְׁפָעְטָעָר, באַחֲרִית הַיּוֹםִים. אַבְּעָר אַיךְ האָבָּג גַּעֲוָוָסְטָן, אָז דָּעַר גּוֹלְבָּן אַין שְׁכָל אַין פּוֹנְקָט אָזָא עֲבוֹדָה זָרָה ווי גּוֹלְבָּן אַין אַ לִיְּמָעָנוּט גַּעַזְיָה». עַס הַיִּסְטָן, נִישְׁתָּה דָּעַר שְׁכָל אַוְן לְאַגִּיק דַּעֲטָרְמִינְרָן דָּעַם מַעֲנְטָשְׁלָעָכָן גּוֹרָל, נַאֲר אָוּמְבָאָוּסְטָע, גְּרוֹזִיאָמָע אָוּן אִירָאַצְיָאָנָאָלָע קְרָעָפָטען, ווֹאָס האַלְאָטוֹן אַין מַוְּרָא דָּעַם מַעֲנְטָשָׁן.

אַ מַוְּרָא ווֹאָס שְׁטָאמָט פּוֹן דִּי פֿרִיסְטָע קִינְדָּעָרִיאָרָן, ווֹעַן דִּי עַלְטָעָן האָבָן דַּעֲרַצְיִילָט ווּעַגְּן שְׁדִים, רֹוחָות אָוּן מַתִּים, כְּדִי צו בְּאוֹיְזָן דִּי קִינְדָּעָר, אָז סִיאָזִיא דָא אַ גָּאָט אוֹיף דָּעַר ווּעַלְטָן אָוּן אַ השָּׁאָרָת-הַנֶּשֶׁב אוֹיף יְעַנְעָר ווּעַלְטָן. דָּעָרְפָּוּן, זָאָגָט דָּעַר מַחְבָּרָה, האָט אַיךְ גַּעַלְיטָן פּוֹן שְׁרַעְקָלָעָכָע חָלוֹר מַוְּת אָוּן אֲפִילָו פּוֹן האַלְוִיצְנָצִיעָס» ...

אָוּמְפָאָרְגָּעָסְלָעָכָע שְׁפָרָן אוֹיף דִּי קִינְדָּעָר האָט אַיךְ אַיבָּרְגָּעָלָאָזָן דָאָס פָּאָמְלִיעָן-לְעָבָן פּוֹן דִּי עַלְטָעָן. סִיאָזִיא גַּעַוּעָן אַ קְרוּמָעָר שִׂידָזָה, אַ «גַּנִּישְׁטָט צְוֹגְעַפְּאָסְטָע פָּאָרָי», זָאָגָט יִ. יִ. זִינְגָּעָר, אַין זִין «פּוֹן אַ ווּעַלְטָן ווֹאָס אַין גַּנְשְׁטָאָז מַעַרְ». דָּעַר פָּאָטָעָר אַין גַּעַוּעָן ווּבְּיַלְעָד אַין צָאָרָט אָוּן דִּי מַוְּטָּר — אַ יְדַעַנְעָמִיט אַ מָּאָנְסְּבִּילְשָׁן קָאָפָּ. זִי האָט נִישְׁתָּה גַּעַקְעָנָטָם מוֹחָל זִין אַיר מאָן זִין קִינְדִּישָׁן בְּטָחוֹן אָוּן זִין נִישְׁתָּה האָבָן קִין עַלְפְּרָנָה: «אוֹנְדָזָעָר שְׁטוֹב אַין גַּעַוּעָן אַן אָוּמְעַטִּיקָע, אָוּן אַיךְ האָבָּג דַּעְרְבָּרָפָּוּן קִינְדָּזָיָוִי אָן נִישְׁתָּה לִיב גַּעַהָאָט דִּי הַיּוֹם, נַאֲר דִּי גָּאָס. שְׁוּלְדִּיק אַין דָּעַם אָוּמְעַט אָוּן הַוּזָאָזִיא גַּעַוּעָן... דָּעַר נִישְׁתָּה צְוֹגְעַפְּאָסְטָעָר זִיוֹג צְוֹוִישָׁן טָאַטְעַמְּמָאָמָע... וּוֹי דִּי מַעְרָסְטָע פֿאָרְפְּעַלְקָעָר אַין לְוַמְּדִישָׁע הַיּוֹזָע, גִּיט צו זִינְגָּעָר, האָבָן זִיךְ מַאָן אָוּן ווּבָי, בִּים בְּעַסְטָן לְעֵבָן, ווּוַיְינִיק ווֹאָס אַנְגָּגָה הַעֲרָתָט».

אָוּן בָּאָטָש צְרוֹת רְבִים אַין חַצִּי נַחֲמָה, אַין דִּי הַאַלְבָעָצָה אַלְיַיְן גַּעַוּעָן גַּעַנְגָּו אַוְּיָף צו לִיְּגָן אַיר שָׁאָטוֹן אַוְּיָפָן לְעֵבָן פּוֹן דִּי קִינְדָּעָר אָוּן שְׁפָעְטָעָר אַיךְ פֿאָרְפִּינְצְּטָעָרָן דָּעַם גּוֹרָל פּוֹן זִיעָרָע לִיטְעָרְאִירִישָׁע פֿעָרְסָאָנָאָזָן. אַ טְּרָאָגִישָׁר טָאָן באַהֲרָשָׁט דִּי קִינְסְּטָלְעָרִישָׁע שְׁאָפָונָג פּוֹן בִּידָע בְּרִידָע אָוּן

זיערע העלדָן זיינען פון "קִינְדוֹויִין אָן" פֿאַרְמְשֶׁפְט אָוֵיף "קְרוּמָע" מעשים און אָמוֹזִיסְטָע לִידְךָ.

אין "די פֿאַמְּילִיעַ מְוַשְׁקָאָטָם", ווי גּוֹזָאָגָט, אַיְן דָעַר זַוּוָג, ווי אָוֵיף צו להכּבִיס, עֲפָעָס אַיְנִישְׁטַט צַוְעַפְּאָסְטָע פָּאָר". דָעַר גּוֹרְלָפָון מוֹשְׁקָאָטָס גַעַד לִיבְטָ אַיְנִיקָל אַיְן אַיְן דָעַם פָאָל כָּאַרְאָקְטָעָרְלִיסְטִישָׁ. פֿאַר הַדְּסָהָן האַט דָעַר גּוֹטָעָר זִיְדָעָשִׁי, רַי מְשֻׁלָּם, בָּאַשְׁטִימָט, ווי זַיְן שְׂטִיגְגָעָר אַיְן, אַ רְיִיכָן נְדָן אַיְן אַגְּטָן חַתָּן, עֲפָעָס אַיְשְׁעָלָעָפָון אַגְּרָר יְחִסְדִּיקָעָר חַסְדִּישָׁר מְשָׁפָחָה, ווי עַס פָאָסְטָ פֿאַר דִי מוֹשְׁקָאָטָס. אָוֵיף זַיְךְ צוֹ רְאַטְעָוּזָעָפָון דָעַם גְּלִיק, וואָס די פֿאַמְּילִיעַ האַט פֿאַר אַרְיָה צּוֹנְגְּרִיטִיסָט, אַנְטְּלוֹיְפִּיטָט דָאָס מִידָל מִיטָא אַרְיָה אוֹיסִיסְטָ דָעַרְוּוֹיְלִיטָן, מִיטָן אַדְרָעָמָעָן יְשִׁיבָה-בָּחוֹר, עַזְוָר-הַעַשְׁלֵל, קִינְיָן אָוְסְלָאנְדָן. אַבָּעָר בִּים גְּנַבְעָנָעָן דִי גְּדַעַנְעַץ כָּאָפְטָ מַעַן זַיְן מַעַן בְּרַעְנָגָט זַיְן מַעַן עַטְאָפָ צְרוּיקָצָוּ דִי עַלְטָעָרָן. עַזְוָר-הַעַשְׁלֵל בָּאַזְוִיְזָת זַיְךְ יָאַ דּוֹרְכְצָוִירִיסָן קִינְיָן אַוִּיסְלָאנְדָן; אַבָּעָר, מַעַשָּׂה שָׂטָן, האַט עַר פָאָרְגָּעָסְטָ דָעַם אַדְרָעָסָט, אַיְן מִידָל בָּאַקְוּמָטָפָון אַיְם לְאַנְגָּקִין בְּרַיוֹוֹל נִישְׁטָט. אַפְּאַרְצְיוֹנִיפְּלָטָע בָּאַשְׁטִימָט זַיְן חַתָּונה צַוְאָבָן מִיטָדָעָמָעָפָעָל: "דְּעַרְוּעַנְדִּיקָעָר, זַגְטָ זַיְךְ עַרְבָּרְכָעָר, זַיְן גְּלִיק אַיְן פְּאַרְצְיוֹנִיטָט אָוֵיף אַיְבִּיקָעָר, האַב אַיְךְ אַוִּיסְגָּעָלְבִּין דָאָס פָאַרְקָעָרְטָעָר. אַיְךְ האַבָּפָון קִינְדוֹויִין אָן גּוֹוֹסְטָ, אַיְן דָעַר לְעַצְטָעָר מִינְוָטָוּ וּוּלְאַיְךְ מִידָא אַוִּיסְגָּלִיטִיטָן..."

אַיְן עֲפָעָס עַנְלָעָסָט האַט פָאָסְיִירָט מִיטָעַזְוָר-הַעַשְׁלֵלָן. דָעַרְהָעָרטָ, אַיְן זַיְן מִידָל אַיְן מִיטָמָול גּוֹוֹאָרָן אַכְּלָה פֿאָר אַן אַנְדָעָרָן, אַיְן עַר נִישְׁטָבָאַגְּנָגְעָן קִינְיָן זַעֲלַבְּסְטָמָאָרָד חַלְילָה, אַיְשִׁיבָה-בָּחוֹר, מַעַג זַיְן אַגְּנוּעַזְעָנָר, וּוּעַט זַיְךְ נִישְׁטָמָאָבָד עַצְמָוָה לְדָעָת זַיְונָה: האַט עַר גַעְתָּאָן עֲפָעָס עַרְגָּעָרָסָט, עַר האַט זַיְךְ גַעְלָאָזָט חַתָּונה מַאֲכָן מִיטָפְּרוּיָה, וּוּלְכָעָר עַר האַט נִישְׁטָגְּעָקָאנְטָפָאַרְטָרָאָגָן. "פָון קִינְדוֹויִין אָן אַיְן מִיר אַלְעַז אַרְוִיסְגָּעָקְוָמָעָן קָאָפְּוִיעָרָ", האַט עַר זַיְךְ בָאַקְלָאָגָט. דִי יְדִיעָה אַזְהָהָה גִיְתָה חַתָּונה האַבָּן מִיטָא אָן אַנְדָעָרָן האַט עַס בָאַשְׁטָעִיטִיקָט. "הַאַב אַיְךְ גּוֹוֹאָלָט אַוְמְבָרָעָנָגָעָן דִי האַפְּעָנוֹנָגָאָ"

דָעַר אַמְתָה אַיְן, אַז בַּיְ דִי מַעֲנַטְשָׁן האַט "פָון קִינְדוֹויִין אָן" זַיְךְ נִישְׁטָאַפְּגָעָטָאָן דִי מָוָאָפָּאָרָן לְעַבָּן. בָּאַהֲרָשָׁט דָוְרָךְ אַגְּפָעָלָפָון אַגְּנָגָט, וואָס וּוּאַרְצָלָט אַיְן דִי קִינְדָעָרְיָאָרָן, בְּרַעְבָּן זַיְךְ זַיְךְ אַיְן אַוְנַטְעָרָן עַרְשָׁטָן קָלָאָפָ פָון דָעַר וּוּרְקָלָעְכָקִיטָ, פָאָרְלִירָן דָעַם גִּיסְטִיקָעָן גְּלִיכְגָעָוִוִיכָט, אַיְן רְזָעָיָי גְּנִירָן פָון קָאָמָפָ אַיְן פָון וּוּדְעָרְשָׁטָאָנָדָן. אַז עַס לְאַזְוָט זַיְךְ נִשְׁטָגִיָּן

מייטן גלייכן וועג טווען זיין חיכוף "דאס פאַרְקָעֶרְטָעַ" און פֿאָרְנָעֶמְעַן זיך
מייטן קְרוּמְעַן. אִין נִשְׁתְּכַלְּוֹ זְכָאִי, אִין זְאֵל זַיִן כּוֹלְוֹ חַיְבָּ. סְאִין אָן אֲקָט
פֿוֹן פֿאָרְצְׂוּיְיְפֿלוֹגָג, פֿוֹן הִיסְטָעֵרְישָׁן אוּסְבָּרוֹךְ, וּוֹאָס אִין אוּסְטָן צָו בָּאָזָן
שְׁטְרָאָפָן זִיךְ אַלְיִין; וּוַיְיַיְלָן תָּזָק גַּעֲנוּמָעַן לִידְן זַיִן פֿוֹן אַשְׁטָאָרְקָן שְׁוֹלְדָן
געַפְּלָל: "מִינְיָנָע עַלְתְּעָדוֹן זַיְנָעָן נִשְׁתְּכַלְּדִיק אִין דֻּעָם וּוֹאָס עַס האָט
פֿאָסִירְטָן, זָאנְטָה הַדְּסָה, סְאִין אַלְצָן מִין שְׁוֹלְדָן" אָונָן עַזְוָרְהַעַשְׁלָל וּוַיְלָ אָפְּלָו
"אוּמְבָּרְעַנְגָּעַן דִּי האָפְּעַנוֹנוֹג" אוּrif גְּלִיקְ.

אָט דַעַר פֿאָטָאַלְיָן, וּוֹאָס העַגְנָט פֿוֹן קִינְדְּוַיְיָ אָן אַיְבָּעָרָן מַעֲנְטְּשָׁלְעָכָן
קָאָפְּ וּוַיְ אַשְׁטוּמָעַן וּוּאָרְעַנוֹגָג, אִין עַר וּוּטָם אִין דַעַר לְעַצְטָר מִינְגָּות זִיךְ
אוּסְגָּלִיטָשָׁן", אִין וּוַיְלָדְּפֿרְעָמָד דַעַם יִדְיָשָׁן גִּיסְטָן, וּוֹאָס אִין דּוּרְכְּגָעָז
דְּרוֹגְנָעָן מִיטָּ אַגְּפִילָל פֿוֹן צּוּטְרוֹיָ צָו מַעֲנְטָשָׁן אָונָן פֿוֹן אַגְּרָעָנְצָלָאָזָעָר
לִיבָּעָ צָוָם לְעַבָּן. דִי טְרָאָגִישָׁ דְּעַרְקָעְנְטָעָגָנִישָׁ, אִין דַעַר מַעֲנְטָשָׁלְעָכָר גּוֹדָל
אִין לְכַתְּחִילָה צְוּנוּיְפֿאַפְּאָרָט "קְרוּם" אָונָן וּוַיְ פֿאָרְוִיסָּה באַשְׁטִימָטָט דּוֹרְכָּן שְׁוֹאָרָץ
בָּאָפְּלִיגְלָטָן גָּאָט פֿוֹן אַיְבָּן, אִין אַגְּעוּוּקָס וּוֹאָס שְׁטָאָמָטָט פֿוֹן אַפְּרָעָמָדָן
גָּאָרָטָן, דִי גְּרִיכִיכִישָׁ-קִרְיסְטָלְעָכָע וּוּלְטָם גַּעַמְתָּ גַּעַרְתָּ אָן אַזְּאָאָ פֿאָטָאַלְיָיסְטִישָׁעָ
אַנְשָׁוּיָּונָגָג, אָז אַלְצָן אַיְן פֿרְעָדְעָטְרָמְנִינְרָטָ דּוֹרָךְ אַהֲבָרָרָעָרָ קְרָאָפָטָן אָונָן
בָּאָפְּרִיאִיטָן דַעַם מַעֲנְטָשָׁן פֿוֹן פֿאָרְאָנְטָוּאָרְטָלְעָכָקִיטָט פְּאָרָ וּוַיְנָעָ קְרוּמְקִיָּטָן
אִין לְעַבָּן. מִיטָּ דַעַם דְּעַרְקָלָעָרָט זִיךְ אַוְיךְ, טִילְוּוֹיָן, דַעַר דְּעַרְפָּאָלָגָ פֿוֹן
בָּאָשְׁוּוּיָּסָעָס וּוְעָרָק אִין אַנְדָּרָעָ שְׁפָאָכָן.

פֿאָרָן יִדְיָשָׁן לְיִיעָנָעָר אִין באַשְׁעוּוֹיסָט אַגְּרוּוּסָט מִיסְטָעָר פֿוֹן יִדְיָשָׁן
וּוְאָרטָן, אָונָן הַיְינָט צָו טָאגְ אַיְנָעָרָ פֿוֹן אָונְדְּזָעָרָ בעַסְטָע דְּעַרְצִילְעָרָס אָונָן
פֿרָאָזָע-קִינְסְטָלָעָרָם. אַבָּעָר דַעַר פֿרְעָמְדָעָר פֿאָטָאַלְיָיסְטִישָׁ-פֿעָסִיםִיסְטִישָׁעָר
טָאָן אִין זַיִן שָׁאָפָן, קְלִינְגָט וּוַיְ אַדִּיסְאָגָאנָסָ פֿאָרָן יִדְיָשָׁן אָוּעָרָ אָונָן לְאָזָט
אַיְבָּעָר אַפְּינְגָלָעָר גַּעַפְּלָיָ אַיְן הָאָרָצָן. דַעַר גְּרוּוּסָעָר וּוְאָרְטָמִיסְטָעָר הָאָט זִיךְ
נָאָךְ נִשְׁתְּכַלְּפָטָבָאָפְּרִיאִיטָן פֿוֹן קִינְדְּיָשָׁן "שְׁוִידָעָר", מָוֹרָא אָונָן אָמְצָטוּרָיָ צָו מַעֲנְטָשָׁן,
אָונָן האָט דְּעַרְבָּעָר מַעַר אָוִיגָא אַיְן הָאָרָצָן פְּאָרָ דַעַר קְרוּם-לִינְגָעָר זִיתָ פֿוֹן
לְעַבָּן....

דַעַר קִינְסְטָלָעָר בְּרַעְנָגָט צָוָם אָוִיסְדָּרוֹק אִין זַיְנָעָ וּוְעָרָק נִשְׁתְּכַלְּפָטָבָאָפְּרִיאִיטָן זַיִן אָרוּמִיקָע "וּוּלְטָטָן", נָאָר דַעַר עִיקָּר זַיִן אַיְגָעָנָעָם "אַיְיךְ", אַזְּוִי אִין דִי
אוּסְעַרְלָעָכָע שְׁטְרִיכָן וּוַיְ אַוְיךְ אִין זַיְנָעָ פֿאָרְאָבָאָרגָנְסָטָע טַעַנְדָעָנָצָן. דַעַר
מַעֲנְטָשָׁן אַנְטָפְּלָעָקָט זִיךְ אַיְן זַיְנָעָ מַעַשָּׁים אָונָן דַעַר מַחְבָּרָ פֿאָרְקָעֶרְפָּעָרָט זִיךְ

ג. סאָפַאָזְשָׁנוּקָאָרוֹ

אין זיין יצירה און קומט צום אויסטרוק אין זיין ליטערארישע «געשטאלט». שלום עליכם האט עס קלאר אויסגעדריקט אין אַ ברויו צו אַ פרידנד: «זאגט וואָס אַיר ווילט, שרייבט ער, קײַן שונאים האָב אַיך נישט, וויל אַיך בין אלֵין קײַינעם קײַין שונא נישט. וויל טביה אַין אַ בעלְבָּתְחָוֹן אָוֹן וויל מַנְחָמָּמָעְנָדָל גַּלְיִיבָּט דָּעָר גַּאנְגָּעָר וּוּעָלָט». עס היסט, אוֹז טביה אָוֹן מַנְחָמָּמָעְנָדָל, אָוֹן מַאְטָל, אָוֹן סְטוּמְפָעָנוֹן, אָוֹן דַּי אַלְעָ אַגְּדָעָרָע שְׁלוֹם עלייכם קָאָסְרִילְעֻוּקָעָר אָוֹן יְעַהְוִיפִּיצָעָר הַעֲלָדָן, זַיְינָעַן גַּעֲזָעַצְלָעָכָע קִינְדָּעָר פָּוֹן זַיְעָר גִּיסְטִיקָן פָּאָטָעָר, אָוֹן טְרָאָגָן אוּיף זַיְדָעָטָעָר חֹתָם פָּוֹן זַיְעָר שַׁעַר.

מַאְדִילְיָאָנִיְשִׁיפָּן

אין דער רַיְיכָעָר טִיפָּן-גָּאַלְעָרָע פָּוֹן באַשְׁעוּוּסָעָס פָּעָרָסָאנָאָזָן, טַרְעָפָן מִיר גַּעֲוִיסָע כָּאַרְאָקְטָעָרִיסְטִישָׁע קָעָנְצִיכִינָּס. ווָאָס לִיְגַּן זַיְעָר שְׁטוּמָפָל אַוְיָה זַיְינָעַן הַעֲלָדָן, ווִי דַּאָּס זַאְלָן זַיְן אַמְתָּה אַוְיָטָאָפָּרֶטָרָעָטָן. אָוֹן אַזְוִי אָוֹן זַיְעָר אַוְיָסָעָן אוּיְזָעָן ווִי אָוֹן זַיְעָר אַיְגָעָרָלָעָן וּוּעָן.

מיַט אַיְגָעָע פָּוֹן זַיְינָעַן לִיטָּעָרִישָׁע אַיְמָאָזָן אַיְדָעָנִטִּיפִּיצָרָט זַיְךְ דָּעָר מַחְבָּר; דָּעָרְשִׁיְנָעַן וַיְיִבְּרָא אִים ווִי עַכְתָּעָ מַאְדִילְיָאָנִי טִיפָּן. דָּעָר גַּרְוִיָּה סְעָר יְדִישָׁ-אִיטְּלִיעָנִישָׁעָר מַאְלָעָר, דָּעָר טּוּבְעַרְקוּלָּאָזְ-קָרָאָנְקָעָר מַאְדִילְיָאָנִי, האָט פָּאָרָאִיְבִּיקָט אָוֹן זַיְינָעַ פִּיגְוָרָן מִיט דַּי לְאָנָגָע הַעֲלָדוֹעָר, אַוְיָסְגָּעָזְגָּעָנָע פְּנִימָעָר אָוֹן הוַיְכָע שְׁטוּרָנָס, דַּי כָּאַרְאָקְטָעָרִיסְטִישָׁע טִיפָּן פָּוֹן פָּאָרְטְּרִוִּימָטָע מַעְלָאָנְכָּאָלִיקָעָר, אַרְיָינְגָּעָטְרָאָכָטָע אָוֹן זַיְךְ, דָּעָרְוִיְּטָעָרְטָע פָּוֹן וּוּלְטָע אָוֹן פָּוֹן מַעְנְטָשָׁן.

אוֹזִי שְׁטוּלָט פָּאָר באַשְׁעוּוּס עַוְרָה-הַשְּׁלָעָן, דָּעָם הַוִּיפְּטִיחָעָלָד פָּוֹן דָּעָר «פָּאָמִילְיָע מַוְשָׁקָאָט», צַו וּוּלְכָן דָּעָר מַחְבָּר אַיְזָוִי אַזְוִי שְׁטָאָרָק עַנְלָעָךְ: «אָ הַוִּיכָּעָר, אָ שְׁמַאְלָעָר, מִיט אָ לעְנָגְלָעָךְ וּוּוִיסָּפָנִים, מִיט אָ הוַיְכָן שְׁטוּרָן, ווָאָס האָט שָׂוִין בָּאָצִיְּטָנָס גַּעַהָאָט צְוִוִּי טִיפָּע בָּעַלְמַחְשָׁבָה-דוּוְינְקָלָעָן, מִיט שָׁאָרְפָּע בְּלוּעָ אַיְגָן, אָ הוַיְקָעְרְדִּיקָע נָאָה דִּינָעַ לִיפָּן אָ שְׁפִּיצִיקָע קִין».

אוֹן הַדָּסָה, נִיּוֹנִים טָאָכָטָעָר, «אָ פָּאָעָטִישָׁע נְשָׁמָה», — דָּוָרָךְ וּוּלְכָעָר דָּעָר מַחְבָּר בָּרָעָנְגָּט צּוֹם אוּסְטָרוֹק זַיְינָעַ לִירִישָׁע סְעַנְטִימְעָנָטָן, — אַיְזָוִי

שרייבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאנגליאו

“הויך, שמאל, מיט גאלדענע האָר... דער האָלדו — לאָנג, דער שטערן —
הויך, בלוייעך אין די שליפֿן...”

די רעליגיעז געשטאלטן, וואָס דערמאָגען דעם פָּאטער אָונ צו וועלכע
דער מחבר האָט אַ געפְּיל פון פָּאָרערונג, האָבן אין גָּרְעַסְטָן טִיל נִישְׁט
קָוִין פִּיזְׁיָשְׂן “פְּנִים”: עָר וּוֹיִוֶּט זַי נִישְׁט אֵין זַיְעַר אוַיסְעַרְלַעֲבָן אוַיסְעַזְעָן.
נאָר אֵין זַיְעַר גִּיסְטִיקָן וועָזָן.

אוֹן אוֹיך אוּפְּן גִּיסְטִיקָן פַּרְצּוֹף פָּין זַיְן לִיטְעָרָאַרִישָׂן פָּעָרְסָאנָאַושָׂה האָט
בָּאַשְׁעוּוֹיס גַּעֲלִיגִיט זַיְן כָּאַרְאַקְטָעַרְטִיסְטִישָׂן צִיכִּין. זַיְנַע הָעָלְדוֹן האָבָן זַיְד
נִישְׁט דָּעַלְיוֹרֶט, גַּעֲלְבִּין שְׁטַעַקְנוֹן אֵין מִיטָּן וּוֹעָג, צָום לַעֲבָנְסְ-צִיל נִישְׁט
דָּעַרְפָּאָרָן. זַיְהָאָבָן נִישְׁט גַּעֲהָאָט קִיְּין כֹּה אָונ קִיְּין מוֹטָן דָּאָם, וּוֹאָס
זַיְהָאָבָן בָּאָגָּעָרט אָונ גַּעֲקָאנָט זַיְן. דָּרְיַעַן זַיְקָן וּוֹי אֵין אַ פּוֹסְטִיקִיט, אַרְומָט
זַיְר, אַינְגָּעהִילָּט אֵין אַ נֻּפְּלָן, אַוְמְצָופְּרָדָן.

עַפְּעַס אַ שְׁטוּרִיךְ פָּון קִינְדִּישְׂקִיט אַיְזָן גַּעֲלְבִּין שְׁטַעַקְנוֹן אֵין אַ גְּרוּוֹסָן
טִילָּן זַיְנַע מְעַנְּטָשָׂן, אַיְנַעַר פָּון רְ' מְשֻׁולָּם בְּנִים אַיְזָן גַּעֲלָאָפְּן אַוְיָף אַ
קִישְׁעָלָע, וּוֹאָס עָר האָט נָאָר גַּעֲהָאָט פָּון דִּי קִינְדָּעָרְדִּיאָרָן אָונ מִיט וּוּלְכָעָר
עָר האָט קִיְּין מָאָל זַיְקָן נִישְׁט גַּעֲשִׁידָט, נִישְׁט אֵין וּוֹאָרְשָׁע אָונ נִישְׁט אָונְטָעָר
וּוּגָּנס.

עוֹור הָעַשְׁלָל, אַ יִשְׁבָּהּ-בָּחוֹר וּוֹאָס האָט זַיְקָן גַּנְגָּלְיִיעָנָט מִיט חִיצּוֹנִים,
הָאָט אַגְּגָּעוּהָרִיבָּן צּוּוִיְּפָלָעָן אֵין דִּי טְרָאָדִיצְיָאָנְגָּעָלָע יִדְיִישָׂע וּוּרְטָן אָונ צָום
סּוֹפָּה אַגְּגָּנוּמָעָן סְפִּינְגָּאָזָן פָּאָר זַיְן מְוֹרָה-דִּידְרִיךְ. אַבָּעָר דָּעָר בָּחוֹר גִּיטָּנִישְׂט
אַרְוִיסָן פָּון זַיְן קְלִיְּגִישְׁטָעַטְלִיךְ אַדְיִיעָשָׂ-בָּאָגְרָעָנְגָּעָצָן וּוּלְטָל. מִיט סְפִּיְּ
נָאָזָן אֵין קַעְשָׁעָנָעָן פְּרָאַיְעָקְצִירָט עָר זַיְקָן נִישְׁט פָּאָרְוִיסָן אָונ בְּלִיְּבָט גִּיסְטִיקָן
טוֹוִיב פָּאָרָן שְׁטוֹרָעָם פָּון דָּעָר צִיְּטָן אָונ בְּלִינְדָן פָּאָרָן דִּי נִיעַ שְׁטוּרָעָמוֹגָּעָן,
וּוֹאָס האָבָן פָּאָר דָּעָר צּוּוִיְּטָר וּוּלְטָט-מְלָחָמָה אַוְיְגָּעָטְרִירִיסְטָל דָּאָס יִדְיִישָׂע
לְעָבָן. דָּרְיַעַט עָר זַיְקָן אַרְוֹם זַיְקָן אָונ קְוֹמֶט צְרוּקִיכָּן צָום אַוְיְסָגָּאנְגָּס-פְּוֹנְקָט,
טְרָאָכְטָנְדִּיךְ אַ פָּאָרְצְוִיְּפָלְטָעָר אָונ פָּאָרְבָּלָאָנְדוּשָׁעָטָעָר אֵין אַ בִּיתְ-מְדָרָשָׂ;
“דָּאָס אֵין מִין אַמְתָּע הַיִּם...” אָונ אַרְוִיסְגִּישְׁנְדִּיךְ פָּון דָּעָר “אַמְתָּע הַיִּם”
וּוּעַט עָר דָּעָם אַוְמְקָרִינוֹ אַגְּהָוִיבָן פָּון אַגְּהָיִיבָן...

דָּאָס זַיְנַע בְּיַלְדָּעָר פָּון זַיְנַע עַרְשְׁטַלְגְּנָגְ-וּוֹרָק, פָּאָר דָּעָר צִיְּטָן האָט
בָּאַשְׁעוּוֹיס אַ סְּךְ גַּעֲשָׁאָפָן, אַבָּעָר אֵין פָּאָרְלוֹוִיךְ פָּון דִּי יַאֲרָן האָבָן זַיְקָן נִישְׁט

געענדערט זיינע עיקרדייקע אָראָקְטָעָר-שְׁטָרִיכָן אָוִיךְ נִישְׁתְּ דֵי נָאָטוֹר פֿון זַיְנָע לִיטְעָרָאַרִישָׁע הַעלְדָּן.

אט אַיז באַשְׁעוֹוִיסָע אַ פִּיל שְׁפָעַטְעָרְדִּיקָע דָּרְצְיִילָנְג אַין וּוּלְכָעֶר עַר שְׁילְדָעָרְט דָּאָס לְעַבְּן פֿון אַ דָּרְפָּאַלְגְּרִיכָן מַעֲדִיקָעַר, וְזָאָס אַיז אַנְגָּעָזָעַן אַיז דָּעָר פְּרָאַפְּעָסִיעַ אָוִיךְ חַשְׁוָב בֵּי לִימָט. עַר הַאָט אַ גַּעַטְרִיעַ פְּרוּעַן, אַיז נִישְׁתְּ מִיאָסָם, אָוִיךְ לְוִיט באַשְׁעוֹוִיסָע נּוֹסָח "הַאָט עַר אַוְיךְ מַול בֵּי פְּרוּעַן" ... אַיז וְזָאָס נָאָךְ קָעַן פָּאַרְלָאָנְגָעַן אַ קָּלִינְשְׁטָעַטְלִיקָעַר בְּחוֹר, אַ זָּוּן פֿון אָז אַרְעָמָעַן מַלְמָד? — פְּרָעָגַט דָּעָר מַחְבָּר אָז עַר אַלְיָין עַנְטְּפָעָרְט: "טִיף אַיז זִיד הַאָט סָאַלְאָמָאָן מַאְרָגָאַלְיָן אַלְעַ מַאל גַּעַהְאָלְטָן, אַז עַר אַיז זָוְרְגָּנְפָּאָלָן אַיז לְעַבְּן". — פָּאָר וְזָאָס? — וּוַיְיַל עַר הַאָט פָּאַרְמָאָגָט אַוְיסְעָרָאַדְגָּנְטָלְעָכָע פֻּעַיְיד קִיְּטָן. אַלְעַ הַאָבָן פָּאַרְיְּסְגַּזְאָגָט, אַז עַר וּוּט אַוְיסְוָאָקָסָן אַ גָּאוֹן, אַבָּעָר עַר הַאָט צְעַטְרָעַנְצָלָט זַיְנָא אַיְנְגָעְבּוּרְעָנָעָם טָאַלְאָנְט, פָּאַרְלָוִירָן יָאָרָן אַיז לְעַרְנָעָן שְׁפָרָאָכָן, אַיז וּזְאַנְדָּעָרָן, אַיז וּזְיַיְבָּעָר, אַיז בְּיִתְּנָפְאַקְוּלְטָעָטָן. «אַיז דָּעָר אַיְבָּנָה צִיקְעָר גְּרוּיְיסָעָר לִיבָּע זַיְנָעָר הַאָט אִים אַוְיךְ נִשְׁתְּ אַפְּגָעְגָּלִיקָט, זַי הַאָט חַתּוֹנָה גַּעַהְאָט מִיט אַז אַנְדָּעָרָן»... דָּעָר הַעַלְד אַיז גַּעַקְנָאָטָן פּוֹנוּם זַעַלְבָּן טִיגְגָּז וּזַיְנָע פָּעָרְסָאַנְאָזָן פֿון דֵי אַלְעַ פָּאַרְיַקָּע יָאָרָן.

באַשְׁעוֹוִיסָע לִיטְעָרָאַרִישָׁע טִיפָּן טָרָאָגָן אַוְיךְ זִיד אַ שְׁוּעָרָן הַאָרָב פֿון אַיְמָפָאַטְעָנָץ אָז שְׁוֹלְדַ-גַּעַפְּיל. זַיְנָעָן פֿון זִיד דֵי פְּלָעָקָן פֿון חַתָּאָתְ-גַּנְוָרִים נִשְׁתְּ אַפְּוָאָשָׁן. אַמְּתָה, עַס פָּאָלָט אַוְיךְ זַיְנָא שְׁיַיְנָן פֿון יִדְיָשָׁן גַּעַוְוִיסָן אָז פָּאַדְעָרְטָן דִּיזְרָחְשָׁבָן. בָּאַקְוּמָעָן זַיְנָא מַעֲנַטְשָׁלָעָעָן פְּרָצּוֹף אַיז פִּירָעָר פֿון חַשְׁבָּן בּוֹרְחָהָנָפָשָׁא אָז גִּיסְטִיקָע לִידְן. אַבָּעָר עַס קוּמָת נִשְׁתְּ צַו קִיְּן מַעְשִׁים. זַי נַעַמְעָן אַוְיךְ זַיְעָר גַּוְלָל פָּאָסִיוֹ: עַס פָּעַלְתָּ וְיִי כָּאָרְקָטָעָר, מַעֲלַעַכְיִיט אָז זַעַלְבָּשְׁטָעַנְדִּיקִיט. זַיְנָעָרְגִּין נִשְׁתְּ אַיְבָּעָר זַיְעָר לְעַבְּן, נָאָר שְׁלַעַפְּן דָּעָם וּוָאָגָּן מִיטָּן כָּoh פֿון אַיְנְגָעְצִיעַ, גַּעַטְרִיבָּן דָוְרָךְ דֵי רִיטָּעָר פֿון בְּלִינְדָן גַּוְלָל, אַדָּעָר גַּאֲרָדָרְךָ דֵי לְאַפְּיִיטְוָן פֿון שְׂטָן. אַז אַוְמָהִימְלָעָכָע אַטְמָאָסָה פָּעָר הַעֲרָשָׁת אַיז באַשְׁעוֹוִיסָע וּוּלְטָ אָז אַ פָּאַטָּאָלָעָר צִיכָּן הַעֲנָגָט אַיז בְּעָרָן קָאָפָּן זַיְנָע הַעַלְדָּן.

אַבָּעָר וּיְבִי אַז עַכְטָן קִינְסְטָלָעָר וְזָאָס אַיז אַוְיךְ זַיְנָא אַוְפָּן אַמְּתָדִיק אָז טְרִיְּ דָעָר וּוּרְקָלְעַכְיִיט, אָז וְזָאָס טָרָאָגָט אַיז זִיד דֵי יַרְוָשָׁה פֿון זַיְנָא טָאַטְנָס "בֵּית דִין שְׁטוּבָה", טְרָעָפָן מִיר אַיז זַיְנָא שָׁאָפָן אַוְיךְ בַּיְלָדָעָר אַוְיךְ וּוּלְכָעָע עַס שִׁיגְנָט עַכְטִיְּדִישָׁעָר חָן. דָוְרָךְ זַיְנָא אַירָאָנִיעָ רִיסְטָמָז זִיד דָוְרָךְ

שרייבער אוּן ווערָק אַין לִיכְטָ פֿוֹן פֶּסְיכָאנְגָלִי

די נשמה-שיינקייט פֿוֹן יִדְיָשָׁן מענטשן. אֹזָא אַין דָעֵר הַעלְדָה פֿוֹן רַאמְאָן
„דָעֵר קְנַעַכְתָּן“, וּוֹ דָעֵם טַאמְנוּן יְרוֹשָׁה אַין גּוּבֵד דָעֵם שְׂטָן.
אוּיךְ פָּאָר שְׁמוֹאֵל יוֹסֵף עֲגַנוֹן אַין דָאָס לְעַבְנָן אֶקְעַנְתָּן — אֶקְרָומְקִיְיט,
אֶבְעָר בַּי אִים דָאָרָף דָעֵר מְעַנְטָשָׁן דִי קְרָומְקִיְיט אָוִיגְלִיְיכָן מִיט זִינְעָר אַיִידָה
געַנְעָר כּוֹחוֹת. די טַרְיוּבִ-קְרָאָפְטָן עֲגַנוֹן שְׁאַפְנוֹגְ-פְּרָאָצָעָס אַין אִינְסְפִּירִירְט
אַין דָעֵר רַאמְאָנִישִׁיקָאַבָּאַלִיסְטִישְׁעָר אִידְעָעָ פֿוֹן תִּיקְוָן-הַנְּפָשָׁה. באַשְׁעוּוֹס
שְׁילְדָעָרְטָן דָעֵם „נְפָשָׁה“ אַין רַעַלִיסְטִישְׁעָמָרְבָּן, אַון שְׁטָעַלְטָן זִיךְ נִישְׁטָן קִיְינָה
אִידְעָאַלִיסְטִישְׁעָ אַוְפְּגָאָבָעָס. אֶבְעָר אַין זִיְין אָוְמְבָרְחָמְנוֹתָדִיק נְאַטוֹנוֹאַלִיסְטִישְׁעָ
טִישָׁן בַּילְדָה פֿוֹן לְעַבְנָן אַין פָּאַרְבָּאָרְגָּן די אִיבְּקָעָ בְּעַנְקָשָׁאָפְטָן פֿוֹן יִדְיָשָׁן
מענטshan צָו תִּיקְוָן...

נִישְׁטָן דָעֵר שְׁפִיגָּלָן אַין קְרוּם — דָאָס לְעַבְנָן אַין נִישְׁטָן גָּלִיךְ

יזְחָק באַשְׁעוּוֹס באַצְיִיט זִיךְ אִירָאָנִישָׁ צָום גְּרָעַסְטָן טִילָה פֿוֹן זִינְעָר
הַעַלְדָה. אֶגְעָפְלִיל הַיְנַטְּעָר וּוּלְכָן עַס באַהְאלָט זִיךְ אֶסְקָעַפְטִישְׁעָ באַצְיִונָה
צָו מענטshan. גַּעַשְׁטָאַלְטִיקָט עַד אָפְט אָוִיסָמִיטָן כּוֹחָ פֿוֹן דָעֵר אִירָאָנִישָׁ גָּרָאָר
טַעַסְקָעָ פִּיגְרוֹן, וּוֹאָס זַיְעָר אָוִיסְעַרְלָעַכְעָר אָוִיסְזָעָן קוּמָט וּוֹי אֶלְגִּישְׁעָר
אַוִיסְדוֹרָק פֿוֹן זַיְעָר גַּאנְצָן אַינְעַרְלָעַכְן וּוּזָעָן. דָעֵר מַחְבָּר באַצְיִיט זִיךְ מִיט
קוּוִים אַיְינְגָעַהָאַלְטָעַנְעָם בִּיטְול צָו אֶגְרָוִיסָן טִילָה פֿוֹן זִינְעָר פָּעַרְסָאַנְאָזָשָׁן אַון
דַּעַרְצִילָט מִיט אַון אִירָאָנִישָׁ שְׁמִיכְלָל, וּוֹאָס גִּיטָּאָפְט אַיְבָעָר אַין חַזְקָה, וּוּגָן
זַיְעָרָעָ השָׁגוֹת אַון בָּאָגָעָרָן. אַון אַזְוִי, אַנְהִיְבָנְדִיקָט פֿוֹן „שְׂטָן אַין גָּרְדִּיָּה“,
אַיְבָעָר די בְּנֵי מוֹשְׁקָאָט מִיט די „שְׁפִיצְיָקָעָ בְּיַכְעָר וּוֹי בַּיְ מְעֻבָּרְתָּעָ יִדְעָעָ
נָעָס“, בִּיזְ דָעֵם נִיעַסְטָן מִינְגָאָטוֹרָל „דָעֵר הַאַטְעָל“, וּוֹ „אֶפְּרִיצְעַלְעָ מְעַנְטָשָׁעָ
אֶצְוֹוִיטָן, וּוֹאָס אַין נִשְׁטָן הַעַכְעָרָ פֿוֹן אִים, נָאָר דִּיקָה, בְּרִיטָה, „מִיט פִּינְגָעָר
וּוֹי דִּיקָה וּוּוֹרְשְׁטָלְעָךְ“.

די צְוַויִּי זִינְעָן גְּרוֹיסָע נְיוֹ-אַרְקָעָר בִּיזְגָּעָסְלִיטָה, וּוֹאָס האָבָן גַּעֲמוֹת
ליַקוּוֹידִירָן די גַּעַשְׁעַפְטָן אַון זִיךְ בָּאוּצָץ בַּיִם יִם אַין מִיאָמִי בִּיטְשָׁה, וּוּילָל
זִיְיָהָבָן קְרָאָנְקָעָ הַעַרְצָעָר אַון פָּאָכוֹן מִיט דָעֵר נִשְׁמָה, אַטָּה... אַטָּה... זִיְיָהָבָן
נִשְׁטָן, אַון דָאָרְפָּן נִשְׁטָן זִיךְ פָּאַרְדְּרִיְיעָן מִיט נִיעָע גַּעַשְׁעַפְטָן, זִיךְ וּוּיסָן עַס

ג. סאפואזשניאקאו

זיעיר גוט, און דאך פארגעמען זי זיך אויף אַ נײַעַר אָונַ גְּרוֹיזַעַר אָונְטַעַר־
געמנונג — קרייפַן אַ האַטַּעל, וויל זי האַבָּן נִישְׁתַּמֵּיט ווּאַס אַוִיסְׁצּוֹפִּילַן זַיִּעַר
פּוֹסְטַעַט־פֿאַסְּנוּם לְעַבָּן, אָונַ דַּעַר מַחְבָּר פּאַרְעַנְדִּיקַט מִיטַּ אַ לִיכְטַן אִירַאֲנִישָׂן
שְׁמִיכִיל : «בִּידְעַ מַעַנְטַשְׁעַלְעַר האַבָּן זַיִּד גַּלְאָזֶט אַרוֹפְּגָיַן מִיטַּ דַּי טַרְעַפַּ
צַו דַּעַם פַּעַרְצַן־שְׁטַאַלְיַיקַן האַטְעַלְלַ...»

עס זעט אויס, רחמנא לצלן, ווי אַלְזַי זַאל מַזְוֹוג זַיִּן אָונַ פַּאַרְדְּרִיעַן דַּי
הַשְּׁגָוֹת פּוֹן מַעַנְטַשָּׂן, עַר זַאל טַאַן קַאְפְּיִירַד ווי עַס דִּיקְטִירַט אַים זַיִּן גַּראַ
דַּעַר שְׁכַל אָונַ דַּי ווִינְטַאַלְעַ אִינְטַעְרַעַסְן. אָונַ מעַן טַאַר נִשְׁתַּמֵּיט מַאֲכַן דַּעַם
לייכְטַן אַוִיסְּפִּיר, אָזַ אַבְּשָׁעוּוֹיס ווַיִּוְתְּמַתֵּד אַס לְעַבָּן אַין אַ קְרוֹמָעַן שְׁפִיגַל ;
חלילַה, נִשְׁתַּמֵּט דַּעַר שְׁפִיגַל אִיז קְרוּם, נַאֲר דַּאַס לְעַבָּן אִיז נִשְׁתַּמֵּט גַּלְיַיךְ, נִשְׁתַּמֵּט
גַּלְאָט אָונַ נִשְׁתַּמֵּט לִיכְטַן ...

אָונַ אַט דַּי שְׁוּעָרִיקִיטַן פּוֹן לְעַבָּן אָונַ דַּי שְׁוֹאַכְּקִיטַן פּוֹן מַעַנְטַשָּׂן זַעַט
זַיִּעַר גּוֹט בְּאַשְׁעוּוֹיס. אָזַא לְעַבָּנְסִיבְּילַד האַט עַר זַיִּד אַין אַ גְּרוֹיזַעַר מַאֲסַ
פְּאַרְמִירַט אַין שְׁטוּב פּוֹן דַּי עַלְטַעַרַן. דַּעַר פְּאַטְעַר, אַ מַוְרַה הַוְרָהָא אָונַ רַעַי
לִיגְיֻזְׁ-עַטְיִשְׁעַר מַעַנְטַשָּׂן, אַיז פְּאַרְבְּלִיבַּן דַּי ווִיְתַע אָונַ אַידְעַאַלְעַ גַּעַשְׁתַּאַלְטַן,
וּוְעַלְכַּע עַר האַט פְּאַרְקַעְרַפְּעַרְט אַין רַי' בְּינְשַׁ אַשְׁכְּבָנִי ; רַי' דַּן קַאְצַעְנַעְלְבּוּגַן,
דַּעַר בִּיאַלְאַדְרָעָוָנָעָר רַבִּי, גַּעהַרְטַּצְוַן דַּעַר גִּיסְטִיקַעַר וּוּעַלְטַצְוַן וּוּעַלְכַּע עַר
טְרוּימַט זַיִּד צּוּרִיקְעַרְן.

אַ טְרוּים וּוּעַלְכַּע פְּאַרְפְּלִיכְטַעַט נִשְׁתַּמֵּט צַו מַעַשִּׁים...»

די מַוְטוּעַ, זָאגַט בְּאַשְׁעוּוֹיס אַין זַיִּן אַוִיטַּאַבְּיָגְרַאַפִּישׁ וּוּעַרְקַן, אַין
גַּעַוּעַن «קְלוֹגַ», פְּרוּם אָונַ גַּעהַט אַ דַּוְרְשַׁטְצַום לְעַרְבָּעַן, צַו קוּקָן אַין סְפִּירַם...
זַי אַיז גַּעַוּעַן דִּין, קְרַעְנְקַלְעַד, האַט נִשְׁתַּמֵּט גַּעהַט קַיִּין אַפְּעַטִּיט צַום עַס אָונַ
גַּעַלְיטַן פּוֹן אַלְעַרְלִיַּי נְעַרְוּעַז וּוּתִיקַן אָונַ שְׁטַעַכְעַנְשִׁין».

אַ פְּרוּי אַ מַלְוְמַדַּת, וּוּעַלְכַּע אַיז אוּירַק גַּעַוּעַן בְּאַקְאַנְטַן מִיטַּ דַּעַר וּוּעַלְטַ
לִיטְעַרְאַטְוָר, האַט זַי גַּעהַט אַ מַעַר רַאֲצִיאַנְגַּעַלְן קוּק אַוִיפַּן לְעַבָּן, אַ רְעַאלְ-
פְּרַאַגְמַאַטִּישׁ בְּאַצְיוֹנָגַן צַו זַאֲכָן, אָונַ אַוִיךְ אַ גַּרְעַסְעַרְעַ השְׁפָעָה אַוִיפַּן צַאֲרַטְ-
פְּלִיבְאַרְן זַו, ווּאַס האַט גַּעַלְיטַן פְּאַרְשִׁידְעַנְעַ פְּחַדִּים אָונַ קְרַאנְקִיטַן אַין דַּי
פְּרִיעַ קִינְדַּעַרְ-אִיאָן, אָונַ בַּי וּוּעַלְכַּן דַּי פְּרִימִיטִיוֹן קִינְדִּישַׁ מַוְרָא האַט מִיטַּ
דַּעַר צִיְּתַן זַיִּד פְּאַרְוָאַנְדָּלָט אַין אַ שְׁכַלְדִּיקְ-רַאֲצִיאַנְגַּעַלְן סְקַעְפְּטִיצִיּוֹם, אַין אַ
שְׁוּעַר גַּעַמִּיט, אַין חַשְׁד אָונַ אַוְמְגַלְוִיבַּן צַו מַעַנְטַשָּׂן...»

אַין דַּעַר אוּיבָן דַּעַרְמַאַנְטָר קְלִינְגַּר דַּעַרְצִיְּלוֹנָגַן האַבָּן דַּי «בִּידְעַ מַעַנִּי

שְׂרִיבָעֶר אָוּן וּוּרְקָ אַין לִיכְתֵּ פֿוֹן פְּסִיכְאָגְנוֹלִין

טְשֻׁלָּעֵךְ קִיּוֹן אַנְדָּר עַ אִינְטָרְעֵסֶן נִישְׁטָן וּוּ נְאָר בִּזְוּנָס. דָּאָס אַיְן דַּי
לוּפֶט מִיט וּוּלְכָעֶר זַיְהָ אַבָּן גַּעֲטָעֵמֶת. וּוּאלְטָן זַיְהָ אַוְיסְעָר בִּזְוּנָס אוּיךְ
גַּעֲהָאָט אִינְטָרְעֵסֶן סָאַצְיָאַלְעָע, גַּעֲוַעַלְשָׁאַפְּטָלְעַכְעָ, קִינְסְטָלְעַרְיִשְׁעָ, אַדְעָר
וּוּלְכָעֶר נִישְׁטָן אַיְזָן אַנְדָּרָעָ, וּוּאלְטָן זַיְהָ שְׁוֹין גַּעֲפְּנוּנָס מִיט וּוּאָס אַוְיסְצְּוּפְּיִלְעָן
דָּעַם רַיעַשְׁטָ פֿוֹן זַיְעָר קְרָאנְקָ לְעָבָן, אַבָּעָר וּוּזָגְטָ יִשְׂרָאֵל דָּאַגְּנִיצְיָגָעָר, אַיְיָ
נְעַרְפָּן דַּי צְוֹוִי "מַעֲנַטְשָׁלָעָע" — "הַיְּינְטִיקָע צִיְּטָן קָאָן מַעְן קִיּוֹן צְדָקָה
נִישְׁטָ גַּעַבָּן, פָּאָר וּוּאָס פָּאָר אַ צְוֹוָעָק אִיר זָאָלָט נִישְׁטָ גַּעַבָּן, וּוּרְקָ דָּאָס גַּעַלְטָ
אוּיפְּגָעָגָעָן פֿוֹן דַּי סְעַקְרָעְטָאַרְיָנָס, פָּאַנְדְּ-זָאַמְלָעָר, פָּאַלְיִיטִיקָרָוּ..."
פָּאָר קִינְסְטָלְעַרְיִשְׁעָ אִינְטָרְעֵסֶן פַּעַלְטָ דַּעַם "מַעֲנַטְשָׁלָעָע" קוּלְטוּרָ אָוּן
צָו גַּעֲוַעַלְשָׁאַפְּטָלְעַכְעָ — פָּאַרְצִימָט אִים דָּעַם וּוּגָז זַיְהָ מִיזְאַנְטָרָאָפִיעָ, זַיְהָ
סְקַעְפְּטִיצִיזָם אָוּן אַומְצּוֹטְרוּ זַוְּ מַעֲנַטְשָׁן...
דָּעַר פָּאַרְכִּישׁוּפְּטָעָר קְרָיוֹן פֿוֹן שְׂרִיבָעֶר

יעַדְעָר שְׂרִיבָעֶר בְּרַעְנָגֶט אַוְיכָךְ דָּעַר וּוּלְטָ זַיְהָן קִינְסְטָלְעַרְיִשְׁעָ מִשְׁפָּט
חָהָ, וּוּאָס טְרָאָגָט אַוְיכָךְ זַיְהָ דָעַם חֹותָם פֿוֹן אִיר שְׁעַפְעָר, אָוּן אַיְן יַעַדְן לִיְעַטְעָ
רְאַרְיָהָן הָעָלָד דְּעַרְקָעָגָעָן מִיר אַזָּא אַדְעָר אַנְדָּרָעָ כְּאַרְאַקְטָעְרִיסְטִישָׁן גְּרוֹנְטָ
שְׁטָרִיךְ פֿוֹן זַיְהָ גִּיסְטִיקָן פָּאַטְעָר. שְׁוֹוִן אַיְזָן זַיְהָ עַרְשָׁתָן וּוּרְקָ לְאָטָט דָעַר דִּיכְרָ
טָעַר הָעָרָן זַיְהָ אַיְגָנְטָלְעָכָן נִיגָּוָן, וּוּלְבָנָן עַר וּוּעַט אַיְן דַּי פָּאַרְשִׁידְגָּסְטָעָ
אַרְקָעְטָרָאָצִיעָס זַיְגָעָן אַגְּנָצָן לְעָבָן.
שְׁלוּמָאָש הָאָט אַגְּנָהָיָבָן מִיט אַקְיָינְגָר דְּעַרְצִילְוָגָן זַיְגָעָן צְוֹוִי אַלְטָעָ
פְּרוּעָן, אַיְדִּישָׁע אָוּן קִרְיְסְטָלְעַכְעָ, וּוּלְכָעֶר וּוּיְנָגָעָן אַיְן פְּרִיבְגְּדָאָפָט אַונְטָעָ
אַיְיָן דַּאָּר, נְאָר עַס מִישְׁן זַיְהָ אַרְיָין דַּי גַּעַטְעָר אָוּן שָׁאָפָן אַיְן דָעַם שְׁטִיבָל
צְוֹוִי וּוּלְטָן. דָעַם מַאְטִיוֹ זַיְגָטָעָר פָּאַטְעִישָׁ אַרְזִיסָּ, וּוּ אַמְּגָנָגָן צְוֹוִי דָעַר
וּוּלְטָ, דָוְרָק אַלְעָ זַיְגָעָן שָׁאַפְּגָגָעָן. דַי עַרְשָׁטָעָה הָעָלָדָן פֿוֹן "שְׁטָעַטָּלָי" אָוּן פֿוֹן
דָעַר טְרִילָאָגִיעָ טְרָעָפָן מִיר אַוְיךְ אַיְן אַלְעָ זַיְגָעָן אַנְדָּרָעָ וּוּרְקָ, וּוּ זַיְהָ דָעַר
שִׁינְגָּעָן אַונְטָעָר דָעַר מַאְסָקָעָ פֿוֹן דַי פָּאַרְשִׁידְגָּסְטָעָ טִיפָּן, אָוּן טְרָאָגָן אַיְן
הָאָרָצָן דָעַם וּוּלְבָנָן יִדְיִישְׁ-עַטְיִישְׁ קְעָרָן.
וּוּאָס שְׁעַפְעַרְיִשְׁדָעָר עַס אַיְזָן דַי פָּאַנְטָאָזִיעָ פֿוֹן דִּיכְטָעָר אָוּן גְּרָעְסָעָר זַיְגָעָן
קִינְסְטָלְעַרְיִשְׁעָ מַעְגָּלְעַכְקִיטָן, אַלְעָ רִיכְעָר אַיְזָן זַיְהָ טְעַמְּאָטִיק אָוּן פָּאַרְבִּיקָעָר

זינע פערסאנאָושן אין וועלכע ער פארקערפערט די געשטאלט פון זיין איגן וועגן. אין דעם פאָרְכִּישׁוֹפְּטָן קריין פון זיין אַיְגַּעֲנָר וועלט קען דער קינסTELער ווייזן דעם צויבער פון אלע וועלטן.

צחַק בָּאַשְׁעוֹוִיס האָט אַנְגַּעַהוִיבָּן מֵיט "דָּעֵר שָׂטָן אַינְגָּרְרִי" אָנוֹ "די פָּאַמְּלִילִיעַ מַוְשְׁקָאָט", אָנוֹ דִּי סָאַטְאָנִיְשׁ מַאְטִיוֹן, וַיִּאוֹרֶךְ דִּי מַוְשְׁקָאָט הַעֲלָדָן, באָגְלִיטָן אִם אוֹרֶךְ אַלְעַ קִינְסְטֶלְעִירִישׁ וּוּגָן. זִינָעַ הַעֲלָדָן וּוּאָרְפָּן זַיְדָאָן דִּי אַרְעָמָס פִּון שָׂטָן, כַּדִּי צַו פָּאַרְכְּעָסֶן זַיְעַר בְּעַנְקְשָׁאָפֶט צַו גָּאָט. וַיִּזְבַּנְדֵּלְקָן, נִישְׁתַּו וּוּיְילַ זַיִינְגָּעַן פִּון דָּעֵר נָאָטוֹר אֹוִיס שְׁלַעַכְתָּ, נָאָרְךְ וּוּיְילַ זַיִינְגָּעַן פִּון דָּעֵר נָאָטוֹר אֹוִיס גַּעַשְׁטָרָאָפֶט, אָנוֹ זַוְּכוֹן דָּעֵר באָרוּישׁוֹגָן פִּון זַיְבָּד צַו פָּאַרְטּוֹיְבָּן דֻּעַם נָאָגְנְדִּיקָּן באָגְעָר צַו אַנְרָמָאָל אָנוֹ רַיְן לְעָבָן. זַעַעַן אֹוִיס דִּי זַיְדִּיקָּעַ נִישְׁתַּו וּוּיְ שְׁוּלְדִּיקָּעַ, נָאָרְךְ וּוּיְ קָרְצָנָקָעַ אָנוֹ אָמְגִילְקְלַעַכְתָּ וּוּאָס זַוְּכוֹן אַיְן עַקְסְצָעַנְטְּרִישׁ אַוְאַנְטְּרוּעַ אַקְמְפָעָנוֹסְאַצְּיָעַ פָּאָרָן דּוּרְכְּפָּאָל, וּוּאָס זָאָל טְטִילָן דֻּעַם דָּוּרְשָׁת אָנוֹ באָפְּרִיעַן פִּון דָּעֵר אַנְגְּסָטְ-שְׁטִימָנוֹגָן.

אַברָאָם, וּוּלְכָעָר האָט מְודָה גַּעַוּעַן, אָז ער מֵיט זַיִן פְּרוּי פָּאָסָן זַיִךְ וּוּי אָנוֹ אַרְבָּעָס צַו דָּעֵר וּוּאָנטָן, פָּאַרְשְׁטָעָלָט זַיִךְ פָּאָר אַדְּאַזְּשָׁוָּאן, וּוּאָס וּוּיְוָתָּעַ "מַעַנְעָרִישׁ קָוָנְצָן": אָבָעָר אָנוֹ אַוִּיפְּרִיכְטִיקָּעָר לְיַבָּע, אָנוֹ גַּעַפִּילָּ, אָנוֹ פְּרִידָּ אָנוֹ גְּלִיק. מֵיט זַיִן גַּעַלְיְבָטָעָר שְׁפִילָּט ער אָנוֹ אָמְגִילְקְלַעַכְתָּ לְיַבָּע. נִישְׁתַּו אָנוֹ סְבִּי זַיִךְ גַּעַפְּנוֹגָעַן... נִישְׁתַּו זַיִי הַאָבָן גַּעַקְאָנָט בְּלִיבָּן צְוָאָמָעַן, דַּעַס מָאָל פִּון סְבִּי זַיִךְ גַּעַפְּנוֹגָעַן... נִישְׁתַּו זַיִי הַאָבָן גַּעַקְאָנָט בְּלִיבָּן צְוָאָמָעַן, נִישְׁתַּו זַיִךְ שִׁידָּן. וּוּעַן אַיְדָאָ פְּלָעָגָט אִים פָּאָרָלָאָן, האָט ער זַיִךְ קִין אַרְטָט נִישְׁתַּו גַּעַפְּנוֹגָעַן, אַלְעַ קְרִיאָנְקִיטָּן פְּלָעָגָן זַיִךְ אִים אַפְּרוֹפָּן, אָנוֹ ער פְּלָעָגָט קְלָאָפָּן דַּעַפְּעָשָׁן זַיִי זַיִלְקָעָן אִים רַאֲטָעוֹנָן פִּון אַונְטְּרָגָאנָן. אָנוֹ וּוּעַן ער אַיִן אָוּזָעָק פִּון חָמָע, זַיִן וּוּיְבָּ, האָט ער אַנְגַּעַהוִיבָּן בְּעַנְקָעָן נָאָרְךְ דִּי קִינְדָּעָר אָנוֹ האָט זַיִךְ אָמְגִעְקָעָרָט צַו זַיִי.

עֲפָעָס אִיְן יְסָד פִּון זַיִן לְעַבְנָס-בְּנָנִין לְכַתְּחִילָה אַיְנְגַּעַשְׁטָעָלָט גַּעַד וּוּאָרְן קְרוּם אָנוֹ ער קָאָן עַס שְׂוִין אַגְּאָנָץ לְעָבָן נִישְׁתַּו גַּלְיִיךְ מַאְכָן. טְרָאָגָט זַיִךְ אַמְעָנְטָשָׁ אַרְוּם מֵיט אָנוֹ אָמְקָלְאָרָעָר בְּעַנְקָשָׁאָפָּט אַיִן הַאָרְצָן, מֵיט אַמְּרָה-שְׁחוֹרָה, וּוּלְכָעָר ער זַוְּכָּט אָמוֹזִיסָּט צַו פָּאַרְטְּרִיבָּן מֵיט עַרְאָטָמָאָנוֹיִשָּׁעָ עֲקָסָ צָעָסָן. «די עַרְאָטָמָאָנוֹיִעָ, זַאְגָּט דֶּרֶךְ פָּ. וּוּיטָלָסָן, אָנוֹ אַוִּיטָאָרִיטָעָט אַיִן פְּסִיָּיָהָן אַלְאָגִישָׁעָר פָּאַרְשָׁוֹגָן, גִּיטָּי אַפְּט גַּעַפְּאָרָט מֵיט לְאַטְעָנְטָעָר הַאַמְּאָסָעָקָסָוָאָליָהָן, אָנוֹ פָּאָר אַזְּאָ אַיְנָעָם בָּאַטִּיטָּ אַפְּרִי גַּאנְץ וּוּיְנִיךְ אַדְּעָר גַּאֲרְבִּישָׁט,

шибיבער און ווועرك אין ליכט פון פסיכאָנגלאַז

אין זיין שטודמיישער געיגג נאך פרויינן אייז נישט מער ווי אַ שליער אוין אַפְּצָנוֹאָרֶן די וועלט און דער עיקר — זיך גופא. אַזָּא דאנְדּוֹשׂוֹאָנְטִיף באָ גַּנוֹגָנְט זיך אָפְּט מיט אַ רַּאֲמַנְטִישָׁעָר פֿאָרָעָרָוָגָג, אַדְרָעָמָט אַ צִּינְיִישָׁעָר באָ צִוְּנָג צוֹ פֿרְוִיָּעָן"...

אין דער אויבן דער מאָנטער דער צְיִילָונָג פון דער סְעָרִיעָ "טִיפָּן אָון גַּעַץ שְׂטָלָטָן" זַעַצְתָּ פֿאָר באַשְׁעוֹוִיס זיין גּוֹרְדִּיקָע טַעַמָּע אָון שְׁלַדְעָרָט מיט לְעַבְדִּיקָע פֿאָרָבָן די טְרָאָגְעָדִיעָ פֿוֹן אַיְנָעָם פֿוֹן זַיְנָעָהָלְדָן, וּאָס אֵין אָזִי
בְּאַרְאָקְטֻעָרִיסְטִישָׁעָ פֿאָר זַיְנָעָ לְיִטְעָאָרִישָׁעָ פֿעָרְטָאָנָזָן.

און דעם גְּרוּסְטָן טְיִילָן פֿוֹן אַט די פֿאָרְטָרְטָעָן מַאלְט באַשְׁעוֹוִיס מיט אַ רַּיְכְּנָעָר גָּאָמָע פֿוֹן קָאָלִירָן, ער האָט אָן אוֹיג פֿאָר דער סְבִּיבָה אָון אַ גַּהְעָר פֿאָר אַבָּאָגְנָסְטָעָ וּבְרַאָצִיעָס פֿוֹן הָאָרָצָן. ער ווֹיִיט דעם מעַנְטָשָׁן די דער גַּאנְצָעָר פְּאַנְאָרָאָמָעָ אָרוֹם אָן ווַיְקָלָט-אוֹף, אָזִי שְׁפִּילְעָוָדִיק אָן לִיכְטָן, פֿאָר דער פְּאַרְשָׁטָעַלְוָנָג-קְרָאָפָט פֿוֹן דעם פְּאַרְאַינְטְּרִיגְּרָטָן לְיִיעְגָּר די מִיסְטָרִיעָ פֿוֹן אַ מעַנְטָשָׁלָדָעָ לְעַבָּן.

ס' אֵין נִשְׁתָּט קִין נִיעָ טַעַמָּע, נָאָר אַ וּדְעָרְקָולָן אָן אַלְטָן מַאְטָיוָן, וּוּלְכָן מִיר האָבוֹן אֵין הַוְּנְדָרְטָעָר וּבְרַאָצִיעָס גַּהְעָרָט אֵין באַשְׁעוֹוִיסָּס
שָׁאָפָן.

דער העַלְד אֵין אַ יְנוּגָרְמָאָן מיט אַלְעָ מַעְלוֹת, ער פְּאַרְמָאָגָט אַלְעָ אַטְרִיבָּוָן צוֹ זַיְן גְּלִיקְלָעָד אָן דָּאָק אֵין ער אַרְיִינְגְּעָפָאָלָן אֵין אַן אַפְּאָטִיעָ, וּוּאָס אֵין מיט דער צִיט גּוֹוָאָרָן אַלְיָזָשָׁאָרְפָּעָר. אֵין אַיְינָעָם טָאגְהָאָט אַים פְּאַרְלָאָוט דָּאָס ווּיְבָ, נָאָר דעם האָבוֹן מיט אַים אַבְּעָרְגָּרִיסָּן די גַּעַץ לְבִטְעָ, אֵין אַנְדָּעָרָעָ האָט ער אַלְיָין "חַתּוֹנָה גַּעַמָּאָכָט אֵין זַיְן גַּעַבָּנוּ מַהְנוּהָ".
"און ער האָט מִיר פְּאַרְטְּרוֹיט זַיְן סָוד, דָּעַרְצִילָט באַשְׁעוֹוִיס, אֵין גְּרוֹנְט אֵין ער נִשְׁתָּט אַינְטְּרָעָסִירָט אֵין קִין ווּיְבָעָר. ער האָט לִיב שִׁינְבָּן קִיטָּט, אַבְּעָר אָוִיפָּאָן אַבְּסְטָרָקָטָן שְׁטִיגְגָּר. אַשְׁיִינָעָ פֿרְוִי אֵין ווי אַשְׁיִינָעָ בְּלָוָם, אֵיך דָאָרָף זַיְן נִשְׁתָּט צְוָדְרִיקָן צוֹ זַיְך אָן צְעַקְוּעָטָשָׁן. מִיד אַרטָּט נִשְׁתָּט וּוּעָן אֵיך זַיְך דָוָרָך אַ שְׂוִיְּדָעָנְצָטָעָר... ער האָט גַּהְעָטָם בְּאַדְעָרְפָּעָנִישָׁן פֿאָר סְעָקָס, אַבְּעָר אָוִיפָּאָן מִילְדוֹן שְׁטִיגְגָּר. ער האָט זַיְך גַּעַקְאָנָט בְּאַגְּיָין אֵין דָעַם..."
אונ דער העַלְד האָט אַגְּנָהָתוֹבָן צְאַנְקָעָן אֵין צָוָם סָוף זַיְך אַוִּיסְגָּעָלָאָשָׁן.
ער האָט זַיְך אַפְּגָעָלָאָשָׁן, פְּאַרְלָאָרָן דעם חַשְׁקָה צוֹ רִידָּן, דעם אַפְּעָטִיט זַיְך עַסָּן,
דעם ווּילְן צוֹ לְעַבָּן. עַס האָט זַיְך אַוִּיסְגָּעָלָאָשָׁן די אַיְנָעָרְלָעָבָעָ עַנְעָרְגִּיעָ, וּוּאָס

ג. סִפְאָזְנִיקָאָו

האט דער יהובין דעם מוט און פאַרבונדז מיט מענטשן. דער באָווסטזיין או
עד קען נישט לעבען ווי אלע אנדערע האט אַראָפֿגעשׂווענקט אלע שוויז-באָ
דריערן און ער האט שנעעל זיך אַנגעהובין קיקילען "באָרג-אַראָפֿ", האט פאָרְ
לאָרְן די זיכערקייט אין זיך און נישט געקאנט מעד אַראָבּעטן. ער האט נאָר
געוואָלְטַן דָּרוֹעֵן, שלאָפֶן, און אין אַזָּא אָפְרוּ האט ער געהאָט אַ האַלְזִינְגַּץ
פָּנוּ זִין גַּעַשְׁטָרָבְּעָנָעָר מַוְעַט...

העלד איז נישט אוועק צו זיין געשטארבעגעער מוטער, ווי מען האט גע-
קאנט דערווארטן, נאָר איז געבלבן לעבע... זיעער מעגלעך — אויב דער
גנורל האט אים צוגענשיקט אַ לעבעדייקע מוטער, וואָס זאל אים באָהאנדלאָען
ווי אַ קינד, אַדער אַ גוטן פרײַינד, וואָס זאל אים טרייסטן און באָשץין...

את דער יונגעראטען "מייט אלע מעלה" איז אין דער אמתן "געגנ-
שטראפט פון דער נאטור" — און באשוויס האט אויך געשטראפטע פון
דער נאטור און מעלות, אז איז גימפל תם, אַ קינד איז אַ קערפער פון אַ
דער וויאזען מענטשן. אַ באָנטשע שויזיג, האט מען אַים חתונה געמאכט
מייט אַ מoid, וואס האט שוין יא געהאט אלע מעלה, נאר איזן קליגינקן
חרסן: זי איז געוען אַ ביסעלע מעוברת... זי האט אַים שפער געגעבן
נאר עטלאכע קינדער פון פארישידען טאטטס

גימפל תם איז געווען א בעקער און אין די געט, וווען ער פלאגט אָר-
בעטען, פלאגט ער מיט זייןעם א חבר שיקו בראיט זיין פרוי. האט אים דער
חבר אויך פאָרארטן. אויפֿן טוַיְּטַן בעט דערוועקט זיך דאס געוויסן בי דער
פרוי און זי דערצ'ילט אים דעם אמא, איז ער איז נישט דער טאָטַע פֿוֹן די
קיינדרער. באַשׁעוועיסנס מענטשן און סובּ-מענטשן, פֿאָרָמָאנָן אַ נִיצְׁזָן
פֿוֹן יידִישֶׁן געוויסן. די וועלט פֿוֹן גימפל תם איז אָבעַר צוֹאָמָעָנָגָעָרָאָךְן, אָונְ
אויס פֿרָאָטָעַסְטַּקְעַגְן גָּאטְ אָונְ קָעַגְן מְעַטְשַׁה, האט ער... אָנגָעָשְׁפִּיגְן אָין טִיגְ
וועלכּוֹן ער האט געַנְגָּאָטוֹן.

וועלן מיר זיך נישט נעמען דאס רעכט צו שטרא芬ו דעם תם, ס'האצ אים שוין באשטראפּן די גאנטוֹר.

באהערשיט אויך צומאל באשעוויסן און ער שפייט אריין איז זיין קינסטלאַע דישנ טיג. און מיר האבן רעכט אים צו באשולדיקן נאָר דאָ, וועז ער וווײַיט אט דער צְאַרְדִּיקָעֶר פֿרְאַטְעֶסֶת קָעָגֶן דָּעֶר "שְׁתְּרָאָרֶפֶן דָּעֶר גַּאֲטוֹר"

פָּאָר דַּעֲרָ נִישְׁטַ-יִידִישָׁר וּוּלְטָ דַּי בָּאַשְׁפִּיגְעָנָעָ צְוָרָה פֿוֹן אַ יִדְיִשְׁן מַעַן-
טַשְׁן...

די לְעַצְתָּע שָׁאָפָונְגָעָן הָעַלְפָן אָוְגְּדוֹן אוֵיךְ צַו פָּאָרְשְׁטִין דַּי "טִיפָּן אָוֹן
גַּעַשְׁטָאַלְטָן" פֿוֹן בָּאַשְׁעוּוִיסָּע גְּרוּוּסָע נָאוּוּלָן. אוֵיךְ עֹזֶר הָעַשְׁלָה, דַּעֲרָ
הַוִּוִּיפָּט-הַעַלְדָּר פֿוֹן "די פָּאָמְלִילָעָ מַוְשָׁקָאָטָה" פָּאָרְשִׁיכְוָרָט זַיךְ מִיטָּ זִינְדָּ, לוּיפָט
פֿוֹן אַיְן פְּרוּיָ צַו דַּעֲרָ אַנְדְּעָרָרָ, אָוֹן בְּלִיבְטָ דָוְרְשְׁטִיק בַּיִם קְוֹאָלָ פֿוֹן
לְעַבְּן. אַיְן קָעְגָּנְזָאָץ צַו אַבְּרָאָמָעָן, שְׁלָאָגָט אַבְּעָר אַיְן אִים אַ קִּינְסְּטְּלָעְרִישָׁ-
שְׁעַפְּרִישָׁעָר אַדְעָר אָוֹן עַד שְׁרִיְבָּט אַ וּזְרָקָ, "די לְאַבְּאַרְצָאָטָאָרִיעָ פֿוֹן גְּלִיקָ".
עַר אַיְן אַוִּיסָּן, הַיִּסְטָּעָס, צַו שָׁאָפָן אַ מִינְן סִינְטְּעִישָׁ-קִינְסְּטְּלָעְרִישָׁ גְּלִיקָ,
וּוַיְילָ פֿוֹן אַ נְּאַטְּרִילְעָךְ-אַרְגָּאָנִישָׁן קָאָוָעָר נִישְׁטָ גַּעַנִּיסָּן. רִיכְטִיקָעָר — עַד
וּוַיְילָ פֿאָרוּירְקָלְעָכָן זִינְגָּעָ אַינְטִימְסְּטָעָ וּוּנְגָּנְשָׁן אַיְן זַיְן וּוּרְקָ, וּוַיְילָ אַיְן
דָּעָאָלָן לְעַבְּן קָאָוָעָר זַיְן נִישְׁטָ פָּאָרוּירְקָלְעָכָן. עַד שְׁטְרָעָבָט צַו דָּעָרְגְּרִיכָן
מִיטָּ דַּעֲרָ פָּאָנְטָאָזָעָ דָּאָס, וּוָאָס עַר קָאָוָעָנִישָׁט דָּעָרְגְּרִיכָן מִיטָּ זִינְגָּעָ טָאָטָן.
אַיְן לְעַבְּן הָאָט עַר נִישְׁטָ שְׁרִיְבָּן וּוּעַגָּן גְּלִיקָ...

מַעְנְשָׁן זִינְקָעָן אַיְן זְנוֹת ! — לָאָזָט זַיךְ אַוִּיבְּנָאָוִיפָּיקָ מַאְכָן דַּעֲרָ
אוּסְפִּיר, אָוֹן דַּי דָּאוּיְקָעָ דָּאוֹ-זְשָׁוָאָגָעָן לָאָזָן זַיךְ וּוּוַילְגָּיָן אָוֹן גַּעַנִּיסָּן פֿוֹן
לְעַבְּן. סְאיָן אַ טָּעוֹת בְּנוּגָעָ בָּאַשְׁעוּוִיסָּע הָעַלְדָּן. דָּאָס אַנְטְּלִיפָּן זַיְן אַזְוִי
פֿוֹן זִיעָרָעָ פְּרָאָבְּלָעָמָעָן, פֿוֹן דַּעֲרָ מְרָה-שְׁחָוָרָה, פֿוֹן דַּעֲמָ דָּוְרְכְּפָאָל אַיְן לְעַבְּן.
זַיְן זָוָן אַיְן דַּי הַוְּלִיאָנָקָעָס אַ פִּיקְטִיוּשָׁ שְׁטָאָרְקִיכָּיָטָ, אַ גְּלִיבָּן אַיְן זַיךְ אַוִּיףָ
קָאָגָעָן אַוִּיסְהָאַלְטָן דַּי סְבִּיבָה, וּוּלְכָעָ אַיְן זַיְן נִישְׁטָ צָוָם הָאָרֶצָן, דַּי וּוִירָ-
קְלָעְכִּיקִיט וּוּלְכָעָ זַיְן קָאָגָעָן נִישְׁטָ פָּאָרְטְּרָאָן.

מִיר הָאָבָּן אַוִּיבָּן דָּעָרְמָאָנָטָ, אָוּגָּאָר עַלְאָן פָּאָעָ — וּוֹעַס זָאָגָן עַדְותָ זִינְגָּעָ
בִּיאָגְרָאָפָן — הָאָט זַיךְ גַּאֲרְנִישָׁט "פָּאָסְמָאָקָעוּוּטָ" מִיטָּן בִּיטְעָרָן, נָאָר
פְּלָעָנָט אָוֹן טָעָם אַרְאָפְשָׁלִינְגָּעָן אַ גָּלָאָן נָאָר אַ גָּלָאָן, אָוֹן אַזְוִי טְרִינְקָעָן בֵּין
שְׁכָרוֹת, בֵּין זַעֲלָבְּסָט-פָּאָרְגָּוּסָגָן. פָּוְנְקָט אַזְוִי זְנוּתָוּעָן בָּאַשְׁעוּוִיסָּע פָּאָרְ-
שְׁוִינְגָּן. זַיְן הָאָבָּן נִישְׁטָ קָיָן טָעָם אַיְן לִיבָּעָ, פָּוְנְקָט זַיְן פְּלִין נִישְׁטָ קִיָּין
טָעָם אַיְן לְעַבְּן. זַיְן זָיְנִידִיקָן "מִיטָּ אַ שְׁוֹעָר גַּעֲמִיטָה". דָּאָס זִינְגָּעָן דָּאוֹ-זְשָׁוָאָגָעָן
מִיטָּ אַ קְנָאָפָעָר עַרְאָטִישָׁר אַנְלָאָדָוָגָ, אָוֹן אַפְּעַקְטִיוּעָר בָּאַפְּאָרְבָּוָגָ, אָוֹן
טֻמְפָּעָרָאָמָעָנָט. דָּאָס הָאָרֶצָן בָּאָגְלִיטָ נִישְׁטָ דַּעֲמָ גּוֹף. אָפִילָו דַּעֲרָ מְוֹרָאָדִיָּ-
קָעָר וּוּיְבָעָרְנִיקָן, אַבְּרָאָם, מִיטָּ דַּעֲרָ פָּעָר-שְׁוֹאָרְצָעָר בָּאָרֶד אָוֹן בְּרִיטְעָ פְּלִיָּ-
צָעָם, הָאָט מַעְרָ פִּיעָר אַיְן דָּמְיוֹן וּוֹי אַיְן דַּי בְּלוֹטָן. דָּאָס הָאָרֶצָן אַיְן שְׂוִין בֵּין

אִם טוֹיטְ-קֶרֶאנְק, דַעֲרַ קָעַרְפָּעַר מֵיד אָוֹן אַפְּגָעָלָאָן, אַבָּעַר דַי פָּאַנְטָאָזְעַע
הָעָרֶת נִישְׁטָ אָוֹף צַו בְּרַעְנָעָן אָוֹן בְּרַאְטָן...

דַי לִיְטָעָרְאַטָּוָר אִין אַלְעַ אִירָעַ וְשָׁאַנְגָעָרַן, וּוּגָעַ אָוֹן אָמוֹעָגַן, אַיז זַיְעַר
אַ דָּעַלְקָאַטָּעַר אַבָּעַר פְּרַעְצִיוּעַר אַינְסְטְּרוּמְעַנְטַ פָּוֹן טִיפָּן אַרְיִינְבָּלִיק אִין
דַעֲרַ נְשָׁמָה פָוֹן מְעַנְטָשָׁן, אַומְצָאַלְקִיעַפְּאַקְטָאָרַן נְעַמְעַן אַנְטִילַ אִין דַעֲרַ אַוִיסְ-
בִּילְדוֹגְגַ פָוֹן אַט דַעֲרַ סְוּדְהַפְּוּלָעַר וּוּעַלְטַ אָוֹן בְּאַשְׁטִימָעַן דַעֲמַעַן מְעַנְטָשְׁלָעַכְן
גּוֹרְלַ אִין אָנוֹיּוּעָרָס. וּוָסַ מַעַרְעַס וּוּעַט אַנְטְּפָלָעַטְ וּוּרְעַן דַי גַּעַהַיְמָעַנְישַׁ
פָוֹן מְעַנְטָשְׁלָעַכְן וּוּעַזְן, אַלְעַזְ לִיְכְטָעַר וּוּעַט וַיְיַן צַו הַיְילָן דַי וּוּנְדָה, וּוָסַ פָּאַרְ-
קְרִיפְלָעַן דַאָס לְעַבָּן.

בְּאַשְׁעוּוּמָעַם מְטַיל

אִין "מִין טָאָטָנָס בִּיתְדִּין שְׁטוּבָ" דַעְרְצִילַט יְצָחַק בְּאַשְׁעוּוּמָס וּוּעַר אִיז
יִנְגְּלוּוּיַיַ אַרְיִינְגְּעַקְומָעַן אִין דַעֲרַ אַטְעַלְיַעַ פָוֹן אַ פְּוּילִישַׁן מְאַלְעַר וּוּזַיְן
בְּרַודְעַר הָאָט גַּעַרְבָּעַט, אָוֹן אַיז דָּאָרָט גַּעַוְאָרַן אַ אַפְּטָעַר אַרְיִינְגִּיעַר. עַס
אַיז זַיְקַ לִיְכְטַ פְּאַרְצְוֹשְׁטָעַלְן דַעֲמַע אַיְנְדוֹרָק וּוָסַ דַי בִּילְדָעַר, דַי נְאַקְעַטָּע
פִּיגּוֹרָג, דַי מְאַדְעַלָּן, אָוֹן דַי קִינְסְטָלָעַר סְבִיבָה הָאָט גַּעַמְאַכְט אָוֹף דַעֲמַע פְּרוֹ-
מַעַן בְּרִימְצָוָה יִנְגָל. דַעֲרַ מַחְבָּר זָגָט עַס : "וּוָסַ פָּאַרְאַ פְּלַזְמִידִיקָעַר אִיז
בְּעַרְגָּאנְגַ פָוֹן מִין טָאָטָנָס בִּיתְדִּין שְׁטוּבָ בֵּין דַעֲרַ דָּאַוְיקָעַר אַטְעַלְיַע !
מִרְ דָּוְכָט, אָז דַעֲרַ דָּאַוְיקָעַר אַיְבָרְשָׁפְרָוָג אַיז אַיְנְקָלָאָנָג מִיט מִין
כְּאַרְקָטָעָה, מִיט מִין גּוֹרָל אָוֹן מִיט מִין שָׁאָפָן. אַין מִינְעַ דְּרַצְיְלוֹנְגָעַן אַיז
אוֹיד אַיז טָרָאַט פָוֹן בִּיתְדִּין שְׁטוּבָ בֵּין נְאַקְעַטָּיִת אָוֹן פָוֹן נְאַקְעַטָּיִת בֵּין
דַעֲרַ בִּיתְדִּין שְׁטוּבָ. אַיךְ בֵּין גַּעַבְלִיבָן פְּאַרְאַיְנְטָעַרְעָסִירָט מִיט לִיבָן אָוֹן לְעַבָּן
אַיז דַי בִּידָעַ פָאֹן פָוֹן מְעַנְטָשְׁלָעַכְקִיְטַ".

אַיז דַי קוֹרְצָעַ עַטְלָעַכְעַ שְׂרוֹת הָאָט דַעֲרַ מַחְבָּר כְּאַרְקָטָעַרְיוֹרִיט זַיְן
גּוֹפָא אָוֹן זַיְן שָׁאָפָן. סְאַיְן אָוֹיךְ אַיְנְעַ פָוֹן דַי גְּרוֹיסַע מְעֻלָּות פָוֹן זַיְן סְטִילַ,
וּוָסַ צִיְיכָנַט זַיְקַ אָוִיסַ נִישְׁטַ נְאָר מִיט דַעֲרַ אַבְּסָאַלְוָטָעַר פְּרַעְצִיוּקִיַּט פָוֹן
וּוָאָרָט, וּוָסַ דָּרְיקָט אָוִיסַ אַזְוִי אַנְשָׁוְילָעַד אָוֹן פְּלָאַסְטִישַׁ דַאָס אַיְנְעַרְלָעַכְעַ
לְעַבָּן פָוֹן זַיְנַע הַעֲלָדָן ; נְאָר דַי אַיְגְּגָנְאַרְטִיקִיַּט פָוֹן זַיְן נְוָסַח בְּאַשְׁטִיַּט
אוֹיד אַיז דַעֲרַ זַעַלְטָעַנְעַר פְּעַקְיִיקַט צַו אַנְטְּפָלָעַקְן דַאָס גּוֹרְלִידִיקַע אַיז פְּרַט,

שריבער און ווערך און ליכט פון פסיבאָגאַלְיוֹן

זו קאנצענטרירין די טיפע באַדיקטונג פון לעבען אין אין פונקט, וואָס דער-היבט צו קינסטלערישע סימבָּלָן.

אין דער אויבנגעבראָכטער צ'יטאָטָע האָבן מיר נישט קיין קינסטלערישע סימבָּלָן, אֲבער מיר האָבן יאָ די סימבָּלִישׁ קענצ'יכֿינְס : נאָקענטקייט אָן בִּיתְ-דיְן שטוב, וואָס לאַקָּלייזְרִין אין דער פערזענְלְעָכְקִיט פון מְחַבֵּר אָן אין זיַּן קינסטלערישן סטיל די צוּיִי אַטְרָאַקְצִיעַ-פּוֹנְקָטוֹן פון זיַּן אוּפְּ-מערְקוֹזָמְקִיט, וואָס שליסֶן זיך נִשְׁתָּאָוִיס, נָאָר דער גַּעֲגַּנְצָן זיך קַעְגַּנוּיִיטִיק, וויַ צוּיִי פְּאָזֶן — די פִּזְיְשָׂע אָן גִּיסְטִיקָע — פון אַיְנָעָר אָן דער זעלבער «מענטשלעָכִיקִיט».

פון בִּיתְ-דיְן שטוב, ווּס הערטט דער גִּיסְטָפּ פון קְדוּשָׁה אָן צְנִיעָות, בִּיז דער אַטְעָלִיעַ פון פרַיעַיְישׁ קִינְסְטָלְעַר, ווּס הערטט דער קְולָט פון שיַּבְּן-קיַּיט אָן קֻרְפְּעַרְלְעַכְבָּר נַאֲקָעְטִיקִיט, אַיז ווַיְרָקְלָעַד אָן «איַבְּרַעְשְׁפְּרוֹנוֹג», וויַ עַס זָאָגַט דער מְחַבֵּר, אָן נִשְׁתָּאָוִיס קיין נַאֲרָמָלְעָר אַיְבְּרָאָגָּנָג. בִּי אָזָא אַיְבְּרָאָגָּנָג אַיז מַעַן אַיז גַּעֲפָר צוּ בְּרַעְכָּן הַאַלְדוֹ-אַזְּנָקָן. דָּאָס זִיְּנָעַן צוּיִי קַעְגַּנוּעַצְלְעַכְבָּר וּוּלְעָטָן, וּוּלְכָבָע האָבן נִשְׁתָּאָגָּנָט אַזְּוִי לִיכְתָּבָע זיך אַרְיִינְגִּיסֶּן אַיְנָעָר אָן דער אַנְדְּרָעָר אָן כְּמַיִשְׁ זיך אַוְיסְמִישָׁן, אָן אַ שׁוּעוּרָן אַיְיָ גַּעֲרָלְעָכָן קָאנְפְּלִיקָט אָן דער נִשְׁמָה פון דָעַם גַּאטְסְפָּאָרְכְּטִיקָן בְּחוֹרְלָה.

דער צָאָרְטָעָר, פִּילְבָּאָרָעָר אָן שְׁעַמְעוּדוֹדִיקָעָר בְּן הַרְבָּ מִיט דער לְאַנְגָּעָר קָאָפְּאָטָקָע אָן פָּאָהָלָעָץ, האָטָם גַּעַמּוֹת אַיְבְּרָלְעָכָן אָן אַמְּתָן וִיתְרוּצָצָוּ, ווּזְעַן עַר אַיז פון זיַּן שְׁטְרַעְנְגָּעָר פַּרְוּם-יִידִישָׁר הַיִּים פָּלוֹצָעָם אַרְיִינְגְּעָפָּאָלָן אָן אֹזָא פְּרִיעַר סְבִּיבָה. די בִּילְדָעָר, וּוּלְכָבָע עַר האָטָם גַּעַזְוּן אָן דער אַטְעָלִיעַ פון בְּרוֹדְעָר, די מִיְּדָלָעָד וּוּס זִיְּנָעַן אַרְיִינְגְּעָקְוּמָעָן — «אַ גַּעַמִּישׁ פון אַוְיסְגַּעַלְאָסְנִיקִיט אָן רַעַלְגִּיעַזְעִיטָעָט» — האָבן בְּאַצְוּנוֹגָעָן די יַוְגָעָ פָּאָנְטָאָזָה זַיְּעָ אָן אַוְיפְּגָעָרִיכִּצְטָה די בְּלָוְטָן. אֲבער די בִּיתְ-דיְן שְׁטוּב אַיז גַּעַוּעַן טִיף פְּאַרוֹוֹאַרְצָלָט אָן דער נִשְׁמָה פון קִינְהָה, אָן די רַיְנָעָ גַּעַשְׁתָּאָלָט פון דער מְוֻטָּעָר אָן דער יְרָאָת הַכְּבָוד פָּאָרָן פָּאָטָעָר, האָבן דַּעְרוֹוּקָט דָּאָס גַּעַוִּיסָן אָן גַּעַשְׁפָּאָן אַ שׁוֹלְדִּיגְעָפִיל.

צְוַיִּי קַעְגַּנוּעַצְלְעַכְבָּר טַעַנְדָּעַנְצָן האָבן אָן אַ שׁוּעוּרָן גַּעַרְאָגָּל זיך פָּאָרְמָאָסָטָן צוּ בְּאַהֲרָעָשָׁן אַ יְוָגָג קִינְדִּישׁ ווּזְעַן : פון אַיז זִיְּט, די אַיְנָגָעָ-בוּרְעָנָע אַינְסְטִינְקְטִיוּעָ אַיְמְפּוֹלְסָן, וּוּלְכָבָע האָבן אַ דָּאָקָן דָעַם «פְּלוֹ-צְעַמְּדִיקָן אַיְבְּרָאָגָּנָג» בָּאַקְוּמוּן אַ צְוָפְּלָוָס פון נִיעַ קְרַעְפְּטָן אָן פון דער

ג. סאפאזשניךאוו

אנדרער זיין, די יידישע ירושה און די דערצינונג אין גיסט פון טראדי-
ציאגעלער יידישער ריבנקייט און צניעות, וואס איז אריין אין בלוט און גע-
וואן א צווײיטע נאטור. צווײי מוכטיקע בחות איז א לאנגן און שטומען
אונטערערדיין קאמפ און — געויגט האבן ביידען, זאגט י. באשעוויס, וואס
אייז «מייט ליב און לעבן געליבן פאראלנטערערטרט» איז דער נאקטקייט
און איז דער בית דין שטוב פון טاطן.

בашעוויס אינטערעס פאר «נאקטקייט» האט אריינגעבראכט אַ
גאָר וויעם און אויסנאמלעכּן נושא איז דער בשוחט-פֿונְמִידִיקּער אַטְמָאָסְפּעָר
פון דער יידישער ליטעראטור; אַבער אמת אייז, אַז די בֵּית-דִּין שטוב פון
טاطן האט ער קינסטלעריש קינמאַל נישט פֿאָרְלָאָזֶן. ביידע אַינְסְטָאָנְצֶן:
די אַטְעַלְעַ אַז די בֵּית-דִּין שטוב, האבן געוירקֶט אַז דער אויסבלְדָוָגֶן
פון כָּאָרָאָקְטָעָר, באַשְׁטִימָט דעם פֿערזענְלָעָכּן גּוֹלָל, דעם סְטִיל אַז אַינְהָאָלָט
פון זיין קינסטלערישן שאָפָן.

די ערשות האט געבען פֿילְיגָל דער פֿאנְטָאָזִיעַ, וואס האט מיט אַר
«נאקטקייט» אַנְגְּעַזְוַנְדָן אַ פֿיעַר, וואס האט געדראָט מִיטְצְוִירִיסְן אַז פֿאָרָאַ-
צְעָרָן די גְּאַנְגָּעָ פֿערזענְלָעָקְקִיטַן. די צווײַיטַע האט נִישְׁט גַּעֲקָעָנְטַן אוִיס-
לעָשָׂן דעם פֿלאָם, אַבער האט יָא בָּאוּזְוַן אַפְּצְוַיְלָן די בְּלוֹטָן אַז אַיְבָּעָרָ-
טָרָאָגָן די עֲרָאָטִישַׁע פֿאָרָאָלְגָּעָן פּוֹן קַעְרָפָעָר אוּף די טְרוּמָעָן, אוּפְּן דְּמָיוֹן,
אוּף דער פֿאָרָשְׁטָעָלְגָּגְ-קְרָאָפְּטַן.

ווען די פֿאנְטָאָזִיעַ פֿרָאָוּעָט שְׁבַת פֿאָר זַיְד

געווינְלָעַד אַז די פֿאנְטָאָזִיעַ די שְׁטָעַנְדִּיקָעַ בְּאַגְּלִיטְעָרִין פּוֹן פֿיוֹזְישַׁן
בְּאַגְּעָר אַז גַּעַוּס. אַבער נִשְׁטַט שְׁטָעַנְדִּיקָעַ גִּיעַן זַיְדָע גַּעַפְּאָרָט. אַז גַּעַ-
וַיְסַע פְּאָלָן, ווען די פֿאָרוּרְקְלָעְכָּוָגָן פּוֹן פֿאָרָאָלָגָן שְׁטִימָט נִשְׁטַט מִיטַּ-
עַטְיִישַׁע אַז מִאָרָאָלִישַׁע אַיְבָּרְצִיְּגָנְגָעָן פּוֹן מַעְנְשָׁן, ווערט דער עֲרָאָטִיַּ-
שָׁעָר בְּאַגְּעָר טְרָאָנְסְפּּעָרִיטַן אוּף די שְׁכְּנִישַׁע «נִיטְרָאָלָעָן» זָאנְעָס, אוּף די
חוֹשִׁים — בַּיִּי באַשְׁעָוִיסָּע הַעֲלָדָן אוּפְּן חֹשְׁדָהָרִיחַ אַז דער רָאִיה, וועלכָּעָ-
זִינְעָן בַּיִּזְיִינְעָר פֿילְבָּאָרָאַ, אַקְטִיוֹן אַז «שְׁפָעָרִישַׁע» — אַז דעם גַּרְעָסְטָן
טְיִיל פּוֹן דער עֲרָאָטִישַׁע עַנְעָרְגִּיעַ בְּאַקוּמָט דער מֹות, וועלכָּעָר אַנְטוּוּיקְלָט

שריבער אוּן וווערט אַין ליכט פֿוֹן פְּסִיכָּאנְגָּלִין

אין אז פאל א פילפאכע אקטיוויטעט אוּן וווערט א זעלבסטשטענדיקע אינ-סטאנז, אַפְּגַעַתְּיִלְתְּ פֿוֹן גּוֹף, וואָס קָעֵן גָּעָכוֹ — אָן דער מִיטְאָרְבָּעֶט פֿוֹן פִּיזְיָשָׁן אַרגָּאָנוּם, אַדְעָר מִיטְ אַגָּאָר שָׂוָאָכוֹן אַנטְיִילְ פֿוֹן אִים — אָן אַילְזָאָרִישׁ בְּפָרִידְיקָוָנָג.

ס'איוּ ווי אַמְאָשִׁין, ביַי ווועלבער עַס וווערט אַין גָּאנְג אַיבְּרָגְעָרִיסְן דער טְרָאנְסְמִיסְיָעְ-פָּאָס : דער מַאְתָּאָר אַרְבָּעֶט, אַבעָר דַּי רַעֲדָעָר פֿוֹן פְּרָאָדוֹצְיָר אַפְּאָרָאָט שְׂטִיעָן אָומְבָאָוּגְלָעָךְ ... ביַי אַמְאָשִׁין אַיְזָה אַבעָר נִישְׁתְּ מַעְלָעָךְ קְלִין אַילְזָאָרִישׁ פְּרָאָדוֹקְצִיעַ : דָּקָעָגָן דַּי מַעְנְטָשְׁלָעָכָע פְּאַנטְאָזְיָעָךְ קָעֵן יַא פְּרָאָצְרִין אַילְזָאָרִישׁ גָּעָנוֹס.

מיַט אַ צָּעהִיצְטָעָר אַון עַרְאָטְיִזְרָטָעָר פְּאַרְשָׁטָעַלְגָּגְ-קְרָאָפְּט יַאְגָּן זִיךְ בְּאָזְנָבָעָן שְׂעוּוֹסָעָט הַעֲלָלָן נַאֲךְ לִיבְעַ-שְׁפִּילְ, אַבעָר דַּי קָעָנוֹן דָּאָס שְׁפִּילְ אַין לִיבְעַ נִישְׁתְּ פְּאָרוּוֹנָדָן. זַיְעָר וַיְיִנְיקְּ קָעָנוֹן זַיְיָ גָּעָכוֹן אַונְ אַגְּדָה וַיְיִנְיקְּעָר גָּעָמָעָן פֿוֹן לְעָבָן. טְרָאָגָן זַיְיָ זִיךְ אַלְעָ אַרְוָם מִיטְ אַוְמְגָעָצְיִמְטָעָ פְּאַרְלָאָנְגָּעָן, גַּלוּסְטוּגָּגָעָן, בְּעָנָגָן קָעָנוֹשָׁן, דָּעְרוֹוָאָרְטוּגָּעָן, פְּלָעָנָרָן, וואָס קָוָעָמָן נִישְׁתְּ אַרְוִיסָּטָן מִן הַכּוֹחַ אַל הַפּּוֹעָל. זַיְיָ וַיְיִנְעָן אַוְמְפָעָיקְ עַפְעָסְ צַוְּ פְּאָרוּוֹרְקָלָעָן. קָאָנְסְטִיטְוִיזְיָאָנָעָל זַיְיִנְעָן זַיְיָ צַוְּ פְּילְ בְּעָלְיִידָמָיָן אַון צַוְּ וַיְיִנְיקְּ בְּעַלְיִ-מְעָשָׁה. זַיְעָר דִּינָמִים אַיְזָה קָאנְגָּעָן צֻעְנְטְרִירִט אַין דער פְּאַנטְאָזְיָעָ, וואָס פְּרָאוּוּעָטָ שְׁבָתְ פָּאָרְ זִיךְ, וואָס בָּאוּוּגָט נִישְׁתְּ דַּי וַיְיִתְאָסָטָעָ רַעְסָאָרְטָן פֿוֹן פִּיזְיָשָׁן אַרגָּאָנוּם.

דָּעְרָפָאָר אַיְזָה בַּיְיִינְקָעָ פְּאַרְשָׁוֹנָן בָּאַשְׁעוּוֹסָעָט אַזְאָזְ וַיְילָדָעָר חַשָּׁק צַוְּ נִיבְוָלְ-פָּהָ, צַוְּ דָּעְרָצְיָילָן נִיאָוָפְּ-מְעָשָׁה, וַיְיִלְלָ דָּאָס אַלְיִין פְּאַרְשָׁאָפְּט זַיְיָ פְּאַרְגָּעָנִיגָּן, אָן אַילְזָאָרִישׁ פְּאָרוּוֹרְקָלָעָן פֿוֹן טָאָט, וואָס צִינְדָט אָן דַּי תָּאוֹהָ.

אין «דער חַוְרָבָן פֿוֹן קְרָעָשָׁוּוּ», אוִיךְ אַ מעָשָׁה פֿוֹן פְּאַרְצִיְּטָמָ, דָּעָרָ-צִיְּלָט דָּעָרָ שְׁטָן, וואָס האָטָ לִיבְ «אַוִּיסְצּוֹפִּין קְרוּמָעָ שִׁידּוּכִים», ווי אַ מאָן וואָס האָטָ «מְחַמֵּת צַוְּ פְּילְ גַּלוּסְטוּנִישְׁ פְּאַרְלוּרָן דָעָם «כּוֹחְ-גְּבָרָא», אָיָז צַוְּגָעָשְׁטָאָגָעָן צַוְּ זַיְינְ פְּרוּיְ מִיטְ אַוִּיסְגָּעָלָאָסָעָנָעָ גַּשְׁפָּרָעָן, וואָס האָבָן «אָיָז אִים דָּעְרוֹוּקָטָתָהָוָה, אַון עַרְ האָטָ אוִיךְ בִּיסְלָעָכְוָיָזְ דָעְרָפִירָט זַיְינְ פְּרוּיְ דָעָרָצְוָ, זַיְיָ זַיְלָ אַוִיךְ האָבָן פְּאַרְגָּעָנִיגָּן פֿוֹן דַי גַּרְאָבָעָ רִיְידָ». עַרְ צְוִוְינְגָט זַיְיָ נָאָכְדָעָם צַוְּ זְנוּתָ מִיטָּ אָנְדָעָרָ מאָן אַונְ אַונְ פְּאַרְלָאָנָגָט זַיְיָ זַיְלָ אַוִיךְ דָעְרָצְיָילָן אלְעָ פְּרָטִים...

אַבעָר דָעָר זַיְנְדִיקָעָר וווערט אַ בְּעַלְתְּשׁוֹבָה אַון רִיסְטָ פֿוֹן זִיךְ לְעָבָעָ-

ג. סאפאזשניךאוו

דייק שטיקער, קראושעו ווערט חרוב ומוחרב. זינד, הייסט עס, האט נישט קיין קיומ און קיין תקומה, און יצחק באשעוויס דערצ'ילט וועגן דער שטראָפּ מיט נישט וויניקער עמאציע און קינסטלערישער איבערצייגונג-קראָפּ ווי וועגן די מעשים פון שטן.

די יידישע ירושה

אויך די ליאט פון דער "פֿאַמְּילִיעַ מּוֹשְׁקָאַטַּ" באַקּוּמוּן זַיִעַר גַּעֲרַעַכְּטַע שטראָפּ, יעדר אַיְינֶר ווי ער האט זיך פֿאַרגְּרִיט אָונַ זַיִעַר האט זיך פֿאַרְדִּינֶט. דער "אַינְטְּרָעֵס פֿאָר נְאַקְּטִיכְּטִיט", וועלכּן עס האט דערוּעַקט די אַטְּלִיעַ פָּוּן מְאֻלָּעָר, האט נישט דָּעַגְּנָעַרְיָרְט אַין זַיִעַר אַידְּעַאְלִיזְאַצְּיעַ פָּוּן די "בְּלָמְעָן פָּוּן בִּיּוֹ", ווי ביַ שאָרֵל באַדְלָעָר. צו דעם האט נישט דער-לאָזְן די יידישע ירושה — די בִּתְּהִידְן שְׁטוּב פָּוּן טָاطָן, אָונַ דָּס ווּעָרָק אָזְנָעָוָרָן אַ רְאַלְּסְטִישָׁעָרַ דָּאָמָּאָן, ווּאָס ווּזְוּזָט מִיט אַ סּוּגָּעָסְטִיוּעָרַ קְרָאָפּּט דָּס לִיכְטָן אָונַ שאָטָן פָּוּן לְעָבָן.

יצחק באַשְׁעוּווִיס אָזְנָעָוָרָן גַּעֲבַּלְּיבָּן טְרִייַּה זַיִעַן קִינְסְטְּלָעְרִישָׁן בְּאָרוּף, ווּאָס אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט גַּעֲוָאָרָן נָאָך אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט זַיִעַן. ער גִּימְט אַוְיסְנַעַחְזָלְטָן מִיט אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט נָאָך נִשְׁטָאָרִיס גַּעֲטְרָאַטְעָנָעָם ווּעְגַּזְוִישָׁן דִּי צּוּוִי ווּעַלְטָן. אַ גַּאנְגָּ נִשְׁטָאָרִיס לִיכְטָעָר, ווּילְ פֿאַרְלִירְטָן מַעַן דִּי גַּאֲלְדָעָנָעָמִיט, פֿאַלְטָן מַעַן אַרְיָין אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט עַקְסְטְרָעָם, אַדְעָר מַעַן בְּלִיבְטָה הַעֲגָנָעָן אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט דָּעָר לְוָפְטָן. אַבְּעָר דָּס אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט גַּעֲוָאָרָן אַ מְזָל אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט בְּרַכָּה פֿאָר יִדְיְישָׁעָר לִיטְעַטְאָטָר: ער שְׁעַפְט אַנְטָנָה-שְׁלָאָסָן פָּוּן בִּידְעָ "פָּאָזָן מַעֲנְטָשְׁלָעְכְּקִיטִּיט" אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט סְטְלָעְרִישָׁ גַּעֲשְׁטָאַלְטִיקָּט נָאָך נִשְׁטָאָרִירְטָן אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט מַעֲנְטָשְׁלָעָה-כָּעָ ווּעַרְטָן.

באַשְׁעוּווִיס האט אַנְטְּפָלְעַקט אַסְטְּ אַיְגְּנָאָרְטִיכְּקָעָ שִׁינְקִיט אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט אַיְגְּנָאָרְטִיכְּקָעָ שִׁינְקִיט. ער אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט קַיִן רָאַמְּאַנְטִיכְּקָעָ ווי פרַץ אַדְעָר אַש: ער אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט, ווי מִיר האָבָּן אוַיְבָּן דָּעַרְמָאָנט, צו פִּילְגְּנָטְרָאָר אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט צִיְּאָנוֹאָלִיסְטִישָׁ, מִיט אַ סְקָעְפְּטִישָׁן בְּלִיק אוַיְפָן לְעָבָן אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט שְׁמַיְיכָל אַיְבָּעָר מַעֲנְטָשָׁן. אַבְּעָר ווי אַן עַכְטָעָר קִינְסְטְּלָעָר, ווּאָס אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט אַמְּתָדִיק אָזְנָעָזְצִיכְּנֶט טְרִייַּה דָּעָר ווּירְקָלְעְכְּקִיטִּיט. רִיסְטָט דָּוֹרְך זַיִעַן אַירָאָגְנִיעָא אַ שְׁיַׁין פָּוּן

עכט יידישן עטישן חן אוון עס בליט אויף מיט פולער קראפט די נשמה-
שיינקייט פון יידישן מענטשן.

עקבא, דעם, ביאלדרעונגער רבינס און איזדעם, איז א שטרויעגער
אלמן. די פרוי איז אוווק פון אוון אים דער פירט מיט א געליבטן אין ווארשע
איינע פון די אומגאלקלעכע ליבעס אין נסוה באשעוויס. דער מחבר באזיט
זיך צו אים מיט ביטול, אבער זיין מאראליישׂ הויך קאן ער נישט פאר-
מיגערן. ווי נישט ווילנדיק, מיט אַפְּגָעָהָאַקְּטָע שְׁתִּרְיכִּן, מְאַלְּטָע ער אויס א
פארשין; «אַמְּעַנְּטָשָׁל אַן אַיְגָעָהָיְקָעָרְטָעָה, מִיט אַבְּעַרְלָלְפָון שְׁטוֹרְוִיְקָאָרָה,
לֵרָה, וּזְאָס אַיְזָגָעָנָעָן עַפְּפָס אַין דָּעֶר קְרוּם...» ווי לעכערלעך ער זאל נישט
אויסטען אויסערלעך, אַזְוִי טִיפְּ-טְּרָאָגִישׂ אַן טִיפְּ-עֲטִישׂ אַיְזָ ער אַינְגָעָרְלָעָך.
קעגן דעם ווילן פון דער משפה, וועלכע קאן נישט מוחל זיין איד האגָּן-
דְּלוֹנְגָּן, אַיְזָ ער זיך מְשָׁמֶשׁ מְקַרְבִּיב אַוִּיפְּ צוּ פָּאָרְהָיְטָן דִּי גַּעֲלְבָטָעָהָ פָּרְוִיָּה
אַן עַבְּרָה. ער לאָזָט זיך אַן מִיטְלָעָן אַוִּיפְּ אַרְיְעָ קִיןְ וּוּאָרְשָׁע אַפְּצָוְגָּטָן
דָּאָס וּוּבָבָ, זַי זַאל קִיןְ אַשְׁתְּ-אִישׂ נִשְׁתְּ זַיִן, וּוּילְיָסְסָ אַגְּרִיסָע עַבְּרָה
פָּאָר וּוּלְכָעָר עַס קּוּמָט מִיתָּה בִּתְּ-דִין...» וּוּעָגָן אַלְיָין חַתּוֹנָה הַאָבָן נָאָד.
אמָאָל טְּרָאָכָט ער גָּרְנִישָׁת.

דאָס אַיְזָ אַמְּרָאָלָל, וּוּלְכָעָ אַיְזָ מְעַגְּלָעָךְ נָאָר בַּיִּידָן.

אין קעגנָאַץְ צוּ שְׁלָוָם אַשְׁשָׁהָעָלָןְ, אַיְזָ וּוּלְכָעָ זַיְעָר יִדְיְשָׁעָר גַּעֲוָוִיסָן
איַזָּ אַקְטִיוּעָר כּוֹחָ, וּזְאָס בְּאַשְׁטִימָט זַיְעָר גּוֹרָל אַיְזָ לְעָבָן, אַיְזָ בַּיִּבְשָׁוּוִיסָן
דָּעֶר אַינְגָעָרְלָעְכָּר מְאַרְאָלִישָׁעָר כּוֹחָ פְּאָסִיּוֹ, ער שׁוֹוִימָט נָאָר אַרוֹיסָ אַיְזָ
מְאַמְּעָנָטָ פָּוָן נִסְיוֹן אַן בְּאַשְׁיָּינָט מִיטָּ אַקְדָּשָׁהָלִילָכָטָ פָּוָן יִדְיְשָׁן חַן זַיְעָרָעָ
«קְרוּמְקִיְּטָן» פָּוָן לְעָבָן. זַעַלְמָן וּוּעָן דִּי עֲטִישָׁע קְראָפָט גַּעַמְט אַיְבָּעָר דִּי אַוִּידָ
בָּעָרְהָאָנָט אַן רִיכְטָמָט דָּעֶר אַיְבָּנָאָן אַיְזָ זַיִן אַומְּנָדְלָעְכָּר גַּאלְעָרִיעָ טִיפְּן. אַבעָר דִּי
פָּאָרְגָּנָעָן דָּעֶר אַיְבָּנָאָן אַיְזָ זַיִן אַומְּנָדְלָעְכָּר גַּאלְעָרִיעָ טִיפְּן. אַבעָר דִּי
עֲטִישָׁע טְּרָאִידִיצְיָ אַיְזָ אַן אַרְגָּאַנְיָשָׁעָר טִילָּ פָּוָן זַיְעָר גָּאָטוֹר, אַ גַּעַנְעַטְיָשָׁעָר
קְאַמְּפָאַגְּנָעָנָטָ פָּוָן זַיְעָר יִדְיְשָׁן לְעַבְּנָסְ-פְּרָאָצָעָס, וּזְאָס קּוּמָט צָום אַוִּיסְדָּרוֹק
איַזָּ רִיכְטִיקָּן מְאַמְּעָנָט וּוּעָן דָּאָס פָּאָדָעָן דִּי דְּרָאָמָטִישׂ בָּאַדְיְגָוָגָעָן פָּוָן
לְעָבָן.

קָאָפֶל מִשְׁרַת הַאָט בָּאַגְּנָבָעָט זַיִן בָּאַלְעָבָאָס אַן דָּאָס גַּעֲוָוִיסָן לְאֹזֶט אַיְם
נִשְׁתָּהָרָעָן. סַאְיָן נִשְׁתָּהָרָעָן קִיןְ פָּוָן פָּאָרוֹיסְ-צֻוְּגָרִיטָעָ גַּנְבָּהָה, ער הַאָט
גַּעַזְעָן אַפְּנָן דִּי אַיְזָעָרְנָעָן קָאָסָע אַן הַאָט דָּעֶר נִסְיוֹן נִשְׁתָּהָרָעָן אַוִּיסְהָאָלָטָן.

ג. ספאזוניקאו

די גניבת שטויות אים ווי אַ בײַן אין האלדוֹן אוון ווי נאָר ער האט די געלעגנהייט צו טילין זיין סוד מיט לאָהן, מיט דער טאָכטער פון ר' משולם מושקאמט, טוט ער עס אוון פילט אַ דערלייכֿיכּטרונג.

לאה האט א בייטערן לעבען בי איר מאן דעם בטלהן, קומט זי צו קאפלען, פון וועלכן דער פאטער האט אויף איזא אומגערכטן אופן זי געשידט קעגן איר ווילן, מיטן פאסטן באשלוס צו מאבן א סוף. אבער אויפן וועג צו איר גליך. טראקט זי וועגן די, פאר וועלכע איר טאט וועט זיין אין אומגליק, אונ ז אנטשליסט זיך נישט. א באַלעבאָטישע טאָקטער מיט א טעמעפער-אָ מענטן, וואס איז גרייט צו ברעכן צוימען, איז זי אבער אויפגעהָדיעוועט איז אָ פרומער יידישער שטוב און האט באַשטיינטָע מאָרָאַלִישׁע פריגציגפּן, וועלכע לאָונ זיך נישט אָזוי לֵיכְטֶ בְּרָעַכְנָ.

קאָפֶל דאַקעָגָן האָט נִשְׁתַּק קִין סִימָן תּוֹרָה, אַבעָר פָּאַרְמָאָגָט אַסְגָּרָאָדָן
שְׁכַל אָוּן אַ חֲוָתֵם פָּוּן יִידִישָׁן גָּעוֹזִיסָן, אַ קִינְדְּ פָוּן וּוְאַרְשָׁעוּרָר אַרְעַמְקִיטָּן, האָט
ער אַפְּיָלוּ דָעַם טָעַם פָוּן תְּלִמְדוֹדָתָה נִשְׁתַּק פָּאַרְזָוָסָטָן, אָוּן וּוְעַן עָר וּוְילָן
אַגְּנוּעָמָעָן דֵי פָאָזָעָן אַ וּוְיַיְלָקָעָנָעָר, וּוְעָרָטָעָר קָאָמִישָׁן. עָר אִיזְׁ סְפָאַנְטָאָן,
אוּמִימִיטְלָבָאָר. נְאַטְרַלְצָעָר אַזְׁנִיפָּרְמָעָטָאָזָבָן.

עדר דיאלאג צוישן דעם פארל איז א שעדרווער פון פראוץ-קונסט. ער
אייז אונגעלאלדן מיט דראמאטישן שטאָפּ און ברעננט צום אויסדרוק, דורך
ווארט, ושעסט און טאט דעם גשמה-צושטאנד פון די העלדן, דעם איינגן-
ארטיקון אידיעם און דעם גיסט פון דער עפאכע איזן וועלכער עס קומט
פאר די האנדולונג. דער מהבר האט צוגעלייגט און אויעיר צו די הערצער און
זוי געלאָזט רידין. די קונסט מאכט רעליעפער די רעלאליטעט, לאזט יי דרכּ-
גין די פריזומע פון שעפער. שיינען ארויס די פֿאַרבֿאָרגֿעַן באֹוועגּ-קֿרֿעַפַּטּ
און עס ווערן קלארער און לעבעדֿיקֿעַר אלע פֿאָרבּו.

א דיאלאג

— «גוט-מארגן, קאָפֿעלע, אַ גוֹטָן קָאַלְמוֹיד! — האָט לאָה אוִיסְגָּעַרְוָפָן אָזֶן ווּוְילְעָרִישׁ גַּעֲשְׁמִיכְלָט, אַרְיִינְקָוּמְעַנְדִּיק.

— גוֹטָן יָאָר, לאָה, גַּם אַתָּה — האָט קָאַפְּלָגְעַנוֹצָט אַ לְשׂוֹן קָרְדָּשׁ ווּאַרט,

וּוְאָסְ האָט זִיר נִישְׁטָן אַרְיִינְגָּעַטָּסְט.

שריביבער און זוערכ איזן ליכט פון פסיכאנגליין

— וואס האסטו זיך אויפגעשטעלט ? האט זי באמערטט, יאך בין נישט
קא' רבוי, און קא' רביבוץ אויך נישן.

— בי מיר ביסטו בעסער פון טויזנט רביצנס.
לאה'ס פנים איזן איזן רגע געוואָרן ערנסט.

— הער מיך אויס קאָפֶל ! — האט זי אַזְג געטונּ הוייד, כמעט מיט געַז
בייזער : דו ביסט נאָך אלֶז דער אִיגענעַד ? כ'מיין צו מיר — —

— איך צו דיר ? דו וויסטן, לאת.

— האסט מיך נאָך אלֶז אַבְּסֵל לִיב ?
קאָפֶל האט געטונּ אַ ציטער.

— אַסְט.

— אויב אָזְוַי, זַי וויסן, אַז יאָך בין געקוּמעַן מאָכוֹן אָן עַק, אַהעֲר אַדער
אַהֲן !

קאָפֶל אַז געוואָרַן בלִיך.

— דאס אַז גוטע בשורה, האט ער געוזגט מיט אַ פֿאַרְשְׁטִיקַט קוֹל.
דער פֿאַפְּרָאַס אַז אַים געבלִיבַן הענגען אויף דער אַונְטְּרַשְׁטָעַר לִיפְּ.

קאָפֶל אַז געקוּמעַן צוֹ זַיְד, צוגעַשְׁפָּאַנְט צוֹ לאַהֲן מעשה קָאוּאַלְיעַר,
פלינְק געהָלְפַּן אַיר אוַיסְטַּאן דַּעַם זְשָׁקָעַט ; ער האט אַפְּיַלוּ נִשְׁתַּפְּאַרְגְּעַסְטַּן
צַוְעַנְעַן דַּעַם שִׁירֻעַם אַז אַים אַוּעַגְעַשְׁטָעַלְט אַז אַז ווַיְנַקְלַן. דַּי בְּלִיעַפְּרַן.
דער פון הינטערן אויעַר אַז אַפְּגַעַפְּלַן אַז ער האט זי געלאָזַט לִגְגַן.

— האסט אַ טְּרִיףְ-מְזֻלַּ, קאָפֶל. פֿירְסַט אלֶז אוַיס... בעטְסַט מיך אַפְּיַלוּ
נִשְׁתַּפְּעַן ? ...

— זַעַץ דִּיך, לאָה, דו ביסט דַּי בְּאַלְעַבְאַסְטַּע.

— אַ ברָאַך צוֹ מִיְּן בְּאַלְעַבְאַטְשִׁקְיַיט. הער מיך אוַיס, קאָפֶל, מיר
זַיְגַעַן שַׁוִּין בַּיְדַע נִישְׁן' קא' מְלוּופִים קִינְדְּעַר... אַיְדְּעַר מִיר טַוְעַן אַפְּ אַ נָּאָר
רִישְׁקִיטַן, מוֹזַן מִיר זַיְד גַּט אַבְּעַרְעַכְעַן... אַוְיַב דַּו האַסְטַּחַתְּ חַרְתָּה, הַאֲבַ יַאֲך
צַוְדַּר אַסְוַר גַּאֲרַנִּישׁ. סְאַזְנַיְשַׁט אַזְוַי לִיכְטַעַט צַעְבָּעַן אַ חַיִים.

— יַאֲך הַאֲבַ נִישְׁן' קָאַ חַרְתָּה. דָאַס אַז דַּעַר גַּלְיְקַלְעַסְטַּעַר טַאַג פָּוּן מִיְּן
לְעַבְנַן.

— וְאַס-זַעַט בִּיסְטו אָזְוַי בְּלִיךְ ? זַעַט אוַיס וַיְיַומְ-כְּפֹרְ צוֹ גַּעַילָה.

— יַאֲך בין נִישְׁן' בְּלִיךְ...

— יַאֲך וַיְיל אַיְזַן זַעַט. זַאלְסַט דִּין וַיְיַיבְ נִישְׁן' טַוְעַן קִין עַוְולָה. זַי דַּאֲרַף

ג. סָפָאָזְוַנִּיקָאָו

האָבָן אֵיר אוֹיסֶה אַלְטָעָנִישׁ, פָּאָר זִיךְ אָוָן דַּי קִיבְּדָעַר. זַי טָאָר גִּישׁׂ וּוִיסְן פָּוּן
קָאָן נוֹיתַ!

— סְעַט אֵיר קִיְּין זַאֲךְ נִישׁׂ/פְּעָלָן...

אוֹן פְּלוֹצָעָם הָאָט אִים אָן אַוִּיסְטָעָרְלִישָׁעַר פָּאָרְלָאָנְג אַגְּגָנוּמוּן: זִיךְ
מַתּוֹדָה זִיךְ פָּאָר אֵיר. קָאָפֵל הָאָט בָּאוּנוּמָעַן, אָוּ עָרְגִּיט אַפְּטוֹן עַפְּעָס אִין
איַילָעָנִישׁ, עַרְתָּ שְׁפָעַטָּעָר בָּאַדְוִיעָרָן, אַבְּעָר עָרְהָאָט צָוּם עַרְשָׁטָן מַאל וּוְיִ
פָּאָרְלָאָרָן דַּי מַאְכָט אַיְבָּעָר דַּעַר אַיְגָעָנָר צָוָגָן.
אוֹן עָרְדָעְצִיְּלִישׁ אֵיר וּוֹעָגָן דַּעַר גַּנְבָּהָה, אָוּ עָרְהָאָט בַּיְיַ זִיךְ אַגְּרוּסָעָ
סָוּמָעָ גַּעַלְתָּ אָוּן שְׁלָאָגָט אֵיר פָּאָר אַוּוּקְפָּאָרָן מִיטָּאִים.

— נָוּ, וּוֹאָס עַנְטָפְּעָרְסָטָו?

— וּוֹאָס הָאָב יַאֲךְ צָוּ עַנְטָפְּעָרָן? יַאֲךְ שְׁטָעָק אִין שְׁמוֹץ בֵּין הַאַלְדוֹן...
אוּן בְּרַעֲכַת אָוִיס אִין אַגְּעוּוֹיָן...

יעַדְעָס וּוֹאָרטָן, בָּאוּוֹג אָוּן וּשְׁעָסָט אִין דַּעַם דִּיאָלָאָג הָאָט עַפְּעָס אַבָּאָ
דיַיטָוָגָן, דְּרִיקָט אָוִיס אָוּן עַמְּאַצְּיָעָ, אַבְּאָגָעָר. דַּי דְּרַאְמָאַטִּישׁ סִיטְוָאַצְּיָעָ
וּוֹעָרָת גַּעַשְׁלִידָעָרָת מִיטָּמָעָשִׁים, דַּי הַעַלְדוֹן זַיְגָעָן אַינְדְּיוּדְּיוֹאַלְזִירָט, יְעָ-
דַּעַר אַיְינָעָרָד וּרְעָדָט זִיךְ שְׁפָרָאָךְ, עַפְּנָט זִיךְ הָאָרָץ, אָוּן עָסְשָׁפְּלִיט זִיךְ אַפְּ אַ
דְּרָאַמְּעָ פָּוּן מַעְנְטָשְׁלָעָכָן לְעַבָּן. אִין דִּיאָלָאָג וּוֹעָרָן גַּעַשְׁטָאַלְטִיקָט דַּי פָּעָרְסָאָ-
גָּאַוְשָׁן אָוּן מַעְן דַּעְרָפְּלִיט דַּעַם צִיטָעָרָן פָּוּן אַיְנָעָרְלָעָכָן קָאָמָף וּוֹאָס שְׁפְּלִיט זִיךְ
אַפְּ אַיְן הָאָרָצָן. לְאָהָ אִין בָּאַלְעָבָטִישׁ שְׁעָרְשִׁיגָעָר, עָסְשָׁפְּלִיט פָּוּן אַיְרִיְּשׁׁ
טְרַאְדִּיצְּיָעָ: דַּאְקָעָגָן קָאָפֵל אִין אַיְן עַרְגָּעָץ נִישְׁטָמָט פָּאָרְוּוֹאַרְצָלָט, מַעְן פִּילָט נִישְׁטָמָט
הַיְנָטָעָר אִים קִיְּין שְׁמִירָה פָּוּן דָּרוֹתָה, אָוּן דַּאֲךְ הָאָט דַּי סִבְּבָה גַּעַשְׁטָעָלָט
אוּיְףְּ אִים אֵיר מַאְרָאַלְשָׁן שְׁטָעָמָפָל אָוּן עָרְקָאָן נִישְׁטָמָט לְעַבָּן מִיטָּן גַּעַדְאָנָק
פָּוּן דַּעַר גַּנְבָּה, עָס פָּאָרְפָּאָלָגָט אִים זִיךְ גַּעַוּוֹיָסָן. וּוֹעָן עָרְהָאָט דְּרַאְצִיְּלִישׁ זִיךְ
סּוֹד לְאָהָן, אִיזְוּ אִים «מִיטָּאַמָּל גַּעַוּוֹאָרָן מְש׊וֹנָה-לִיְּכָתָט, עָרְהָאָט גַּעַפְּלִיט וּוְיִ
אַלְאָסָט, וּוֹאָס הָאָט אִים אַזְוִי לְאָגָן גַּעַדְרִיקָט הָאָט זִיךְ אַרְאָפְּגָעָקִיקָלָט, גַּעַ-
וּוֹאָרָן צָוּ נִישְׁטָמָט...»

זָאֵל עָס זִיךְ דַּעַר אַוְמְקָלָאַרְעָר גַּעַפְּלִיל, אָוּ דַוְרָךְ דַּעַר פָּאָרְבִּינְדוֹנָג מִיטָּן
לְאָהָן, גִּיטְּ דָאָס גַּעַלְתָּ צְוִירָק אַיְבָּעָר צָוּמָתָן בָּאַלְעָבָאָס, צָוּ דַּעַר יְוַרְשָׁטָעָ
פָּוּן רַ' מְשׁוֹלָמָס פָּאָרְמָעָגָן? אִיזְוּ מַעְרָ נִישְׁטָאָ קִיְּין גַּנְבָּה אָוּן נִישְׁטָמָט קִיְּין גַּנְבָּה.
בָּאַשְׁעוֹוִיס, דַּעַר קִינְסְטָלָעָר פָּוּן אַלְיִידְנִיקָעָר וּוּלְעָט. וּוֹיִזְוֹת אַלְעַבָּן
וּוֹאָס אִיזְוּ מְגַוְשָׁמְדִיק, וּוֹאָס אִיזְוּ וּוּאַכְעָדִיק, וּוֹאָס אִיזְוּ אַיְן דַּי גַּלוֹת-בָּאַדְיִינְגְּנוּגָעָן

שריבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאָנגאליו

אַזוי שוער און זינלאָן. אַמתה, זיינע העלidan האָבן אַ ניצוץ פון יידישן געוויסן,
אָבער אַ גרויסער טיל פון זיינ וויקט זיינ אַין דער טומאה אָון אויב זיינ
קען נישט אַיבערן קאָפּ אַין אִיר, אַינוֹ נאָר אַדאנק זיינ ער יידישער ירושה.

די כשרע אָון טרייפהנע וועלט

אַין זיינ אויטאָבִיאָגרָאַפִּישׂ וועرك זאגט באָשעוויס : "בֵּין אָונדוֹ אַין
שטוּב אַין די וועלט געווען טרייף..." די וועלטאנְשׁוּנוֹג האָט ער פֿאָרְקָעָר
פֿערט אַין זיינ שאָפּן. ער האָט גַּעֲשִׁילְדָעָרֶט די וועלט אַ טרייפהנע, אַ זינדיַקָּע,
אַ לַּיְדַּנְדִּיקָּע. די כשרע אָון דער הוּבָּעָנָּע וועלט אַינוֹ פֿאָרְטָאָטָן דורך די
געצְיַילְטָע גִּיסְטִיקָּע פֿערְזָוּרְלָעְכִּיקִיטָּן, וְעַלְכָּע ער אַידְעַנְטִיפֿיזְרָט מִיטָּן פָּאָ
טָעָר, דָּעַם פֿרּוּמָעָן מָוְרָה-הָרָאָה. זיינען זיינ ער אַירְאַינְזָאָמָטָע לִיכְטַּ-טְוּרָעָם,
וְאָס וְוַיְיָן אַ וּגְ, וְאָס פֿאָרְטִּירִיבָּן דָּעַם אַרְוּמִיקָּן חַוְשָׁךְ אָון עַפְעָנָעָן אַ פָּעָרָ
סְפֿעָקְטִּיו פֿאָרָן לְעַתִּיד לְבוֹא. זיינען די עַדְות פון אַ גְּרוּסָעָר יִדְישָׁעָר
פֿאָרְגָּאנְגָּעָנְהָיִיט אָון די האָפְעָנוֹנָג אַוְיפּ דָּעַר צָוּקָנָפּט. אַוְמְדָעָרְשִׁיטָעָר
טְרָאָגָן זיינ ער גַּלְוִיבָּן אָון האָבן כּוֹחַ אַוְיפּצָהָאָלָטָן דָּעַם בְּתוֹךְ אָונְטָעָר אַלְעָ
אַוְשָׁטָעָנְדָן. אָבער דָּאָס זיינען סְטָטָאַטְשָׁע גַּעַשְׁטָאָלָטָן, דִּינְגָּמִישׂ זיינען די
אַלְעָ אַנְדָּעָרָע, וְאָס זיינָעָר בְּאוּוּגְ-כָּוֹתָה אַין דָּעַר שְׁטָן. די עַרְשָׁטָע זיינען די
אַיְדָעָלְזִוְּרָט אָון בָּאוּוּרִיקָּן נִישְׁתְּ דָּאָס לְעַבְּן אָון די צְוּוִיתָע — "די וְעַלְטָ"
— אַיְזָן גַּעַשְׁלְדָעָרֶט אַוְמְבָרָהָמְנוֹתָדִיק רְעַלְיִיסְטִישׂ, מִיט אַ גְּתָיה צּוֹ גְּרָאַטְעָסָק,
אָון אַפְּיָלוּ עַוְּרָה-הָעָשָׁל רְאַטְעָוָעָט זִיךְ נִשְׁתְּ פָּוּן דָּעַם פֿאָרְנוּכְטָנְדִּיקָּן בִּיטָּול.
דָּאָס האָט דָּעַר מַחְבָּר די בָּאַצְּיוֹנָג צּו זִיךְ אַוְיְסָגְעַשְׁפְּרִיט אַוְיפּ זיינ דָּוָר,
די וְעַלְלָעָכָּע יִדְעָן, די וְאָס האָבן פֿאָרְלָאָרָן דָּעַם אַלְטָן גַּלְוִיבָּן אָון קִיּוֹן
נִיְיעָם נִשְׁתְּ גַּעַשְׁאָפָּן. טְרָאָגָן זִיךְ אַרְוֹם מִיטָּן צְוִיְּפָל אָון בְּלָאַנְדוּשָׁעָן אַוְיכָ
אַלְעָ וְוּגָן. אָבער ער האָט די צְוּוִיָּה שִׁיכְטָן נִשְׁתְּ גַּעַשְׁלְדָעָרֶט בְּלוּזָן אַין
שְׁוֹאָרִץ אָון וּוֹיסָס. וְיַי אַן עַכְתָּעָר מִיסְטָעָר האָט ער גַּעַגְעָבָן אַן אַלְיִיטִיק אָון
פִּילְפָּאָרְבִּיק בִּילְד פָּוּן אַ גַּאנְצָעָר עַפְאָכָע, די מַעֲנְטָשָׁן מִיטָּן זִיעָר סְבִּיבָה, מִיטָּן
זִיעָר שְׁפָרָאָך, מִיטָּן זִיעָר וּוֹאָר אָון חָלוּם. ער האָט גַּעַצְיִיכְנָט די דִּינְגָּטָע
נִיוֹאָנָן, גַּעַלְאָוָת הָעָרָן די שְׁוֹאָכָסָטָע טָעָנָעָר, אָון אַרוּסָגְעַבָּרָאָכָט דָּאָס סָאָמָע
פֿאָרְטָאַיְעָטָע אָון פֿאָרְשָׁעָמָטָע אַין דָּעַר נִשְׁמָה פָּוּן מַעֲנְטָשָׁן. ער האָט גַּעַלְיִיגָּט

אֵסְדָּשָׁתָן אֹוִיפָּן בַּיְלָד פָּוּן דָּעַר "טְרִיפָּהָנָעַר וּוּעַלְתַּ", אֲבָעַר טְרִיְּ דָּעַם אַמְּתָה
פָּוּן לְעַבָּן הָאַט עַר אָפִילְוּ דָּעַם צְדִיק אָוּן מָאַמְּגַי, רֵ' דָן קָאַצְעַנְּלָבָוִיגַן, גַּעַז
לְאַזְּט אֹוִיךְ אֵגַע אַרְיִינְפָּאָלָן אַיְן שְׂוֹאַקְיִיט אָוּן פָּאַרְבְּרָעַנְעָן זַיְבָּע כְּתִיבִים,
וּוּעַן מַעַן הָאַט דִּי יִידְן פָּאַרְטְּרִיבָן פָּוּן דָּעַר פָּרָאַגְּטְּ-לִינְגַּע בַּעַת דָּעַר עַרְשְׁתָּעַר
וּוּעַלְתַּ-מְלָחָמָה. אָוּן פָּוּן דָּעַר אַנְדָּעַרְעָר זַיְטַה, הָאַט עַר אָפִילְוּ בֵּי קָאֶפְּלָ מְשָׁרָתָה
אַרְיִסְגַּעְפָּוּנָעָן טִירְ-פָּאַרְוָאַרְצְלָטָעָן מִידְוִתְ-תָּבוֹתָה.

וּוּעַן עַוְרָה הַעַשְּׁלָגִיט אַרְיִין אֵין בִּיתְ-הַמְּדָרָשׁ וּוּ "עַס שְׁמַעְקָט מִיטָּ חַלְבָּ,
שְׁטוּבָּ, תְּעֻנִיתָן אָוּן נַחַץ יִשְׂרָאֵל", פָּאַלְטָ אִים אַיְין אֵגַעְדָּאָנָק: "דָּס אַיְן
מִיּוּי אַמְתָע הַיִם, אֲהַעַר וּוּלְאַיְךְ אַנְטְּלוּפָן, אָוּן סְעַט זַיְן כָּלְ הַקִּיצִין" ...
אֵגַע צְוִוִּיטָעָר הַעַלְדָה, פָּוּן בָּאַשְׁעוּוִיסָעָס לְעַצְמָתָן רָאַמְאָן דְּרִיקָט אַיְךְ
אוֹסָס דָעַם טִיפָן אָוּמְרוּ פָוּן דָעַם הַיִינְטִיקָן יִדְיִישָׁן מַעְנְטָשָׁן, וּוּלְכָעָר שְׁטִיטָט
פָּאַרְלָאָרָן אֹוִיפָן שִׁידְיוּוֹגָ פָוּן צִיְטָן אָוּן וּוּלְטָן, אָוּן קָאָן נִישְׁתָּעַגְעַפְּנִינָעָן
זַיְן דָרָךְ אַיְן לְעַבָּן. קָוְמָט עַר אֹוִיךְ צַו דָעַר וּלְכָבָעָר אַנְטְּשִׁידְוָנָגָן וּוּאָס עַוְרָה
הַעַשְּׁלָל, זַיְן גִּיסְטִיקָעָר קְרוּב: יִידְן דָאָרְפָן זַיְךְ אָוּמְקָעָרָן צָוּם גָּלוּבָן אָוּן
לְעַבָּנָס-שְׁטִיגְעָר פָוּן זַיְעָרָעָ עַלְטָעָרָן. זַיְךְ פָּאַרְלָאָרָן בָּאַרְד אָוּן פָּאָות אָוּן
טְרָאָגָן מִיטְ שְׁטָאָלָן, זַיְיָ דָאָס הָאַט גַּעַטָּאָן דָעַר עַלְטָעָרָעָר דָוָר, דָעַם חָותָם
וּוּאָס זָאָל זַיְ אָוִיסְטִילָן "ווּי זַעְלָנְעָר פָוּן גָּאָטָס רַעְגִּימְעָנָט" ...
אַיְינָעָ פָוּן דִי לְעַצְמָתָן סְצַעְנָעָס אַיְן בָּרָק אַיְן דָעַם זַיְן סִימְבָּאָלִישׁ.
דָעַר גַּעַרְאַכְעַנְעָר עַוְרָה הַעַשְּׁלָל נַעַמְתָה דָאָס חַנְכָּל צַו דִי לִיְפָן אָוּן טָוָס
אֵגַע: "וּוּאָס זַיְנָעָן זַיְ שְׁוֹלְדִיקָן, דִי נְבָיאָים? זַיְ הַאָבָן גַּעַמִּינָט גּוּטָן. זַיְ
הַאָבָן גַּעַמִּינָט צְדָקָן וּמְשִׁפְטָן".

עַס הַיִיסְטָה, אֵז אֹוִיךְ צַו הַיְילָן דִי לִיְדְנִיקָעָ וּוּעַלְתַּ אָוּן כְּשָׁרָן אַרְיָע
"טְרִיפָּהָנָעַ" בְּלָוְטָן נַעַמְתָה בָּאַשְׁעוּוֹס אַתְרוֹפָת אַיְן בִּתְ-תִּידְיָן שְׁטוּבָן פָוּן טָאָטָן.
דָעַר פָּאַרְבְּלָאַגְּזָשְׁעַטָּעָר זָוָן קָעָרָט זַיְךְ אָוּם צַו דָעַר הַיִם פָוּן זַיְנָעָן קִינְדָּעָרָיָן.
עַר שְׁעַפְטָ פָוּן דָאָרטָן, אַיְן נִישְׁתָּעַגְעַפְּנִינָעָן בְּלוּזָוּן דָעַם לוּטְעָרָן נְבָיאָישָׁן גִּיסְטָ
פָוּן אָנוֹיוּעָרְסָאַלְעָר גַּעַרְעַטְיִיקִיט אָוּן פָוּן לִיבְשָׁאָפָט צַו מַעְנְטָשָׁן, — דָעַם
יִדְיִישָׁ-עַטְיִישָׁן וּוּעַלְתַּ-בָּאָגָּעָם, — נָאָר עַר בָּאַשְׁטִיטָה אָוּן נַעַמְתָה אֹוִיךְ אָן, זַיְ
אֵן אִימְפְּרָאָטִיָּוָן פָוּן דָעַר צִיְטָה, דִי נְוִיטְוּעַנְדִּיקִיט פָוּן דִי אַלְטָעָ לְעַבָּנָס
פָּאַרְמָעָן אָוּן טְרָאַדְיִיצְיָאַגְּנָעָלָעָ רַעְקוּוּזִיטָן ...

יִצְחָק בָּאַשְׁעוּוֹס הָאַט מִיטָה זַעַלְטָעַנְעָם מוֹת אָוּן גְּרוּיָסָן טָאַלְעָנָט אֹוִיפָה
גַּעַדְעָקָט אֵסְדָּשָׁתָן וּוּנְדָן פָוּן אָונְדוּעָר לִיְדְנִיקָעָ וּוּעַלְתַּ אָוּן גַּעַגְעָבָן נִישְׁתָּעַגְעָבָן

שְׂרִיבָעֶר אָוּן וּוֹעֵךְ אַיְן לִיכְטְּ פֿוֹן פְּסִיכָּאָגָּלְיוֹן

א בילד פון א וויכטיקער עפֿאכַע אין יידישן לעבן, נאר ער האט אויך גע-
מאכט א קינסטלאֻרִישׁעַ רַאֲדִיאָגְּרָאָפַּיעַ פֿוֹן אוּיפֿגָּרְדוּדָעָרטָן גַּעֲמִים, וּוֹאָס האט
בָּאהָעָרֶשֶׁת דַּעַם פָּאָרְגָּאנְגָּעָנָּעָם דָּוָרָה, אָוּן וּוֹאָס אַיְן דָּוְרָכוּס אַקְטוּעָל אָוּן
כָּאָרָאָקָטָעָרִיסְטִישׁ אַוִיךְ פָּאָר אָוְנְדוּעָרָעַ צִיְּטָן.

ד. באַשְׁעוּווָיס, דער קִינְסְטָלָעָר פֿוֹן לִידְנְדִּיקָן אָוּן גַּעַשְׁטָרָאָפְּטָן מעַבָּן,
טַשָּׁן, וּוֹיִוְת אָוְנְדוֹן אַ וּוֹעַלְט, וּוֹאָס האט נִישְׁת קִין אַיְבָּרִיךְ שִׁינְגָּעַ צָוָה,
אָבָּעָר מַעַן דָּאָרָף זִי אַנְקוֹזָן, אָוּן דַּי קָנוֹסָט דָּאָרָף דַּאָס לעַבָּן גַּעַשְׁטָאָלְטִיקָן.
אַ וּוֹעַלְט לְעַבְּט הַיִּנְטָט אָן אַ זַּיְהָן, אָן אַ צִּילָּה, אָן אַ העַכְעָדָעָר פִּירְנְדִּיקָעָר אַיְדָעָן.
וְאָרְפָּט זִיךְ אַיְנָעָר צָוָן גְּלֹעְזָל, דער צְוִיְּיטָעָר צָו הַפְּקָרוֹת. דער דָּרִיטָעָר צָו
אוֹאָרֶטָן. אַט דַּי טַרָּאָגִיךְ פֿוֹן דָּעָר מַעַנְטָשְׁלַעַכָּעָר עַקְוִיסְטָעָנָץ, דָּעָר גַּעַרְאָגָּל
פָּאָר אַ תְּכִלִּת, פָּאָר אַ העַכְעָרָן זַיְהָן אַיְן לעַבָּן — אַיְן אַן עַכְטָעָר יִדְישָׁעָר
אָוּמְרוֹן.

אַט דָּעָר אָוּמְרוֹן, דָּעָר כָּאָס אָוּן דַּי לִיְדָן, הָאָבוֹן גַּעַפְוָנוּן אַ הוֹיכָן קִין-
סְטָלָעָרִישָׁן אוֹיסְדָּרוֹק אַיְן באַשְׁעוּווָיסָעָס שָׁאָפָּן.

יעקב דינעזאי

יעקב דינעזאן אין שפיגל פון זיין ליטערארישן שאפן

יעקב דינזעוזן, דער הויפט-פארשטיינער פון סענטימענטאלן ראמאן אין יידיש, ווערט באצ'יכנטן ווי אַ "מאמע" פון דער יידישער ליטערטור, כאטש קיינען האט עס נישט געמיינט אין פולן זיין פון ווארט, אונ דאך איין עפעס וויבעלעך-מאמיישעס געווען פארבארגן אין זיין פערזונלעכקייט. אַ צארטע מוטערלעכע באזאORGטקייט פאָרן יידישן גורל אונ פאָרן יידישן מענטשן, איז **כאָראקטעריסטייש** נישט נאָר פאָר זיין ליטענארישן סטיל, נאָר אוּיד פאָרנו נומח פון זיין טראגיון לעבען.

אין אינעם פון זינע פיל הונדרטער בריוו צו פרידן, וואס זיער גראס טער טיל איז געליבין נישט פארענטעלעכט, שרייבט דינזיאן, איז גאט האט אים געגעבן מער הארץ ווי מוח "און אומעטום און אלעמאַל איז דאס הארץ בי מיר פריער ווי מײַן שכָּל... מײַן אַידעאַלְיָום האט מיך בי אַ געוועִי סער שטופע פון אַסקעטִיזָם דערפֶֿרט, איז דורך דעם בין איך אַזוי עלנט און אלַּין איז מײַן לַעֲבֹן... איך בֵּין אַומְפָּרְהִירְאָט, האָב נישט און וויס נישט פון דער זעליקער צערטעלעכְּקִיט, וואס נאָר אָן אַיבָּרְגָּעְנְּבָּנְּעַ פרוי מאָן געבע...".

וועוד ערד זאגט, האט אים צורי קגעבראכט און דער וועלט און אים פארבונדן
מייט מענטשן.

די ביטערע דער פאָרָוָונָג פון לעבען, די שוערטע יאָרָן פון דער קינְדַה
הייט אַין אַ פרעמאָדער היִם, דער דורךפֿאֵל אַין דער ערשטעָר לְיבָע, האָבָן
זויין שכָּל אַנגָעָלָאָדָן מִיט פֿאָרָבְּטִיטְרָוָונָג אָוֹן זַיִן גַּעֲמִיט מְרָהִישׁוֹרָה.
הָאָט עֶר זַיִךְ אַינְגָעָשְׁלָאָסָן אַין דִּי דִ' אָמוֹת פון דער אַיגְעָנָדָר פֿערְזָעָנָן
לאַסְקִיטִיָּה, פֿאָרטָאָן שְׂטוּמָע טְרוּמִיעָן, אַין טְרוּיְעָרִיקָע מְחַשְּׁבָות. אַ מס-

ג. סאפאזשניציאו

תפק במעט, האט ער זיך באנוונט מיטן מינימאלסטן, געלעבט ווי און "אסקעט", כדי אנטומען וואס וויניקער צו מענטשן, צו דער ארוםיקער פרעמדער, ענגהארציקער וועלט.

די טענדענץ צו דערשטיקן אין זיך די נאטירלעכע פאַרלאָגען, צו צוויי מען די באַדערפֿענישן און קמאנדיק נישט דערלייבן זיך קיין "עלום-זהה", איזו נישט קיין אויסדרוק פון גבורה, פון צידקיות, פון שאָרוֹאַמְקִיט און קאלטן שכט. גראָד פאַרְקָעַרט, אָפֶט איזו הינטער דעם באַהאלטן אָן אַנְגָּס-טלעכער פֵּחַד פָּאָרָן לְעָבָן, אָן אַיבָּעָגָעָטְרִיבָּעָנָעָ מְוֹרָאָ פָּאָרָן "מַאֲרָגָן", אָ פְּרִיצְיִיטִיקָעָר ווַיְלָן זיך אַוִּיסְצָוָטָן פָּוּן אַלְעָ לְעָבָּנָס-פְּלִיכָּטָן. עַס מִינְטָן: פָּרְעָדוֹצִירָן די אַיְנָעָרְלָעָכָע אָן אַוִּיסְעָרְלָעָכָע באַדערפֿענִישן "בִּין אַ שְׁטוֹפָעָ פָּוּן אַסְקָעְטִיזָם", כדי וואס מער צו קעגען אַוִּיסְקָעְמָעָן מִיטָּ זיך אַלְיָיָן, אָן אָ קָאנְטָאָקָט מִיטָּן אַרְוּמִיקָן לְעָבָן אָן מִיטָּ די אַרְוּמִיקָעָ מענטshan.

אויף אָ ברְיוֹו, אָין ווּלְכָן דִּינְגָּזָן דָּרְצִילָט מִיטָּ אָ צְעָבָּרָאָן גַּעַמִּיט ווַיְגַּבְּהָים האָבָּן אַרְוִיסְגַּעַשְׁלָעָפָט מְלֻבָּשִׂים אָן פָּאַרְשִׁידְעָנָעָ חַפְּצִים פָּוּן זִין ווַיְנִינְגָּג, עַנְטָפָעָרָט אִים י. ל. פְּרָץ, ווּלְכָרָעָה האָט אָזְוִי טִיף גַּעֲקָאנְט אַרְיִינְ-קוּקָן אָין דָּעָרָ נְשָׁמָה פָּוּן מענטshan: "אַשְׁטִיקָל הַנָּהָה האָבָּא אַיךְ פָּוּן דָּעָרָ גַּנְבָּה... דָּו אַנְטְּלוֹיְפָטָ פָּוּן לְעָבָן, פָּוּן אַלְעָם, ווָאָס דָּעְנָעְרוֹיְרָט אָן רַוְּפָט אַרְוִיס טִידָּ פָּעָרָע גַּעַפְּילָה, האָט זיך דָּאָס לְעָבָן אַרְיִינְגָּרִיסָן צוֹ דִּיר אָין דָּעָרָ גַּעַשְׁטָאָלָטָ פָּוּן אָ גַּנְבָּה..." אָן ער פָּאַרְעָבְדִּיקָט דָּעָם בְּרְיוֹו מִיטָּ אָן עַצְּהָ טּוֹבָה, ווָאָס אָזְוִי כָּאַרְאָקְטָעָרִיסְטִישָׁ פָּאָרָ זִין מְעַנְעָרִישָׁר אָן אַפְּטִימִיסְטִישָׁר נְאָטוֹרָ: "זִין גַּעַזְוָנָט, מָאָךְ דִּיר נְיִיעָ אָן שִׁינְעָ קְלִיְּדָרָ, גַּיְיָ צָוָם לְעָבָן אָן וּוָאָרטָ נְשָׁטָ אָן דָּאָס לְעָבָן וְאָלְ דִּיר מְוֹן אַיְנָבָרָעָן די טִיר אָן אַפְּהָאָקָן די שְׁלָעָ סְעָרָ..."

אַבָּעָרָ קִין גַּוטָּע עַצְּהָ האָט אִים נְשָׁטָ גַּעַקְעָנָט הַעַלְפָן: ער האָט אַפְּשָׁר גַּעַדְאָרְפָּט האָבָּן אָ גּוֹטָן דָּקְטָעָר, אָן אִין יְעַנְעָרָ צִיטָט אִין גָּאָךְ די פְּסִיכָּלָאָרָ גַּיְעָ גַּעַוּעָן אִין די וּוּקְעָלָעָר, אִין יְעַקְבָּ דִּינְגָּזָן גַּעַגְּאָנָגָעָן צָוָם לְעָבָן אוּףָ זִין אָופָן. צוֹ אָ לְעָבָן נְשָׁטָ פָּאָרָ זִיךְ, נָאָרָ פָּאָרָ אַנְדָּרָעָ, אָן אוּףָ דָּעָם וּוְעָגָה האָט ער זיך גַּעַלְאָזָט בְּלִינְדָ פִּירָן דָּוָרָךְ די גַּעַפְּילָן פָּוּן זִין מְעַנְעָנָטָשָׁן-לִיבְנָדִיקָן האָרְצָן. ער האָט זיך אַוִּיסְגַּעַבָּוִיט אָ בְּרִיךְ פָּוּן אַפְּעָקָטָן אָן הַאַרְצִיקָעָ סְעָנָטִימָעָן, ווָאָס האָבָּן זִין צְעָבָּרָאָן וּוְעָזָן צְוָרִיקְגַּעַפְּרִיטָטָ צָוָם לְעָבָן אָן אִים פָּאַרְבּוֹנְדָן מִיטָּ פְּרִינְדְּשָׁאָפָט צוֹ מענטshan.

שריבער און ווועך אין ליכט פון פסיכאאנגליין

צוווי קעגנווצלעכע טענדענץן האבן געלעבט אין אים : א פארשטאנד, וואס האט זיך געשפייזט מיט זיין ביטערער דערפֿאָרונג פון דורךפֿאלן אין לעבן, פון איינזאַמְקִיט און עלנט, און אים געהאלטן דערוּוֹיטערט פון וועל-טישן טומל און אַהֲרֹן, וואס האט אין בעניאַשְׁאָפְט געפלאַטערט נאָך אַ פרײַנְדְּלָעָכְן מענטשלעכְן שמייכְל. האט ער פון איין זיט געתטרעבט צו «אנטלייפְן פון לעבן», ווי פרץ זאגט, און פון דער צוּוִיטער, האט ער ווי אַין אַ רַעֲטָנוּגְ-בָּרְעָת זיך געקלאמערט פֿאָרְצְּוּיְפֿלְט אַין מענטשן. אַין ער צו זיך גוּפָא געוּזָען אָמְבָּרְחָמְנוֹתְדִּיק שטראָנג, ווילְ סְאיַין אַים נִשְׁטָם לִבְנָה אַין שׂוּעָרְ-אָפְּגָעָשְׁפָּרָטְן פֿאָרְמָעָגְן. דאָס אַין דער «אִידְעָאַלְזָם», וועל-טַנְדָּלָה אַבְּצִירָת אַין אָוִיבְּ-דָעָרְמָאָנְטָן בְּרִיוּוֹ : אָבָּעָר נִשְׁטָם דָּעָר אַיְ-דָּעָלִיזָם האט אַים דָּעָרְפֿרִיט צוֹם אָסְקָעְטִיזָם» — ווי ער האט אָפְּשָׁר אַוְיָפְּ-דָּעָלִיזָם גַּעֲמִינָה אַון ווי עַס קָאָן אַוְיָךְ אָוִיבְּ-אַוְיָפְּיק אָוִיסְעָן — נִאָר דָּעָר אַיְ-רִיכְטִיק גַּעֲמִינָה אַון ווי עַס קָאָן אַוְיָךְ אָוִיבְּ-אַוְיָפְּיק אָוִיסְעָן — נִאָר דָּעָר אַיְ-דָּעָלִיזָם, דִּי הָרָצִיקע קָעָגָן שְׁנָאָה צוֹם מענטשן, אַון נִשְׁטָם דָּעָלָאָטָם, אַן דאָס קָעָגָן מִזְאָנְטָרָאָפִיעַ, קָעָגָן שְׁנָאָה צוֹם מענטshan, אַון נִשְׁטָם דָּעָלָאָטָם, אַן דאָס «אנטלייפְן פון דער וועלט» זָאָל אַים פֿירְן אָרְיבָּעָר דָּעָר גַּרְעָנָעַי, אוּפְּ יָעָנָעָר וַיְיָצָאָר שְׁכָל, אָדָעָר אוּפְּ יָעָנָעָר זִיט לעַבְנָן...».

די קעגנווצלעכע טענדענץן — די שְׁנָאָה צוֹם לעַבְנָן אַן די לִיבָּעָ צוֹם מעַבְנָה — וואס האבן אָרוּסְגָּעְקוֹוָאָלן פון דער טִיפְּעָנִישׁ פון זִין פֿסְיכִּישׁן וְעוֹזָן, זִינְעָן אַוְיָךְ גַּעֲקָומָעָן צוֹם פּוֹלִין אָוִיסְדוּךְ אַין דִּינְעָזָאָס קִינְסְטְּלָעְרִישׁן שְׁאָפֵן, זִין פֻעַּסְיִיםִזְמָם האט דָעָגָעָנְרִירָט צוֹ אַ טִּיףְ-סְקָעְטִישׁן, פֻעַּסְיִיםִזְמָם טִישָׁן, וּוּלְטָ-בָּגָעָם, צוֹ אַן אָוִיסְגָּאָנְסְלָאָזָן קוֹק אַוְיָפְּן לעַבְנָן. די גַּעֲגָטְיוּעָ טִיפְּן אַון זִינְעָר וְעוֹרָק, וּוּלְכָעָ זִינְקָעָן אַין זִינְדָּה, אַין גַּעֲמִינִיקִיט אַון אַפְּיָלוֹ אַין בְּלוֹטִיקע פֿאָרְבָּרְעָכְנָס, גַּיְעָן אָרוּסִים, ווי עַלְ-פִּי נֶסֶת, אַלְעָ גַּאנְצָ אַון אַמְּ-בָּאַשְׁטָרָאָפְט. נִשְׁטָם עַס מַאְטָרָעָת זִי דָעָר גַּעֲוִיסָן, נִשְׁטָם עַס באָוּרְמְוִיקָט זִי דָעָס גַּעֲזָעָץ. לוּיט אֹזָא וּוּלְטָ-קָאַנְצָעְפְּצִיעָ קָוָמָט אָוּס אַן דָּאָס שְׁלָעָכְטָס זִיגְט

ג. סאָפֶזְשַׁנִּיקָאוֹ

אויף דער וועלט. דאָקעגן די פֿאָזִיטְיוּעַ הָעַלְדָּן, די מיט וועלכע עס אִידעַנְדַּתְּפִיכְזִרְטַּן זיך דער מְחַבֵּר, אָוּן וועלכע ער לאָזֶט קָעְמָפָן פָּאָר דִּינְעַן אִידְעַאלְן, די אלע פָּאָלַן האָפָעָנוֹנְגָּסְלָאָן אָונְטָעַר דער שְׂוּעָרָעַר לְאָסְטַ פָּוּן זַיִעַר בִּיטְעָרָן גּוֹרְלָ... .

אָוּן דָּאָך אִין אַט די טְרוּיְעַרְיךָ וועלט-אַנְשָׁוִינְגַּן דּוֹרְכְּגָּלוּוֹיכְּטָן מיט אָ טְפִּין הַוּמָנִיסְטִישָׁן גִּיסְט, אָוּן די לִירִישָׁע הַאֲרַצִּיקִיָּת פָּוּן זַיִעַנְדָּפָרְסָאַנְאַזְשָׁן דּוּרְוָאַרְעָמָט די נְשָׁמָה אָוּן באַשִּׁיצָּת דֻּעַם לִיְעַנְעַר קָעְגָּן טְרָאָגִישָׁן סָוּף, וּאָסַעַט אָוּיס צָו זַיִן אָזְזִי אַמְּגָּלוּבְּלִיעָר אָוּן אַומְּבָּאַרְעָכְטִיקָּט.

איַן זַיִן גַּאֲלָעָרְיעַ טְפִּין זַיִעַנְדָּפָרְאָן אַזְּעַלְכָּעַ לִיבָּעַ אָוּן לִיכְטִיקָּעַ גַּעַ- שְׁטָאַלְטָן, וּאָסַט פָּאָרְטִּיבִּן אָסְד שְׁאַטְנוֹס פָּוּן גַּעֲמִיט, לִיטְעַרְעַן אָוּיס די שְׂוּעַ- רָע אַטְמָאָסְפָּעָד, דּוּרְהַיְּיבָּן די שְׁטִימָגָּן, אָוּן דּוּרְוָעָקָן אָגְפִּיל פָּוּן צְוָרוּיָּה אָוּן גּוֹלִיבָּן אִין מְעַנְטָשָׁן.

דִּינְזָאָגָּס לִיטְעַרְעַרְישָׁע טְעַטְּקִיָּת נְעַמְּט אָרוּם אָ פָּעָרְיָאָד פָּוּן שְׂוּעָרָן אִיְ- בּוּרְגָּאנְגָּן צְוִיָּשָׁן צְוִיִּ הַיִּסְטָאָרִישָׁע תְּקוֹפָות. די אַוְיְגָעְוָאָכְטָעַ כּוֹחוֹת אִין יִדְשָׁן לְעַבָּה, צָוּם סָוּף פָּוּן פָּאָרְגָּאָנְגָּעָנָעָם יָאָרְהַוְנְדָעָרטָן, הַאָבָּן אַנְגָּהָוִיבָּן שְׁטָעַלְן די עַרְשָׁטָעַ טְרִיטָּא אַוְיָפָן וּוּעָגָּ צָו אָגְיָעָר נְאַצְּיָאָנָאָלָעָר אָוּן סָאָצִיאָלָעָר וּוּרְקָלָעָכְקִיָּט. אָבָּעָר עַס זַיִעַנְדָּפָרְאָן גְּעוּוֹן שְׁטָאָרָק פָּאָרְוָאָרְצָלָט די רַעַשְׁטָ- לְעַד פָּוּן מִיטְלָאָלָטָעָר, פָּוּן פָּאָנָטִים, אָוּן נָאָדָטָן דִּי אַוְיָסְיָיכָטָן אוּפָ- אָ בּעַסְעָרָעָר צּוּקָּנוֹפָט. בִּי אַזְּעַלְכָּעַ חְבִּילִיְּדָה אִין בָּאָרְקָטָעָרִיסְטִישָׁ אֶזְאָ אַוְמָאָנְטָשָׁלָאָסְנִיקִיָּט אָוּן סָקָעְפְּטִיצִיּוֹם אִין בָּאָוּסְטוֹזִין פָּוּן יִדְשָׁן מְעַנְטָשָׁן. יַעֲקֹב דִּינְזָאָגָּס אִין גּוּבָּוּרְן גּוּוֹוָּרְן אִין אָ פָּאָרְמָעְגָּלְכָּעָרָר אָוּן יְחֹסְדִּיקָּרָר מְשִׁפְחָה, וּוּלְכָעָ אִין אָבָּעָר בִּיסְלָעְכוּוֹיָן אַרְאָפָּרָפָן פָּוּן אַיְדָרָ מְעַמְּדָה. צָו צְוּעָלָפָ- יָאָר שְׁטָאָרָבָט אִים דָּעַר פָּאָטָעָר אָוּן עַס נְעַמְּט אִים צָו זַיִךְ אָ קָרְבָּ אִין אָ וּוּיְטָעָר שְׁטָאָטָט. אֶזְאָ כְּסָדְדִּיקָּרָר בָּאָרְגִּיְּאָרְאָפָּרָפָן, וּאָסַעַט אָזְזִיְּ טְרָאָגִישָׁ פָּאָלְגָּנְדִּיקָּט, אָוּן צָוּם סָוּף דָּאָס וּוּעָרָן אָ יְתָום בִּי אָ פָּרָעָמָן טְשָׁשָׁ, הָאָט גַּעֲמוֹת אַיְבָּרָלָאָן אָ שְׂוּעָרָן חֹותָם אַוְיָפָן גַּעֲמִיט פָּוּן דֻּעַם פִּילְבָּאָרָן יִנְגָּל.

קִינְדָּעָר פָּאָרְמָאָגָּן נָאָד נִשְׁתָּה קִין אַוְיְגָעְרִיפָּטָן פָּאָרְשָׁטָאָנְדָן, וּאָסַעַט זָאָלָ וּיְ הַעֲלָפָן "אַסְיְמִילְרָן" — פָּאָרְשָׁטִיָּן, אָפְשָׁאָצָן אָוּן שְׁלָוָם מַאֲכָן מִיטָּ אָ שְׂוּעָרָעָר אַיְבָּרְלָעְבוֹנָגָּן. אָוּן די צְרָה וּאָסַעַט מַעַן פָּאָרְשָׁטִיָּת נִשְׁתָּה אִין שְׁרָעְקָלָעָן. בְּרִיעַכְתָּ זַיִךְ אִין דָּעַר בָּאָדוֹן, אוּפָה וּוּלְכָן עַס שְׁטִיצָת זַיִךְ זַיִעַר זַיִעַרְקִיָּט אָוּן זַעְלָבְּסָטְגָּלוּבָּן, אָוּן זַיִךְ דּוּעָגָנִירָן אָפָט אוּפָה אָוּסָאָמְגָלִיק מִיטָּ

שריבער אוון ווועך איז ליכט פון פסיבאָנגאלוי

און אומקלארן געפַיל פון פַּחַד, פון אַנְגֶּסְט, ווֹאָס הִילְט אַיִּין דֵּי נְשָׁמָה אַיִּין אֲשָׁטָן אוּפַן גָּאנְצָן לְעַבָּן.

אֲ קִינְד, ווֹאָס ווּרְט אַוְיפְּגַעַה אַדְעוּוּת אַיִּין אֲ דַעֲרְדִּיְקְנִיקָּעָר אַטְּ מַאֲסְפָּעָר, ווּעַט זַיִּן מַעַר טְרוּיְמָעָרִיש, בָּאַשְׁיִידָן אַזְּן צְרוּרִיקְגַּעַה אַלְטָן אַיִּין זַיִּן בָּאַצְּיוֹנָג צֹו מַעֲנְטָשָׂן. עַס ווּעַט נִישְׁט זַיִּן אַזְּיִי אַוְונְטְּרָעְנְמָעָרִיש, זַעֲלְבָּסְטָר שְׁטוּנְדִּיק אַזְּן האַפְּעָרְדִּיק, וַיְיַעַר, ווֹאָס אַיִּין אֲזֵּן דֵּי קִינְגְּדִּעְרִיְּאָרָן גַּעֲוָעָן אַרְוָמְגַעְרְינְגָּלָט מִיט אֲ גִּלְּקְלַעְכָּר וַיְכֻרְקִיט אַזְּן לִיבְשָׁאָפְּט פון זַיְנָעָן עַל-טָעָרָן.

שַׁוְּזַן וַיְיַע אַפְּרִיוֹאָצָּטָעָר לְעַרְעָר אַזְּן אֲ רִיכְכָּר אַרְיסְטָאָקְרָאָטִישָׁעָר מַשְׁיָּהָה, פָּאָרְלִיבָּט עַר זַיִּן אַזְּן זַיְנָעָר אֲ תְּלִמְדִיה. נַחְמָן מִיְזָיל זַגְטָן, אַזְּן «די לְבָע אַזְּן אַפְּגַעַה אַקְטָם גַּעַוְאָרָן אַזְּן סָאמָע אַנְהִיבָּפָן אַיר פּוֹגָאנְדְּעָרְבָּלִי. דֵּי עַלְטָעָרָן פָּוּן מִידָּל האַבָּן קָאַטְּעָגָאָרִיש זַיִּן אַפְּגַעַזָּאָט אַיְנָגִיאַן אוּפַן שִׁידָּוָן, האַט דִּיגְעָזָן זַיִּן צְרוּרִיקְגַּעַצְּיוֹגָן פָּוּן אַקְטִיוֹן פּוֹרְזְעָנְלָעָכָן לְעַבָּן, אַזְּן דָּעַרְשְׁטִיקָט אַזְּן זַיִּן אַלְעָ פָּאָרְלָאָנְגָּעָן אַזְּן בָּאָגָּעָרָן». («פְּרַץ אַזְּן זַיִּן דָּוָר שְׁרִיְּבָעָר»).

מעגְלָעָד אֲבָעָר אַזְּן דָּעָר כְּרָאָנְגָּאָלָגִישָׁעָר סָדָר פָּוּן דָּעָם דָּאוּיָקָן פְּרָאָצָּעָס אַזְּן גַּעַוְוָעָן גָּאָר אַזְּן אַנְדְּעָרָעָר; אַזְּן נִישְׁט צּוֹלִיב דָּעָר דָּוְרְכְּגַעַפְּלָעְנָעָר לְיַבָּע האַט עַר אַזְּן זַיִּן דָּעַרְשְׁטִיקָט אַלְעָ «פָּאָרְלָאָנְגָּעָן אַזְּן בָּאָגָּעָרָן», נָאָר גָּאָר פָּאָרָדָקָעָט; וּוְיַיְל עַר האַט גַּעַחְאָט דָּעַרְשְׁטִיקָט אַזְּן זַיִּן אַלְעָ פָּאָרְלָאָנְגָּעָן אַזְּן בָּאָגָּעָרָן נָאָר אַזְּן דָּעָר יְוָגָּנָט, האַט עַר אַוְיסְגָּעְקָלִיבָּן, אַדְעָר אַוְיסְגָּעְטָרָאָכָּט, אַזְּאָ אַוְמְגַלְעָכָע לְיַבָּע, אַזְּאָ אַוְמְדָעְגְּרִיְּכְּבָאָרָן זַיְוָוג, ווֹאָס זַאְל גַּעַבָּן דָּעָם אַוְיסְרִיָּה, אַזְּעַס ווְאַלְט גַּעַקְאָגָט זַיִּן אַזְּשִׁידָּוָן, נָאָר דֵּי עַלְטָעָרָן האַבָּן נִשְׁטָדָעָן... מִיט אַנְדְּעָרָעָר וּוּרְטָעָרָעָר: וּוְיַיְל עַר אַזְּן גַּעַוְוָעָן אַזְּוִי דָּעַרְשָׁלָאָגָן, האַט עַר נִשְׁטָגְעָקָעָמְפָט פָּאָר זַיִּן לְיַבָּע, אַזְּן האַט זַיִּן גָּאָר מָוָרָא גַּעַהָאָט צֹו פָּאָרוּירְקָלָעָכָן אַזְּן לְעַבָּן.

דָּעָר עַנְיִן האַט אֲ בָּאָוְנְדָעָר בָּאָדִיְּטוֹנָגָן נִשְׁטָנָאָר פָּאָר דָּעָר כְּאָרָקְטָעָד רִיסְטִיק פָּוּן מַחְבָּרָס פּוֹרְזְעָנְלָעְכְּקִיָּיט, נָאָר אוּיך אַזְּן גַּעַנְזִיעָס פָּוּן דֵּי אַינְעָרָיָה לְעַכְעַב בָּאָוְעָגְ-כְּוֹחוֹת, ווֹאָס האַבָּן בָּאָוְוִיקְט זַיִּן טָעַמְאָטִיק אַזְּן גַּעַקְוּמָעָן צָוָם אַוְיסְדָּרָוק אַזְּן זַיִּן לִיטְעָרְאָרִישָׁעָר שָׁאָפָּנוֹג. עַס זַיְנָעָן פָּאָרָאָן לְרוֹבָן אַגְּנָאָלָגְיִישָׁעָד דָּעַרְשִׁיְּנוֹגָעָן אַזְּן דָּעָר וּוּלְטָרָד לִיטְעָרְאָטָור. מִיר וּוּלְן דָּעַרְמָאָנָעָן בְּלוּיוֹ דָעָם פָּאָל פָּוּן אַמְּיָעָל (אַנְרִי פֿרְעָדָעָן).

רייך), אַ דִּיכְכְּטָעֵר אָוֹן עַסְיִיסְטָמָאַן דַּעֲרֵר שְׁוֹוִיְיךָ (1821—1881). זַיִן פַּעֲרוּזָנָה לְעַכְקִיְישָׁת אָוֹן זַיִן שָׁאָפָן הָאָט וְזַיִן נִשְׁתָּמָע אַוְיסְגָּעְצִיכְנָט מִיטָּקִיָּן בָּאוֹנוֹדָעָר אַרְגִּינְגָּלִיטָעָט אָוֹן טָאָלָאנְטָה, אָוֹן זַיִן גָּאָמָעָן וּוְאלָטָ שְׂוִין זַיִן כְּבָעָר גָּעוּוֹעָן פָּאָרָה גָּעָסָן אִין אָנוֹנוֹדָעָרָעָ צִיְּטָן. הָאָט עָרָ אַבְּעָר אִין פָּאָרְלוּיָּף פָּוָן זַיִן גָּאָנָץ בָּאָ וּוּסְטוּזִינִיקָה לְעַבְּנָן גַּעֲפִירְט אַ טָּאָגְבָּוָךְ, וּוָאָס אִין פָּאָרְעָפָעָנְטָלָעָט גָּעוּוֹאָרָן שְׂוִין גָּאָזָד זַיִן טָוִיט. דָּאָס בּוֹךְ הָאָט גַּעֲמָאָכָט אַ רְוּשָׁמָאַן דַּעֲרֵר וּוּעָלָט, אִיזָּוּ אַיְבָּעָרָה גָּעָזָעָט גָּעוּוֹאָרָן אִין פִּילְ שְׁפָרָאָכָן אָוֹן אַוְיסְגָּעָהָאָלָטָן אַוְמְצִיאְלִיקָה אַוְיסְ-גָּאָבָּעָס. אַ גָּאָנָצָע בִּיבְּלָאָטָעָק אִין וּוּעָגָן דֻּעָם בּוֹךְ אַנְגָּעָשְׁרִיבָן גָּעוּוֹאָרָה, אָוֹן גָּאָרָה הַיְּנָמָט וּוּעָרָט דָּאָס בּוֹךְ זַיִעָר אַפְּטָט דָּעָרָמָאָנָט אָוֹן קָאָמָעָנְטָרָט.

אַמְּיָעָל הָאָט אַנְגָּעָטָרָוִיט דֻּעָם טָאָגְבָּוָךְ זַיִעָנָ אַינְטִימְסְטָע אַיְבָּעָרָלְעָבָּוָנִי גָּעָנָ אָוֹן פָּאָרְבָּאָגְנְסָטָע שְׁפָרָוּגָעָן. אַ שְׁוֹאָכְמָוְטִיקָעָר פָּוָן דַּעֲרֵר נְאָטוֹר אָוֹן אַ בּוֹשְׁתְּפָנִים אִין בָּאָצְיוֹנָג מִיטָּמָעָנְטָשָׁן, אָוֹן בָּאָנוֹנוֹדָעָרָס מִיטָּפְרָוּעָן, הָאָט עָרָ אַוְיפָּגְעָבָּוּנְדָן זַיִעָנָ גַּעֲפִילָן פָּאָרָן טָאָגְבָּוָךְ אָוֹן, בָּאַפְּרִיְּטָ פָּוָן דִּי פָּעָנְטָעָס, הָאָט עָרָ מִיטָּ אַ זָּעַלְטָעָנְעָר אַפְּנָהָאָרְצִיקִיט אָוֹן אַוְיפָּרִיכְטִיקִיט דָּעָרְצִילִיט זַיִעָנָ פָּאָרְבָּאָגְנְגָעָן צְוַיִּיפָּלָעָן אָוֹן לִידָן.

דָּעָרְצִוְּגָן אִין עָרָ גָּעוּוֹן וּוּדִינְגָּזָן אִין אַ שְׁטָרָעָנָג רַעֲלִיגִיעּוּזָר הַיִּים, אִין דַּעֲרֵר שְׁטָاطָטָטָ פָּוָן דֻּעָם רַעֲלִיגִיעּוֹן פָּאָנְאָטִיקָעָר אָוֹן רַעֲפָרָמָאָטָאָר, זְשָׁאָן קָלְלוֹן, — זְשָׁעָנוּוֹעָ — אִין אָן עַפְאָכָע וּוָאָס אִין גָּעוּוֹנָן אַגְּנָעָזָאָפָט מִיטָּפָאַ נְאָטִישָׁן פּוֹרִיטָאָנוֹם, הָאָט מְעָן אִין אַיִּם אַיְגָנְגָעָלָאָנְצָט, שְׁרִיבָּט עָרָ אַרְיָין אִין זַיִן טָאָגְבָּוָךְ: «אַ פָּאָלָשָׁן בָּאָגְרִיףָ פָּוָן סְעָקְסָוָלִיטָעָט, אָזָן סְאִיּוֹן זַיִנְדִּיקָסְקָרְוּפָלָן, אָוֹן בָּאָגְרִיפָן פָּוָן צְנִיעָוֹת אָוֹן מְאָרָאָל, הָאָב אִיךְ קָרְעַנְקָלָעָךְ אִיךְ בָּעָרְגָּעָטָרִיבָן, אָוֹן צָוָם סּוֹפָה אָבָּא אִיךְ וַיַּדְעַגְפִּינִיקָט אַ לְעָבָן וּוּי אַמְּנָאָאָר, אָנְשָׁטָאָט צָוָ לְעָבָן וּוּי אַמְּאָן, וַיַּאַמְּעַנְטָשָׁ... אִיךְ בֵּין אָנָ דַּעֲרֵר יְגָנָט אַוְיסְ-גָּעָפָאָרָן אַ הָאָלָבָע וּוּעָלָט אָוֹן צְרוּקָגָעָקָוּמָעָן אַחֲיָים אַוְמְשָׁוְלִידָק וַיַּיְ אַ-קִּינְד... וּוָאָס הָאָט מִידָּ אַפְּגָעָהָאָלָטָן? דִּי חְרָפָה? דִּי מְוָרָא? ... אִיךְ וּוּיִסְטָ אַלְיָן נִשְׁתָּחָ.

דַּעֲרֵר פָּאָטָעָר זַיִעָר אִין גָּעוּוֹנָן אַ שְׁטָרָעָנָגְרָ אַפְּגָעָטִיקָעָר אָוֹן אַ פָּעָ-דָּאָנָט, בַּיִּי וּוּעָלָבָן יַעֲדָע זַאָךְ הָאָט גַּעֲמוֹנָת זַיִן אוּפְּנָ אָרָט אָוֹן צָוָ דַּעֲרֵר צִיְּטָ. אַ גִּיסְטִיק בָּאָגְרָעָנְעָצְמָעָר מְעָנְטָשָׁ, וַיַּדְעַגְפִּטְעָר טִילְ פָּעָדָאָנָט, אִיזָּוּ בַּיִּי אַיִּם הַיְּנָטָעָר אַ מְאָסָקָעָ פָּוָן כְּלוּמְרָשְׁטָעָר פְּרוּמִיקִיט אָוֹן פִּינְקְטָלְעָכִיקִיט,

שריבער און וועrk אין ליכט פון פסיכאָנגאלין

געוווען באַהאלטן אַ נשמה פון קנהה אָון שנהה צו מענטשנ, אָון אַמייעל דער מאָנט אִים מיט וויטיק אָון פֿאָרְבּֿטֿעָרְוָנְג. דָאָקעָגָן דִּי מּוֹטָעָר אִיז גַּעַז ווען אַ מּוֹטָעָר פון גוֹטְסֿקִיט אָון אַיְדִּילְקִיט.

מענטשנ וואָס זוכָן אַין דער פרוי דִּי אַיְדִּעָלָע גַּעַשְׁטָאָלָט פון דער מָוֶר טער, וועלְזָן זיך אַזְוֵי לִיכְטָ קִין זַיוֹּג נִישְׁתְּ צַוְּפָאָן. אָון אַמייעל האָט, ווי עס שיינט, גַּעֲוָוָכָט אַ פֿרוּי, וואָס זָאָל אַנְטַשְׁפְּרָעָעָן דֻּעָם אַיְדִּעָלָע פון דער מּוֹטָעָר אָון ער אִיז גַּעַבְּלִיבָן «פֿאָרְטָעָס». אִיז זִין טַאָגְבּוֹד גַּעַוּאָרָן אַ דָּאָקוּמָעָנָט פון אַין אַינְטִים מַעַנְשְׁטָלָעָד לְעַבָּן, אַ פֿעְנְצְּטָעָר אָין דער אַינְעָרְלָעְבָּר וּוּלְט, אָין דִּי פֿאָרְבּֿאָרְגְּנוּסְטָע וּוּנְקְעָלָעָד פון הָאָרְצָן, אָין וּוּלְכָעָ מַעַן האָט בֵּין אִים גַּאַר מָוָאָ גַּעַהָאָט אַרְיִינְצּוּקָוָן.

אַ בִּיאָגְרָאָפּ אָון מִיטְצִיטְלָעָד פון אַמייעָלָן, האָט אַזְוֵי כָּאַרְאָקְטָעְרִיזְרָט דֻּעָם מַחְבָּר פון טַאָגְבּוֹד: «ער האָט אוּסְגַּעְזָעָן צו זִין אַ מעַנְשָׁנָה אַ שְׂוָאָכּ» מּוֹטָעָר, אַ צְוִירִקְגַּעְהָאַלְטָעְנָעָר, אַ גַּוְטָעָר אָין כָּאַרְאָקְטָעָר, אָן אַיְדִּעָלָעָר. ער האָט שְׁטָאָרָק לִיב גַּעַהָאָט קִינְדָּעָר אָון פֿלְעָגָט זיך אָפְטָ שְׁפִילְן מִיט זִין. גַּעַוּועָן זִיְּעָר אוּפְּמַעְרְקָזָם אָון הָעָפְּלָעָד אָין בָּאַצְּזִינְגָּה מִיט מעַנְשָׁנָה אָון אַרְנְמָלָעָר אָין דער דָּעְרָפְּילָוָגָן זִין עַל פֿילְכְּטָן... מִיט פֿרְוַיְעָן האָט ער גַּעַז פִּירְט לִיבָּעָס פָּלָאָטְבִּישָׁן בֵּין לְעַכְּעָרְלְעַכְּקִיטִּים...»

דאָס טַאָגְבּוֹד פון אַמייעָלָן גַּעַהָאָט אַ בִּרְיִיטָן אַפְּקָלָאנָג אָון אַ בָּאַדְיִיטְנְדִּיקָע ווּירְקָוָג אָין דער וּוּלְט. עס האָט גַּעַהָאַלְפָן אַוְיְפְּקָלְעָדוֹן אַ גָּאנְצָן קָאַמְפְּלִיעָקָס פֿרְאַבְּלָעְמָעָן, וועגן וּוּלְכָעָ מַעַן האָט אָין יְעַנְעָר צִיטָט גַּעַהָאַלְטָעְנָעָר פָּאָר אַ זְיַבְּד צו טְרָאָכָּטָן אָון זיך גַּעַשְׁעָמָט צו רִידְן. די, וואָס האָבָן גַּעַקְעָמָפְּט פָּאָר אַ נִּיעִים פֿרְיִיעָן גִּיסְטָ אָין דִּי זִיטָן, אָין דער דָּעְרָצִינְגָּה אָון אַין גָּאנְצָן לְעַבָּן, ווי זְשָׁאוּן וּשְׁאָקָרְוּסָא, פָּעַסְטָאָלָאָצִי אָון פִּילְ אַנְדְּרָעָהָבָן גַּעַפְּנוּנָעָ אַ סָּר אַגְּרָעְגָּנְגָּעָן אָון אַינְסְפּֿרְאָצִיעָ אָין דֻּעָם דָּאָזְקָן מְעַרְקוּוּרִידִּקָּן בּוֹך.

בָּעַלְ-מְחַשְׁבָּות זָאָגָט, אָוּזְעָבָן, אָוּזְעָבָן אַיְזָעְוָעָן אַ בָּעַלְ-דָּרְךְ-אָרְץ אָון אַ גְּרוּסְעָר עָבוּוֹ, מִיט פֿאָרְטָאָכָּטָע אָוּגָּן, ווּיְכָן טָאָן אָין דער שְׁטִימָעָ אָון שְׁטִילְן גָּאנְגָּה». אַ שְׁטִילָעָר, אַ בָּאַשְׁיְידָעָנָעָר, אַ צְוִירִקְגַּעְהָאַלְטָעְנָעָר... אַזְוָלָה כָּעָר וּוּאָגָט אָפְטָ נִישְׁטָט צו נְעַמְעָן דָּאָס וּוּאָס אִים קוּמָט פון לְעַבָּן, ער וּוּאָרָט מַעַן זָאָל עַס אִים אַוְנְטָעְרָטְרָאָגָן אוּרָף אַ טְּעַלְעָרָל. אָון דִּי וּוּלְט אִיז גַּאֲרְנִישָׁט אַזְוָי אַיְדִּל אָון גּוֹט. אִיז זִין עַרְשְׁתָּעָ לִיבָּעָ גַּעַוּועָן אַזְוָי דִּי לְעַצְּטָע. דָוְרָכִי גַּעַפְּאָלָן אִיז מָאָל, — אַין דער רְעַאלִיטָעָט אַדְעָר אָין זִין אַיְגְּעָנָעָר פֿאָרָה

שטעלונגא, — האט ער שוין נישט געהאט דעם מוט זיך צו שטעלן פאר א נייעם נסיען. עס האט זיך אים אויסגעלאזן דער גלויבן אין זיך, ער האט רע-
זיגנירט פון וויטערדייקן קאמפ — "האט זיך צוריינגעזיגן פון אקטינוון
פערזונלעבן לעבן" און האט זיין "אומגאלקלעבע ליבע" אריינרגנטראגן
אויף זינע לייטער אידישע הנעלן.

די „אקטיוויטעט“, וועלכע ער האט נישט געקענט אנטווקילען אין דער ווירלקיט. האט ער אונטערגענומען אוון פאַרוּירקלעכט אין דער ליטען דראָטור, אוון האט זיין פערזונעלעכע טראָגֶדיַע פֿאַרוֹאנְדֶלֶט אין אַ וועלט-דראָם. אין אלע זיינע רַאֲמָנָעָן, מיטן אויסנָאָם פֿוֹן „יאַסְעַלְעַע“, שפֿילִין זיך אָפֶן אָזְעַלְעַע טראָגיַע, אוון אָפְטַמָּאָל אוּיך שְׁטוּמָע לִיבָּעַ, ווֹאָס ווּרְוֵן ווי יוֹנְגָע פְּלָאנְצָן אָונְטְּרָגְעַה אָקָט אין סָאמָע ווּאָרְצָל. עַס טַרְעַפְט אָוּיך, אוֹ עַס קּוּמָעָן-אוֹם די יונְגָע הַעַלְדָּן. טַילְמָאָל זַיְנָעָן עַס די עַלְטָרָן, ווֹאָס שְׁטָעָרָן די שִׁידּוּכִים אוֹן אוֹן אָנְדָעָרָע פָּאָלָן, אוֹן עַס דָּעָר פָּאָנָאָטִיזָם, עַגְּגָאִים אוֹן דְּרָשָׁוּת פֿוֹן די אַרְמִיקָע בְּעַנְטָשָׁן.

אין זין ערשות ראמאן, ועל כן עד האט אונגעשריבן אין עלטער פון צואנציק יאָר, "בעווען אבות", ווערט געשילדערט די טראגעדייע פון אַ יונגע מײַידל, ועלכען ווערט געטריבן צום טויט אַיבער דער עקשנות פון אַירע עלטער, וואָס האָבן נישט געוואָלט אַריינגעמען אין דער משפה אָן "אַפִּיְּקוֹרֶס", וועלבן זיינער טאָכטער האט זיך אויסגעקליבן. דער ראמאן אין געַ פֿסְלַט געווֹאָרָן דורך דער צענוזר אָון אַיז בֵּין הַיִּנְטָן אַין בּוֹכְפָּאָרָעָם נישט דערשיגען. אַין צוֹיִיטָן ראמאן "דער שׂוֹאָרְצָעָר יָנוּגְעַרְמָאָנְטָשָׁק", ווערט דער שידוך געשטערט דורך אַשְׁטִיפְּרוֹדָעָר, ועלכען שטעלט זיך נישט אָפְּפָאָר קִיּוֹן שָׁוֹם פָּאָרְבָּרָעָן, כדי צוֹ בְּלִיבָּן מִיט אַ רִיכָּן יְרוּשָׁה פָּאָרְמָעָן. דער הוֹוּפְּתַּחְעַלְדָּ פָּוּן רָאָמָן, אַ צָּעַרְטָעָר אָון תְּמִימּוֹתְדִּיקָּעָר יִשְׁבָּה־בָּחוֹר, גִּיטָּ אֲרוֹזִיס נָאָך אַ מסִירָה פָּוּן תְּפִיסָּה אָון דָּעַרוֹוִיסָּט זִיךְ, אָן זִין כְּלה ווערט, קעָגָן אִיד ווילָן, פָּאָרְשְׁלִיעָרָט צוֹ אַ צוֹיִיטָן. טוֹט עַר גַּאֲרַנִּישָׁט צוֹ שְׁטָעָרָן דָּעַם שִׁידּוֹן. נָאָר באַשְׁלִיסְטָן וַיַּד צוֹ נְעַמְּצָן דָּס לְעַבְּזָן...

גלויבין אין די איגענע קראפדן, פול מיט פחד אין געמיט, אומבא האלפון.
אין קאמף פארן לעבן.

אין א וויטעדיקן ראמאן "אבן נגף אדער א שטײַן אין וועגן", איז

שריבער אוון ווועرك אין ליכט פון פסיכאאנגליין

ווײַדער פֿאָרָאַן אָן אָומְגָלִיקְלָעֶכְעַ לִיבָּעַ. אַ חַסִּידִישׁ פֿאָמִילִיעַ ווַיֵּלְ צֹם שִׁירַ
דוֹךְ נִישְׁתַּחַת דָּעֵרְלָאָזְן אָזֶן, ווֹעֵן דָּעַר בְּחוֹר פֿאָרָט אָוּעָק שְׂטוּדִירָן, מַאֲכַט מַעַן
דָּאָס מַיְידַל חַתּוֹנָה מִיטַּ אַ צּוֹוִיטַן. אַבְּעָר זַי שְׂטָאָרְבַּטְ פֿוֹן בְּעַנְקַשְׁאָפַט אָזֶן
פֿאָרְצְזְוַיְיפְּלָוְנָגָן אָן עַנְלָעֶכְעַר סְוַשְׁעַט אִיזַּ אַוִּיךְ אַינְן רַאְמַאן "הַעֲרָשְׁעָלָעַ".
אָן אַרְעַמְּעַר יְשִׁיבַּה-בְּחוֹר פֿוֹן דָּעַר פֿרְעָמַד, דַּי רַיְיכְסְּטַע מַיְידַל פֿוֹן שְׁטָעַטְלָן.
אָן אַידְילִיעַ. דָּעַר מַשְׁפָּחָה אִיזַּ אַבְּעָר דָּעַר זַיְוֹג נִישְׁט גַּעֲפָעַלְן. רַוִּימְטַ מַעַן
אַיְין אַ סּוֹד אַיְינְעַר פֿוֹן אַ "קְנֻעְפְּלָעַן", אַזְ דָּעַר יוֹנָגַ האָטַ נִישְׁט קִין פָּסַסְ
פֿאָרָט. גִּיטַ מַעַן אִים אַ גָּעַם ווַיַּ אַ רְוחַ זַעַם מַלְמַד אָזֶן מַעַן שִׁיקְטַ אִים אַוְעָק
מִיטַן עַטְאָפַט פֿוֹן ווְאַנְעַן עַר אַיְן גַּעֲקוּמָעַן...
...מִיטַן עַטְאָפַט פֿוֹן ווְאַנְעַן עַר אַיְן גַּעֲקוּמָעַן...

דִּינְעָזָנס קִינְסְּטָלְעָרִישׁ טַעַמְאָטִיק ווּוְעָרְטַ רַעְדוֹצִירַט צַו אַיְין פֿאָרָט
צּוֹוִיפְּלָטָן גַּעֲשָׁרִי: דַּי עַלְפְּנָעַן זַיְנָעַן שְׂוֹלְדִּיק אָזֶן דַעַם אָמְגָלִיק! ... אָרוֹם
דָּעַר דָּזְוִיקָעַר טַעַמְעַ דָּרְיִיט זַיְקַ דִּינְעָזָנס פָּאַנְטָאָזְיַע ווַיַּ אַ פָּלְאָטְעָרְלָ אָרוֹם
אַ לִיכְטַ-פְּלָעַק, אָזֶן חַזְרַת זַי אַבְּעָר בַּיַּי דַי פֿאָרְשִׁידְנְסְטַע סִיטְיוֹאַצְיַעַס. אַ
טַעַנָּה, ווֹאָס ווּוְעָרְטַ מִיטַּ אַזְיַי פַּיל לִיְדְנָשָׁאָפַט אָזֶן עַקְשָׁנוֹת אַבְּעָרְגָּהָזָרָט,
סְטַעַרְעָטָאַפְּיַישַׁ, ווַיַּ אַ קְרָעַכְיַי, ווַיַּ אַ וּוּיְגָעַשְׁרִי, דָּעֵרְלָאָזְטַ דַי הַגָּהָה, אָזֶן דָּעַר
מַחְבָּרַ האָטַ גַּעֲוָאָלַט אַבְּעָרְשָׁרִיעַן זַיַּן אַיְגַּן גַּעֲוָוִיסַן, ווֹאָס האָטַ ווַיַּ אַ
וּוֹאָרָם גַּעַטְאָטְשָׁעַט מִיטַן גַּעַדְאָנָק: דַו בִּיסְטַ אַלְיַיַּן שְׂוֹלְדִּיק! דַו בִּיסְטַ שְׁוֹלְ
דִּיק! ...

נַאֲרַ דַי שְׁטִים פֿוֹן גַּעֲוָוִיסַן, פֿוֹן זַעְלְבְּסְטַ-בָּאַשְׁוֹלְדִּיקָנוֹג קָאַן אַ לְעַבְנַ
לְאָנָגַ מַאְטָעָרָן אַ מַעְנְטָשָׁן מִיטַּ אַיְין גַּעַדְאָנָק אָזֶן דַעַם זַעְלָבַן שְׂרוּף בּוּיְעָרָן
אָזֶן בּוּיְעָרָן דָּאָס גַּאנְצָעַ לְעַבָּן. סַיְאַיַּן אַן אַוְוַטְעָרְבָּאָוּסְטוּזְיַינְקָעַר פְּרַאֲצָעַס
פֿוֹן אַ שְׁטוֹמָעַן אַוְיסְטָעַנָּהָן זַיַּן מִיטַּ אַיְגָעָנָעַם גַּעֲוָוִיסַן, ווֹאָס מַאְטָעָרַט ווַיַּ אַ
זַלְדְּנָעַ פְּלִיגַג, ווֹאָס פְּאַרְפָּאַלְגַטַמִּיט בִּיטְעָרְטָן מוֹסְרַ. פְּאַרְטִּיְירִיקַט זַיַּדְ דָּעַר
"אַיְקַ" מִיטַּ אַ לִיְדְנָשָׁאָפְטָלְעַבָּן דְּרָאָנָג צַו טְרָאָנְסְפָּעָרִירָן דַי שְׁוֹלְדַ פֿוֹן זַיַּדְ
אוּרַפְּ אַנְדָּרָעַ, פֿוֹן אַיְנָעוּזִינִיק אַיְפַּן דְּרוּוִיסַן: שְׂוֹלְדִּיק זַיְנָעַן דַי גַּעַלְטָרָעָן! ...
דַי בָּאָוּסְטוּזְיַינְקָעַ כּוֹנוֹה פֿוֹן מַחְבָּרַ אַיְ גַּעֲוָוָעַן צַו פֿאָרָאָרְטִיְילָן דַי אַוְמַ-
טָאַלְעָרָאָנָ, צַו לְעַרְנוּן שְׂיִינַע זַיַּן, צַו דָּעְרוּעָקַן גַּוטַע גַּעַפְיִילַן, אָזֶן אַיַּן דַעַם
אַיְזַ דָּעַר גַּרוּסְעַר סָאַצְיָאלְעַר ווּוְעָרַט פֿוֹן זַיַּן ווּוְעָרַק. אַבְּעָר אַוְיסְטַעַר דַי אַוְיסַ-
גַּעַשְׁפָּרָאַכְּבָעָנָע אָזֶן קְלָאָרָעַ מַאְטִיוֹזַ, קְוּמַט אַוִּיךְ צֹם אַוְיסְדָּרוּק אַיַּן זַיַּן
שָׁאָפַן דָּעַר אַוְמְקָלָאַרָּעַר בְּאַגְּעָר עַפְעָס זַיַּקְ גַּופָּא צַו אַבְּעָרְצִיְינָגַן, אַיְנָרִידָן,
בְּאַפְּרִיעַן פֿוֹן צּוֹוִיפְּלָעַן! ...

יעקב דיבזען האט אין די פריסטע יארן אַרְוִיסְגָּעוּווִין אַ נִיְּגָוֶג צו
שריבבן. האט ער די איינגעבעירענע פֿעַיקִיט צו געבן אין אויסטרוק אין
ווארט פֿאָר זַיְנַע גַּעֲפִילָן פֿאָרוֹאַנְדָּלֶט אין אַ וּוּנְדְּרָבָּאָרֶן שְׂוִיזְמִיטָּל קַעַגְּן
דעָר אַיְנְגָעַגְסָעַנְדָּר אַנְגָּסְטַ-שְׁטִימָוָג. אַוְיף די שְׁטוּמָעָ פֿאָרוּוֹרֶפָּן פֿוֹן זַיְן
גַּעַוִּיסְן: "בִּיסְטָן עַלְגָּת אָן אַיְנוֹזָם... הָאָט זַיְקָ אַפְּגַּעַפְּיִינִיקָּט אַ גַּאנְצָ
לְעֵבָן..." האט ער גַּעַנְטְּפָעָרֶט מִיטָּן זַיְנַע שְׁאַפְּוֹגָגָעָן וּוּלְכָעָן זָאגָן: שְׁוּלְדִּיק
איּוֹ דיּ סְבִּיבָה, דיּ קוֹלְטוֹרְלָאַזְיִקִיט, דַעַר פָּאַנְאָטִים, דיּ גַּעַזְוּלְשָׁאַפְּטָלְעָכָע
אַרְדְּעָנוֹגָן...

דעָר מַעַנְטָשׁ זַוְכָּט צוּ פֿאָרְלִיכְטָעָרָן זַיְן שְׁוּלְדִּגְעָפִיל פֿאָר דיּ דּוֹרְכְּפָּאָלִין
אין לְעֵבָן. אַוְיף נִישְׁטָן צוּ פֿאָלָן אַונְטָעָר דַעַר לְאָסְטָן פֿוֹן זַעְלְבָּסְטַ-בְּאַשְׁוּלְדִּי
קוֹנְגָן, וּוּאָס קָאָן פֿיְנָן צוּ מְרָהַ-שְׁתוֹרָה, עַנְטְּפָעָרֶט דַעַר "אַיְךְ" אַוְיפָּן מְוֹסָר
פֿוֹן גַּעַוִּיסְן מִיטָּן אַרְוִיסְטָעָלָן זַיְנַע מַעְגָּלָעָכָע אָן אַומְמָעָלָעָכָע שְׁוֹתָפִים
צָום "פֿאָרְבָּרָעָכָן". ער פֿירְט זַיְ אַרְוִיסְ אַוְיף דַעַר בִּינָעָ אָן דִּירְגִּיגְרֶט דיּ שְׁפִילָן,
אָן אַפְּטָן אִיזָּעָס אַפְּלִילָן הוּאַיְקָן קִינְסְטְּלָעְרִישָׁן וּוּנְרָטָן, וּוּאָס פֿאָרְקָעְרָפָעָרֶט
דָּעַס אָמָתָן פֿוֹן לְעֵבָן.

דעָר אַיְגָעָרְלָעָכָעָר דִּיאָלָאָג מִיטָּן אַיְגָעָנָם גַּעַוִּיסְן. אִיזָּעָס אָן עֲדוֹת, אוּס
הָאָבָן זַיְקָ נַאֲדָ נִישְׁטָן אַוְיסְגָּעָשָׁעָפָט דיּ פֿאָרְטִּידִיקְוָנָגָס-מִיטָּלָעָן פֿוֹן דַעַר
פֿעַרְזָעְנְלָעְכָּקִיטָן; אָן בָּאָטָש דַעַר קָאמָף דְּעַרְדְּרִיקָט אַפְּטָמָאָל דָּאָס גַּעַמִּיטָן
קָרְבָּן, פֿאָרְהָיִיט ער אַבָּעָרָן אַגִּיסְטִיקָן צְוֹאַמְעַנְבָּרוֹר, וּוּאָס קָוָמָט וּוּעָן אִיזָּעָס
צָד זַיְגָט אַוְיפָּן חַשְׁבָּוּן פֿוֹן אַנְדָּעָרָן.

וּוּעָן דָּאָס גַּעַוִּיסְן שְׁלִיסְט אָוִיסְ דיּ פֿאָרְטִּידִיקְוָנָגָס-מִיטָּלָעָן פֿוֹן "אַיְךְ"
אִין דַעַר מַעַנְטָשׁ גַּעַמְט אַוְיף זַיְקָ דיּ גַּאנְצָעָן שְׁוּלְדִּי אַלְעָ דּוֹרְכְּפָּאָלִין
לְעֵבָן, פֿאָלָט ער אַרְיִין אִין אָן אַוְיסְגָּאַגְּסָלָאָועָרָר מְרָהַ-שְׁחוֹרָה אָן פֿאָרְקָעָרָט,
וּוּעָן דָּאָס גַּעַוִּיסְן וּוּנְרָט לִקְוּוֹדִירָט, אָן דַעַר מַעַנְטָשׁ וּוּאָרְפָּט דיּ שְׁוּלְדִּי
זַיְנָע דּוֹרְכְּפָּאָלִין אַוְיף אַנְדָּעָרָן, אַנְשְׁתִּיטִי דִּי מִיאַנְטְּרָאָפִיעָן, דיּ גַּרְעַנְצְּלָאָזָע
שְׁנָאָה צוּ מַעַנְטָשָׁן, דַעַר אַוְמְצָטוּרִי צָום לְעֵבָן, דיּ פֿאָרְפָּאַלְגָּוָנָגָס-מִאָנִיָּעָ.

אַט דַעַר אַיְנְרָלְעָכָעָר קָאָמָף הָאָט גַּעַשְׁאָפָן דיּ עַגְעַרְגִּיעָן, דיּ גַּיִיטִיטִיקָע
טֻעַמְפָעָאָטָור, וּוּאָס הָאָט אַנְגָּעָצָוּבָן אָן גַּעַשְׁפִּיּוֹת דִּינְגָּזָן לִיטְעַרְאִישָׁן
שְׁפָפָן. דָּאָס אִיזָּעָס דַעַר שְׁטוּרָעָם-זַוִּינְטָן, וּוּאָס הָאָט גַּעַטְרִיבָּן זַיְנַע לִיְּ-
טֻעַרְאִישָׁע זְעַגְּלָעָן. הָאָט ער גַּעַשְׁרִיבָן מִיטָּן הָאָרֶץ, מִיטָּן אַיְגָעָנָם בְּלָוָט,
מִיטָּן גַּאנְצָן לִיְּבָ-אָן לְעֵבָן. פֿאָר אִים אִיזָּעָס נִישְׁטָן גַּעַוּעָן קִין לִיטְעַרְאִטָּר,

שריבער און וועرك אין ליכט פון פסיכאָנְגָלִין

נאָר אָן ענֵין פון אַיגענעָם ווועָן. דערפֿאָר האָט ער פֿאָר די "שלעכטּוּ" העלָדָן נישט קִין טֶראָפּן רְחוּמִים, זַי זַיְנָעַן שלעכט בֵּין מַארְךָ פָּוּן די בִּיִּדְן גַּעֲרָה, אָן פֿאָר די "נוֹטוּעַ" אָיז ער גְּרִיטַת דָּאַס לעַבְּן אַפְּגָעָבָן, אָן אָזְּוִי האָבָּן אַיז זַיְן צִיטַת אָוִיךְ אַוְּפִּינְגָּנוּמָּעַן די וּוּעָרָק זַיְנָעַ פִּילְ צָעְנְדְּלִיקָעָר טַוִּזְגָּטָעָר לַיְעַנְנָה. יַיְהַאֲבָּן גַּעֲצָרָגָטְ קַעְגַּן די הַאַרְצָלָאוּעָ אָן שְׁטָאָרָקָעָ, אָן פֿאָרָה גַּסְּסָן הַיְסָע טֶרְעָרָן אַוְּפָן גּוֹרָל פָּוּן די גַּעֲפִּינְגְּקָטָעָ אָן שְׂוֹאָכָעָ. דָּאַס אָיז דָּעָר גְּרוּיסְעָר פֿאָרְדִּינְסְטָ פָּוּן יַעֲקָב דִּינְעָזָאנָעָן פֿאָר דָּעָר יַדְיִשְׁעָר לַיְטָעָרָאָטָור אָן פֿאָרָן יַדְיִשְׁן לעַבְּן.

שְׁלוּם עַלְיכֶם פְּלָעַגְטַּ זָאגְן, אָז "דִּינְעָזָאן וּוַיְנָט וּוַיְ אַבְּעַרְעָזָעָ" אָן פֿרְץ פְּלָעַגְטַּ אִים רָופְּן "פֿעַסִּימִיסְטָ". אַבְּעָר דָּאַס "גַּעְווֹין" פֿאָר דָּעָר וּוּלְעָט — דִּינְעָזָאנָס לַיְטָעָרָאָישׁ שָׁאָפְּן — האָט אִים גַּעְהַלְפָן אַוְּסְצָולָאָדָן אַ סָּדָן פֿאָרְבִּיטְעָרוֹנָגְ פָּוּן הַאָרָצָן. די לַיְטָעָרָאָטָור האָט אַוְּדוֹדָאִין קִין פּוֹלְעָר מַאס נִישְׁטָּ קְאַמְפּוּנְסִירָט פֿאָר דָּעָם "עַלְגַּט אָן אַלְיִין זַיְן" אַוְּפָהָר דָּעָר וּוּלְעָט, אַבְּעָר האָט גַּעֲגַּבָּן די בַּאֲפְרִידִיקָוָגָ, וּוָאָסְ האָט גַּעֲמָכָט דַּעֲרָטְרַעְגְּלַעְכָּעָר די אַיְנוֹזָמְקִיטָ אָן לִיְדָן.

דָּעָר אַיְדָעָאָל פָּוּן דָּעָר הַשְּׁכָלָה : אַוְּפְּקָלְעָרוֹנָגְ, בִּילְדוֹנָגְ, דַּעְרַצְיָוָגְ, דָּאַס אַלְחַ זַוְאָס קָעַן אַרְוּמְגַעְנוּמוּן וּוּרְעַן מִיטְן טֶעֱרָמִין לַיְטָעָרָאָטָור, אָיז בַּיְ דִּינְעָזָעָן גַּעְוֹאָרָן אַ קּוֹלְטָ, וּוּלְכָן ער האָט גַּעְדִּינְטָ מִיטְן גַּאנְצָן הַאָרָצָן. ער האָט נִישְׁטָּ נַאֲרָ אַלְיִין גַּעֲשָׁאָפְּן לַיְטָעָרָאָטָר, נַאֲרָ ער האָט זַיְן גַּאנְצָיָה בַּאֲוּסְטוּזִינְקָ אָן זַעְלְבָשְׁטַעְנְדִּיקָ לַעֲבָן אַרוֹסְגַּעַהָאָלְפָן אָן מִיטְגָּעָרְבָּעָטָן, אָז אוֹיךְ אַנְדָעָרָעָ זַאֲלָן זַיְדָ בַּאֲטִילְילִיקָן אָיז דָעָר הַלְּיִלְקָעָר צִירָה. אָן זַיְן סְטִימָוָל אָן בַּיְטְיוֹאָגְ אָיז גַּעְוֹזָן אַ גַּאנְצָן בַּאֲדִינְטַנְדִּיקָעָר. אָן דָעָם זַיְן אַיְלָ ער יַאֲגַעְוָן וּוַיְ אַמְאָמָעָ פֿאָר דָעָר יַדְיִשְׁעָר לַיְטָעָרָאָטָר, וּוּלְכָעָר האָט טְרִיא גַּעְוֹזָבָט אַיְבָעָרָן יַוְגָּנָן גַּפְשָׁל מִיטְן אַסְדָּ לַיְבָשָׁאָפְּטָ אָן אַיְבָעָרָגְבָּנְקִיטָ.

דִּינְעָזָאן — אַ שְׁטִילָעָר, אַ צְנוּיּוֹתְדִּיקָעָר, אַ שְׁעֻמְעוֹדְדִּיקָעָר, וּוַיְ אָן אַרוֹסְגַּעַשְׁלָאָגְעָנָעָר פָּוּן דָּרְדָּהְמָלָךְ, אָיז גַּעְגָּנָגָעָן מִיטְן זַיְן שְׁמַאלְינְקָעָר זַיְיָ טִיקָּעָר סְטְעוֹשָׁקָעָ אָיז לעַבְּן, ער פֿאָרְדִּיסְטָ נִישְׁטָּ דִּי אַוְיָגָן צַוְּהָוִיךְ, פֿאָרָה לִירְטָ נִישְׁטָּ דָעָם בְּלִיקָן אַוְּמַעְנְדָלְעָכְבָּקִיטָ. בַּי אִים אַיְזָעָר טְרִיטָ גַּעְמָאָסָטָן, יַעֲדָעָס וּוּאָרט גַּעְצִילָטָ. דִּינְעָזָאן האָט פְּאַרְמָאָגָט אַסְדָּ פְּרִאָקְטִיָּשָׁן חֹוָשָׁן, אַ זָּכָלְעָכָר אָן אַוְּסְגָּעָרְכָנְטָעָר, אָן אַפְּגָהָתִיטָר אָן שְׁפָאַרְעָוָדְקָעָר, דָעָנָקָט ער נִישְׁטָּ מִיטְן קִין אַבְּסְטְּרָאָקָטָעָ קָאַטְּעָגְאָרִיעָסָ, נַאֲרָ מִיטְמָשָׁוֹתָן

דייקע טערמיגען. ער בענעם בעסער און אידיע איר קאנקרעטער פאַרוּוַיְקָלְעָכָגָנָג. ער איז געווען אַ חֲסִיד אַין זִין פְּסִיכִישׂן וּוֹעֵזָן, אַין זִין כָּאֶרֶקְטָעָר. ער האט געדאָרט הַאָבָן אַ רְבִּינָג אַ� אַידְעָאָלָן טָאָטוֹן. דערפָּאָר האט ער מיט אַזָּא מִסְּרָתָה-נְפָשְׁדִּיקָעָר לִיבְשָׁאָפָּט זִיךְ אַיבְּרָעָגְעָבָן סְמָאָזָן, לענסקיין, דערגָּאָךְ אַנדְעָרָע שְׂרִיבָעָרָס אַן צָוָם סּוֹף, אַין פָּאָלְיוֹחָ פָּוֹן לְאָנוּגָעָדָרִי צְעַנְדְּלִיק יָאָר, אַגְּגָה-הַאָלָטָן אַ זְעַלְטָן טְרִיעָע פְּרִינְדְּשָׁאָפָּט מִיטָּי. ל. פְּרָצָן. זִין אַיְגָן קָאָלָט אַן אַיְנָזָם לְעַבְנָה האט פָּאָר אַים קִין צְוִיזְוְגִּיקָּרָאָפָּט נִישְׁטָג גַּהְהָאָט. האט ער נִישְׁטָג גַּעַקְאָנָט זִיךְ בָּאוּוּגָן אַין זִין אַיְגָעָנָעָר אַרְבִּיטָעָז אַן האט גַּעַמּוֹת הַאָבָן אַ גְּרָעָסְעָרָן שְׂטָעָרָן, וּוֹאָס זָאָל אַים מִיטְרִיסָן, וּוֹאָס זָאָל אַים גַּעַבְנָה לְעַבְנָס-זְוִילְגָּן. וּוֹעֵן סְמָאָלְעָנָסָקִי אַיְזָן פְּלוֹצָעָם אַרְוִיסְגָּעָטְרָאָטָן מִיטָּי אַ פְּאָרוּוֹרָף פְּאָרוּוֹסָס ער שְׂרִיבָת אַיְזָן יִדְּישָׂ, האט עַס אַים אַזְּוִי דּוּרָאָשָׂן, אַזְּ ער אַיְזָן עַטְלְעָכָע יָאָר גַּעַוְועָן פְּאָרְבִּיטָעָרָט אַן פְּאָרְשָׁוּמוֹת. ער האט זִיךְ גַּעַפְּיָלָט וּוּי אַ קִּינְד, וּוּלְכָן דִּי עַלְטָעָרָן הַאָבָן פְּאָרְלָאָזָן. ער אַיְזָן גַּעַיְזָעָן צָוָם זִיךְ וּוֹעֵן ער האט גַּעַפְּוּנָעָן אַ נִּיעָם אַפְּעָקְטִיוֹן אַנְשָׁפָּאָר, אַ נִּיעָם רְבִּין.

דִּינְגָּזָאן אַיְזָן גַּעַוְועָן אַן אַסְקָּעְטִישׁעָ נְאָטוֹר מִיט אַוִּיסְגָּעָשְׁפָּרָאָכְן מָאֹזָאָזָן כִּיסְטִישׁעָ טְעַנְדְּעָנָצָה, וּוֹאָס האט זִיךְ שְׁוִין אַיְגָעָלְעָבָט אַן שְׁלוֹם גַּעַמְאָכָט מִיטָּי אַיְגָעָנָעָלְיִידָן, אַן וּוֹאָס האט זִיךְ קִין פְּאָרְגָּעָנָגָן נִישְׁטָדְרָאָבָט. אַבָּעָר אַיְזָן הַאָרָצָן טְלִיעָת אַ פּוֹנָק פָּוֹן מְעַנְטָשְׁנְיָלְבָעָן אַן ער גַּעַנִּיסְטָס פָּוֹן אַלְעָגָט גִּיסְטִיקָעָ פְּרִידָי אַוְרִיָּה אַ רְעַפְּלָקְטִיוֹן אַוְפָּוּ, וּוּי אַן אַפְּשָׁפְּגָלָוָג פָּוֹן דּוּרָ פְּרִידָי אַיְזָן דִּי פְּעַרְזָאָנָעָן, מִיטָּי וּוּלְכָעָ ער האט זִיךְ אַיְדָעָנְטִיפִּיצְרָט, וּוּלְכָעָ ער האט אַרְיִינְגָּנוּמָעָן אַיְזָן הַאָרָצָן.

אַיְזָן אַ בְּרִיוֹן צָוָם אַ פְּרִידָי שְׂרִיבָתָ ער, אַזְּ ער האט אַרְוִיסְגָּעָגָעָבָן בִּיכְעָר אַן זָאָמְלָשְׁרִיפָּטָן פָּאָר אַנְדָּעָרָע אַן זִיְנָעָ אַיְגָעָנָעָוָר וּוּרְקָעָ לְאָטוֹט ער לִיגָּן נִישְׁטָגְעָדְרוֹקָט. «אַיְךְ פְּאָרְשָׁטִי אַלְיָוָן נִישְׁטָפְּאָרוֹזָאָ אַזְּוִי», גִּיטָּ ער צָוָם. זִיךְ אַלְיָוָן האט ער נִישְׁטָפְּאָרוֹזָאָ דָעַם פְּאָרְגָּעָנָגָן. זִין פְּעַרְזָעְלָעְכָּקִיטָה האט נִישְׁטָגְעָאָט דִּי גַּעַהְעָרִיקָעָ חַשְׁבָּוֹת אַיְזָן זִיְנָעָ אַיְגָעָנָעָ אַוְיָגָן. פָּאָר אַגְּדָעָרָע אַיְזָן ער גְּרִיטָט גַּעַוְועָן זִיךְ מְקָרִיב צָוָם זִיךְ, פָּאָר זִיךְ — נִישְׁטָמָ. אַיְן דָעַם שְׁטָעָנְדִּיקָן וַיְתָרְצָצָוּ צְוִישָׁן אַיְדָי אַן סְוּפְּעָרִיאִיךְ, האט אַיְן דָעַם פָּאָל זִיךְ גַּעַשְׁטָאָרָקָט דּוּרָ שְׁטָרָעְגָּעָר יִדְּישָׂרָאֵל גַּעַוְוִיסָן. ער האט אַים באַשְׁטָרָאָפָט : «בִּיסְטָגְעָתָן זִיךְ ?» אַן ער האט «דְּעַרְשְׁטִיקָט אַיְזָן זִיךְ אַלְעָגָטָן זִיךְ אַגְּלָעָן ..

שריבער און וועריך אין ליכט פון פסיקאאנגליין

אבער דאס הארץ זייןס איז געווונן אַ ווונדרבראָרער אַינְסְטְּרוּמוּנְטַן, אַ גאט געבענטשטע בְּלִי, אַין וועלכער עַס האָט נִישְׁתְּ גַּעֲזִוְּתַּה דַּעַר אַיִּיגְעַנְעַר "אֵיך", נַאֲרַ אַ פְּרֻעְמַד וּוֹעֵז, וּוּלְכָן עַר האָט פָּאָרָהִימִישְׁטַן, פָּאָרָאִינְגֶּט, אַרְיִינְגְּעַנְמַעַן אַין אַיִּיגְעַנְעַם בְּלוֹט, זִיךְ גַּעֲפְּרִיטִיט מִיט זִינְעַן פְּרִידְן, גַּעֲלִיטַן זִינְעַן לִידְן...

עס זִינְעַן גַּעֲוֹעַן יָאָרֶן, זִינְעַן דִּינְגְּזַעְן פְּלָעַגְטַּן נִישְׁתְּ גַּעֲמַעַן קִין פַּעֲדַעַר אַין האָנט, פְּלָעַגְטַּן אַים פְּרִיךְ מִיט פָּאָרְדְּרוֹס פָּאָרְוָאָרְפַּן: "אֵיך פָּאָרְשְׁטַי נִישְׁתְּ, וַיְיַזְוֵי קָאנְסְטוֹ אַזְוֵי לְאַנְגַּג שְׂרִיבְּעַרְישַׁ שְׁטוּמַעַן". אַבער אַז דַּעַר "טָאַטַּע" האָט צָוֵוי שִׁין שְׂרִיבְּעַרְישַׁ גַּעֲרַעַדְטַן, אַין דַּי "מַאֲמַעַקְיַינְד" שָׂוִין גַּעֲוֹעַן קִינְסְטָלְעַרְישַׁ גַּעֲזַעְטִיקְטַן. אַיִּידְעַר פְּרִיךְ פְּלָעַגְטַּן שִׁיקְוֹן אַ מאָמָר אַין דַּרְוקְן, פְּלָעַגְטַּן עַר אַים גַּעֲבַן דִּינְגְּזַעְן אַין דִּינְגְּזַעְן פְּלָעַגְטַּן לִיעַנְעַן אַין פָּן אַלְעַז "...מִמְּשָׁ אַנְקוּוּעַלְן" זַאֲגַט יַי. טְרוֹנוֹק.

דַּיְר מַוקְדוֹנִי בַּאֲמַעַרְקַט, אַו "די פְּרִינְדְּשַׁאַפְּטַן פְּרִיצְ-דִּינְגְּזַעְן אַין גַּעֲוֹעַן נִישְׁתְּ קִין גַּעֲזַעְטַן, וַיְיַלְכֵד סְאַיְן גַּעֲוֹעַן אַ פְּרִינְדְּשַׁאַפְּטַן פָּן צְוֵויִי בִּישְׁטַ-גְּלִיכְכַּע מַעֲנַטְשַׁן, וּוָאַס האָט דַּעֲגַעַנְעַרְיתַן אַין אַ נִּישְׁתְּ-גַּאֲטְרִיקִיַּת מַצְדַּד דִּינְגְּזַעְן". דאס זִינְעַן אַבער גַּעֲוֹעַן, צְוֵויִי נִישְׁתְּ גַּלְיִיכְעַמְעַטְשַׁן", וּוָאַס האָבָן זִיךְ וּוּנְדַעְרַלְעַן דַּרְגָּאנְצַן. פְּרִיךְ אַין גַּעֲוֹעַן דַּעַר הַיְּפָךְ פָּן דִּינְגְּזַעְן: אַ וַיְיַזְוֵי, אַ טְרוֹיְמָעַר, אַ פְּרָאַקְטִישְׁן חֹשֶׁפֶר דַּי טְרוֹיְוַיְאַלְיַטְעַטַּן פָּן לְעַבְנַן; אַן עַכְתָּעַר בַּאֲהָעַם אַין בָּאַצְיָוָגַן צַוְּנַעַן וּוָאַס האָט גַּעֲוֹעַן נַאֲרַד דאס אַלְגָּעָמִינְעַ, דאס אַמְּמַעְרְסְטַן כַּאֲרָקְטַעְרִיסְטִישְׁעַ, דאס מַעֲטָפִיזִישְׁעַ... דִּינְגְּזַעְן האָט גַּעֲפִירַט פְּרַצְעַס פִּינְאַנְצִיעַלְעַ גַּעֲשַׁעַפְטַן. אוּפְּךְ דַּעַם גַּעֲבִיט אַין דַּעַר זְשַׁעַנְיִי גַּעֲוֹעַן אַוְמַבָּהָאַלְעַן.

אַין מַאל האָט דִּינְגְּזַעְן פָּאָרְלָאוֹן דַּי שְׁטָאַט אוּפְּךְ עַטְלַעְכַּע מַאֲנַאְטַן, שְׂרִיבְּט אַים פְּרִיךְ אַזְוֵאָ ברְיוֹולַ, וּוָאַס כַּאֲרָקְטַעְרִיזְרַט אוַיְסְגַּעְצִיכְבַּנְטַן דַּי פְּרִינְדְּשַׁאַפְּט אַין אַיְיךְ דַּעַם וּוּנְדַעְרַלְעַן סְטִילַן פָּן מַחְבָּר, וּוָאַס סִינְטְּעַטְיִידַן, וַיְיַזְוֵי אַין אַ מַּאֲטָעַמְאַטְיִישְׁרַט פָּאָרְמּוֹלָעַ, דַּעַם טִיפְסְטַן זַיְן פָּן וּוּרְטַן אַין זַאֲכַן: "דוֹ אַן מִיר בִּיסְט אַ נְוֵלֶן, שְׂרִיבְּטַן פְּרִיךְ, אַיְיךְ אַן דִּיר — אַ מיַה... נָסַן: קוּם גַּיְכָעַר וּוּטַן דַּעַם וּוּרְנוֹן עַפְעַס אַצְּלַן"...

בָּאַוְנְדַעַרְסַן כַּאֲרָקְטַעְרִיזְרַט אַבער דַּי צְוֵויִי פְּרִינְדַּן דַּעַר דַּאְוִיקְעַר פְּאַקְט: אַין אַ שְׁמוּעַס מִיט אַ פָּאָרְלַעְגַּעַר, וּוּלְכָרַע האָט גַּעֲוֹאַלְטַן פְּרַצְעַס

ג. סאפאזונשניךאו

שטענדיקע מיטארבעט אין זיין אויסגאבע, ציט זיך צוריק פרץ און זאגט
שטיל דינעוזאנען:

— נו, יאנקל, איצט פאראקוף מיך!...

און יאנקל האט «פאראקופט» פרצעס מיטארבעט פאר פופציך רובל אַ
חוּדְשָׁה. דער פֿאַרְלָעַגְעָר אַיזְמְסִיכִים, נַעֲמֵת אַרְוֹוִיס אַ פֿוֹפְצִיךְעָר אַן לַיְגַּט אַים
אַוּוּק אַוְפְּן טִישָׁ, הַאנְאָרָאָר פֿאָרָן עַרְשְׁטָן הוּדְשָׁה.

וּוֹאָס טּוֹטְ פֿרְץ? סְאיַזְ אַים נִישְׁתְּ צָוְם הַאָרְצָן דַּעַר גַּאנְצָעָר עַסְקָה. «בְּעַמְּטָ
צָו דָּאָס גַּעַלְטָ פֿוֹן טִישָׁ?» גַּיטְ עַר פֿלוֹצְעָם אַ זָּאָג. «אַיךְ וּוּעַל מִיטְאַבְּעָטָן
אוֹמוֹיסְטָ». דִּיבְּעָזָן האט אַים אַגְּגָעָקָוט מִיטְ דַּעְרְשָׁרָאַקְעָנָן אוֹיגָן... אַן
פֿרְץ האט גַּעהְאַלְטָן וּוֹאָרטָן. אַין עַטְלָעַכְעָ טַעַג אַרוֹם האט עַר גַּעַשְׂקָט דֻּעָם
פֿאַרְלָעַגְעָר זִין עַרְשָׁטָן מאָמָר.

דִּינְעָזָן אַיזְ גַּעוּוֹן גַּליַּקְלָעָד, וּוּעָן עַר האט עַמְּעַצְּן גַּעַקְאַנְטָ מַקְדִּישָׁ
זִין זִין לְעָבָן. זִין אַיְגָעָנָם לְעַבְּנָנָהָזָן האט עַר נִישְׁתְּ גַּעהְאָט קִין אַיְנָה
טַעַרְעָס צָו פֿירָן, האט עַר גַּעַדְאָרְפָּט מַוְּתָּרְלָעָדְ-פֿאָסִיְוָוָעָמְעַצְּן זִיךְ אַיְבָּרְדִּ
גַּעַבָּן, מִיטְ עַמְּעַצְּן זִיךְ אַיְדָעָנִטְיִפְצִירָן. גַּעַפְּרִיטָ פֿוֹן אַ שְׁטָאַרְקָעָר מַעְנָעָרִיָּה
שַׁעַר הַאָנָטָן, האט עַר דַּעְרְפָּלִיט אַוְיךְ זִין שְׁלִיחָות אַין לְעָבָן. פֿרְץ האט אַין
אַים אַיְפְּגָעָוּוּקָט אַן אַין גַּאנְגָּ גַּעַלְאָוָת זִין אַיְגָעָנָן פֿאַרְשָׁלָאַפְּעָנָן כּוּחוֹת,
וּוֹי אַ וּוֹאַסְעָרְפָּאָל האט עַר בְּאוּגָטָן דַּי מִילְשָׁתִינִינָרָ פֿוֹן זִין — דִּינְעָזָן —
דַּעְרְשָׁלָאָן אַיְנָטְעַלְעַטְמוּעָל וּוּעָן.

און אַין דִּינְעָזָן גַּעַרְעָטָנִישָׁ אַיזְ גַּעוּוֹן וּוֹאָס צָו מַאלָּן; קַעְרְנָעָר
פֿוֹן אַסְאַלְיַדְעָר קַוְלְטוֹרְ-טַרְאַדְיִצְיָע, גַּרְאַדְעָר שֶׁלְ פֿאָרָן אַוְיפְּבָּוִי פֿוֹן דַּעַר יְוָנִיָּה
גַּעַר יְדִישָׁעָר קַוְלְטוֹרְ-בָּאוּגָנוֹגָג, גַּוְטָעָר וּוּילְן פֿאָר דַּעַר אַרְבָּעָטָ פֿוֹן דַּי
יְדִישָׁע שְׁוֹלָן, טַאַלְאָנָטָן פֿאָר הַאָרְצִיךְעָר שַׁילְדָעָרָנוֹגָג, גַּעַפְּלִילְ פֿאָר שִׁינְקִיטָ
און גַּעַרְעַטְיִקְיָיט, וּוֹאָס עַר האט אַרְוִיסְגַּעַרְבָּאָכָט אַין זִין אַרְמָאָנָעָן, אַרְ
טִיקְלָעָן, בְּרִיוֹן, אַן אַין זִין גַּאנְצָ מַאְמִישְׁ-זְוִיְּבָלָעָד וּוּעָן, וּוֹאָס אַין מִיטְ שּׁוֹץ
גַּעַקְוּמָעָן צָו מַעְנָטָשָׁן, צָו דַּעַר יְדִישָׁעָר שְׁפָרָאָךְ, צָו דַּעַר יְדִישָׁעָר לִיטְעָרָאָ
טוֹרָ...

וּוּעָן גַּרְעַץ האט פֿאַרְבָּאָטָן אַיְבָּרְזָעָצָן זִין וּוּרְקָ אַוְיךְ יְדִישָׁ אַן האט
גַּעַשְׁרִיבָן אַין אַ בְּאַלְיִדְיִקְנִידִיקָן טָאָן וּוּגָן דַּעַר שְׁפָרָאָךְ, אַין דַּעַר עַרְשְׁטָעָר,
וּוֹאָס אַיזְ אַרְוִיסְגַּעַטְרָאָטָן צָו פֿאַרְטִּידִידִיקָן דַּעַם כְּבוֹדָ פֿוֹן פֿאַלְקָסְ-לְשָׁוֹן גַּעַוְעָן
בְּנִישְׁתָּ קִין אַנְדָּעָרָר וּוֹי יַעֲקָבְ דִּינְעָזָן. אַן עַר האט עַס גַּעַטְאָנִימִיט אַסְךְ

שריבער און ווערק אין ליכט פון פסיכאאנלאין

מוות, אין א פאטעטישן טאג, מיט גוט-באגרינדערט ארגומענטן.
און אפאטעטישער טאג פון מוסרי-זאגן און זיטנ-קריטיק אין כאראך-
טעריסטיש אויך פאר זיין ליטערארישן סטיל. זינגע העלדן ריידן דאס רוב
מיט דער שפראך פון מחבר, מאראלייזירן, לערגנון, האלטן רעדעס און פאר-
גיטן טיכון טרען. דאס איז געווען דער סענטימנטאלער נסח פון דער
עפֿאכע, וואס האט גערעדט מיט א שפראך פון די עלעמענטאטרטשע עמא-
ציעס, וואס האט געדאָרט דערוועקן פון איין זיט, צאָרַן קענן אומראָכט,
און פון דער צוּיִיטָהּ, מיטגעפֿיל און טאלעראנץ צוּ מענטשן. שווארץ
און וויס. זינגע הוייפט-העלדן זינגען מערסטן געציינט סכעמאָטִישׂ. אָן
אן אייגן לעבן און אָן איינערלעכּן איבערלעכּן. יעדער העלד שטעלט מיט
זיך פאר אָ באַשטיימטּ אַידְעַ אַנְשֵׁלֶט אַנְשֵׁלֶט אַנְשֵׁלֶט אַנְשֵׁלֶט
ראָלַעַ: דער «אוֹפְּגָעָקָלָעָטָעָרָה» פרידיקט בילדונג, דער «שְׁלַעַטָּעָרָה» טוֹטָה
אָפּ דַיּ עֲרָגָטּ רְשֻׁוֹתָן, דער «גּוֹטָעָרָה» אַיְזַיְקָהָרָה פָּאָר זינגע
טְשָׁן. עַס זַעַט אָוִיסָּאָרְפִּיםָּיָהָרָה גַּעַמְּלָאָרָה אַיְזַיְקָהָרָה, אַיְזַיְקָהָרָה...

סְפָּעָטְמִיוֹן אַיְזַיְקָהָרָה אַנְשֵׁלֶט פָּוֹן לִיבְכָּת אַיְזַיְקָהָרָה...
אַזְּאָ אַיְזַיְקָהָרָה דַעַר אַלְגָּעָמִינָּרָה נּוֹסָה, וּוּלְכָן דִּינְגְּזָאָן האָט גַּעַרְשָׁנָט
פָּוֹן זַיְנָעָ מְשִׁכְלִישָׁעָ פָּאָרְגִּיעָר. עַר האָט זַיְקָ נַאְזָר דַעַר יְרוֹשָׁה נִישְׁטָ
בָּאָפְּרִיטִית. אַבְּעָר מִיט האָט זַיְקָ שְׁוִין אוֹיךְ אַגְּעָהָבוֹן דַיּ קִינְסְּטָלָעָרִישָׁעָ
לִיטְעָרָטוֹר. עַר אַיְזַיְקָהָרָה אַנְטִיצְיְטָלָעָרָה פָּוֹן שְׁלוֹם עַלְיכְּמָן אַיְזַיְקָהָרָה
אַוְן עַס אַיְזַיְקָהָרָה צַוְּגָעָפְּגָעָן בַּיּ דִּינְגְּזָאָן אוֹיךְ שְׁלִימָוֹתְדִּיקָעָ פָּעָרְסָאָגָאָזָן
אַוְן פָּאָרְטִּיפְּטָעָ לִירְשָׁעָ שְׁילְדָעָרָנוּגָה, בָּאוֹנוֹדָעָרָס אַיְזַיְקָהָרָה בְּעַסְטָן דָּאָמָן,
אַיְזַיְקָהָרָה «יַאֲסָעָלָעָה». דָּאָס וּוּזְקָה האָט טְרָאָגִישָׁעָ סְצָעָנָס, וּוּלְכָן דָּרְקָנוּ
רִיכְטִיק אָוִיסָּאָרְפִּיםָּיָהָרָה גַּעַוְוִיסָּעָ הַיְמִישָׁעָ סִיטְוָאָצִיעָס. וּוּי אַיְזַיְקָהָרָה מְאַמְּנָנָטָ פָּוֹן פָּאָרָה
צְוּיִיפְּלָוָגָה, צָוְם בִּישְׁפָּיל, וּוּעָן עַס וּוּזְרָט אַוְיְגָעָקָלָעָרָט, אַוְן גַּעַלְט אַיְזַיְקָהָרָה
גַּעַגְּנָבָעָט, אַוְן דָּאָס קִינְדָּפָּאָלָט צַוְּמִיט גַּעַוְוִין צַוְּדָעָר מְוֹטָעָר: — «שְׁלַאָג
מִיךְ, מְאַמְּעָשִׂי! שְׁלַאָג מִיךְ...» אַפְּילָוּ דַעַר מְלָמָד, וּוּסְמַחְתָּה האָט אַוְיְאָכוֹרְוִתִּי
דִּיק בָּאָהָאנְדָלָט יַאֲסָעָלָעָה, וּוּדְרָט דָעָרְהָבוֹן צַוְּאָ גַּאנְצָעָר אַוְן טְרָאָגִישָׁעָר
פִּיגְרִי, וּוּלְכָן דַעַר גַּעַוְוִיסָּן מְאַטְעָרָט: עַר האָט מְוֹרָאָ פָּאָר זַיְן וּוּיְבָן אַוְן
פָּאָר דַיּ רִיכְכָּעָ בָּאַלְעָבָאָטִים, אַבְּעָר עַר האָט אוֹיךְ מְוֹרָאָ פָּאָר גַּאָט אַוְן וּוּיל
בַּיִּם מְשִׁפְטָ יַאֲסָעָלָעָן נִישְׁטָ באַשְׁוֹלְדִּיקָה, אַבְּעָר האָט אוֹיךְ קִין מוֹט נִשְׁטָ
אַיְזַיְקָהָרָה...

ג. סָפָאָזְשַׁנִּיקָאָו

דעָרֶ סְעַנְטִימָנָנְטָאַלְיָוָם אֵין בֵּי דִינְגָעָנָגָעָן גַעֲוָעָן דַעָרֶ נְאַטְיָרְלָעָכָעֶר
אוֹיסְדָּרוֹק אֵין גָוָסָה פָוָן זִין לְעַבָּן אָוָן פָוָן זִין שָׁאָפָן. עַרְהָאַט גַעֲוָקָט אוֹיף
דַעָרֶ וּוּעָלָט מִיטֶ טְרָעְרָנְדִיקָעֶ אַוִיגָן פָוָן אַגְטָעָר מְאָמָעָן. דָעָם רְחַמְנוֹתָ צָוָ
זִיךְ הָאַט עַרְהָאַט אוֹיסְגָעְשָׁפְרִיטָ אַוִיףֶ אַלְעָ באַשְׁעַפְעַנְישָׁן פָוָן גָאָטָסֶ גְרִיסָעָר
וּוּעָלָט. הָאַט עַרְהָאַט אַיְבָעְרָגְעָלָאָדָן מִיטֶ גַעְפִילֶ, מִיטֶ דְעַרְבָאָרְעָמָונָגֶ, מִיטֶ
אוֹיפְרִיכְטִיקָעֶרֶ לִיבְשָׁאָפֶט פָוָן הָאָרֶצָן. אָוָן אַזָּא לִיטְעָרָאָטוֹר הָאַט אֵין יְעַנְעָר
צִיְינָט דְעַרְפִילֶט אַ וַיְיכְטִיקָעֶ שְׁלִיחָותָ: זִיךְ הָאַט אוֹיפְגָעְקָלָעָרטָ, הָאַט מְדָרִיךְ
גַעֲוָעָן, הָאַט בָאָרִיכְכָעָרטָ מִיטֶ גַעְדָאָנָקָעָן, הָאַט דְעַרְוָעָקָט גַטָעֶ גַעְפִילָן, הָאַט
גַעֲפָנָטֶ דִי הָעַרְצָעֶרֶ פָאָר אַ נִיְיָ לְעַבָּן, פָאָר אַ בְעַסְעָרָן מְעַנְטָשָׁ.